CHRISTUS patronus pauperum

PATROCINIUM Debitorum depauperatorum

Caspari Manzij Iurium Doctoris & Professoris

Norimbergæ, A°. 1640.

aequit

rigor

Incarceratio

Subhastatio

Aequitas præferenda Rigori

Calamitosi debitores

Rigorosi Creditores

CASPARI MANZII

GUNDELFINGANI Neo-
Palatini J. U. Doctoris,

*REVER^mi ATQUE IL-
LUST^mi PRINCIPIS EPISCOPI AUGU-
STANI, NEC NON SER^mi DUCIS NEOBURGICI
Consiliarij, & in Catholica Electorali Universitate
Ingolstadiensi Professoris Ordinarij,*

PATROCINIUM DEBITO-RUM CALAMITATE BEL-LI depauperatorum:

*QUO PER VARIAS QUÆSTIONES
in utramq; partem disputatas, & in quatuor deca-
des distinctas, illud potissimum exa-
minatur:*

An & in quantum pro moderno rerum & tempo-
rum calamitosorum statu debitores
possint exigi?

*Adjecto in fine duplici Indice, altero quidem Axioma-
tum; altero autem rerum & verborum
totius Tractatus.*

Editio Secunda auctior & emendatior.

Cum facultate & approbatione Superiorum.

NORIBERGÆ,
Typis & sumptibus WOLFFGANGI ENDTERI.

Anno M. DC. XXXX.

ILLUSTRIBUS, GENEROSIS, MAGNIFICISq; VIRIS ac Dominis, Electoralis aulæ Bavaricæ Quatuor Cancellarijs, Dominis suis colendissimis

CASPARUS MANZIUS

Salutem, felicitatem & pacem.

EA est, Viri Illustres, Magnifici, constitutionum nostrarum provincialium authoritas, tanta illarum æquitas, ut non solum à subditis religiosè observentur, sed ab exteris quoque magna cum reverentia custodiantur. Et sicuti jus Quiritum non modò in orbe Romano constitutum, verùm ob singularē ejus æquitatē in alijs quoq; provincijs & regnis receptum: ita jus nostrum Bavaricum magna ex

parte apud vicinos populos est usitatum. Ego ipse adhuc extra Bavariam degens non veritus fui, post multos alios viros doctos & magnos JCtos, in controversis causarum quæstionibus illud pro decisionibus allegare, & ubi Jus Cæsareum scriptum non erat, pro lege observare. Movit me ad hoc divina inprimis legislatoris sapientia, ab omnibus passim commendata, nunquam satis laudata: impulit virorum illorum, qui ad componendum & recolligendum jus illud adhibiti fuerunt, numerosa multitudo, inæstimabilis doctrina, excelsa auctoritas, incomparabilis prudentia. Nam si uniûs Doctoris classici opinio tanti momenti est, ut eam in casibus à lege non definitis tutò sequi liceat; cur non sequi liceret, quod à tot celeberrimis doctissimisq; viris examinatum, tot illustribus ingenijs, totq; egregijs JCtis probatum, à proceribus universisque provinciæ ordinibus receptum, tanto Principi placitum, & præmeditato diu-

diuturno consilio sapientissimè fuit constitutum? Omnium certè opinionum probabilitatem superare debet, quod inter tot nobiles probatasq; personas etiam conscientiam Principis (ut loquitur Imp. Justinianus) vel ut magis appositè dicam, voluntatem Electoris nostri tenet. Eandem existimationem, quam ego de jure Bavarico habui, habent adhuc hodie de observantia Bavarica in Imperio plurimi. Ecce enim, cum post calamitates istas bellicas pleriq; putarent, in causis debitorum à juris communis rigore nonnihil recedendum, aliudq; quàm legibus antiquis præscriptum esset, sequendum; nemo verò auderet à tramite legum deviare, & aliquid certi determinare, passim ad observantiam Bavaricam provocabant, quasi illud unum esset justum & æquum, quod in Bavaria receptum & observatum. Dum præsens patrocinium debitorum conscriberē, & cum viris doctis super his e controversijs conferrem, expertus sui,

plerosq; in meam sententiam descendere, si non semper auctoritate legum (quæ ad casus insolitos & rarò contingentes accommodari non consueverunt) saltem rationi & æquitati conformem; unum autem vel alterum expressos juris textus postulare, vel sanctionem aliquam pragmaticam desiderare. Atqui instar mille legum & textuum mihi sunt rescripta à serenissimo Electore nostro sæpius in particularibus casibus emissa, & constitutio generalis Anno 1635. undecimo die Aprilis edita, quā cum post elucubrationes meas jam absolutos videndam acquirerem, plurimum mihi gratulatus fui, quod ingenium meum suæ serenitatis placitum, & tot Illustrium virorum, qui circa latus ejus versari solent, mentem assecutum fuisset, nihilque ferè mearum opinionū esset, quod non ex illa vel manifestè decidi, vel sine difficultate deduci, atq; in argumētum trahi posset. Nō dubitavi proinde amplius, eas in solatium afflictorū debito-

bitorum in publicum emittere, & ulteriorem ab ijs afflictionem pro virib⁹ meis avertere. Cum autem primæ editionis exemplaria in sui nativitate statim distraherentur, & antequam totũ opusculum evulgarem, secundam editionem adornare rogatus essem, volui petitioni bibliopolę, & virorum doctorum expectationi satisfacere; vobis autem, *Viri Illustres, Magnifici*, quicquid in eo studij, laboris, & ingenij est, eâ de causâ dedicare, ut meã erga vos reverentiam publico hoc testimonio comprobarem. Vos enim estis illi, quorum vigilantiâ leges antiquæ cûstodiuntur, quorum suggestionibus novæ conficiuntur: quorum consilio & studio lapsa eriguntur, fatigata reparantur: vos estis juris & justitiæ non tantum sacerdotes, sed antistites & primates: vos tanquam magna luminaria non solum in Bavaria resplendetis, sed radios vestros per universum Imperium diffunditis. Expertus est Serenissimus Elector noster vestram solertiam, scien-

tiam & fidem domi forisq; in multis rerum argumentis: laudârunt vestram prudentiam reliqui Imperij status & Principes, imò ipsi Imperatores in negotijs privatis & publicis. Adorant vos meritò subditi, venerantur exteri, prædicant universi, hærentq; dubij, an Principi magis de talibus Consiliarijs, an ipsis de tali Principe velint, vel debeant gratulari. Quæ cum ita sint, nolui ego meo officio deesse, sed debitæ observantiæ & venerationis causâ vobis Viri Illustres Magnifici præsens patrocinium offerre. Suscipite illud eo, quo à me procedit animo, & cum illo meipsum in patrocinium & tutelam vestram recipientes diutissimè Bavariæ, Imperio & bono publico vivite, florete, mihique favete. Ingolstadij 20. Martij

1640.

PRÆFATIO
AD LECTOREM.

CUm ante quadriennium, post sopita nonnihil in districtu nostro bella castrensia, nova quædam & civilia bella, id est, variæ lites & controversiæ super creditis & debitis inter cives orirentur, atque in judicium deducerentur, cæpit earum frequentia & multitudo mihi aulicis consilijs assidenti non levem molestiam, ne dicam nauseam creare. Cogitavi proinde, quomodo brevi faciliq; compendio omnis illa discordiarum materia amputari, & ipsæ discordantes Dominorum Assessorum opiniones inter sese possent conciliari; subijtq; mentem meam, nihil ad hoc propositum aptius vel convenientius fore, quàm si quæstiones aliquot generales ex varijs incidentibus facti speciebus excerperem, & pro futuris usibus, proq; celeritate dirimenda-

mendarum litiũ, ut alibi Justinian. Imp. loquitur, (ne pro singulis causis singulis & peculiaribus definitionibus opus esset) resolverem. Id enim existimavi mearum partium esse, utpote quod Professoris etiam munere fungerer & ob intermissas nonnihil lectiones Juridicas occasionem meliorem non haberem, pro illo tempore me in Theoria simul exercendi, aliorumq; labores sublevandi.

Opus igitur primo aspectu facile, & paucis diebus finiendum aggressus fui, sed majorem statim, quàm existimabam, difficultatem, pluriumq; materiarum minimè separabilium connexionem & dependentiam deprehendi, ita ut sub manibus in horas cresceret, & unâ quæstione nondum absolutâ, plures aliæ statim sese proderent, & ex prioribus pullularent. Perrexi nihilominus continuo atq; pertinaci studio, & ne mihi soli sapere, vel meæ tantùm prudentiæ inniti viderer, cum viris doctis decisiones meas contuli, donec tandem circa finem operis DEUS & fortuna me ad celeberrimam Electoralem Universitatem

Ingol

Ingolstadiensem avocarent. Unde factum, ut curis istis & litibus forensibus liber totum me Juventuti Scholasticæ) quam Nobilissimam & florentissimam ibidem reperi) impenderem, atq; interim vel Imperialem aliquam sanctionem à pluribus diu desideratam, vel saltem unius alteriusq; Doctoris lucubrationes, quæ dirimendis quotidianis litibus sufficerent, de die in diem expectarem. Credebam etenim Jurisconsultos in Imperio non aliter atq; in magno quodam consilio positos esse, & quemadmodum fama publica, nullo alio accusatore existente, Judicem in criminalibus movere debet ad inquirendum, ita in civilibus publicam necessitatem, nemine speciatim requirente, sufficere Doctoribus ad consiliandum. Quamobrem statim atque Dominum Philippum Zorerum, Consiliarium Palatinum, & Cancellarium Hilpolsteinensem officio suo functũ esse, suamq; sententiam in quibusdam dixisse & publicasse animadverti, idipsum mihi quoque licere existimavi. Idcirco quæstiones istas meas jam ferme pulveri-

bus

bus abditas, & oblivione sepultas denuò produxi, & sub incudē revocavi. Ne quid autem mihi excideret, quod vel statum publicum lædere, vel viros doctos justè offendere posset, eas in compendio magna ex parte ad disputandum publicè proposui, non ignarus disputando facilè veritatem inveniri, illamq; sæpius examinatam clariùs in lucem splendescere. Cumq; hoc DEO propitio feliciter peractum esset, non dubitavi amplius, illas in utramq; partem disputatas, atq; in hunc, quem vides, ordinem redactas publicis typis committere, ut causarum patronos in defendendis clientibus suis pro virili juvarem, & Juris Antecessores, si qui fortassis à me dissentirent, ad sensa animi sui patefacienda incitarem.

Nam quia materia præsens utcunque difficilis, & ob raritatem & varietatem casuum multum intricata & perplexa est, adeò non pertinax in tuendis meis opinionibus ero, ut facilè meliùs sentienti cedere, nec ulli mihi (sine sugillatione tamen nominis mei) contradicenti superbè resistere cogitem. Sapientis quippe est, in melius mutare

tare consilium suum, & non erubescimus (inquit ipse Justinian. Imp. in præfat. auth. de nuptiis) si quid melius etiam horũ, quæ ipsi prius diximus, adinveniamus, hoc sancire, & competentem prioribus imponere correctionem. Quemadmodum igitur Assessor in consilio votum suum liberè dicere, posteà aliorum sententias patienter audire, atq; procul abs se immodicũ ardorem propriæ opinionis defendendæ amandare: reliqui autem, quos conscientiæ & veritatis ratio dissensionis admonet, adversarios omni verborum honorificentiâ & mitissimo dicendi genere, dum refutantur, delinire debent: ita spero unà mecũ alios pulcherrima ista honestatis præcepta religiosè observaturos, & siquidẽ in meam sententiam ire nolint, debita tamen cum modestia contradicturos esse. Illud quidem jam prævideo, quoniam patronum debitorum depauperatorum majori ex parte ago (unde nomen quoq; suum liber iste mutuatus fuit, ut patrocinium debitorum inscriberetur) & in favorem ipsorum plerumq; respondeo, quod creditorum offensam incursurus, & mul-

torum invidiam mihi ſim cumulaturus. Sed præterquam, quod ſacerdotem Juſtitiæ decet veritatem potius & Juſtitiam ſequi quàm gratiam & benevolentiā hominum aucupari, ſolatur me conſcientia mea, quod nihil ex odio vel favore, amore vel timore, ſed ex zelo Juſtitiæ & promovendæ utilitatis publicæ causâ omnia ſcripſerim, & quia creditorem nullum, cui vel parùm deberem, debitores verò non paucos, cum hæc elaborarem, numeravi, tantò ſecuriùs ſine omni affectu (intellectum depravante) ſcribere potuerim. Suſcipe igitur, Benevole Lector, hanc operam meam, eo, quo à me procedit, animo, & ſi quem lapſum vel errorem notaveris, illum Doctori vix dum virilem ætatem ingreſſo condona, lubricóque ætatis, vel difficultati operis adſcribe: ſin autem probaveris, non mihi, ſed DEO gloriam tribue, & iſtis interim, donec plura, quæ animo dudum concepi, feliciter abſolvam, tuo proximiq; tui commodo utere,

Vale.

APPRO-

APPROBATIO

ADMODUM REVERENDI Spectabilis Domini facultatis Theologicæ Decani.

PAtrocinium hoc Debitorum calamitate Belli depauperatorum â Nobili & Clarissimo Domino CASPARO MANZIO JC. Doctore & Professore Ordinario elaboratum, plures Decades continet; ex ijs duas priores attentè perlegi, quæ nihil, quod Fidei vel bonis Moribus repugnet, docent; & Materiam antehac non disputatam, atque hoc tempore pernecessariam clarissimè proponunt, omniaq; Asserta non solùm Legibus, verùm etiam (quod admodum difficile est, quodvè præter unum aut alterum Auctorem, idq; in objecto diverso alius nemo hactenus tentavit) solidis rationibus stabiliunt. Quapropter judico has decades pro bono publico & consolatione multorum in lucem prodire, & abundè probare, in eventibus, in quibus Leges deficiunt, Æquitatem habere locum.

GEORGIUS LYPRANDUS
Societatis IESV, SS. Theol. Professor Ord. & pro tempore Decanus.

PATROCINII
DEBITORUM
CALAMITATE BELLI
depauperatorum
PARS PRIMA,
De Incarceratione & Addictione debitorum ad manus creditorum,

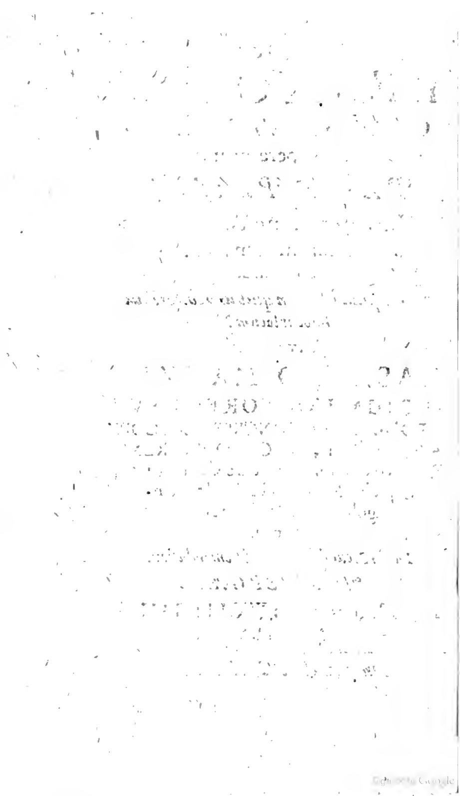
An, quando, & in quibus debitoribus habeat locum?

AUTHORE
CASPARO MANZIO
JURIUM DOCTORE, REV^mi ATQUE ILL^mi PRINCIPIS EPISCOPI AUGUSTANI, NEC NON SEREN^mi DUCIS NEOBURGICI CONSILIARIO, atque in Electorali Universitate Ingolstadianâ Professore ordinario.

Editio Secunda auctior & emendatior.

NORIBERGÆ,
Typis & sumptibus WOLFFGANGI ENDTERI.

Anno M. DC. XXXX.

ILLVSTRI, GENEROSO, MAGNIFICOq; VIRO, ac Domino,

D. JOACHIMO, LIBERO BARONI de Dornſperg, Domino ſuperioris ac inferionis Glingæ, Kaufering, Erpflingen, & Arnſchvang,

AUGUSTISSIMI Romanorum Imperatoris Conſiliario,

SERENISSIMI BAVARIÆ DUCIS ELECTORIS *Conſiliario intimo, ac ſupremo Cancellario,*

Debitæ ſubmiſſionis & venerationis causâ

D. D. D.

B 4 Anim-

ANIMADVERSIO ad Lectorem.

SCire te velim, Lector, me in evolvendis auctoribus, præsertim verò Mascardo & Colero, pro diversitate temporum & locorum diversis editionibus usum fuisse, si proinde allegationes meæ tuis codicibus non responderint, id non mihi, sed illis imputa, qui varietatem conclusionum, capitum & numerorum induxerunt.

IN-

INDEX
QUÆSTIONUM DECADIS PRIMÆ.

QVÆSTIO I.

Utrum in genere loquendo permissum sit Creditoribus moderno tempore exigere sua credita, & actiones contra debitores suos instituere?

SVMMARIA.

1. *Fatua est quæstio, quæ non habet rationem dubitandi.*
2. *Nihil tam indubitatum est, ut non suscipiat sollicitam dubitationem.*
3. *Rudiores sæpè Sapientiores in errorem inducunt.*
4. *Docti quandoq; imperitorum errores defendunt.*
5. *Sententia nulla est tam inepta, quæ non habeat defensorem Philosophum.*
6. *Causa nulla tam mala, quæ non reperiat Patronum.*
7. *Difficile est imperitorum errores refutare, & n. 9.*
8. *Nihil impudentius arrogantiâ rusticorum, & idiotarum.*
10. *Molestum emendicatis undecunq; argumentis respondere.*
11. *â Generalibus ad specialia descendendum.*

12. Quo-

30. Obli-

30. *Obligatio semel constituta semper durat, quoad extinguatur.*

31. *Tempus non est modus tollendæ obligationis.*

32. *Tempus an suspendat obligationem?*

33. *Bellicæ calamitates non tollunt obligationem.*

34. *Quæ dirimunt facta, multò magis impediunt facienda.*

35. *Belli quoq; tempore contractus initi valent.*

36. *Faciliùs aliquid impeditur ab initio, quàm tollatur ex postfacto.*

37. *Ex duobus imperfectis, non fit unum perfectum.*

38. *Positâ causâ, ponitur effectus; & n. 40.*

39. *Obligatio est mater actionis.*

41. *Quæ Obligationes pariant exactionem?*

42. *In Obligatione pura res statim debetur.*

43. *Actiones per exceptiones vel eliduntur, vel differuntur.*

44. *Iudex facit litem suam, si aliter pronunciat quàm petitum, & probatum.*

45. *Negativa est improbabilis.*

46. *Quod lex non dicit, neq; nos dicere, & ubi.*

47. *Lex non distinguit, neq; nos distinguere debemus.*

48. *Regula standum, donec de exceptione doceatur.*

49. Du-

49. *Dubitatorum solutio, veritatis est inquisitio.*

51. *Populus non habet ampliùs potestatem juris condendi.*

52. *Unius dictum facilè sequitur multitudo.*

53. *Nulli in sua causa pro se creditur.*

54. *Quod omnes tangit, ab omnibus debet approbari.*

55. *Opinio communis DD. in judicando, & consulendo sequenda est, nisi sit falsa.*

56. *Auctoritas Doctorum non necessaria, sed probabilis est.*

57. *Legi adhærere tutiùs est, quam homini.*

62. *Error in conditione gerentis, id quod actum est non vitiat.*

64. *Errantium multitudo, non facit errori patrocinium.*

65. *Feriæ solennes quæ?*

66. *Feriæ indictæ.*

67. *Feriæ repentinæ.*

68. *Ferias populus sibi constituere non potest.*

69. *Argumentum à minori ad majus an valeat?*

70. *Tempore belli an quis cogatur in judicio respondere?*

72. *Limitata causa limitatum producit effectũ.*

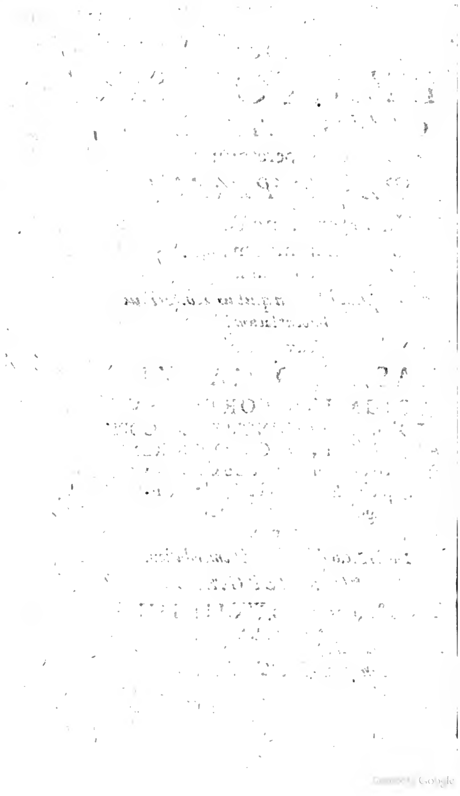
73. *Vim nullam facit, qui ordinariâ actione experitur.*

74. *Iure suo utens nemini facit injuriam,*

75. Dis-

75. *Dissensiones noxiæ.*
76. *Nemo quidquam propriâ auctoritate, sed legitimis actionibus consequi debet; & 78.*
77. *Dictionis* debet *quæ vis?*
79. *Lites judiciales quo sensu utiles, & quare permissæ?*
80. *Iudiciorum usus cur introductus?*
81. *Lites judiciales alio sensu pernitiosæ.*
82. *Litium materia amputanda.*
83. *Auctoris causa impulsiva ad hunc tractatum scribendum.*
84. *Conclusio quæstionis.*
85. *Temporis ratio quomodo habenda?*
86. *Dilationes quando concedendæ?*
88. *Audiendus non est, qui alteri tantum cupit nocere. Creditor non indigens an possit exigere debitorem indigentem?*
89. *Nemini cum alterius detrimento consulendum.*
90. *Favendum uni non est, ut alteri fiat injuria.*
91. *Dictio,* Pleriq;, *quid importet?*
92. *Tempus solvendi etiam est post calamitates belli.*
93. *Ratio cur auctor in hac quæstione contra debitores concludat.*
94. *Discrimen inter debitores.*

Super-

*ILLUSTRI, GENERO-
SO, MAGNIFICOq; VIRO,
ac Domino,*

D. JOACHIMO, LIBERO
BARONI de Dornſperg, Domi-
no ſuperioris ac inferionis Glingæ,
Kaufering, Erpflingen, &
Arnſchvang,

AUGUSTISSIMI Romanorum
Imperatoris Conſiliario,

*SERENISSIMI BAVARIÆ DU-
CIS* ELECTORIS *Conſiliario in-
timo, ac ſupremo Cancel-
lario,*

*Debitæ ſubmiſſionis & venerationis
cauſâ*

D. D. D.

B 4 Anim-

ANIMADVERSIO ad Lectorem.

SCire te velim, Lector, me in evolvendis auctoribus, præsertim verò Mascardo & Colero, pro diversitate temporum & locorum diversis editionibus usum fuisse, si proinde allegationes meæ tuis codicibus non responderint, id non mihi, sed illis imputa, qui varietatem conclusionum, capitum & numerorum induxerunt.

IN-

INDEX

QUÆSTIONUM DECADIS PRIMÆ.

QUÆ-

QUÆSTIO I.

Utrum in genere loquendo permissum sit Creditoribus moderno tempore exigere sua credita, & actiones contra debitores suos instituere?

SUMMARIA.

1. *Fatua est quæstio, quæ non habet rationem dubitandi.*
2. *Nihil tam indubitatum est, ut non suscipiat sollicitam dubitationem.*
3. *Rudiores sæpè Sapientiores in errorem inducunt.*
4. *Docti quandoq; imperitorum errores defendunt.*
5. *Sententia nulla est tam inepta, quæ non habeat defensorem Philosophum.*
6. *Causa nulla tam mala, quæ non reperiat Patronum.*
7. *Difficile est imperitorum errores refutare, & n. 9.*
8. *Nihil impudentius arrogantiâ rusticorum, & idiotarum.*
10. *Molestum emendicatis undecunq; argumentis respondere.*
11. *à Generalibus ad specialia descendendum.*

12. Quo-

30. *Obli-*

30. *Obligatio semel constituta semper durat, quoad extinguatur.*
31. *Tempus non est modus tollendæ obligationis.*
32. *Tempus an suspendat obligationem?*
33. *Bellicæ calamitates non tollunt obligationem.*
34. *Quæ dirimunt facta, multò magis impediunt facienda.*
35. *Belli quoq; tempore contractus initi valent.*
36. *Faciliùs aliquid impeditur ab initio, quàm tollatur ex post facto.*
37. *Ex duobus imperfectis, non fit unum perfectum.*
38. *Positâ causâ, ponitur effectus; & n. 40.*
39. *Obligatio est mater actionis.*
41. *Quæ Obligationes pariant exactionem?*
42. *In Obligatione pura res statim debetur.*
43. *Actiones per exceptiones vel eliduntur, vel differuntur.*
44. *Iudex facit litem suam, si aliter pronunciat quàm petitum, & probatum.*
45. *Negativa est improbabilis.*
46. *Quod lex non dicit, neq; nos dicere, & ubi.*
47. *Lex non distinguit, neq; nos distinguere debemus.*
48. *Regulæ standum, donec de exceptione doceatur.*

49. Du-

49. *Dubitatorum solutio, veritatis est inquisitio.*

51. *Populus non habet ampliùs potestatem juris condendi.*

52. *Unius dictum facilè sequitur multitudo.*

53. *Nulli in sua causa pro se creditur.*

54. *Quod omnes tangit, ab omnibus debet approbari.*

55. *Opinio communis DD. in judicando, & consulendo sequenda est, nisi sit falsa.*

56. *Auctoritas Doctorum non necessaria, sed probabilis est.*

57. *Legi adhærere tutiùs est, quam homini.*

62. *Error in conditione gerentis, id quod actum est non vitiat.*

64. *Errantium multitudo, non facit errori patrocinium.*

65. *Feriæ solennes quæ?*

66. *Feriæ indictæ.*

67. *Feriæ repentinæ.*

68. *Ferias populus sibi constituere non potest.*

69. *Argumentum â minori ad majus an valeat?*

70. *Tempore belli an quis cogatur in judicio respondere?*

72. *Limitata causa limitatum producit effectũ.*

73. *Vim nullam facit, qui ordinariâ actione experitur.*

74. *Iure suo utens nemini facit injuriam,*

75. *Dis-*

75. *Dissensiones noxiæ.*

76. *Nemo quidquam propriâ auctoritate, sed legitimis actionibus consequi debet; & 78.*

77. *Dictionis* debet *quæ vis?*

79. *Lites judiciales quo sensu utiles, & quare permissæ?*

80. *Iudiciorum usus cur introductus?*

81. *Lites judiciales alio sensu pernitiosæ.*

82. *Litium materia amputanda.*

83. *Auctoris causa impulsiva ad hunc tractatum scribendum.*

84. *Conclusio quæstionis.*

85. *Temporis ratio quomodo habenda?*

86. *Dilationes quando concedendæ?*

88. *Audiendus non est, qui alteri tantum cupit nocere. Creditor non indigens an possit exigere debitorem indigentem?*

89. *Nemini cum alterius detrimento consulendum.*

90. *Favendum uni non est, ut alteri fiat injuria.*

91. *Dictio,* Pleriq;, *quid importet?*

92. *Tempus solvendi etiam est post calamitates belli.*

93. *Ratio cur auctor in hac quæstione contra debitores concludat.*

94. *Discrimen inter debitores.*

Super-

SUperflua videbitur doctioribus vel
1. omninò * fatua præsens quæstio,
cùm apud ipsos vix habeat rationē
dubitandi; *arg. L. Domitius 29. ff. de*
2. *testam.* nihilominus quia * nihil tam indubitatum
est, ut non possit suscipere quandam sollicitam dubitationem, *Nov. 44. c. 1. §. 3.* ideò
3. fit, ut hac in parte non modò * rudiores plurimùm hæsitent, verùm etiam sapientiores in dubium atq; errorē secum inducant. Imò
4. non desunt ex numero eorum, qui * docti atq; rerum negotiorumque periti videri volunt, qui conantur argumentis undique conquisitis errorem imperiti vulgi tenaciter defendere, & debitores indistinctè quoslibet contra justissimas etiam creditorum suorum exactiones tueri. Neque id adeò novum vel
5. inauditum: sicut namque * nulla sententia tam est inepta, quæ non habeat defensorem Philosophum (juxta inveteratum jam ada-
6. gium) ita nulla * causa tam mala est, vel iniqua, quæ non reperiat aliquem ex rabulis forensibus patronum. Præsentem quæstionem igitur sic tractabo, ut tam popularia illiteratorum argumenta, quàm rationes à peritioribus excogitatas nonnihil diluam; quorum
7. primum non carebit aliqua * difficultate: nam quemadmodum Theologi nostri experiuntur, quando cum mulieribus, rusticis, vel

alijs

al'js plebeis, fidem orthodoxam oppugnantibus, agere incipiunt, eosq; ad unitatem fidei reducere volunt, se longè difficilius cum ijs, quàm cũ doctioribus progredi (* nihil enim 8.
est impudentius arrogantiâ horum hominum, qui garrulitatem auctoritatem existimant, *text. in pr. dist. 46.*) ita qui de Jure cum plebeis & rudioribus disputant, vel eorum errores refutare laborant, magnam plerumque * difficultatem experiuntur: quicquid nam- 9.
que vel opponunt, vel veritatis demonstrandæ stabiliendævé causâ proferunt, illi vel non capiunt, vel in sua nihilominus sententia & contumacia persistunt. Alterum plus * mo- 10.
lestiæ, quàm difficultatis habet, nam quia res in se clarissima est, non possunt illi, qui eam obscurare, vel tenebris involvere, vel dubiam reddere student, alijs quàm futilibus argumentis, &, ut loqui solemus, emendicatis uti suffragijs. Quicquid tamen sit, non gravabor hanc quæstionem pleniùs examinare, & rationibus qualibus qualibus in utramque partem allatis in principio statim disputare, tum quia generalis est, & à * generalibus ad specia- 11.
lia successivè descendendum, *Bart. ad L. 1. ff. si cert. pet.* tum quia * quotidiana & inter liti- 12.
gantes communis, ac proinde pleniùs attingenda, *argt. L. legavi 25. ff. de lib. leg.* Habebit itaque unà mecum patientiam aliquam be-

nevolus Lector, donec ad ea pertingam, quæ magis fortassis arridebunt. Ad propositum autem accedendo, quando

QUÆRITUR: utrum hodie debitores possint exigi? Rationem dubitandi subminrstrat primò vulgus, qui pro regula tenet, nunc non esse tempus solvendi, sed respirandi potiùs, seseq; recolligendi, & congregandi vel divitias, vel necessariam suam sustentationem: videri proinde posset, quod juxta commune prover-
13. bium * vox populi, vox Dei, minusq; tutum esset ab ea recedere.

Secundò: in multis alijs causis & quæstio-
14. nibus standum est opinioni * vulgi, sic magnæ facultates recipiunt æstimationē à vulgi opinione, Spiegel. *in suo Lexico. v. magnæ facultates*. Sic paupertas probatur per vulgi opinionem, Covarr. *var. resol. l. 2. c. 6. n. 8. §. item satis*. Mascard, *de probat. conclus. 1154. n. 19*. Matthæus Brunus *de cess. bon. quæst. 25. princ. n. 10*. Sic utrum aqua præterfluens rivus sit dicendus, vel fluvius, attenditur opinio circumcolentium & vulgi. *text. in l. 1. & ibi DD ff. de flum*. Sic ad sciendum, an sit sterilitas, & an proinde pensio minuenda, vel remittenda sit, recurrendum est ad opinionem vulgi. *gl. in L. licet. C. Locati*. Villalob. *com. opin. lit. I. n. 39*. Gomez *var. res. l. 2. c. 3. num. 18. v. dubium est*. Et in genere loquendo multùm valet vulgi opinio ad

ad sciendum statum, seu qualitatem rei, nam sic præsumitur se * res habere, ut vulgus opi- 15.
natur, Everhard. *in topic. loco à vulgi opinione 12.num.1,*ubi *num.2.*ait: verba ambigua debere intelligi, ut opinatur vulgus, & *num. 3.* post Baldum dicit; quod omnis intellectus sit extraneus, qui non sonat in auribus vulgi. Cum ergò hæc opinio, videlicet nunc non esse tempus solvendi, jam sit vulgaris, tantò magis videri debet vera; quantò * vehemen- 16.
tiùs omnibus est impressa, quia vehemens omnium opinio; imò vehemens tantum credulitas habetur pro certitudine, post Baldum *in L. 2. §. quod observari in 3. notab. C. de juram. calumn.* Reyger. *in thesauro. v. probation. 514. cum seqq.*

Tertiò: posito. quod vulgus falleretur, nihilominùs tamen judicium illius sequendum esset; quia * error communis facit jus; 17.
prævaletq; veritati, DD. *ad L. Barbarius 3. ff. de off. Prætor.*

Quartò: præter vulgi opinionem videtur etiam facere dispositio Juris, nam feriæ sunt justa causa differendæ actionis, Nicol. Vigel. *in prim. an de action. c. 7. caus. 8.* nec non solutionis, Gail. *2. obser. 44. num. 1.* unde diebus * 18.
feriatis non rectè exercentur judicia, neque reus actori respondere cogitur. *tt. ff. & C. de ferijs*, qui si de facto agat, potest per ex-

ceptionem dilatoriam repelli, eò quod non competat in hisce ferijs actio. Nicol. Vigel. *loc. cit. inf.* Idque procedit, sive de solennibus ferijs ob cultum divinũ solenniter celebrandum constitutis sermo sit, *L. f. C. d. t.* sive de alijs, colligendorum terræ fructuum causâ indictis, *L. 1. ff. de ferijs. L. 2. C. eodem*, sive de repentinis, quæ ob rem publicam à Principe benè vel infœliciter gestam celebrantur, *L. 1. & 4. C.*
19. *d. T.* Cum igitur hoc tempore nulli dies sufficiant, quibus homines cultum divinum hactenus neglectum recompensare, DEO sufficientes gratias pro indultâ quiete & tranquillitate redditâ queant agere, insuper fructus debeant & alimenta colligere, ac deniq; quotidiè nova, eaq; vel bona de hostibus Imperij fugatis & cæsis, de præclaris victorijs ab Imperatore, copijsq; Cæsareis reportatis, vel funesta de prælijs sanguinolentis, de novis seditionibus, ingruentibus & noviter emergentibus hostibus, contingat audiri, videntur sanè frequentes omnis generis feriæ concedendæ, debitorumq; solutio minimè exigenda, per *d. l. 7.* sed locum potiùs sibi vindicare Impp. Leonis & Anshemij oraculum, quod *in L. fin.*
20. *C. d. T.* habetur: * dies festos non ullis volumus exactionum vexationibus profanari: nulla quenquam urgeat admonitio, nulla fidejussorum flagitetur exactio, taceat apparitio,

tio, advocatio delitescat, sit ille dies à cognitionibus alienus, præconis horrida vox silescat, respirent à controversijs litigantes, & habeant fœderis intervallum, ad sese simul veniant adversarij non timentes; & cæt.

Quintò: * tempore pestis in judicium vocatus comparere non cogitur, neq; Actori de Jure respondere, Zanger. *in tract. de except. p. 2. c. 5. n. 7.* Schneid. §. *pœnales quoq; n. 81 inst. de action* ubi docent reum defendi per exceptionem loci non tuti; atqui tempus belli * æquiparatur tempori pestis, Andreas Gail. *2. obs. 118. num. 18.* Mynf. *cent. 1. obs. 96.* Reyger. *in thesauro v. præscriptio. n. 325. in f.* Farinac. *in tract. de delict. & pœn. lib. 1. tit. 3. q. 18. n. 43.* (ubi inter casus loci non tuti ponit metum inimicorũ, belli, pestis, & tempestatis maritimæ.) Ergò etiam tempore belli super debito conventus respondere non compellitur, & per consequens nec tempore moderno, cum bellum nondum sit finitum, & apud nos non ita pridem cessarit, * factumque dicatur tempore belli, quod paulò ante vel post fuerit factum. Item Reyger. *in thesauro. v. bellum n. 25.*

21.
22.
23.

Sextò: iniquum videtur, & crudele prorsus, si post tot exantlata mala, post tot exhaustas miserias, post superatos hostes, post hostilia bella, nova permittantur & pernitiosissima quidem bella civilia, vicinorum dissen-

 siones,

ceptionem dilatoriam repelli, eò quod non competat in hisce ferijs actio. Nicol. Vigel. *loc. cit. inf.* Idque procedit, sive de solennibus ferijs ob cultum divinũ solenniter celebrandum constitutis sermo sit, *L. f. C. d. t.* sive de alijs, colligendorum terræ fructuum causâ indictis, *L. 1. ff. de ferijs. L. 2. C. eodem,* sive de repentinis, quæ ob rem publicam à Principe benè vel infeliciter gestam celebrantur, *L. 1. & 4. C.*
19. *d. T.* Cum igitur hoc tempore nulli dies sufficiant, quibus homines cultum divinum hactenus neglectum recompensare, DEO sufficientes gratias pro indultâ quiete & tranquillitate redditâ queant agere, insuper fructus debeant & alimenta colligere, ac deniq; quotidiè nova, eaq; vel bona de hostibus Imperij fugatis & cæsis, de præclaris victorijs ab Imperatore, copijsq; Cæsareis reportatis, vel funesta de prælijs sanguinolentis, de novis seditionibus, ingruentibus & noviter emergentibus hostibus, contingat audiri, videntur sanè frequentes omnis generis feriæ concedendæ, debitorumq; solutio minimè exigenda, per *d. l. 7.* sed locum potiùs sibi vindicare Impp. Leonis & Anshemij oraculum, quod *in L. fin,*
20. *C. d. T.* habetur: * dies festos non ullis volumus exactionum vexationibus profanari: nulla quenquam urgeat admonitio, nulla fidejussorum flagitetur exactio, taceat apparitio,

tio, advocatio delitescat, sit ille dies à cognitionibus alienus, præconis horrida vox silescat, respirent à controversijs litigantes, & habeant fœderis intervallum, ad sese simul veniant adversarij non timentes; & cæt.

Quintò: * tempore pestis in judicium vocatus comparere non cogitur, neq; Actori de Jure respondere, Zanger. *in tract. de except. p. 2. c. 5. n. 7.* Schneid. §. *pœnales quoq; n. 81. inst. de action* ubi docent reum defendi per exceptionem loci non tuti; atqui tempus belli * æquiparatur tempori pestis, Andreas Gail. *2. obs. 118. num. 18.* Mynf. *cent. 1. obs. 96.* Reyger. *in thesauro v. præscriptio. n. 325. in f.* Farinac. *in tract. de delict. & pœn. lib. 1. tit. 3. q. 18. n. 43.* (ubi inter casus loci non tuti ponit metum inimicorũ, belli, pestis, & tempestatis maritimæ.) Ergò etiam tempore belli super debito conventus respondere non compellitur, & per consequens nec tempore moderno, cum bellum nondum sit finitum, & apud nos non ita pridem cessârit, * factumque dicatur tempore belli, quod paulò ante vel post fuerit factum. Item Reyger. *in thesauro. v. bellum n. 25.* 21. 22. 23.

Sextò: iniquum videtur, & crudele prorsus, si post tot exantlata mala, post tot exhaustas miserias, post superatos hostes, post hostilia bella, nova permittantur & perniciosissima quidem bella civilia, vicinorum dissen-

 siones,

siones, ipsorum consanguineorum altercationes & jurgia. Quare si ullo unquam, certè
24. hoc tempore * discordiarum occasiones tollendæ *argt. L. æquissimum alias est §. 2. L. 13 ff. de usuf. L. cum pater 77. §. dulcissimis 20. in f ff. de*
25. *leg. 2.* cum ipsius quoq; Reipublicæ * intersit, ne inter cives sint discordiæ, *L. si quis ingenuam 21. §. fin. ff. de captiv. & postlim. reverf.*
26. Septimò: * quod differtur, non aufertur *gl. in § libertus. 2. inst. de sing. reb. per fideicom. relict. per L. quoties. C. de precib. Imp. offer.* Greg. Tholos. *p. 3. Syntagm. l. 22. c. 15. n. 3. circa. f. arg. 8.* quidni ergo creditores moram aliquam suis indulgerent debitoribus? & ipsos paterentur diu desideratâ pace frui, concessis aliquibus
27. inducijs? cum per * dilationem obligatio funditùs non extinguatur, Matth. Brun. *in tract. de cess. bon. q. 22. num. 2. idem q. 26 pr. n. 12.* ubi ait: etsi talis dilatio præjudicium creditorum concernat, tamen quia jus creditoris non tollitur funditùs, sed solum ad certum tempus differtur, de modico præjudicio tractatur. *argt. L. si debitori ff. de judicijs confer q. 7. n. 19. & decad. 2. q. 8. n. 74. & q. 9. n. 118. decad. 3. q. 4. n. 24. & 25.*

Octavo: plerique omnes ad inopiam sunt redacti, per frequentes spoliationes, gravissimas exactiones, aliasque belli incommodi-
28. tates, * inanis igitur erit creditoris actio, quam

quam inopia debitoris excludit, *L. nam is 6. ff. de dolo malo.* Wesenb. *num. 2. quod quisq; juris.*

Verùm his & similibus non obstantibus firma est

CONCLUSIO: quod cæteris paribus * etiam hoc calamitoso tempore debitores 29.
possint exigi, & actiones contra ipsos intentari.

Ratio à priori est ista: quia * Ex quo semel inceperunt debere, sive debitores esse, 30.
& necdum satisfecerunt, durat adhuc obligatio, consequenter datur quoque actio. Ant. Gomez. *var. resol. tom. 2. c. 11. num. 21. v. dubium.* Antecedens probatur: quia nec tempus perimit obligationem, neque calamitates bellicæ; sunt namque certi modi legibus constituti, quibus obligatio civilis tollatur. *tt. instit. quib. modis tollatur oblig.* Wesenb. *ad §. omnis 3. num. 6. inst. de oblig.* Harprecht. *§. f. num. 31. inst. de act.* inter quos neque unum ex his recensetur, neq; alterum. Et siquidem in specie de tempore velimus loqui, certũ est, & in jure expressè definitum, quod * tempus non sit 31.
modus tollendæ obligationis. *L. obligationum ferè 44. §. placet ff. de O. & A.* Wesenb. *num. 8. ff. eodem.* Mynſ. *§. at si ita, inst. de verborum obligationibus.* Si dicas esse saltem modũ * suspen- 32.

dendæ obligationis, Reſp. ne hoc quidem verum eſſe, ſi ſubtiliùs velimus loqui, nam quia obligatio Juris eſt, idcircò ſicut tempus non inducit, aut tollit obligationem, ita nec ſuſpendit, Gomez. *var. reſol. tom. 2. c. 11. num. 21. verſ. dubium tamen* Weſenb. *ad §. omnis 3. num. 3. inſt. de verborum obligationibus.* Etſi namque ſubinde hoc inter contrahentes agatur, ut poſt tempus primùm res petatur, tamen per hoc non tàm obligatio (quæ, ut dixi Juris) quàm ſolutio (quæ facti eſt, *per L. aſſeveratio 10. C. de non numerata pec.*) in tempus dilata cenſetur, ita ut res quidem ſtatim debeatur, ejus autē differatur ad tempus præſtatio *idem ibidem. per L. cedere diem ff. de. V. S. L. centeſimu in pr. eod. L. 1. §. f. in f. ff. quādo dies uſusf. leg. ced. L. obligationum, poſt pr. v. ex d eff. de O. & A.* Vel ſi velimus largiùs loqui, concedere quidē poſſumus, tempus eſſe modum ſuſpendendæ obligationis (ſi non ipſo Jure, ſaltem ope exceptionis, *argt. L. 44. de O. & A. L. 4. ff. de ſervit. §. 4. inſt. de Verb. oblig.* Weſenb. *in parat. n. 8. & 9. de O. & A. idem n. 12. ff. de Verb. oblig.* quia parit exceptionem dilatoriam §. *temporales 10. inſt. de except.*) non tamen aliter, quàm ſi expreſſè à partibus differendæ ſolutionis causâ adjiciatur, Gomez. *loc. cit.* ita namq; ſolutioni adjectum operatur, ut res non rectè petatur, niſi toto tempore elapſo, §. *qui hoc anno f. inſt.*

de inut.

de inut. stipul. hic autem supponimus tempus naturaliter & extrinsecus se tantùm habere, nec quidquam super eo pactum vel conventum inter partes fuisse.

Quod de tempore dixi, illud neq; tollere, neque suspendere obligationem, id ipsum dico * de bellicà calamitate, motus non quidem 33.
legum auctoritate, sed rationis pondere. Nam si calamitates istæ dissolverent obligationem anteà contractam, fortiùs eam impedirent contrahendam. *argt. §. idem, uris 2. ubi* Mynſ. *instit. de inutil. stipul.* * juxta regulam: quæ 34.
dirimunt facta, multò magis impediunt facienda, DD. *per L. inter stipulantem 83. §. sacram. 5. ff. de V.O.* * nemo autem erit, qui asse- 35.
verare audeat, calamitates præsentes impedire, quò minùs contractus celebrentur, & obligationes contrahantur, neque eas pro hîc & nunc initas posse, vel in futurum debere sustineri: * nemo igitur prudens dixerit, anti- 36.
quas hac ratione tolli, cum faciliùs aliquid impediatur ab initio, quàm tollatur ex postfacto, *L. patri furioso 8. ff. de his qui sui.* * Si er- 37.
gò neque tempus in se spectatum, neq; calamitates seorsim consideratæ obligationem tollunt, non video, quid conjunctim efficiat, quia ex duobus in sua specie imperfectis non fit unum perfectum. *tex. in L. Spadonem 15. §. 11. ff. de excus. tut.* & causa, quæ per se sola nihil

 efficit,

efficit, etiam in concursu alterius nihil considератur, Baldus *in c. 1. de grad. succ. in us. feud.* Angel. *L. 1. §. solent. ff. quando appell.*

Manet proinde verum antecedens, quod adhuc hodie duret obligatio, unde facilè erit deducere consequens, quod nimirùm etiam
38. detur actio. Sequela probatur: quia * positâ causâ ponitur effectus, *argt. L. 14. §. divus. ff. ut legat. seu fidei com.* positâ præsenti obligatione, velut causâ efficiente, ponitur præsens petitio, Wesenb. *§. si impossibilis in f. inst. de inut.*
39. *stipul.* atqui * obligatio est causa, sive mater actionis. Mynsi. *in pr. tit. de actionibus. n. 3. & 7.*
40. Ergo positâ obligatione * purâ & præsente ponitur & actio. Wesenb. *n. 9. ff. ad Senatusconsultum Macedonianum, ubi in simili infert, oriri actionem ex mutuo etiam à filiofamilias contracto, quia contracta est obligatio, sed per exceptionem perpetuam elidi.* Quia autem actio subinde ab exactione separata est, ideò si quis tam scrupulosus esset, & diceret, actioni quidem locum dari, sed non exactioni, remitto illum ad Mynsi. *inst. de oblig. n. 15.* Wesenb. *in parat. n. 8. ff. de O. & A.* Schraderum *in tractat. de contract. in pr. n. 24.* Schneid. *ad tit. de oblig.*
41. *Rubric. de obligatione mixta. n. 2.* ubi docent, * quando naturalis obligatio cum civili conjungitur (uti fit in obligatione mixta, cum v. g. aliquid debetur ex contractu mutui, emptionis

onis

onis & similibus) tunc ejus officium esse parere & actionem & exactionem.

Hactenus argumentum â priori, quo sufficienter, ut opinor, ostensum est, etiamnum actionem contra debitores superesse. Quod si breviùs velis, aliter ita formabis: in * obli- 42.
gatione purâ res debita statim peti potest *§. omnis stipulatio 2. inst. de Verb. oblig.* & in omnibus obligationibus, in quibus dies non ponitur, præsenti die debetur, *L. in omnibus 14. ff. de R. I. L. eum qui 41. §. 1. ff. de V. O.* atqui hîc supponitur obligatio esse pura, & dies nulla apposita. Ergo.

Nunc venio ad secundam rationem, sive argumentum à posteriori, & sic dico: * si hoc 43.
tempore de jure datur actio contra debitores, & ea in judicio proponitur, necesse habet Judex eos condemnare, & ad solutionem urgere (alioquin * facturus litem suam, si aliter 44.
pronunciet, quàm petitum & probatum sit, *per. L. C. de fideicom. lib.* Wesenb. *loc. cit. in f.*) nisi possint legitimâ exceptione se tueri, & actionem ut sic elidere, vel differre: Sed tempora esse calamitosa, non est exceptio talis in jure fundata, vel ab interpretibus approbata, quæ vel elidat, vel differat actiones creditorum. Ergo, &c. Major est in confesso apud omnes peritos, * minor est negativa, consequēter improbabilis, *argt. c. super hoc, Extra. de re-* 45.
nunc.

nunc,c.quoniam 11.Extra.de probat. L.actor.23. C. de probat.L asseveratio 10.C. de non nume. pec. c.juravit 6.Extra de probat. rejicitq; probationem in adversarium. Ut autem magis elucescat argumenti vis, loco

46. Tertiæ rationis sic infero: * Lex quæ jubet creditoribus satisfacere, non distinguit inter tempora calamitosa & non calamitosa, sive tranquilla. Ergo neq; nos distinguere debemus, nam quod Lex non dicit, neq; nos (sine magna ratione) dicere vel præsumere, *argt. Novell. 18. §. consideremus in pr. argt. L. de pretio 8. ff. de Publ. in rem act. text. in l. 3. §. 3. ff. de*

47. *prævaricat.* & * ubi Lex non distinguit, neq; nos distinguere debemus *gl. ad L. 3. v. nec distinguitur ff. de offi io præsid.* Wesenb. *n. f. ff. de ritu nupt. argt. L. de pretio 8. ff. de Public. in rem act.* Mynſ. *cent. 4. obſ. 13. n. 4.*

48. Vel aliter: * regula, quæ stante obligatione debitores permittit exigere, indistincte & sine exceptione loquitur, tam diu igitur regulæ standum, donec de exceptione, vel de casibus exceptis doceatur, secundum Bart. *in L. quoties ff. si quis caut.* Jason. *in L. Stichum §. 1. num. 11. ff. de V. O, argt. L ab ea parte 5. ff. de probat. text. in L. suus quoq; 4. §. puto. 1. ff. de hæred. instit.* & vera erit infallibiliter assertio nostra, quoad ostendant alij rationem, cur in casu calamitosorum temporum regula non loquatur,

tur, per notata Canisij post gl. *ad Rub. tit. de R. I. in 6.* Wesenb. *in parat. ff. de except. n. 2.* Mynſ. *inſt. eodem.* & cur propoſitæ actioni tunc non ſit locus, Mynſ. *in pr. inſt. de except. num. 2.* loco

Quartæ rationis erit ſolutio argumentorum ſupra in contrarium adductorum, * 49.
nam teſte Ariſtotele *3. Metaph.* dubitatorum ſolutio, veritatis eſt inquiſitio. Oſtendendo itaque Rationes dubitandi in principio hujus quæſtionis adductas vim nullam habere.

Reſp. ad PRIMAM, * vocem populi non fa- 50.
cile pro oraculo habendam in his cauſarum controverſijs, quia facultatem Juris condendi non habet, ſed * omnem poteſtatem & im- 51.
perium in Principem tranſtulit, *§. ſed & quod Princip. 6. inſt. de I. N. G. & C.*

Secundò: quia * unius delirantis dictum, 52.
& opinionem facilè ſequitur multitudo, *c. cum in juventute 12. Extra. de purgat. can.* non aliter atque grues forma triangulari vel ordine literario unam ſequi, & comitari ſolent, *c. in apib. 41. cauſ. 7. q. 1.* ſi mare volatu ſuo tranſmittit, Pruckman. *de ſolut. Princip. pot. c. 2. in pr. mihi f. 106. conf. decad. 3. q. 2. n. 64.* Tertiò: quia popul⁹ ducitur affectu, & judicat in cauſa propria, * nulli autem in ſua cauſa pro ſe 53.
creditur, *L. de ætate 11. §. 1 ff. de interrogat. act.*

L. Pu-

L. Publia 26.§.Titius 2.ff.depositi. Quartò: non est hæc vox populi universi, sed quorundam tantùm de populo, qui malunt absurda statuere, quàm juxta æquitatis rationem satisfacere, adeoque Debitorum hæc cantilena est, non Creditorum; etenim non paucos reperiemus è vulgo, qui ut credita sua recipiant, carcerem, crucem, & nescio quid aliud Debitoribus suis destinabunt, tantum abest, ut vel inducias concedant, vel omninò debita remittant. Posito igitur, quod haberet populus adhuc potestatem legis sanciendæ, non Debitores, sed Creditores quoque in eam consen-
54. tire deberent, juxta regulam: quod * omnes tangit, ab omnibus debet approbari. *c. quod omnes 29. de R. I. in 6. L. f. C. de aut. præst.* Wesen.
55. *num. 4. ff quod cujusq, &c.* Quintò: si * opinio communis Doctorum (quæ alioquin tàm in judicando, quàm consulendo sequenda est, *argt. L. Divi 17. in princ. ff. de Iure patronatus.* Gail. *1. obs. 16. num. 7.* idem Gail. *1. obs. 153. num. 5.* id. *2. obs. 29. num. 27.* id. *2. obs. 94. num. 18.*) attendi non debet, si apparet eam esse falsam, vel aliis evidentissimis rationibus subverti potest, Gail. *loc. cit. num. 6.* quantò minus
56. communis vox rudis & illiterati populi? * Et si auctoritates Doctorum & Jurisperitorum non necessitant ad decisionem causarum, sed tantùm aliquam præsumptionē faciunt,

ciunt, quatenus bonâ ratione moventur, *gl. ad L.1.C.de LL.* Everhard. *loco ab auctorit. 95.* Abb. *in c.sicut 16. Extra de sentent. & re judicatâ.* quid faciet irrationabilis opinio levis vulgi? itaq; * satiùs erit cum unâ lege aliquid statuere, quàm cum centum idiotarum opinionibus in pejus ruere, per notata Beutheri *de Iure pralat. p. 2. c. 44. circa f.* Et hæc ad primam dubitandi rationem. 57.

Ad alteram Resp. etsi aliquando in definiendis ijs, quæ sunt facti magis, quàm Juris, & quæ apud diversos diversimodè accipiuntur, attendatur * opinio vulgi, non tamen facilè in ijs, quæ sunt meri Juris, & argumentum ab opinione vulgi petitum ut plurimùm desumitur à vulgari usu loquendi, qui certissimus rerum magister dicitur, Everhard. *in topic. legal. loco à vulgi opin. num. 1. ubi n. 8.* dicit ea, quæ in contrarium sunt allata, tunc procedere, * quando vulgaris, sive communis usus loquendi, contrarius propriæ significationi, æquè est apud peritos & imperitos, secus si apud imperitos tantùm, nimis namq; absurdum esset, quod propter abusivum modum loquendi personarum illiteratarum deberet recedi à propria significatione vocabuli, vel quod communis usus loquendi causari posset ab insensatâ vulgi assertione, ut inquit Baldus *in L. 1. C. de success. edict.* vide quæ in simili tradit 58. 59.

tradit Wesenb. *conf.50. n.13.circ.f.* Pari ratio-
60. ne quod de * vehementi omnium opinione dictum est, procedit tunc, quando veritati est consona, tunc enim idem operatur, quod certitudo, *post gl. in L. si quis extraneus §. sciendum in gl. fin. de acquir. hæred.* Reyger. *loc. cit. n. 515.* quia autem jam dictum est, opinionem vulgi in nostro proposito non esse consonam veritati, & apud idiotas ut plurimùm tantùm receptam, satis jam constat, quid secundum mentem DD. de eâ sit statuendum.

61. Ad tertiam Resp. * non rectè ex *L. Barbarius 3. ff. de off. Prat.* deduci regulã hanc: quod error communis faciat Jus, prævaleatq; veri-
62. tati, sed eam potius: * quod error in conditione gerentis id, quod actum est, non vitiet
63. Wesenb. *n. f. ff. de ritu nupt.* * deinde illi ipsi, qui regulam istam admittunt, eam sic limitant: si id utilitas publica, & tranquillitas suadeat, metiendam namq; esse ex qualitate rerum & personarum. Ostendendum itaque prius est, publicam utilitatem promoveri, si debitores hujus temporis à solutionibus suorum creditorum, vel ad tempus, vel in perpetuum, INDISTINCTE liberentur, quod donec fiat, oppono illis aliam veriorem regulam, &
64. dico: * multitudo errantium, nullum facit errori patrocinium, Osterman. *ad §. 7. v. qui duas inst. de nupt. argt. L. 6. §. 1. ff. de off. Præsid.*

Ad

Ad quartam dubitandi rationem Resp. verum quidem esse quod diebus feriatis non rectè possint debitores conveniri, neque judicia exerceri, si tamen feriæ illæ sint publicæ, & decreto magistratûs indictæ, quales sunt ex * solennibus quidem eæ, quæ enumerantur 65.
in L. 2. & 7. C. de feriis & quæ vel à Pontificibus in universa Ecclesia celebrandæ, vel ab Episcopis in sua cujusque Diœcesi servandæ constituuntur. * Ex indictis auctem, sive, ut alii 66.
volunt, necessariis, quæ colligendorum terræ fructuum causâ geminis mensibus ad requiem laboris indulgentior annus excepit *L. 7. C. d. T.* & quæ pro ratione & maturitate fructuum à Superiore loci, aut citiùs aut tardiùs, prout usus fert, indicuntur, *post gl. & DD. in L. 4. C. d. T.* Wesenb. *n. 4. ff eod.* * Ex repentinis 67.
denique, quæ ex causis variis, puta ob rem publicam bene maléve gestam, ob adventum, inaugurationem, nuptias Principis, hostilitatem, seditionem, luem publicam variè arbitratu Superioris indicuntur, vide Wesenb. *loc. cit. n. 3.*

Ex quo sequitur * cùm nullæ adhuc feriæ, 68.
vel ab Ecclesiastico, vel à Politico magistratu, ratione calamitatum bellicarum, & quidem præteritarum fuerint indictæ, non posse eas à populo sibi ipsi constitui, *argt. L. 4. C. de Feriis*, ubi Imperator Constantinus voluit,

 ut fe-

ut feriæ à Judicibus pedaneis, hoc est,(ut interpretatur Wesenb. *loc. cit. n.* 4.)municipalibus conditæ, nomine & fructu feriarum careant, multò magis ergo carebunt à plebeis
69. tantùm constitutæ * argumento à majori ad minus petito, quod in Jure validum esse docet Everhard. *in locis legal. loco à majori*, Schneidew *in* §. *rursus n.* 54. *inst. de act.*

Ad quintum Resp. quemadmodum tempore pestis citatus non teneretur comparere,
70. * si tam gravis esset aëris pestilentia, ut in loco, ad quem quis est citatus, forum clauderetur, Zanger. *de except. p.* 2. *c.* 5. *num.* 7. Wesenb. *in parat. num.* 14. §. *nam quod supra ff. de usurpat. & usucap.* vel absque periculo vitæ ad eum accedere non liceret: Ita quoque excusatur ali-
71. quis * tempore hostilitatis vel belli, quando vel in loco Judicii Jus non redditur, vel litigantes commodè, securè, & absque periculo vitæ, vel rerum suarum, mœnia locorum egredi, vel comparere nequeunt, per not. Cacheran. *in decis. pedemont. decis.* 127. *num.* 10. & 11. Nos autem non versamur in tali casu, nam per gratiam DEI in nostro districtu bellum est utcunque finitum, & cessat ratio impedimenti, ergo cessare quoque debet ipsa debitorum exceptio. Esto igitur, quod bellum & hostilitas excusationem reis præstent, ta-
72. men ex quo causa ista est * limitata, limita-

tur

tum quoque producere debet effectum D.D. *ad §. f. inst. de auct. tut* Schneid. *n. 8. §. actiones. inst. de action.* & cessante judiciali conventione non tamen hoc ipso cessare vel impedire debet amicabilis & extrajudicialis debiti liquidi exactio.

Ad sextam rationem dubitandi Resp. non esse iniquum quod fit sine injuria, neque crudele, quod sine violentia, atqui * vim nullam 73. facit, qui ordinariâ actione experitur, *L. factum cuique ff. de R. I.* neque * injuriam qui suo 74. Jure utitur. *L. nullus 25. ff. de R. I. L. injuriarum 13. §. 3. ff. de injur. argt. L. 24. §. f. ff de damn infect.* Wesenb *n 7. ff de aquir. rer. dom.* * Quare 75. quod leges dicunt, dissensiones civiles Reipublicæ noxias esse, *L. si quis 21. §. f. ff. de captivis & postlimin.* id intelligendum est de iis potissimùm, quæ telis & armis, non Juris sui persequendi, sed vindictæ sumendæ causâ committuntur, quæ privatis hominibus meritò interdicuntur, juxta regulam peculiariter in hanc rem traditam: * nemo quidquam pro- 76. priâ auctoritate, aut vi quadam, sed legitimis actionibus petere, & persequi debet *L. extat. 13. ff. quod metus causa. L. si quis in tantam- 7. C. unde vi. tt. ne quis in sua causa, &c.* ex qua deducitur tantũ abesse, ut vetetur legitima persecutio, ut quodammodo imperetur, vel saltem expresse permittatur, trutinando verbum

77. * DEBET, quod est præcisæ necessitatis, Coler. *de process. execut. p.1 c. 5. num. 26* & habetur etiam *in L. penultima ff. ad L. Iul. de vi privat.*
78. ubi dicitur : si * creditores adversus debitores suos agant, per Judicem id, quod deberi sibi putant, reposcere debent. * Et quod so-
79. lummodò jurgia extrajudicialia prohibita, lites autem judiciales Reipublicę suo modo proficuæ utilesque sint, deduci potest, ex *L. æquissimum, alias* §.3.*L.* 13. *ff. de usuf.* suprà pro ratione dubitandi adductâ, in qua ista verba habentur: cur ad arma & rixas procedere patiatur Prętor, quos potest suâ Jurisdictione compescere? quasi diceret J.C. hac ipsâ de causâ lites judiciales permissæ sunt, ut evitarentur extrajudiciales, id quod gravibus verbis *in L. nullus 13. C. de Iudæis*, exprimitur, ubi di-
80. citur : idcircò * judiciorum vigor Jurisque publici tutela in medio constituta est, ne quisque sibi permittere valeat cognitionem, aut ultionem, atque ideò judiciorum usus introductus, ut quisq; jus suum judicio consequatur publico, non suo privato, quâ de re plura apud Wesenb. *n.15. ff de judic.*

Quamvis negare neque velim neque pos-
81. sim, etiam lites * judiciales nudè spectatas Reipubl. suo modo, & secundum aliam considerationem perniciosas esse, quæ causa est,
82. ut jura velint etiam harum * litium materiam ampu-

amputari *L. propemodum 13. in pr. C. de Iudic. c. finem litibus. extra de dol. & contum. L. quidam existimaverunt 21. ff. si certum pet. L. fratris 10. C. de transact.* & restringi magis, quàm laxari, *c. nonnulli 28. §. cum autem. Extra de rescript. §. item verborum 2. inst. de inut. stip.** Illa ipsa causa me impulit, cur hunc laborem susciperem & præsentem tractatum conscriberem, ut nimirum pro virili mea bonum publicum juvarem, & litigantes à superfluis & temerariis litibus cohiberem. Constat* abundè, ut opinor, ex dictis, non iniquè agere illos (loquendo in abstracto) qui credita sua à debitoribus etiam hoc tempore reposcunt. 83. 84.

* Suadendum igitur magis, quàm injungendum creditoribus est, ut rationem temporis habeant, *argt. Nov. 22. de Nupt. cap. 8.* & debitoribus quietem indulgeant; sed erit mihi magnus Orator, qui famelico ventri persuadere poterit, ut esuriat eousque, quoad tempora meliora redeant, vel Euclioni, ut pecuniis, quibus avidissimè inhiat, adhuc aliquamdiu careat. Et hæc ad sextam dubitandi rationem. 85.

Ad septimam * Resp. Si iste modus argumentandi valeret, vix unquam exactiones locum sibi vindicarent, semper namque respondere posset debitor creditori suo pecunias repetenti, quid me vexas? ulteriorem 86.

concede dilationem, post aliquot annos æquè pretiosum erit aurum atque argentum, quàm
87. modò sit, non aufertur, quod differtur. *Verùm enimverò, etsi æquissimum esse censeam, ut si res dilationem patiatur, si conditio creditoris morâ debitoris non fiat deterior, si re suâ diutiùs ille carere possit, ut inducias aliquas concedat, & cum magno debitoris in-
88. commodo eum non exigat, quia * audiendus non est, qui nihil aliud facit, quàm ut noceat alteri contra naturalem æquitatem, Castrens. *de servit. urb. præd.* & docent Theologi, creditorem non indigentem teneri sub peccato mortali non exigere à debitore rem, quâ ille indiget, vel ad sustentandam naturam, vel ad notabile damnum vitandum, Joann. Medic. *q. 3. de Eleemos. prop. f.* & post eum Eman. Sa *in aphorism. confess. v. debiti. num. 26.* Attamen si creditor egestate & necessitate prematur, si absque magno suo incommodo
89. diutiùs exspectare non possit, non erit * cum ejus detrimento debitori non valdè indigo consulendum, *argt. L. nec avus 4. C. de emancipat. lib. c. primum 8. causa 22. q. 2.* Neque sic *
90. favendum uni, ut alteri fiat injuria, *L. impuberi 40. L. cum filiusf. 28. ff. de testam. L. assiduis f. inf. C. qui potiores in pign.* vid. inf. *decad. 3. q. 6. per tot.*

Ad

Ad octavam & ultimam dubitandi rationem Resp. * si plerique ad inopiam sunt redacti, nonnulli adhuc erunt, qui solvendo 91.
sunt, id namq; importat vox PLÆRIQUE, *arg. §. un inst. de legit. pat. tut. post Donat. in Terent.* Spiegelius *in Lexic. juridic. Lit. P.* Ex quo sequitur, quòd aliqui saltem ad solvendum urgere possint, quòd non qualitas * temporis, 92.
sed paupertas potiùs excusationem præstet, ac quòd etiamnum tempus solvendi sit, quod mihi pro hîc & nunc probâsse, & evicisse sufficiat, nam utrum ii, qui facultatibus suis tempore isto calamitoso fuerunt lapsi, nihilominus teneantur creditoribus satisfacere, altenius altiorisq; indaginis est, peculiariq; decisione indiget, quam in sequentibus quæstionibus videbimus.

Habemus ut sic expeditam quæstionem primam, in qua nemo miretur, me contra debitores conclusisse, * suscepi namque patro- 93.
cinium debitorum non indistinctè omnium, sed eorum tantùm, qui calamitate belli fuerunt depauperati. Ut igitur ordine progrediar, & sine permistione aut confusione quæstiones sequentes absolvam, * discrimen ali- 94.
quod necessariò inter debitores erit faciendum. Vel enim aliquis nihil prorsus amplius habet, & notoriè non est solvendo: vel adhuc solvendo est, neque adeò magnum damnum

passus est: vel residuum aliquid adhuc habet, non tamen tantum, ut pro hic & nunc creditoribus suis, & quidem omnibus satisfacere possit. Quousque unum vel alterum urgere liceat, distinctè pertractabo. Sequitur proinde

QVÆSTIO II.

Quousque urgere liceat eos, de quibus constat, quod solvendo sint; tantumque in bonis adhuc habeant, ut Creditoribus suis satisfacere possint?

SVMMARIA.

1. *Debitorum illorum differentia, qui adhuc post bellum solvendo sunt, primumque genus eorum.*
2. *Milites nonnulli adeo sunt feroces, ut tanquam leones rugientes circumeant, quærentes quem devorent.*
3. *Aliud nihil meditantur, quàm quomodo noceant.*
4. *Pro hoste eum reputant, quem aliquid habere sciunt.*
5. *Melius est prudenter tacere, quàm multa imprudenter effutire.*

6. Se-

6. *Secundum genus debitorum adhuc solvendo existentium.*
7. *In Civitatibus tutiùs habitare, quàm in pagis.*
8. *Belli fructus & eventus.*
9. *Tertium genus eorum debitorum, qui belli tempore fuerunt locupletati.*
10. *Vid: Preditores, 11. & emptores rerum vi ablatarum.*
12. *Exclamatiuncula in emptores rerum furtivarum, & vi ablatarum.*
13. *Debitores adhuc solvendo existentes, etiam post bellum solvere tenentur.*
14. *Parùm pro nihilo reputatur.*
15. *Bis solvit, qui egenis solvit.*
16. *Moram in solvendo faciens tenetur ad interesse.*
17. *Damnum illud non æstimatur, quod cum alio lucro compensatur.*
18. *Benefacientibus benefaciendum.*
19. *Quos amor justitiæ (vel timor DEI) à malo non revocat, temporalis pœnæ formido coërceat.*

Os reperio in triplici esse * differentia, aliqui namq; nullum omninò, vel modicum damnum à militibus fuerunt perpessi, sed horum esse quàm paucissimos credo, eosque in singulis Civitatibus vix numero æquare portas, quæ Thebis fuerunt, tanta namque est 1.

2. vesania & malitia quorundam * militum, ut tanquam leones rugientes circumeant, quæ-
3. rentes quem devorent, & diu noctuque * aliud nihil meditentur, quàm quomodo contra naturalem æquitatem hostiliter noceant, crumenasque paganorum exhauriant: tam implacabilis & insatiabilis est eorum animus, ut
4. * pro hoste & inimico illum reputent, quem adhuc aliquid possidere & tenere vident. Sed
5. de his * malo prudenter tacere, quàm sine fructu multa effutire, *argt. L. §16. C. de vet. Iure enucl.* vide laudes eorum apud Gail. 1. *de PP. c. 3. num. 7. & c. 4. num. 32. usque ad num. 39. & num. 45.*

6. Alii * sunt, & numero quidem plures, quàm priores, qui non exigua senserunt damna, illa tamen suâ industriâ resarserunt, vel agros suos colendo, vel consueta artificia sua exercendo, vel mercimonia tractando. Hos
7. ut plurimùm reperire est in munitis * civitatibus, reliqui namq; pagorum & vicorum incolæ rapacitati & libidini prædonum præteritis annis adeò fuerunt expositi, ut quicquid uno die corrasissent, altero die incursu hostium, (vel hostilium amicorum) iterum
8. amitterent, unde * coacti fuerunt stationes suas deserere, agros incultos relinquere, opera manuum abrumpere, & fame tandem in exilio miserrimè perire.

Alii

Alii * denique tam parùm damni fuerunt perpeffi, ut quibus anteà curta fupellex fuerat, posteà ditefcerent, & rem familiarem plurimùm augerent. Horum non exiguus eft numerus, * qui fcilicet mercede acceptâ hoftibus bona abfcondita prodiderunt; eos, quibus fciebant aliquid adhuc fupereffe, malitiosè denuntiârunt, quiq; bona bello * capta, vel, (ut meliùs dicã) furto *fubditis* fubducta, & vi ablata à prædonibus illicò *lucri faciendi causâ* coëmerunt, & promptâ pecuniâ folverunt, non juxta rerum condignum precium, fed longè infra dimidiam pretii dignitatem, ac valorem, ut iidem fuis farcinis & prædis liberi ad nova furta fefe accingerent, queipfi rurfus coëmerunt, & vili quibusvis diftraxerunt, ac divendiderunt. In quos * exclamat Jodocus Damhoud, *prax. crim. c. 117. n 2.* O fceleratos mercatores! dignos vos cenfeo, qui cum veftris authoribus & præraptoribus inter cœlum & terram femifaltum fpectanti populo peragatis, ut tali fpectaculo perterriti cæteri caveant ab hujufmodi prædonibus ablata furta coëmere, & ipfis liberiorem anfam furandi fuppeditare. 9. 10 11 12

De omnibus iftis tribus verum eft, quod in Refponfo ad primam quæftionem fuprà dixi, * quod nimirùm, fi nullâ aliâ legitimâ exceptione fe tueri poffint, creditoribus fuis 13

fatis-

ſatisfacere debeant, neque ſolutionem retardare valeant.

Et quidem ſi ſermo ſit de primis, qui nul-
14. lum * aut ſaltem modicum (quod pro nullo in Jure reputatur *L. habitatores 27. in pr. ff. locati. L. ab hoſtibus, 15. §. 3. ff. ex quibus cauſa major*) damnum perpeſſi ſunt, ſtulti omninò eſſent, ſi ſe calamitatibus belli, quas tamen non deguſtârunt, excuſare, & impii prorſus ac ingrati, ſi creditoribus fortè extrema patientibus in neceſſitate non ſuccurrere, neque præſtare illud vellent, ad quod omni Jure tenen-
15. tur. Planè * bis ſolvit, qui nunc egenis ſolvit, *argt. eorum quæ not. gl. ad L. 85 ff. de ſolut.* & præter debitum juſtitiæ, charitatis quoque actum valde meritorium exercet. Suadeo proinde omnibus hiſce debitoribus, ut memores ſint, beneficii ſibi conceſſi, ſponte matureque creditoribus ſuis ſatisfaciant, ſcituris alioquin, quod præter indignationem, quam apud ſupremum Judicem propter ſummam ingrati-
16. tudinem incurrent, * damna ab iis moram perpeſſa, vel lucra amiſſa pleniſſimè teneantur refundere, vid. Dd. *ad L. un. C. de ſent. quæ pro eo quod intereſt, prof.* Matth. Coler. *de proceſſ. execut. p. 1. c. 10. nov. edit. num. 126. & 130.* Andr. Gail. *2. obſ. 5 n. 14. & 15.* Frideric. Martini *de cenſib. c. 3. n. 13.* Weſenb. *in parat. n. 9. ff. de uſur. eundem conſ. 50. n. 32. & ſeqq.* Novell. conſtit.

ſtit. Bavaric. *de anno 1635.* § es hätte ſich denn. *confer.decad. 3. q 7. n. 67 & 68.*

Quod attinet ad ſecundos, nec illi ſe honeſtè excuſare poſſunt, quandoquidem * damnum illud æſtimari non debet, quod cum alio lucro compenſatur *argt c. 3. in pr. Extra. de locato. L. ex conducto 15. §. ſi vis tempeſtatis, & §. ſi uno 4. ff. locati L. licet 8. C. eod.* 17.

Ultimi denique tam parùm excuſandi, ut loris etiam & ſcorpionibus ſint ad hoc adigendi, ut ſcilicet * benefactoribus ſuis de 18.
mammona iniquitatis *Lucæ 16.* benefaciant, *argt. L. ſed etſi 25. §. conſuluit 11. ff. de pet. hæred.* & creditoribus pecunias, quibus ipſi fortaſſis ab interitu ſuo ſervati fuerunt, reſtituant, ita ut quos amor Juſtitiæ * & charitatis vel ab in- 19.
gratitudine non revocat, vel ad ſatisfaciendũ muneri ſuo non invitat, eos formido pœnæ, & neceſſitas periculi coërceat. *fac. c. ut clericorum. Extra de vit. & honeſt. Cleric. L. ſancimus 6. C. ad L. Iul. repet. c. cum in cunctis 7. §. f. Extra. de elect. c. vergentis 10. Extra. de Hæret.* Weſenb. *n. 9. ff. de pœn. id. n. 6. C. de hæret.* Quâ verò ratione, quibus modis & mediis, ad ſolutionem urgendi ſint, videri poteſt Matthias Colerus *in tract. ſuo de proceſſ. execut.* pertot.

QVÆSTIO III.

An mora tui Debitoris excusette, quò minùs mihi satisfacere debeas?

SVMMARIA.

1. *Exceptio legitima non est: debitor meus mihi non satisfacit, Ergò neque ego creditori satisfacere teneor.*
2. *Mora debitoris tui non excusat te à solutione creditori facienda, & n.5.*
3. *Quæstioni Domitianæ convenit responsum* Cel*sianum.*
4. *Difficile est refutare ea, quæ veniunt contra prima principia.*
6. *Factum cuivis suum, non aliis nocere debet.*
7. *Mora sua cuilibet nociva.*
8. *Dolus ei tantùm nocere debet, qui eum admisit.*
9. *Non debet alteri per alterum iniqua conditio inferri.*
10. *Nemo alterius odio prægravari debet.*
11. *Mora tui debitoris non extinguit, nec suspendit actionem meam.*
12. *Nemini de jure tertii datur exceptio.*
13. *Multò minus de injuria tertii.*

14. In-

14. *Injuria mihi illata non facit, ut alteri impunè injuriam inferam.*
15. *Ex absurdo non nisi absurdum sequitur.*
16. *Vno inconvenienti dato multa sequuntur.*
17. *Ex illegitimo principio non potest legitima nasci consequentia.*
18. *Vbi non est par ratio, neq; par admittenda excusatio.*
19. *Varietas circumstantiarum jus variat.*
20. *Delegatio debitoris non habet locum invito creditore.*
21. *Invitus nemo cogitur mutare creditorem suum.*
22. *Compensatio alieni debiti non admittitur.*
23. *Liquidi ad illiquidum nulla compensatio.*
24. *Simultaneè quando procedendum?*
25. *Reconventio & Conventio simultaneè expediuntur.*

QUia in superiore quæstione dictum fuit, eos, qui adhuc solvendo existunt, ad plenam satisfactionem urgendos esse, si nullâ aliâ legitimâ exceptione se tueri possint, ideò nunc quæritur: an exceptio illa, quam sæpiùs audimus ab idiotis ingeminari, & frequentissimè creditoribus objici, * legitima sit dicenda, nec ne? 1.
videlicet: Man gibt mir auch nichts / wann man mich bezahlt / so will ich auch bezahlen/ 2c.
iste

iste & iste debitor meus mihi non satisfacit, cur ergò tibi satisfaciam? si ab illo pecunias re-
2. cepero, tunc me tibi satisfacturum spondeo. Adeoque in effectu: * utrùm debitor meus per moram vel negligentiam sui debitoris excusetur à solutione mihi facienda?

3. Hæc quæstio iterum apud Doctos nullam habet dubitationem, & quia similis est * quæstioni Domitianæ *in L. Domitius 27 ff. de testam.* brevissime expediri posset per Responsum Celsianum. Nihilominùs quia inter plebejos passim agitatur, & assertio ejus pro veritate reputatur, non possum eam, quamvis libenter vellem, sicco tantùm pede transire. Et sicut
4. supra in quæstione primâ dixi, * difficile esse, invenire argumenta pro refutandis iis, quæ contra prima principia afferuntur, ita hîc eadem quoq; difficultas redit, & acquiescendum erit, vel generalioribus regulis, vel undiq; conquisitis & emendicatis quodammodo argumentis.

5. Ad rem autem ipsam accedendo, dico: * moram & negligentiam debitoris regulariter meum debitorem non excusare, quo minùs satisfaciat mihi creditori suo, idque propterea, si ad tertium, id est, debitorem de-
6. bitoris respiciamus, quia * factum cuivis suum non aliis nocere debet, *L. factum cuiq;*
7. *155. ff. de* R. I. * mora cuilibet sua (non aliis) est

est nociva *c. mora 25. de R. I. in 6. L. in condemnatione* §. *unicuiq; ff. eod.* * dolus ei tantùm nocere 8.
debet, qui eum admisit, non alteri, *L. is qui à debitore 9. ff. quæ in fraud. cred. L. 18.* § 3. *ff. commodati.* * Non debet alteri per alterum ini- 9.
qua conditio inferri, *L. non debet 74. ff. de R. I. Card. Tusch. pract. conclus. lit. A. conclus. 113.* * 10.
nemo alterius odio prægravari debet *c. non debet 22. de R. I. in 6. L. si quis 23.* §. *1. C de inoff. testam. argt. c. nobis 27. Extr. de Simon. c. sicut tuis 23. Extr. eod.* Ex parte verò mei debitoris propterea, quia si me à limine judicii repellere desiderat, debet ostendere vel obligationem extinctam esse, vel suspensam; atqui ex Jure non ostendet, quod * mora ter- 11.
tii vel extinguat, vel suspendat actionem meam, E. &c. Deinde exceptiones debet ex Jure sibi competente, vel ex facto suo depromere, non ex alieno, * nemini namque de 12.
Jure vel facto tertii facilè datur exceptio *argt. L. Loci 4* §. *competit 7. ff. si servit. vind. argt. L. si quis 8.* §. *1. ff. de præscript. 30. annorum.* Wesenb. *num. 6. ff. de pact. add.* §. *retinenda 4. v. sed interdicto. ibi. etiamsi alium, inst. de interdict. add.* Wesenb. *num. 6. ff. de excep. & num. 7. in f. C. eod. L. 1. ff. de except. rei jud.*

Unde tertiò sic infero, vel debitor tuus dolosè differt solutionem, vel sine dolo, propter impossibilitatem & inopiam: si

prius, injuriam tibi facit, consequenter tibi non nascitur inde exceptio, quando namque de jure tertii nemini datur exceptio, ut paulò
13. antè vidimus, * multò minùs de injuriâ ter-
14. tii dabitur; etenim si ob * injuriam à tertio acceptam liceret alteri quoque injuriam facere, sequeretur illud inconveniens, quòd si Titius te percussisset, tu me quoq; percutere, si ille tibi rès tuas furto subtraxisset, tu quoque mihi res meas justè subtrahere pos-
15. ses, & mille alia similia absurda; nam ex * absurdo non nisi absurdum sequi potest. Joan. Emer. à Rosbach, *prax. civ. t. 40, n. 49*,
16. & * uno inconvenienti dato, multa sequuntur, *L. trajectitia 21. ubi. gl. v. alioquin. ff. de O. & A. L. divertia 8. ubi gl. v. aliaquin. ff. solut. matr. argt. L. ratos 7 C. de rescinden. vend.* eò quòd ex * illegitimo principio non possit
17. legitima nasci consequentia. *argt. L. f. C. de nat. lib.* Dec. *in cons. 365. in pr.* Andr. Gail. *2. obs. 115. n. 1.*

Si posterius verum sit, scilicet debitorem tuum propter inopiam & impossibilitatem tibi solutionem denegare, jam non est par
18. * ratio, & similis conditio tua & debitoris tui, suppono enim te solvendo, & in facultatibus positum esse, consequenter non erit eadem quoque admittenda exceptio, vel excusatio.

Quartò

Quartò posset etiam melioribus temporibus debitor tuus in mora existere, & solutionem retardare, anne propterea etiam tunc te excusari posse putas? quid ergo causaris calamitates temporis, cùm si hæ respiciendæ essent, * varia & diversa statui deberent, *argt. L.* 19.
1. §. meritò 2 ff. depositi.

Quintò vel vis mihi ut sic tuum debitorem * delegare, dicendo in effectu: Titius 20.
mihi debet tot & tot, pete ab illo, atqui hoc me invito fieri non potest *L. 1. C. de novat.* nam eum, à quo mutuam sumpsisti pecuniam, in solutum nolentem suscipere nomen debitoris tui, compelli Juris ratio non permittit, *L. 16. C. de solut.* Wesenb. *num. f. ff. de alienat. jud. mut. causa d. C. eod.* quia * nemo invitus 21.
cogitur mutare debitorem suum, etiam tunc, cum magis idoneus offertur, *L. si mandatu meo. 45. ff. mandati.* (vide tamen exceptionem infra decad. 2. *q.* 2. *num. 80. & 81.*) Vel in effectu desideras compensare debitum tuum, cum eo, quod tibi Titius debet, atqui iterum absurdum & inauditum est, ut * compensatio 22.
alieni debiti admittatur, *L. ejus 9. C. de compensat.* præsertim cùm fieri possit, ut mea prætensio sit liquida, tua autem, quam contra Titium habes, prorsus illiquida, * liquidi autem 23.
ad illiquidum nulla conpensatio *L. f. C. de compensat.*

Vel denique in effectu hoc tantùm in-
24. tendis,* ut simultaneè procedatur, hoc est, ut tu non prius ad solvendum mihi condemneris, & cogaris, quàm debitor tuus condemnetur, & compellatur ad satisfaciendum tibi: sed neque in hoc audiendus es, quia impar est conditio tua, & debitoris forsàn tui; liquidum fortassis debitum meum, illiqui-
25. dum tuum, quemadmodum igitur *reconventio & conventio simultaneè non expediuntur, si de utrâque causâ non pariter liquet, Myns. *cent. 1. obs. 10. num. 1.* cùm tamen lis inter easdem personas ibi agitetur, & de natura reconventionis sit, ut simultaneè cum conventione expediri, & quantum ad tempus attinet, eâdem sententiâ terminari debeat. Wesenb. *num. 2. quæ sentent. sine appell.* Myns. *cent. 1. obs. 10.* quantò minùs igitur simultanea expeditio Jure desiderari potést, si diversæ causæ, diversæ qualitatis, inter diversas personas, diversæ conditionis agitentur?

Atq; ita finem huic intermedianti quæstioni impono, ad propositamq; quæstionem principalem redeo, cujus membrum secundum restat decidendum.

QVÆ-

QUÆSTIO IV.

Quousque liceat juxta varias Dd, opiniones urgere illos debitores, qui calamitate belli desierunt notoriè solvendo esse: & utrùm in specie possint incarcerari, manusque illis injici.

SUMMARIA.

1. *Manus injectio quot habeat species?*
2. *De quibus in posterum sit sermo futurus?*
3. *Malefactores sine dubio incarcerari possunt.*
4. *Carcer pœnalium & hominum noxiorum est.*
5. *Carcer non est comparatus ad pœnam, sed ad custodiam.*
6. *Carceris pœna quandoq; admittitur, præsertim de jure canonico.*
7. *Status præsentis quæstionis.*
8. *Debitor in genere quis dicatur.?*
9. *Debitor ex maleficio incarcerari potest, tàm paterfamiliâs, quàm filiusf: & n. 20.*
10. *Contumacia debitoris meritò punienda.*
11. *Qui non habet in ære, luat in corpore.*
12. *Cedens bonis carceres effugit, & n. 19.*

13. Personæ honestiores non possunt incarcerari.
14. Debitor ex causa civili an possit incarcerari?
15. Opinio affirmativa.
16. Tutores suspecti ob suam pervicaciam possunt incarcerari.
17. Glossa putat debitorem ex causa civili capi posse.
18. Aliud est factum aliquid esse, aliud justè factum.
19. An in corpora civium Romanorum verberibus animadvertere licuerit?
21. Qui bonis cedere potest, is incarcerari potest.
22. Debitorem eximens de manu familiæ tenetur ad debitum pro eo exolvendum, sive sit debitor fisci, sive privati.
23. Debitores incarcerari non possunt, quando creditores renunciârunt iuri carcerandi.
24. Auctores opinionis affirmativæ.
25. A Carceratione non est incipiendum.
26. Ordo executionis à D. Pio præscriptus.
27. Ad capturam non nisi excussis priùs bonis deveniri potest.
28. Covarruviæ 29. Guid. Papæ opinio.
30. Distinctio inter capturam, & incarcerationem.
31. Distinctio inter eos debitores, qui semel fuerunt in judicio, & qui non fuerunt.
32. Opinio Nicolai Boërii, & Benedicti de Capra.

Exem-

Exempla aliqua, quibus obærati debitores in vincula conjecti.

33. *Negativa opinio, quòd debitor pro civili causa capi vel incarcerari non possit.*

34. *Consvetudo Galliæ hac in re.*

35. *Debitor fisci ob causam civilem incarcerari potest.*

36. *Debitor de fuga suspectus capi & incarcerari potest.*

37. *Statutum & consvetudo valet, ut debitor ob causam civilem possit incarcerari.*

38. *Tolerabilia sunt, quæ vetus consvetudo comprobat.*

39. *Debitor se ad carceres obligare potest. 41. Auctores hujus opinionis.*

40. *Grave est fidem fallere.*

42. *Bonis cedere potest etiam is, qui se ad carceres obligavit.*

43. *Rationes, ob quas debitor ex causa civili carcerari nequit.*

44. *Qui non habet in ære, quando luat in corpore?*

45. *Pœnæ non sunt producendæ, ultra casus expressos.*

46. *Carcer pœnalium & hominum noxiorum est, & mala mansio.*

47. *Liber homo ob æs alienum servire non debet.*

48. *Servitus mortalitati æquiparatur.*
49. *Servitutis species est, non dare facultatem recedendi à loco.*
50. *Carcer species servitutis est.*
51. *Spoliatus libertate suâ ante omnia restituendus.*
52. *A captura non est inchoandum, sed in executione servandus ordo à D. Pio præscriptus.*
53. *Carcer ad custodiam, non pœnam debet esse comparatus.*
54. *De duritia redargui potest, qui nihil aliud quærit, quàm affligere debitorem.*
55. *Liberi hominis caro & corium in commercio esse non debet.*
56. *Votum captandæ mortis induci non debet.*
57. *Abstrahendus nemo est ab officiis suo statui convenientibus.*

QUamdiu illud, quod debetur, præstari à debitore potest, tam diu regulariter loquendo eum ad solutionem urgere licet, si autem solvere nequit, natura cogit, ut pro eo aut nihil omninò, aut id saltem præstet, quod potest, Zanger *in tract. suo de except. p. 3. c. 1. num. 141.* Et hoc in casu creditores soliti sunt, cùm aliud non expectarent, manus debitoribus suis injicere,

Etsi

Etsi executio, quæ fit per manuum * injectionem, vel per detentionem personæ, multas sub se contineat species, videlicet carcerationem, arrestum, obstagium, operarum præstationem, &c. Coler. *de proceß. execut. p. 1. c. 6. n. 3.* tamen quia de arrestis Pet. Peckius, & Andreas Gailius, item Berlich. *part. 1. Conclus. 50. & seqq.* bene & fusè scripserunt, & obstagia in desvetudinem abierunt, modernoque tempore * plerumque ad incarcerationem, & operarum præstationem creditores importuni debitores suos urgere conantur; ideò quæ hac in re & aliorum & mea sit sententia, fusiùs nonnihil aperiam. 1. 2.

De carceribus * malefactorum, & eorum, qui crimina publica commiserunt, non attinet hoc loco multa dicere, certum est enim, & docet quotidiana praxis, hos non tantùm compedibus & vinculis constringi, verùm etjam carceribus mancipari posse, quia * carcer pœnalium, carcer hominum noxiorum est, *text. in L. nemo carcerem 2. C. de exaction. tribut. L. 10.* Bald. *in tract. de carcerib. c. 2. n. 2. in f. vid. inf. n. 46.* 3. 4.

Et quamvis * carcer non sit comparatus, neque etiam haberi debeat ad pœnam, sed tantùm ad custodiam, idque tam de jure civili antiquo *L. aut damnum 8. § solent Præsis* 5.

des. ff de pœnis. L. 1 & 2. C. *de custodia reorum.* Jul. Clar. § *f. q. 70. v. pœna autem 4.* Gail. *1. de pac. publ. c. 1. num. 32. id. 1. obs. 26. num. 7. cum seq. maximè. n. 11.* Matth. Coler. *p. 2. c. 6.* Wehner. *in observ. pract. v.* Gefängnuß. Dn. Besold. *in thesau pract. v.* Gefängnuß/ *14 § quamvis. & §. de jure civili,* Joan. Herman. Stam. *de servit. pers. c. 4 l. 1 num. 15 ubi unicum casum excipit, qui habeatur in L. 1. §. f. ff. de alea lus. & aleat.* quam etiam novo *constit. crim. Carol. V. artic. 218. v.* So werden auch/ ꝛc. nihi-
6. lominùs admittitur aliquando pœna * carceris in puniendis furibus & aliis, qui mulctam solvere non possunt, & tamen graviorem pœnam corporis non metuerunt, *ex constit. Carol. V. pœnal. art. 157. v.* Wo aber der Dieb/ & carceres perpetui de jure can. loco pœnæ sunt permissi, *c. quamvis 3. de pœnis in 6.* Jul. Clar. *d. v. pœna autem, ibid. apud clericos autem.* Gail. *loc. cit.* Stam. d. c. 4. l. 1. n. 15. & de consvetudine carcerem ubique pro pœna haberi videmus, *idem ibid. num. 33.* quod utplurimùm fit in levioribus delictis, ubi major pœna non subsequitur, aut in gravioribus quandoque ob mitigationem in personis egregiis, Wehner. *in obs. pract. vt.* Gefängnuß. §. *hodie.* Plura de carceribus & carceratis ob maleficia videantur apud Farinac. *l. 1. tit. 4.* per multas quæstiones,

Mihi

Mihi hîc sermo erit de hoc solùm, an * 7.
creditor ad id agere, & apud Judicem instare possit, ut debitorem suum non solvendo existentem, vel etiam solvere nolentem carceribus includat? Et quia debitor * in ge- 8.
nere loquendo dicitur non tantùm is, qui ex civili causa nobis obstrictus est, sed etiam ex maleficio, & tam ex contractu, quàm ex delicto *per L. 14. cum seqq. ff. de pet. hæred.* Schard. *in Lex. V. Debitor.* Brun. *in tract. de cess. bon. q. 26. princip. num. 8.* vid. Card Tusch. *lit. D. conclus. 34. & 35.* ideò quæstio de utroque procedit. Et si quidem de eo loquamur, qui ex delicto * vel maleficio obligatus 9.
est, & condemnatus ad pœnam pecuniariam, res non habet magnam difficultatem, nam apud omnes in confesso est, eum actore consentiente & petente incarcerari posse, Matth. Brun. *in tract. de cess. bon. q. 17. quart. quæst. princip.* Bald. Perus. *in tract. de carcer. c. 1. num. 4. ibi: puto de quacunq; persona.* Andr. Gail. *2. obs. 64. num. 12.* ubi multos textus ad hoc allegat, Nicol. Boër. *decis. 349. num. 8.* Farinac. *q. 27. de carce. num. 39.* Mynf. *§. pœnales, num. 44. inst. de action.* Oldend. *class. 1. act. 4. in pract. num. 4.* idque locum habet, non tantùm in patrefamiliâs, sed etiam in filiofam. Wesenb. *in parat. num. 10. C. de noxal.* Ratio potest esse ista: nam vel ideò non solvit,

quia

quia non vult, vel ideò, quia non poteſt: ſi primum; delictum delicto cumulat, & me-
10 ritò ejus * contumacia & inobedientia puniri poteſt, non tantùm incarceratione & manus injectione, verùm etiam aliis modis, de quibus Weſenb. *in parat. in f. tit. ff. ſi quis jus dicenti non obtemp. & in fine tit. ff. de Edendo.* Gail. *1. obſerv. 17. num. 7.* Schneid. *in princ. num. 2. inſt. de excuſ. tut.* Si ſecundum: tunc meritò ſibi locum vendicat vulgaris regula:
11. Qui non * habet in ære, luat in corpore, *L. fin. ff. de in jus voc. & L. ſi quis injuriam 35. ff. de injuriis. L. ſi quis 7. §. in ſervos. 3. ff. de jurisdict. gl. & text. in L. 1. §. 1. ff. de pœnis. L. ad cognitionem 13. ff. de ceſſ. bon.* Card. Tuſch. *lit. C. concl. 1048. & D. concl. 53.* Gail. *1. obſerv. ult. num. 4.* Mynſ. *§. cum ea. num. 13. inſt. de act.* Schneid. *num. 11. inſt. quibus ex cauſ. man. non lic.* Socin. *reg. 81.* Boër. *d. deciſ. 349. num. 8. & 10. vid. inf. num. 44.* Ratio alia, quia medium effugiendi car-
12. ceres, ut infra videbimus, eſt ceſſio * bonorum *L. 1. C. qui bon. ced. vid. decad. 2. q. 1. num. 2. decad. 1. q. 7. num. 1.* atqui obligatus ex maleficio non poteſt cedere bonis, ut alibi dicam, *decad. 2. q. 8. num. 6. decad. 3. q. 7. num. 3. decad. 2. q. 8. n. 23.* ergò obligatus ex maleficio poteſt incarcerari. Boër. *loc. cit.* Et quamvis per hoc nulla utilitas accedat debitori, prodeſt tamen Reip. *argt. L. ita vulneratus ſi ff. §. æſtimatio. n.*

quod

quod si quis. ff. ad L. Aquil. sicut & tunc, quando per viam accusationis publica vindicta petitur.

Id tamen non procedit in * personis honestioribus, aliisque de quibus infra *q.7.n.34. & seqq.* referam, quod ne quidem ob publicum delictum, vel tunc incarcerari possint, quando se expressè ad pœnam carceris obligârunt, ad quod est *textus in L. tutor, §. qui pecuniam ff. de suspect. tut.* ubi dicitur: sed sciendum est, non omnes hac severitate debere tractari, sed utique humiliores, cæterùm eos, qui sunt in aliqua dignitate positi, non opinor (*inquit Vlp. I.C.*) vinculis publicis contineri oportere. 13.

Si verò sermo sit de eo, qui ex contractu, vel quasi contractu, vel pro debito * civili obligatus est, non conveniunt inter se Doctores, an talis aliquis de jure carcerari queat, necne; quod mirum videri potest in re tam communi & fermè quotidianâ. 14.

Ego priusquam meum judicium proferam, aliorum opiniones (cum aliqua fortassis lectoris nausea, sed non sine causa) præmittam.

Affirmativam * & quod incarcerari possit, tenet Bald. Perus. *in tract. de carcer. c.2. num. 1.* ubi quærit: an pro debito privato possit quis incarcerari? & respondet in terminis: quod 15.

quodpro quolibet debito possit fieri, adducitque pro se *text. in L. 3. §. tutores 16. ff. de suspect. tut. c. 2. extra. de pignor. gloss. in c. non satis, 14. dist. 86. L. 1. C. qui bon. ced poss.* Sed ex his omnibus textibus vix unus directò facit ad propositum. Nam *in d. L 3.* jubentur * tutores
16. illi, qui pecuniam ad prædiorum emptionem conferre, neque deponere pervicaciter perstant, quoad emptionis occasio inveniatur, vinculis publicis contineri, & insuper pro suspectis haberi; ubi haud dubiè non de mero contractu sermo est, sed de suspecti crimine, & pervicaciâ tutorum puniendâ. In *c. 2. extra de pignor,* prohibetur homo liber pro debito teneri, & si res defuerint, quæ possint pro debito addici, ubi gl. addit: id verum esse, si bonis cedere voluerit, nam si constet de debito, & debitor non cedat bonis, putat * *gl. margin. ibid.* eum capi
17. posse. In *c. non satis 14. dist. 86.* dicitur quidem culpam esse, si justus excrucietur in carcere, & pœnis, & suppliciis propter debitum aliquod, & non adjuves: non tamen i-
18. bi dicitur, quòd incarceratio * de jure fiat. quamvis enim leges tale quid accidisse dicant de facto, tamen ob id factum non probatur, Sichard, *ad L. 12. num. 4. C. de O. & A.* In *L. 1. C. qui bon. ced. poss.* habetur, beneficium cessionis in eo debitoribus prodesse, ne detru-

trudantur in carcerem unde non malè inferre licet. & de facto infert * Gothof. *in notis ibid* quòd vincula & carceres iis propositi 19.
fuerint, qui creditoribus suis non satisfacerent. Licet enim civium Romanorum corpora quodammodo quasi sacra essent, neque verberibus in eos animadvertere liceret, tamen inopes debitores, nisi legis Juliæ præsidio tuti fuissent, verberibus & cruciatui corporis subjicebantur, Hotoman. *quæst. 26.* Cujac. *ad Nov. 135.* idque deducit *ex L. 1. C. ad T.* Ex quo textu apparet, hanc opinionem Baldi valdè esse probabilem, quam idem ibid.

Ampliat *num. 4.* ut etiam* filiusf. possit 20.
incarcerari, post Bart. *in L. si filia ff. solut. matrim.* de quo tamen vide Wesenb. *num. 3. in f. ff. quod cum eo.*

Ampliat deinde, ut non tantùm pro debito privato possit aliquis incarcerari, si non vult solvere, sed etiam & multò magis pro debito fisci, *per L. 2. C. de exact. trib. l. 10.* Bald. *loc. cit. c. 2. num. 1.* rationem horum reddit hanc: quia debitor fisci potest * cedere 21.
bonis *gl. in L. 2. C. qui bon. ced. poss.* & filius f. potest cedere bonis, *per generalit. L. 1. C. qui bon. ced. poss.* E. infert. *c. 1. num. 4. & c. 2. num. 1.* hoc ipso præsupponitur, quòd incarcerari possit,

possit, quia cessio bonorum fit,ut cedens liberetur à carceribus,*vid. inf. decad. 2. q. 1. num. 116. & num. 111.*

Ampliat tertiò, ut in debito civilis is, qui
22. *debitorem de manibus familiæ eximeret, teneretur ad illud debitum, ad quod carceratus tenebatur, *per L. quoties 3. C. de exact. tribut. Bald. loc. cit. c. 2. num. 2. in f.* Schneidew. §. *pœnales quoq; num. 84. inst. de action.* Wesenb. *in parat. num. 5. ff. ne quis eum qui in jus voc.* & quamvis ille textus loquatur tantùm de debitore fisci, tamen etiam ad privatos pertinet, quia non censetur aliquid specialiter statui in fisco, nisi nominatim dicatur, *per L. item veniunt §. in privatorum ff. de hæred.* Oldend. class. 1. act. 5. in aff. remed. num. 2. Idem tamen Baldus doctrinam suam restringit, &

23. Limitat, nisi creditores* renunciâssent Juri carcerandi, post Bart. *in L. 1. C. qui bon. ced. poss. id.* Bald. *c. 1. num. 4.*

Et hæc est doctrina Baldi *in d. tract. de carcer.* super hac materia & quæstione nostra.

24. Eandem sententiam * affirmativam, quòd videlicet de Jure communi pro debito quis incarcerari possit, tenet Arnold. de Reyger *in suo thesau v. Carcer. num. 62.* Albert. *in rub. qui bon. ced. possint. in prima quæstione*, allegatus à Boër. *decis. 349. num. 8.* Zanger. *de ex-*

except.p 3 c.1. num. 143. Octau. Cacheran. *in decis.pedemont. decis. 123.* ubi tradit *num.4.* etiam senem pro debito civili detinendum, & addit *num. 3.* Rationem: nam cùm regula sit generalis, non videtur ab ea recedendum, nisi expressè aliter cautum sit, & præsertim in districtu Pedemontano, ubi generaliter dispositum, & consuetudine receptum est; omnes pro caussa civili posse incarcerari in *contumaciam* non solventium, nullà distinctione ætatis habitâ. *vid. inf. q. 5. num. 31.* Adstipulatur Robert. Marant. *in spec. aur. Rub. de executione num. 9.* ubi ait: quòd debitor non habens bona sufficientia carceretur; addit tamen *ibid. num. 8.* non statim à * carceratio- 25.
ne esse incipiendum, sed in executione sententiæ in civilibus servandum * ordinem tra- 26.
ditum *per. L. à Divo Pio. §. in venditione, ff. de re judic.* scilicet ut primò capiantur mobilia, deinde stabilia, posteà nomina debitorum, & his deficientibus ultimo loco deveniendum ad capturam * personæ, *vid. inf. q.* 27.
6. n. 20. non enim debere capi personam pro debito, nisi priùs excussis bonis. Id. ibid. *num. 12. cum seqq.* enumerat quatuor casus, quibus iste ordo non servetur. Angel. Aret. *ad §. f. num. 2. inst. de action.* facit longam distinctionem, quæ videri potest. Didac. Covaruu. * *l. 2. var. resolut. c. 1. n. 4. in. f.* dicit: re- 28.

gulariter, si quis rebus ac bonis careat, ex quibus solvi possit æs alienum, in carcerem deducitur, quin & si debitum sit ratione redituum regalium, præcisè debitor in carcerem lege Regiâ mittendus est, donec solvat, etiamsi habeat res, quæ possint pro solutione dari; & utrumque colligi *ex L. nemo 2.*
29. *C. de exact. tribut l. 10.* Guido * Papæ *in decis. Gratianop. q. 61, n. 1.* tenet: aliquem pro debito pecuniario se posse obligare ad carceres, donec solvat creditori, in debitis autem fiscalibus fieri incarcerationem etiam pro debito pecuniario ex privilegio fisci, etiamsi debitor se non obligaverit ad carceres *per L. nemo 2. C. de Exact.* Joan. Fab. *ad §. f. inst. de act.* etiam tradit, quòd debitor fiscalis possit poni in carcerem, & post ipsum Angel. *ibid. num 2.*

30. Alii * distinguunt inter capturam & carcerationem, Bart. *in L. sacrilegii in f. ff. ad L. Iul. pecul.* ubi docet: debitorem fisci posse capi, hoc est teneri sub custodia in palatio, sed non carcerari, nisi persistat in *contuma-*
31. *cia, vid. inf. q. 5. num. 31.* Alii distinguunt, * utrùm debitor aliquando fuerit in judicio, & de stando in judicio promiserit, & tamen non stetit, quod tunc possit capi personaliter, *§. si verò. auth. de exhib. reis. L. consentaneum C. quomodo & quando*, si verò neque in judicio fuit,

fuit, neque dictam cautionem præstitit, non posse judicem eum capi facere, nisi prius citaverit, posse tamen capere ad hoc, ut coram illo compareat, non ut eum carceret. Angel. *loc. cit.* Nicol. * Boër. *decis. 349. num. 8.* admittit, si creditor instet, & petat debitorem intrudi, tunc factâ priùs excussione, si nolit bonis cedere, eum incarcerari posse, *& num. 7.* Benedict. de Capra *comm. opin. lit. D. num. 4.* dicit: si debitor in judicio condemnatus intra tempus à jure præfixum non solvat, aut ante illud tempus factâ discussione omnium bonorum non solvendo reperiatur, tunc capi poterit, & incarcerari, & ita *post gl. in l. 3. §. penult. de suspect. tut. & in L. 1. C. qui bon. ced. poss.* dicit communiter quoque teneri, idem notat & refert Benedict. de Capra *reg. 75. n. 20. & 22.* Atque ita diversimodè sentiunt, qui opinionem affirmativam amplectuntur, & tuentur. Accedit prænominatis Doctoribus etiam Matthias Stephani *ad Novell. 135. num. 3.* ubi tradit in rep. populi DEI non deesse exempla, quibus obærati debitores & horum liberi in vincula conjecti à duris creditoribus fuerint, *Levit. 25. 2. Reg. 4. c. 4. Esdræ l. 2. c. 5. Matt. 5. v. 25. 26. c. 28.* Verùm quia non exemplis, sed legibus, & quidem Romanis, judicandum, ideo ista non multum attendenda. 32.

33. Negativam * quod videlicet in causâ pecuniariâ, sive pro debito civili debitor capi, vel incarcerari, non possit, tradit. Benedict. de Capra *commun opin. lit. D. n. 4.* Gail. *1. obs. 26.* ubi pro se allegat *text. in L. nemo carcerem C. de exact. tribut. L 10. & L. non est singulis ff. de R. I. L. ob æs alienum. C. de A. & O.* vide eundem Gail. *1. obs. 78. num. 2. item 1. obs. 17. num. 1. & 1. obs. 26. num. 2. & 10. 2. obs. 44. num. 9. 2. de P. P. c. 2. num. 8. cum seqq.* Joan. Herm. Stam. *de serv. pers. lib. 1. c. 4. num. 29.* ubi hoc pro regula ponit, & ait quòd creditor asserens debitorem suum incarcerandum esse, urgendus sit, ut probet suo casu debitoris incarcerationem licitam esse. Hanc etiam opinionem comprobat consue-
34. tudo * Galliæ, teste Nicol. Boërio *decis 349. num. 7. inf.* ubi nunquam quis pro debito civili incarceratur, nisi ad hoc expressè sit obligatus, aut condemnatus. Licet autem Andr. Gail. negativam teneat pro indubitatâ, tamen ille ipse hanc doctrinam suam

Limitat primò *1. obs. 26. num. 1.* in debito
35. pecuniario * fiscali non procedere, *per tex. in d. L. nemo carcerem.* Idem repetit *2. obs. 64. num. 11.* Joan. Her. Stam. *de serv. pers. lib. 1. c. 4 n. 28.* quamvis textus id durè & simpliciter non dicat.

36. Limitat secundò, ut debitor * de fuga suspectus, Judicis inprimis petitâ veniâ, vel si ejus præsentia statim, & sine periculo fugæ haberi

haberi non possit, etiam propriâ auctoritate per creditorem, vel alium ejus nomine, ex causa civili capi & carcerari possit, *per text. in L. ait Prætor §. si debitorem ff. quæ in fraud. cred. vid. infra quæst. 5. num. 135. q. 6. num. 14. q. 7. num. 52.* Gail. *2. obs. 44. num. 1.* ubi tria requisita ponit, idem 2. *obs. 64.* hoc quoque requirit, ut suspectus sit, & bona immobilia nulla possideat. Adde Benedict. de Capra, *loc. cit.* Reyger. *in thesau. v. captura n. 22.*

Limitat tertiò, ut * statuto quoque in debitis privatorum incarceratio recipi possit, 37. vel consuetudine; atque inprimis spectandum sit, quid moribus cujuslibet civitatis receptum sit, Idem Gail. *2. obs. 64. num. 11.* ubi rationem reddit * tolerabilia enim sunt, quę 38. vetus consuetudo comprobat.

Limitat quartò idem Gail. *2. obs. 65. n. 3.* * nisi debitor se spontè ad carceres obligarit, 39. hujusmodi namque obligationes valere in causa civili, per rationem: quòd * grave sit fi- 40. dem fallere, nihilque magis conveniat, quàm id præstari, quod inter partes actum fuit. *L. 1. ff. de pact. L. 1. ff. de constit. pec. L. 1. §. meritò inf. ff. depositi.* vide tamen Ripensem, *ad L. obligatione 6. ff. de pignor. num. 20. ad 30.* Joan. Herm. Stam. *de servit. pers. l. 1. c. 4. n. 16.* Berlich. *p. 2. conclus. 27. & 28.*

Idipsum, videlicet quòd homo liber se ad
41. carceres obligare * possit, tradit Covarruv.
L.2.c.1.variar.resolut.post.med.n.7. Guid. Papæ
decis.61.n.1. & multis argumentis in utramque
partem allatis defendit Coler. *p.1.c.6.n.11. cum
seqq. præsertim num. 53.* tractat quoque Matth.
Brun. *de cess.bon. q.20. princip.n.3.* ubi *n.4.* talvem admittit, in locis, ubi consvetudo viget, vel statutum, quòd quis pro debito
solvendo se ad suæ personæ carcerationem
obliget, talem namque consvetudinem vel
statutum valere, non tamen per hoc prohi-
42. beri, quin * bonis cedere valeat, ne in
carcerem detrudatur, *& n 5.* affirmativam
simpliciter sequitur, contrariisque argumentis respondet. *confer notata inf.q.7.n.2.* Et dicit Col.*n.54.* istis pactis de ingrediendo, carcerem obedientiarum, & non recedendo,
donec satisfiat creditoribus, hodie nihil esse
usitatius.

43. Rationes * autem, propter quas negare
solent, debitorem regulariter loquendo pro
debito civili capi & incarcerari (imò etiam
cessioni bonorum renunciare, & ad carcerem
sese obligare, *vid.decad.2. q.6.n.40.*) posse, sunt
ferè istæ:

PRIMA, ut is, * qui non habet in ære, luat
44. in corpore, id procedit tunc, quando quis
est obstrictus ex maleficio, vel quasi. *vid.
quæst.*

quæst. 5. num. 90. sup. quæst. num. 11. quæst. 6. num. 27. Nicol. Boër. *decis. 349. num. 10.* Myns. §. *cum ea. n. 13. inst. de act.* adeoque in criminalibus, cum pœna pecuniaria criminum damnatis imposita in corporalem convertitur, Hotoman. *q. 26. vers. multò minùs.* Ergo non debet produci ad obligationes ex contractu, vel quasi; quia pœnæ * ultra casus expressos non 45.
sunt producendæ, *c. statutum 22. de elect. in 6.*

Secunda, carcer * pœnalium, carcer ho- 46.
minum noxiorum est, *text. in. l. 2. C. de exact. tribut. vid. sup. num. 4.* Ergò in debitorum solutionibus nemo debet carcerem expavescere *ibid.* & nemo dubitat, quòd carcer sit mala mansio Angel. Aret. *ad* §. *f. num. 1. inst. de action.* & magna servitus, Gail. *1. obs. 133. num. 9.*

Tertia, liberum * hominem ob æs alie- 47.
num servire durum est, *l. ob æs 12. cum Auth. seqq. C. de O. & A.* cum * servitus mortalita- 48.
ti æquiparetur, *l. servitutem 209. ff. de R. I.* servitutis autem instar est, detineri incarceratum, ita ut à loco deputato quis non possit recedere, *per l. 2. ff. de lib. hom. exhib. ubi Bart.* species enim, (inquit ibidem textus,) * servitutis est, non dari alicui facultatem 49.
recedendi, Sichard. *ad l. 12. num. 4. C. de O. & A.* adde *l. qui neq. 48. l. vinculorum. 224. ff. de V. S.* Coler. *d. p. 1. c. 6. num. 34. cum seqq.*

junge *text. in l. incredibile C. de pœnis. l. 35. ff. eod.* quos allegat Dominus Besoldus *in thesau. pract. Verbo* Gefängnuß. § *de Jure.* Reyger. *in thesau. v. carcer. num. 16.* accedit Brun. *q. 20.*
50. *pr. num. 3.* ubi dicit: quamvis carcer * non sit servitus, est tamen species servitutis, (*intellige juxta declarationem inf. decad. 2. quæst. 9. num. 41.*) unde idem Brun. *q. 11. quarta quæst. princ. num. 35.* tradit: qui alterum ponit in carcere, privat ipsum libertate propriâ, quod non potest, *l. plerig. ff. de in ius vocando. l. Titio centum §. Cajo. ff. de condit. & demonstr.* & qui
51. suâ libertate sic * spoliatus, ante omnia restituendus est, *d. l. plerig.* Gail. *2. obs. 44. num. 9.*

Ratio quarta; quia Jure civili contra de-
52. bitorem non est inchoandum * à captura, (aliàs agi posset injuriarũ. Reyger. *in suo thes. V. captura num. 22.*) sed servandus ordo à Divo Pio *in l. 15. §. in venditione 2 ff. de re judic.* præscriptus, Dn. Besoldus, *in thesau. pract. v.* Schuldthurn. secundum quem initium executionis fit à mobilibus & se moventibus, ab iisque ad immobilia, & illis non sufficientibus ad nomina debitorum pervenitur, & si nec inde etiam possit satisfieri creditori, recurritur demùm ad extremum remedium, puta detentionem personæ, Coler. *loc. sæpè cit. n. 115.*

Quinta:

Quinta: carcer, * qui ad custodiam comparatus est, nunc esset loco pœnæ, Brun. *de cess. bon. q. 20. pr. n. 3*, Coler. *n. 28*. 53.

Sexta: Creditor de * duritia (quæ à Jure reprobata, & contra bonos mores est,) meritò redarguitur *argt. l. servus eâ lege. ff. de serv. export.* quia nihil agit, nisi ut miserabilior efficiatur debitor, igitur non est audiendus, Coler. *num. 40. per. l. in fundo. cum simil. ff de rei vend.* Brun. *loc. cit.* ubi addit rationem 54.

Septimam: quia liberi * hominis caro & corium in commercium inclusionis carcerum, ad petitionem & creditoris voluntatem, per indirectum deduci videtur, contra *l. inter stipulantem §. sacram. §. de V. O.* Coler. *num. 28.* Brun. *d. q. 20. pr. num. 3.* ubi jungit 55.

Octavam: quia hæc omnia votum * captandæ mortis illius debitoris inducunt, contra *l. f. C. de pact.* sive, ut loquitur Coler. *num. 28.* debitor quasi in periculum vitæ conjiceretur. 56.

Nonò: qui ita carceribus constringuntur, impediuntur uxorem, liberos, & familiam alere, & * abstrahuntur à multis aliis officio suo & statui convenientibus, de quibus videatur Coler. *loc. cit.* Plures rationes sequenti quæstione adducam, & meam o- 57.

 pinio-

pinionem iisdem vel probabo, vel confirmabo. Responsiones autem ad hæc argumenta afferam *infra ead. quæst.5.num 52. & seq.* Interim non te pœniteat, Lector, fastidiosas Dd. discordias inspexisse, quantò enim ista, ad longum modò deducta, fuerunt obscuriora, tantò sequentia fient clariora & planiora; contraria etenim, ut Philosophi loquuntur, juxta se posita magis elucescunt.

QVÆSTIO V.

Vtrum de mente auctoris Debitores ob debitum civile possint incarcerari?

SVMMARIA.

1. *Distinctio auctoris in hac materia incarcerationis.*
2. *Distinctio inter debitores.*
3. *Distinctio carcerum.*
4. *Carceres ad custodiam comparati, & permissi.*
5. *Carceres pœnales qui?*
6. *Carceris definitio à Baldo tradita.*
7. *Carceres pœnitentiales qui?*
8. *Carceres tædiales qui?*
9. *Habentur in Germania super portis civitatum.*

10. No-

10. *Nobiles quomodo incarcerentur?*
11. *Carcer privatus & domesticus reg. prohibitus.*
12. *Nisi in casibus expressis.*
Incarceratio iis est permissa, quibus castigatio concessa.
13. *Distinctio inter modum carcerandi.*

Ntelleximus varias variorum Doctorum hac in parte opiniones & sententias. Quid ergo in tanta varietate faciendum?

Mihi videtur * distinctio quædam adhibenda, primò inter debitores, deinde inter carceres, tertiò inter modum carcerandi. Ad debitores quod attinet, vel * illi sunt tales, de quibus verisimiliter constat, quòd solvendo sint, & de quibus dubitatur, an ex contumacia tantùm solvere detractent: vel sunt tales, de quibus notoriè constat, quòd solvendo non sint. Et hi posteriores sunt in dupli- 9. ci differentia; alii enim suâ culpâ desierunt 10. solvendo esse, alii nullâ sui culpâ, sed fortunâ sic volente.

Inter * carceres etiam distingvendum est: alii namque comparati sunt ad * 11. custodiam facinorosorum hominum, quibus talia maleficia imputantur, ob quæ pœna corporalis venit imponenda, adeoque qui tendunt ad faciendam tandem exe-

executionem adversus carceratum. Coler. *de process. exec 1 c. 2. n. 8.* Dn. Besoldus *in Thesau. pract. v.* Gefängnuß/ *14.* §. *aliquando carcer*, & hos solos de jure civili antiquo esse & fuisse permissos, vidimus supra *in prin. quæst. quartæ, num.* 5. ubi detinentur tam diu, donec de delicto cognoscatur, Joan. Herm. Stam. l. 1. de serv. pers. c. 4. num. 15. Alii sunt * pœ-
5. nales, sive comparati ad pœnam, qui etsi de Jure civili antiquo sunt prohibiti *l 8. §. solent. 8 ff pœnis.* tamen ex consuetudine ubique ferè locorum sunt recepti, de quibus dixi supra *quæst 4. num. 6.*

Et his duobus carceribus competit potissimùm definitio tradita à Baldo *in tract. de carce. c. 1. num. 2.* ubi dicit: * carcerem esse lo-
6. cum publicum, securum, horribilem, quia plerumque subterraneus est, opacus, & omni luce carens, & hos nostro idiomate solemus vocare, die Diebs- oder Faulthürn. Alii carceres * sunt pœnitentiales, quos *quæst. 4.*
7. *num. 6.* dixi de jure canonico fuisse introductos *c. quamvis. extra. de pœnis. in 6. c. f. d. hæret.* cum quis perpetuis carceribus mancipatur, macerandus pane doloris & aquâ tristitiæ, *per c. forus. extra de V. S.* Dn. Besoldus *v.* Ge-
8. fängnuß/ *14. in Thesau. pract. §. talis.* Alii * denique dicuntur tædiales, germanicè die Schuldthürn / oder Burgerlicher Gehorsam/ &

& talis de consuetudine est carcer debitorum, & nihil, vel saltem parùm cum omnibus tribus suprà descriptis commune habet, quia nec subterraneus, nec opacus est, ut hominum noxiorum, neque ad pœnam vel pœnitentiã tendit, sed eo tantùm fine imponitur, ut tædium & molestiam aliquam debitori injiciat, & assignatur illi pro custodia, donec solvat, Dn. Besoldus *in Thesau. pract. v.* Schuldthurn / §. *hicq; carcer.* Matth. Coler. *in tract. de proceß. exe. p. 1. c. 6. num. 7. cum seqq. idem num. 111. cum seqq.* & tales carceres dicit Paul. Matth. Wehner. *in observ. pract. v.* Gefängnüß / esse locos obedientiarum, custodiam hominum civilium continentem, ex quibus tamen detenti egredi non possunt. Coler *loc. cit. num. 111.* Wehner *loc. cit.* §. *debet.* quales in * Germaniæ civitatibus solent esse 9.
supèr portis, & locis eminentioribus, in quibus aër & lumen haberi potest, & solet * 10.
Nobilioribus ac dignioribus personis aliquando, totum palatium, vel tota civitas pro carcere assignari, id. Wehner. *ibid.* §. *carceratus &* §. *debet.* Gail. *de pignorat. observ 9. num. 4.* Coler *loc. cit. num. 111.* Alia * carcerum divisio 11.
est, quòd alius sit privatus sive domesticus, alius verò publicus. Domesticus regulariter est prohibitus *tt. C. de privat. carcer.* (*sub pœna tradita inf. q. 5. num. 143.*) nisi in casibus à ju-

12. à jure expressis * *ut est in l. Divus. ff. de offici. præsid.* Dn. Besold. *thesau. pract. v.* Gefängnuß. §. *aliquando est domesticus.* Plures casus vide apud Boër. *decis.* 275. quales putant esse, quando pater incarcerat filium, maritus uxorem, Dominus servum, Abbas monachum, consangvineus consangvineos &c. Farinac. *de carcer. q.* 27. *n.* 25. *cum seqq.* nam quibus castigatio concessa, iis & incarceratio permissa est, vid. Schneid. *pr. inst. de action. num* 16. & Wurmser. *lib.* 1. *observ. tit.* 47. *ab* 21. ubi tamen negat maritum suam uxorem incarcerare posse.

13. In modo * carcerandi est etiam aliquod discrimen, nam vel creditor vult propriâ auctoritate manus in reum injicere, & apprehensum deinceps publicis carceribus magistratûs commendare; vel vult tantùm adire judicem & petere, ut eum per officiales & familiam suam capi, & carceribus constringi tamdiu curet, donec ipsi satisfiat, Coler. *loc. cit. n.* 11.

CONCLUSIO PRIMA.

14. ***Debitores morosos, qui verisimiliter solvere possunt, mittere licet in carcerem tædialem, non verò in pœnalem, n.* 5.**

15. Car-

16. *Carcer pœnalis est mala mansio, sordida, & infamis,* 17. *Species tormenti,* 18. *& servitutis* 19.

20. *Per Carcerationem quare corpus dicatur affligi?*

21. *Carcer sepultura vivorum.*

22. *Carcer pœnalis à Constant. Imp. in causa civili prohibitus.*

23. *Peckii & Coleri opinio.*

24. *Ad Carceres sese obligans non potest mitti in carcerem pœnalem.*

25. *Carcer pœnalis neq; in debitis privatis, neq; fiscalibus habet locum. Fisci causa nunquam mala, nisi sub Principe bono.*

26. *Pœna non est sine delicto.*

27. *Mora culpæ species est.*

28. *Ob moram & contumaciam debitor morosus ad carcerem tædialem mittendus, qui vulgò vocatur* Bürgerlicher Gehorsamb. *textus ad hoc, num.* 29. *auctoritates* 30.

32. *Etiam in debitis privatis, dummodò sit contumax* 31.

33. *Consuetudo optima legum interpres.*

34. *Consuetudo de incarcerando debitore moroso valet.*

35. *Quod pacto fieri potest, potest etiam fieri consuetudine vel statuto.*

36. *Statuta sunt pacta, & decreta publica.*

37. Pacta

37. *Pacta valent, ut debitor post moram carcerari possit.*
38. *Multò magis lex consuetudine roboratâ.*
39. *DD. qui negant aliquem pacto se obligare posse ad carcerem remissivè.*
40. *Obstagia sunt species carceris.*
41. *Obstagia valent de Jure can: & ex constitutionibus Imperii antiquis, non verò novis.*
42. *Abusus in debitorum incarceratione cavendus, & per Superiorem emendandus.*
43. *Gravati debitores per incarcerationem quænam remedia habeant.*
44. *Arresta sunt permissa propter debitum civile.*
45. *Carceris radialis causa finalis, & 52. & 65.*
46. *Carcer est modus exigendæ obedientiæ, & demodis aliis remissivè.*
47. *Filiusf. an ob debitum civile incarcerari possit, &*
48. *An mulier?*
49. *Carcerandus ob debitum civile, an possit ex domo sua extrahi?*
50. *Debitor diebus feriatis non potest carcerari, nisi sit suspectus de fuga.*
51. *Ob debitum civile nemo potest mitti in carcerem ludicrum, quem vocamus* das Narrenhäußlein.

53. Car-

53. *Carcer tadialis non est pœnalium, & hominum noxiorum,*
54. *Incarceratio non est servitus, sed species sive similitudo servitutis, si sit perpetua.*
55. *Liber homo non potest detineri pignoris loco, sed ita ut solvat.*
56. *Libertate spoliatus, quando sit restituendus?*
57. *Carcerationem multa pracedere debent.*
58. *Creditor in dubio censetur quarere, quod sibi expedit.*
59. *Carcer tadialis non est afflictivus corporis.*
60. *Debitores non debent poni in carcere obscuro & tetro, neque subterraneo.*
61. *Nudo nihil detrahi potest.*

PRo varietate singularum istarum circumstantiarũ variæ etiam conclusiones sunt constituendæ.

CONCLUSIO PRIMA: si*Debitores isti sunt in mora solvendi, de quibus vel dubitatur, an possint, vel de quibus verisimile est, quòd possint satisfacere, tunc licet eos immittere in carcerem, non quidem pœnalem, sed tædialem, per tradita Oldendorpii *class. 1. act. 12. in def. rei. num. 2. §. postremò*, ubi dicit sic intelligendam esse, *L. 1. C. qui bon. ced. pos. L. ob as C. de A. & O. vide not. decad. 2. q. 8. num. 21.* 14.

15. Ratio cur non possint mitti in * pœnalem est ista: quia carcer ille planè est loco pœnæ corporalis: apud omnes enim in confes-
16. so est, quòd * carcer sit mala mansio *L. si hominem 7. in pr. ff. deposit.* L. *item apud 15.* § *quæ-*
17. *stionis 30 ff. de injur.* * sordida & infamis,
18. Gail. 1. *obs. 26. num. f.* imò * species tormenti, Rosbach. *prax. crim. tit. 1. c. 14. num. 8. idem*
19. *tit. 5. c. 23. num 7. inf.* & species * servitutis,
20. Gail. 1. *obs 133. num. 9.* * propter squalorem, frigus, tenebras, inediam, solitudinem, & diuturnitatem, & quia spoliat carceratum liberâ potestate fruendi communis aëris, & cœli libertate, in qua natus est, Coler, *loc. cit. num. 38.* ac propterea per carcerationem corpus dicitur affligi, vel supplicium corpori inferri, *Nov. 135.* Farinac. *in tract. de carcer.*
21. *quæst. 27. num. 2.* ubi ait: quòd carcer * sit sepultura vivorum, consummatio bonorum, consolatio inimicorum, & experien-
22. tia amicorum. Et de hoc carcere * loquitur Imperator Constantinus *in L. 2. C. de exact. trib.* quòd eum debitores in solutionibus expavescere non debeant, eò quòd sit pœnalium & hominum noxiorum. Idipsum
23. tradit * Petrus Peckius *de jur. sist. c. 5. n. 15.* ubi dicit: debitorem ex causa civili per magistratum capi non posse, neque incarcerari, si carcer horridus vel ruinosus esset, ex quo

peri-

periculum sanitatis vel vitæ immineret. Concordat Joan. Herm. Stam. *l. 1. de serv. pers. l. 1. c. 4. num. 15.* Coler. *num. 111.* ubi ait: etiam tunc, cum quis pacto se * obligavit 24.
ad carceres, non tamen posse includi carceribus subterraneis & tenebricosis, qui non magis hominibus, quàm bestiis & vermibus sunt communes, lucisque privationem, atque adeò torturæ speciem inferunt, sicut neque de tali incarceratione intelligendum est, quæ fit cum injectione vinculorum & compedum.

AMPLIATUR autem hæc doctrina, de carcere pœnali tradita, ut procedat tam in debitis privatis, quàm in debitis * fiscalibus pecuniariis *d. L. 2. C. de exact. trib.* Neque audi- 25.
endus Hotomannus *q. 26.* qui putat legem illam esse novam Imp. Constantini sanctionem, de suis tributis & fisco, cujus nunquàm causa mala sit, nisi sub bono Principe. Quia planè absonum est dicere vel audire, rigorosius procedendum esse in exactionibus privatorum, quàm publicorum tributorum, cùm publica aliàs semper privatis sint, & esse debeant, potiora, *auth. res, quæ C. commun. de legat.* Atque ista ampliatio confirmatur inde; quia * pœna (præsertim tam 26.
gravis) non debet esse sine delicto gravi,

argt. L. aliud est fraus 131. in pr. ff. d. V. S. atqui is qui in mora solvendi est, non multum vel saltem non ita graviter delinquit. Ergò, &c.

27. Nihilominùs quia * mora culpæ species est, *argt. L. si servum, ubi DD. §. & passim de*
28. *V. O.* & facilè aliqua contumacia * cum ea concurrere potest, ideò non malè facit judex, si saltem ad tempus morosum illum debitorem ad carcerem tædialem mittat, quem alio nomine carcerem obedientialem, vel civilem coërcitionem, vulgò Bürgerli-
29. chen Gehorsamb nominamus, *per* * *text. in d. L. 2. C. de exact. trib.* ubi dicit Imperator Constant: certè si quis tam alienus ab humano sensu est, ut hâc indulgentiâ ad contumaciam abutatur, contineatur apertâ & liberâ in usum hominum institutâ custo-
30. diâ, Brun. * *de cess. bon. q 3. princ. num. 2.* Coler. *loc. cit. n. 111.* Wehner. *in observat. pract. V.* Bürgerlicher Gehorsamb. Joan. Herman. Stam. *de servit. pers. lib. 1. c. 4. num. 15.* Sichard. *ad L. 12. n 4. C. de O. & A.* quod ipsum tradit Oldendorp. *class. 1. act. 12. in defens. Rei. §. expeditum.* ubi ait: verum est, quòd anteaquam constet, utrum bona habeant, an non habeant, possunt duci in jus, & custodiri; ad hoc adducitur etiam *text. in L. consentaneum. ibi. ad cogendum eum, ut se repræsentet. 8 C.*

quo-

quomodo vel quando, qui licèt in terminis hoc non dicat, tamen à D D. ad hoc allegatur. Sic Brun. *quæst. 3. quartâ quæstione prin. num. 14.* docet * carcerationem tunc fieri posse, 31.
cùm quis est contumax, ita ut contumaciter solvere cesset, & sic requiritur, quòd contumacia præcedat, idque *per text. in d. L. nemo 2. & L. consentaneum C. quomodo & quando.* Octavian. Cacheran. *in decis. Pedemont. 123. num. 4.* vid. sup. *quæst. 4. num. 24. & 30.* item inf. *quæst. 5. num. 63.* Secus atque Gailium distingvere vidimus suprà quæstione præcedente. Et hoc, quod de carcere tædiali dictum, procedere puto, non tantùm in debito fiscali, verùm etiam * privato. Ita mecum 32.
sentit Dn. Besold. *in Thesau. pract. v.* Schuldthurn.

Idque comprobat & confirmat consvetudo, * quæ optima legum interpres est, *L.* 33.
si de interpret. 37. ff. de LL. c cum dilectus 8. *Extra. de consuet.* videmus enim quotidiè debitores morosos carceribus mancipari, donec solvant, vel idoneè de futura solutione caveant. Gail. *l. 2. de pac. publ. c. 2. num. 8.* vid. inf. *q. 7. num. 21.* aut bonis cedant. vid. Stam. *d. c. 4. l. 1 n. 13. & 14.*

Quòd autem talis consvetudo * valeat, 34.
mò etiam lex vel statutum, id facilè constare potest inde: quia quod * pacto fieri potest, 35.

poteſt etiam fieri ſtatuto vel conſvetudine,
36. eò quòd ſint * pacta decretaque publica, per *L 1. & L.32. ff. de L. L.* Weſenb. *in parat. num. f C. de Iurej. propter calumn.* Cardi. Tuſch. *lit. C. conc. 807. cum ſeq.* Gail. *2. obſ. 78. n. 4.* atqui
37. pacta * valent, ut debitor poſt moram carcerari poſſit, Gail. *2. de pac. pub. c. 2. n. 7. idem 2. obſ 65. n. 3.* Marant. *p. 6. decit. n. 11.* præſertim ſi quis juravit. Nicol Boër. *deciſ. 349. n. 7.* adde Pet. Peckium *de Iur. ſiſt. c. 5. n 15.* Joan. Herman. Stam. *l. 1. de ſervit. perſon. c. 4. n. 13. ubi plures pro hac ſententia allegat*, Gol. *p. 1. c. 6.* ubi *per tot: maximè n. 45. cum ſeqq.* multis rationibus in utramque partem allatis diſputat, & auctoritatibus confirmat *n. 101.* (*vide tamen limit. 1. n. 59. & n. 37.*) Ergò etiam ſtatuto vel conſvetudine, Brun. *de ceſſ. bon. q. 1. princ. num. 3.* ubi dicit: ſtatutum valere, conſequenter etiam legem, quia carcerari aliquem pro debito per magiſtratum non eſt actus illicitus, ſed à jure permiſſus *per L. 1. C. qui bon. ced. poſſ. L. 2. C. de exact. trib.* ubi debitor contumax carcerari poteſt, Gail. *2. de PP. c. 2. num. 8.* Pet. Peck. *de jur. ſiſt. loc. cit. num. 15.* ubi inferunt, propterea in pactum deduci poſſe. Et huic aſſertioni plurium nationum conſvetudo ſubſcribit, Zas *lib. 2. ſing. c. 8.* Er-
38. gò adhuc magis * valebit talis incarceratio, ſi lex conſvetudine roboretur. Id

quod

quod ostenditur à simili: multi non improbabiliter dubitant, imò omninò * negant, debitorem se posse obligare ad carceres, quemadmodum eos ordine recenset Matth. Coler. *de process. exe. p 1. c. 6. num. 21.* & Joan. Herm. Stamm. *de servit. pers. lib. 1. c. 4. n. 13.* eò quòd talis obligatio & pactio sit libertati inimica: Menoch. *de arbit. jud. quæst. cent. 2. cas. 183. num. 10.* & tamen concedunt, valere pactum tale in eventum moræ, si roboretur consvetudine, *id. ibid. num. 22.* tunc enim non tam ex vi pacti, quàm ex ipsa consvetudine carcerationem sustineri, Covar. *variar. resolut. l. 2. c. 1. num. 7. V. secundum hoc ipsum.* Ergo multò magis sustineri debet lex vel statutum diuturno usu comprobatum. 39.

CONFIRMATUR secundò: quia * obstagia sunt species carceris *per text. in L. succurritur. §. f. cum L. seqq. ff. ex quib. cau. major. & L. nec non. §. item si quis. ff. eod.* Gail. 2. *obs. 65. num. 1.* cùm sint obligatio personæ ad certum locum, *id. de PP. c. 2. num. 5.* ex quo non licet movere pedem, donec satisfaciat Creditori, Col. *p. 1. c. 6. num. 78.* atqui obstagia * de jure canonico in causa civili valent, & in Camera multis præjudiciis confirmata sunt, idem Gail. *d. observ. 65. num. 2. & d. c. 2. n 6.* ubi dicit, etiam ex constitutionibus Imperii 40. 41.

ſemper fuiſſe permiſſa, donec propter abuſum & ſcandala publica, noviſſimâ lege imperii tollerentur, de Anno *77. ſub. tit. 17.* Ergò multò magis debet valere incarceratio à magiſtratu facta, qui bene cavere poteſt abu-
42. ſus & ſcandala; ſi autem abuſus* fieret, ſi debitores nimis durè haberentur, tunc haud dubiè ſuperior adiri, & remedium ab ipſo peti poſſet. Et hoc modo intelligendus eſt Gail. ſuprà pro negativa opinione adductus, ut ſcilicet ab ipſo in locis citatis tradita vera ſint de carcere vel pœnali, vel tædiali nimis diù prolongato, & ſervandis non ſervatis, de quibus
43. *infra.q.6.* quo in caſu * gravatus debitor appellare à tali duritie poſſet, Coler. *num. 113.* Wehner. *in obſ. pract. v.* Gefängnuß §. *debet.* vel injuriarũ agere *id. ibid.* poſt Weſenb. *conſ. 96. num. 16.* non obſtantibus literis ſecuritatis, vulgò Vhrfrieden Joan. Herm. Stam. *de ſervit. perſ. lib. 1. c. 4. num. 17.* Hinc carcerati petere ſolent commiſſionem ocularem pro inſpiciendo & mitigando carcere, Wehner. *loc. cit.* & ſubditi contra ſuum principem poſſunt petere relaxationem in Camera, ſi injuſtè carcerati ſint, *id. ibid.* §. *ſubditi*

CONFIRMATUR tertiò: carceres iſti tædia-
44. les non multum differunt ab * arreſto: atqui valet ſtatutum, quod quis pro debito civili

per

per modum arresti capiatur, qualia statuta sunt passim in Germania in usu frequenti, Gail. 2. *obs. 65. num. 5. id. 2. de PP. 6. 2. num. 9.* ad eũ potissimùm effectum, ut creditorem securum reddant debitores datis pignoribus, vel fide jussoribus *id. obs. 64. num. 10.* Ergò debet etjam valere lex & consuetudo, ut debitor incarceretur.

CONFIRMATUR quartò: quia hæc* incarceratio non est ordinata ad pœnam, sed tantùm ad tædium, & debitores in proposito non asservantur ad pœnam aliquam, sed tantùm ad eum finem, ut satisfaciant promissis, eo enim ipso, quo illi liberabunt suam fidem, liberabuntur vicissim ex sua custodia, Coler. *num.* 82. Et hoc ipso, quia hærent in carcere, ideò magis erunt solliciti de satisfactione ad hoc, ut revertantur ad pristinam libertatem, Coler. *num. 92.* vid. inf. *num. 65.* 45.

CONFIRMATUR quintò: in qualibet etiam civili causâ potest judex reum contumacem * vel inobedientem ad carcerem mittere, & alios modos obedientiæ exigendæ adhibere, de quibus Wesenb. *inf. tit. ff. si quis jus dicenti non ob temp. & in fine tit. ff. de Edendo, id. num. 8. C. eod.* Gail. 1. *obs. 17. num. 8.* Schneid. *in pr. num. 2. instit. de excusat.* quare ergò non etiam in exactione debiti? Coler. *num. 81.* Id quod maximè verum est in casu, de quo 46.

 Angel.

Angel. Aretin. *ad §. fin. num. 2. instit. de act.* agit dicens, debitorem pro nimia contumacia posse poni in carcerem, si nolit sua bona indicare, quę forsàn abscondit, nam talis contumacia dolo æquiparatur, *L. si plures. ff. de admin. tut. vid. inf. decad. 2. q 2. num. 83. & hac quæst. num. 65.* Atque hoc, quod de carcere tædiali, & de debitore contumace incarcerando dictum est,

47. AMPLIATUR primò: ut etiam * filiusfam. carcerari possit, si bonis non cedat, Brun. *de ceff. bon. q. 4. prin. num. 4.* (*vid. quæst. 7. num. 1.*) ad quod videtur satis clarus esse *textus in L. penult. C. qui bon. ced. poss.* quamvis velit Wesenb. *num. 3. inf. ff. quod cum eo.* beneficium competentiæ, quod habet filiusf. ut in contractibus in id tantum teneatur, in quantum facere potest, *L. 2. ff. eod.* ei prodesse ad evitandam carceris molestiam bonorúmve cessionem. *confer quæst. 7. num. 82. decad. 2. quæst. 8. num. 82. dec. 2. q. 1. n. 123. cum seqq.* Declaratio petatur ex decad. *3. q. 1. n. 89. & seqq.*

48. AMPLIATUR secundò: ut etiam * mulier, nisi bonis cedat, in carcerem detrudi possit, *L. pen. C. qui bon. ced.* ibi: utriusque sexus, Brun. *de cessione bon. quæst. 1. quarta quæst. princ. num. 1.* saltem de jure Codicis, non autem de Jure hodierno, ut videbimus infra

fra *quæst.7. num.55. cum seqq.* Coler. *p.2. c 3. num. 199.*

Et quamvis aliqui limitent primò: ita aliquem incarcerari posse, non tamen ut extrahatur * à domo sua, eò quòd domus sua unicuique tutissimum debeat esse refugium, 49.
per L. plerig. ff. de in jus voc. tamen Farinac. *q.27. de carcer. & carcerat. num.91.* dicit, illud de facto non servari, quia quotidie pro quocunque debito, pro quo persona capi potest, capi etjam solet in domo sua, itaque potius

LIMITA secundò: ut pro debito civili * 50.
non possit debitor capi, aut carcerari diebus feriatis, *per L. f. C. de Feriis.* Farinac. *loc. cit. n 106.* ubi *n. 107.* sublimitat: nisi sint suspecti de fuga, Gail. *1. obs. 44. n 3.*

LIMITA tertiò: ut etiam pro debito * ci- 51
vili non possit, nec debeat aliquis de facili immitti in carcerem illum ludicrum, nostro idiomate Narrnhäußlein vocatum, quem subire coguntur pueri, aliique qui ludibrio ob excessus suos publicè exponuntur, nam & hic viro honesto magis pœnalis, quàm tædiosus foret.

Restat ut diluam argumenta suprà *q.4. n. 44. cum seq.* pro negativa allata, Ad primũ itaq; Respondeo: * carcerem illum tædialem non 52.
haberi ob id, ut debitor in illo luat, & sic debitũ extingvatur luitione: sed ut tædio affectus

de

15. Ratio cur non possint mitti in * pœnalem est ista: quia carcer ille planè est loco pœnæ corporalis: apud omnes enim in confes-
16. so est, quòd * carcer sit mala mansio *L. si hominem 7. in pr. ff. deposit.* L. *item apud 15.* § *quæ-*
17. *stionis 30 ff. de injur.* * sordida & infamis,
18. Gail. 1. *obs. 26. num. 5.* imò * species tormenti, Rosbach. *prax. crim. tit. 1. c. 14. num. 8. idem*
19. *tit. 5. c. 23. num 7. in f.* & species * servitutis, Gail. 1. *obs 133. num. 9.* * propter squalorem,
20. frigus, tenebras, inediam, solitudinem, & diuturnitatem, & quia spoliat carceratum liberâ potestate fruendi communis aëris, & cœli libertate, in qua natus est, Coler. *loc. cit. num. 38.* ac proptereà per carcerationem corpus dicitur affligi, vel supplicium corpori inferri, *Nov. 135.* Farinac. *in tract. de carcer.*
21. *quæst. 27. num. 2.* ubi ait: quòd carcer * sit sepultura vivorum, consummatio bonorum, consolatio inimicorum, & experien-
22. tia amicorum. Et de hoc carcere * loquitur Imperator Constantinus *in L. 2. C. de exact. trib.* quòd eum debitores in solutionibus expavescere non debeant, eò quòd sit pœnalium & hominum noxiorum. Idipsum
23. tradit * Petrus Peckius *de jur. sist. c. 5. n. 15.* ubi dicit: debitorem ex causa civili per magistratum capi non posse, neque incarcerari, si carcer horridus vel ruinosus esset, ex quo

peri-

periculum sanitatis vel vitæ immineret. Concordat Joan. Herm. Stam. *l. 1. de serv. pers. l. 1. c. 4. num. 15.* Coler. *num. 111.* ubi ait: etiam tunc, cum quis pacto se * obligavit ad carceres, non tamen posse includi carceribus subterraneis & tenebricosis, qui non magis hominibus, quàm bestiis & vermibus sunt communes, lucisque privationem, atque adeò torturæ speciem inferunt, sicut neque de tali incarceratione intelligendum est, quæ fit cum injectione vinculorum & compedum. 24.

AMPLIATUR autem hæc doctrina, de carcere pœnali tradita, ut procedat tam in debitis privatis, quàm in debitis * fiscalibus pecuniariis *d. L. 2. C. de exact. trib.* Neque audiendus Hotomannus *q. 26.* qui putat legem illam esse novam Imp. Constantini sanctionem, de suis tributis & fisco, cujus nunquàm causa mala sit, nisi sub bono Principe. Quia planè absonum est dicere vel audire, rigorosius procedendum esse in exactionibus privatorum, quàm publicorum tributorum, cùm publica aliàs semper privatis sint, & esse debeant, potiora, *auth. res, quæ C. commun. de legat.* Atque ista ampliatio confirmatur inde; quia * pœna (præsertim tam gravis) non debet esse sine delicto gravi, 25. 26.

argt. L aliud est fraus 131. in pr. ff. d. V. S. atqui is qui in mora solvendi est, non multum vel saltem non ita graviter delinquit. Ergò, &c.

27. Nihilominùs quia * mora culpæ species est, *argt. L. si servum, ubi DD. §. & passim de*
28. *V. O.* & facilè aliqua contumacia * cum ea concurrere potest, ideò non malè facit judex, si saltem ad tempus morosum illum debitorem ad carcerem tædialem mittat, quem alio nomine carcerem obedientialem, vel civilem coërcitionem, vulgò Bürgerli-
29. chen Gehorsamb nominamus, *per * text. in d. L. 2. C. de exact. trib.* ubi dicit Imperator Constant: certè si quis tam alienus ab humano sensu est, ut hâc indulgentiâ ad contumaciam abutatur, contineatur apertâ & liberâ in usum hominum institutâ custo-
30. diâ, Brun. * *de cess. bon. q 3. princ. num. 2.* Coler. *loc. cit. n. 111.* Wehner. *in observat. pract. V.* Bürgerlicher Gehorsamb. Joan. Herman. Stam. *de servit. pers. lib. 1. c. 4. num. 15.* Sichard. *ad L. 12. n 4. C. de O. & A.* quod ipsum tradit Oldendorp. *class. 1. act. 12. in defens. Rei. §. expeditum.* ubi ait: verum est, quòd anteaquam constet, utrum bona habeant, an non habeant, possunt duci in jus, & custodiri; ad hoc adducitur etiam *text. in L. consentaneum. ibi. ad cogendum eum, ut se repræsentet. 8 C.*

quo-

quomodo vel quando, qui licèt in terminis hoc non dicat, tamen à D D. ad hoc allegatur. Sic Brun. *quæst. 3. quartâ quæstione prin. num. 14.* docet * carcerationem tunc fieri posse, 31.
cùm quis est contumax, ita ut contumaciter solvere cesset, & sic requiritur, quòd contumacia præcedat, idque *per text. in d. L. nemo 2. & L. consentaneum C. quomodo & quando.* Octavian. Cacheran. *in decis. Pedemont. 123. num.* 4. vid. sup. *quæst. 4. num. 24. & 30.* item inf. *quæst. 5. num. 63.* Secus atque Gailium distingvere vidimus suprà quæstione præcedente. Et hoc, quod de carcere tædiali dictum, procedere puto. non tantùm in debito fiscali, verùm etiam * privato. Ita mecum 32.
sentit Dn. Besold. *in Thesau. pract. v.* Schuldthurn.

Idque comprobat & confirmat consvetudo, * quæ optima legum interpres est, *L.* 33.
si de interpret. 37. ff. de LL. c cum dilectus 8. *Extra. de consuet.* videmus enim quotidiè debitores morosos carceribus mancipari, donec solvant, vel idoneè de futura solutione caveant. Gail. *l. 2. de pac. publ. c. 2. num. 8.* vid. inf. *q. 7. num. 21.* aut bonis cedant. vid. Stam. *d. c. 4. l. 1 n. 13. & 14.*

Quòd autem talis consvetudo * valeat, 34.
imò etiam lex vel statutum, id facilè constare potest inde; quia quod * pacto fieri potest, 35.

potest etiam fieri statuto vel consvetudine,
36. eò quòd sint * pacta decretaque publica, per *L 1. & L.32. ff. de L. L.* Wesenb. *in parat. num. f C. de Iurej. propter calumn.* Cardi. Tusch. *lit. C. conc. 807. cum seq.* Gail. *2. obs. 78. n. 4.* atqui
37. pacta * valent, ut debitor post moram carcerari possit, Gail. *2. de pac. pub. c. 2. n. 7. idem 2. obs 65. n. 3.* Marant. *p. 6. de cit. n. 11.* præsertim si quis juravit. Nicol Boër. *decis. 349. n. 7.* adde Pet. Peckium *de Iur. fist. c. 5. n 15.* Joan. Herman. Stam. *l. 1. de servit. person. c. 4. n. 13. ubi plures pro hac sententia allegat,* Gol. *p. 1. c. 6.* ubi *per tot: maximè n. 45. cum seqq.* multis rationibus in utramque partem allatis disputat, & auctoritatibus confirmat *n. 101.* (*vide tamen limit. 1. n. 59. & n. 37.*) Ergò etiam statuto vel consvetudine, Brun. *de cess. bon. q. 1. princ. num. 3.* ubi dicit; statutum valere, consequenter etiam legem, quia carcerari aliquem pro debito per magistratum non est actus illicitus, sed à jure permissus *per L. 1. C. qui bon. ced. poss. L. 2. C. de exact. trib.* ubi debitor contumax carcerari potest, Gail. *2. de PP. c. 2. num. 8.* Pet. Peck. *de jur. fist. loc. cit. num. 15.* ubi inferunt, propterea in pactum deduci posse. Et huic assertioni plurium nationum consvetudo subscribit, Zas *lib. 2. sing. c. 8.* Er-
38. gò adhuc magis * valebit talis incarceratio, si lex consvetudine roboretur. Id quod

quod ostenditur à simili: multi non improbabiliter dubitant, imò omninò * negant, debitorem se posse obligare ad carceres, quemadmodum eos ordine recenset Matth. Coler. *de process. exe. p. 1. c. 6. num. 21.* & Joan. Herm. Stamm. *de servit. pers. lib. 1. c. 4. n. 13.* eò quòd talis obligatio & pactio sit libertati inimica: Menoch. *de arbit. jud. quæst. cent. 2. cas. 183. num. 10.* & tamen concedunt, valere pactum tale in eventum moræ, si roboretur consvetudine, *id. ibid. num. 22.* tunc enim non tam ex vi pacti, quàm ex ipsa consvetudine carcerationem sustineri, Covar. *variar. resolut. l. 2. c. 1. num. 7. V. secundum hoc ipsum.* Ergo multò magis sustineri debet lex vel statutum diuturno usu comprobatum. 39.

CONFIRMATUR secundò: quia * obstagia sunt species carceris *per text. in L. succurritur. §. f. cum L. seqq. ff. ex quib. cau. major. & L. necnon. §. item si quis. ff. eod.* Gail. 2. *obs. 65. num. 1.* cùm sint obligatio personæ ad certum locum, *id. de PP. c. 2. num. 5.* ex quo non licet movere pedem, donec satisfaciat Creditori, Col. *p. 1. c. 6. num. 78.* atqui obstagia * de jure canonico in causa civili valent, & in Camera multis præjudiciis confirmata sunt, idem Gail. *d. observ. 65. num. 2. & d. c. 2. n 6.* ubi dicit, etiam ex constitutionibus Imperii 40. 41.

ſemper fuiſſe permiſſa, donec propter abuſum & ſcandala publica, noviſſimâ lege imperii tollerentur, de Anno *77. ſub. tit. 17.* Ergò multò magis debet valere incarceratio à magiſtratu facta, qui bene cavere poteſt abu-
42. ſus & ſcandala; ſi autem abuſus * fieret, ſi debitores nimis durè haberentur, tunc haud dubiè ſuperior adiri, & remedium ab ipſo peti poſſet. Et hoc modo intelligendus eſt Gail. ſuprà pro negativa opinione adductus, ut ſcilicet ab ipſo in locis citatis tradita vera ſint de carcere vel pœnali, vel tædiali nimis diù prolongato, & ſervandis non ſervatis, de quibus
43. *infra.q.6.* quo in caſu * gravatus debitor appellare à tali duritie poſſet, Coler. *num. 113.* Wehner. *in obſ pract. v.* Gefängnuß §. *debet.* vel injuriarũ agere *id, ibid.* poſt Weſenb. *conſ.96. num.16.* non obſtantibus literis ſecuritatis, vulgò Vhrfrieden Joan. Herm. Stam. *de ſervit. perſ. lib. 1.c. 4. num. 17.* Hinc carcerati petere ſolent commiſſionem ocularem pro inſpiciendo & mitigando carcere, Wehner. *loc. cit.* & ſubditi contra ſuum principem poſſunt petere relaxationem in Camera, ſi injuſtè carcerati ſint, *id. ibid. §. ſubditi.*

CONFIRMATUR tertiò: carceres iſti tædia-
44. les non multum differunt ab * arreſto: atqui valet ſtatutum, quod quis pro debito civili

per

per modum arresti capiatur, qualia statuta sunt passim in Germania in usu frequenti, Gail. 2. *obs. 65. num. 5. id. 2. de PP. c. 2. num. 9.* ad eũ potissimùm effectum, ut creditorem securum reddant debitores datis pignoribus, vel fide jussoribus *id. obs. 64. num. 10.* Ergò debet etjam valere lex & consuetudo, ut debitor incarceretur.

CONFIRMATUR quartò: quia hæc * incarceratio non est ordinata ad pœnam, sed tantùm ad tædium, & debitores in proposito non asservantur ad pœnam aliquam, sed tantùm ad eum finem, ut satisfaciant promissis, eo enim ipso, quo illi liberabunt suam fidem, liberabuntur vicissim ex sua custodia, Coler. *num. 82.* Et hoc ipso, quia hærent in carcere, ideò magis erunt solliciti de satisfactione ad hoc, ut revertantur ad pristinam libertatem, Coler. *num. 92.* vid. inf. *num. 65.* 45.

CONFIRMATUR quintò: in qualibet etiam civili causa potest judex reum contumacem * vel inobedientem ad carcerem mittere, & alios modos obedientiæ exigendæ adhibere, de quibus Wesenb. *in f. tit. ff. si quis jus dicenti non ob temp. & in fine tit. ff. de Edendo. id. num. 8. C. eod.* Gail. 1. *obs. 17. num. 8.* Schneid. *in pr. num. 2. instit. de excusat.* quare ergò non etiam in exactione debiti? Coler. *num. 81.* Id quod maximè verum est in casu, de quo 46.

G 5 Angel.

Angel. Aretin. *ad §. fin. num. 2. instit. de act.* agit dicens, debitorem pro nimia contumacia posse poni in carcerem, si nolit sua bona indicare, quę forsàn abscondit, nam talis contumacia dolo æquiparatur, *L. si plures. ff. de admin. tut. vid. inf. decad. 2. q 2. num. 83. & hac quæst. num. 65.* Atque hoc, quod de carcere tædiali, & de debitore contumace incarcerando dictum est,

47. AMPLIATUR primò: ut etiam * filiusfam. carcerari possit, si bonis non cedat, Brun. *de cess. bon. q. 4. prin. num. 4.* (*vid. quæst. 7. num. 1.*) ad quod videtur satis clarus esse *textus in L. penult. C. qui bon. ced. poss.* quamvis velit Wesenb. *num. 3. inf. ff. quod cum eo.* beneficium competentiæ, quod habet filiusf. ut in contractibus in id tantum teneatur, in quantum facere potest, *L. 2. ff. eod.* ei prodesse ad evitandam carceris molestiam bonorúmve cessionem. *confer quæst. 7. num. 82. decad. 2. quæst. 8. num. 82. dec. 2. q. 1. n. 123. cum seqq.* Declaratio petatur ex decad. *3. q. 1. n. 89. & seqq.*

48. AMPLIATUR secundò: ut etiam * mulier, nisi bonis cedat, in carcerem detrudi possit, *L. pen. C. qui bon. ced.* ibi: utriusque sexus, Brun. *de cessione bon. quæst. 1. quarta quæst. princ. num. 1.* saltem de jure Codicis, non autem de Jure hodierno, ut videbimus infra

fra *quæst.7. num.55. cum seqq.* Coler. *p.2.c 3. num. 199.*

Et quamvis aliqui limitent primò: ita aliquem incarcerari posse, non tamen ut extrahatur *à domo sua, eò quòd domus sua unicuique tutissimum debeat esse refugium, *per L. plerisq. ff. de in jus voc.* tamen Farinac. *q.27. de carcer. & carcerat. num.91.* dicit, illud de facto non servari, quia quotidie pro quocunque debito, pro quo persona capi potest, capi etjam solet in domo sua, itaque potius 49.

LIMITA secundò: ut pro debito civili * non possit debitor capi, aut carcerari diebus feriatis, *per L. f. C. de Feriis.* Farinac. *loc. cit. n. 186.* ubi *n. 107.* sublimitat; nisi sint suspecti de fuga, Gail. *1. obs. 44. n 3.* 50.

LIMITA tertiò: ut etiam pro debito * civili non possit, nec debeat aliquis de facili immitti in carcerem illum ludicrum, nostro idiomate Narrenhäußlein vocatum, quem subire coguntur pueri, aliique qui ludibrio ob excessus suos publicè exponuntur, nam & hic viro honesto magis pœnalis, quàm tædiosus foret. 51.

Restat ut diluam argumenta suprà *q.4. n. 44. cum seq.* pro negativa allata. Ad primũ itaq; Respondeo: * carcerem illum tædialem non haberi ob id, ut debitor in illo luat, & sic debitũ extingvatur luitione: sed ut tædio affectus 52.

de

de mediis solutionis cogitet, quod dum fiat, semper adhuc obligatus remanet.

53. Ad alterum * ℞. quòd carcerem pœnalem debitor morosus non debeat expavescere, is enim hominum noxiorum est, (inter quos quid impedit numerare eum, qui studio sua bona dissipavit, cùm non absimilis sit furi, *vid. decad. 2. q. 8. n. 38. hac quæst. n. 99. & inf. q. 9. n 15.*) tædialem autem ad tempus saltem subire.

54. Ad tertium ℞. propriè loquendo * incarcerationem non esse servitutem, quia per eam aliquis non fit perpetuum mancipium ejus, cui debet. Coler. *n. 89.* sed habere speciem, i. e. aliquam similitudinem, præsertim si sit perpetua, de quâ nos hoc loco non agimus.

55. Aliter respondet ipse Gail. *de PP. c. 2. n. 7.* * eátenus quidem detentionem liberi hominis non valere, ut jus in eo constituatur tanquam in pignore, vid. Stam. *loc. cit. n. 13.* detineri autem posse, ut fiat, quod conventum est, & carceratum debitorem non effici servum alterius, cùm solvendo, vel bonis cedendo liberetur *id: 2. obs. 45. num. 4.* vid. inf. *q 7. num. 1.* Et quod de spoliatione * liberta-

56. tis & restitutione dicitur, id tunc tantùm obtinere, quando contra aliquem, citra ordinem Iuris proceditur violenter, dolosè,

de

de facto, & extrajudicialiter, secus si judicialiter,& cum causæ cognitione, Gail, *2. observ. 76. num. 5. vide etiam Coler. n. 82 & 89.*

Ad quartum respondebitur infrà *q. 6. seqq.* ubi intelligemus * multa requiri, & 57.
præcedere debere, antequam fiat incarceratio.

Ad quintum Responsum est in confirmatione quarta, supra *n. 45.* & inf. *n. 65.*

Ad sextum ℞. hoc bene procedere in illo, qui notoriè non est solvendo, sicut in sequenti conclusione dicetur, non verò in eo, de quo dubitatur, vel verisimiliter cogitatur, quòd solvendo sit, tunc enim justè petitur incarceratio ad hoc, ut experimentum fiat; &
in dubio * creditor hoc ipsum & nihil aliud 58.
censetur quærere, quàm quod ipsi maximè prodest, & confert ad citius recipiendum suum, per notata Coleri *n. 92.*

Ad septimum & octavum ℞ neg. simpliciter, si de tædiali carcere & liberâ custodiâ sermo sit, ubi nulli compedes vel vincula ad-
hibentur, quia * carcer iste non est afflictivus 59.
membrorum corporis, sed est quidam modus, per quem devenitur ad exolutionem debiti, adhibitâ tamen quâdam moderatione & misericordiâ. vid. inf. *q. 8. n. 14.*

Ad octavum ℞. debitorem * non debe- 60.
re teneri, aut poni in carcere obscuro & te-

tro,

tro, ſed claro & luminato, & utique prohibendos ſubterraneos carceres, ac caveas, in quibus pauperes carcerati humiditate & frigore confecti infirmitates attingunt, ac vitæ periculum ſubeunt. Farinac. *de carce. & carcerat. num. 97. q. 27.* ubi ait; nec captos ob maleficium ſic debere carcerari, nec in compedibus aut ferris regulariter haberi *num. 98. cum ſeqq.*

Ad nonum reſpondet Coler. *num. 99.* hu-
61. jus non haberi * reſpectum, eò quod is, qui nudus eſt, & ipſemet nihil habet, nihil dare, & eidem detrahi nihil poſſit; cui addò, ſi hoc in conſiderationem venire deberet, nunquam etiam in criminalibus incarceratio vel ultimum ſupplicium locum haberet.

Atque hæc de primâ concluſione ſatis.

CONCLUSIO SECUNDA.

62. *Debitor calamitoſus notoriè non ſolvendo exiſtens in nullum carcerem poni poteſt. Caſus repentini digni ſunt, quibus releventur debita.*

63. *Contumacia debet præcedere carcerem tædialem.*

64. *Minor, quia in vera contumcia non poteſt conſtitui, ideò nec incarcerari ſecundum aliquos.*

65. CAR-

65. *Carceris radialis causa finalis.*
66. *Non entis nullæ sunt qualitates.*
67. *Privatio præsupponit habitum.*
68. *Quod alicui prodest, & nemini nocet, facilè concedendum.*
69. *Audiendus non est, qui nihil aliud petit, quàm, nocere alteri.*
70. *Carceratus vivit propriis sumptibus, si quos habet.*
71. *Carceratus non potest victum quærere, sed extra carcerem positus.*
72. *Carceris incommoditates.*
73. *Carceratio debitoris nocet etiam creditori.*
74. *Debitor inops si incarceratur, expensis creditoris alendus.*
75. *Creditore eum alere nolente, è carcere debitor dimittitur, quemadmodum ex arresto.*
76. *Etiam si se obligâsset ad carceres.*
77. *Debitor inops missionem petere, & injuriarum contra creditorem agere potest, si incarceratum non alit.*
78. *Creditores quare non debeant petere incarcerationem debitoris?*
79. *De avaritia redargui potest, qui nihil aliud quærit, quàm afflictum magis affligere.*
80. *Afflicto non est addenda afflictio.*

81. Cru-

81. Crudele videtur Mynsingero, incarcerare eum, qui nullâ sui culpâ non solvendo efficitur.

82. Non cupiditatibus, sed justis affectionibus indulgendum.

83. Malitiis hominum occurrendum.

84. Inopem nota paupertatis evidenter excusat.

85 Inanis est actio, quam inopia debitoris excludit.

86. Impossibilium nulla est obligatio.

87. Inopes excusantur à muneribus publicis.

88. Inopem usurarium etiam paupertas à restitutione excusat.

89. Vsurarius semper in mora dicitur.

90. Debitor ex causa civili, si non habet in ære, non luit in corpore.

91. Inopes debitores præstant cautionem juratoriam de solvendo, cùm venerint ad pinguiorem fortunam.

92. Paupertas non præstat excusationem, nisi donec quis locupletetur.

93. Rigorosus debitor, rigorem quoque experiri debet & num. 95.

94. Quod quisque juris in alium statuerit, eodem ipse uti debet.

96. Processus Evangelicus adversus debitores.

CONCLUSIO secunda: si debitor * notoriè non est solvendo, & quidem fortunâ adversâ sic volente, non potest nec debet mitti in carcerem, non tantùm pœnalem, sed ne tædialem quidem, (casus enim repentini, vis major, incursus hostium, & cætera fortuita digna sunt, quibus releventur debita, Greg. Tholos *in syntagm. p. 3. l. 22. c. 9. num. 19.* Ratio prima est ista: quia Imperator Constantinus *in L. 2. C. de exact. trib.* ad hoc, ut aliquis in libera custodia ponatur, requirit aliquam * contumaciam, vid. *sup. q. 4. n. 24. & 30. q. 5. n. 31.* atqui quòd talis aliquis non solvat, non in causa est contumacia, sed obstat impotentia. Ita quoque argumentatur Brun. *de cess. bon. q. 3. quæst. quarta prin. n. 14.* ubi probat pupillum carcerari non posse, quia carceratio fieri non debet, nisi cum quis est contumax in nō solvendo, & sic requiritur, quòd contumacia & quidem propria ipsius carcerati præcedat, *d. L. 2. & expressiùs probatur in L. consentaneum, C. quomodo & quando.* Minor autem in vera * contumacia constitui non potest, *Idem ibid. num. 17.* vid. *quæst. 7. num. 30. & 31.* cùm ipse defendere non possit, *L. contra pupillum ff. de re judic. L. si minor ff. de bon. auct. jud. posid.*

62.

63.

64.

Ratio secunda: quia * carcer tædialis 65.

ideò habetur, ut debitor tædio affectus bona sua ostendat, vel illis cedat, vel de remediis solvendi pro sua liberatione cogitet, uti vidimus *supra n.45 46. & n 52.* vid. *decad. 2.q 2.n.83.* atqui is, qui notoriè non est solvendo, bona quæ non habet, neque ostendere, neque illis
66. cedere, vid. *decad. 2.n. 83 cum seqq.* (quia * non entis nullæ sunt qualitates, *arg. L. 2. ff. de usuf.* Wesenb. *n. 6. ff. de probat.* Jason. § *fuerat. n. 116.*
67. *inst. de action.* & privatio * præsupponit habitum, *L. decem. 116. ff. de V. O. L. non potest. 208. ff. de R. I.* neq; de remediis solvendi cogitare potest, quia nemo facilè pro ipso fidejubebit, E. &c. vid. *decad. 2. q. 9 n. 139.*

Ratio tertia: & si tunc, cum petitur id,
68. quod * alicui prodest, & nemini nocet, facilè fit concedendum, *L. 9. ff. de impens. in res dot. fact. argt. L. 2 § 1. §. item Varus 5. ff. de aq. pluu. arc. L. rescripta. 7. C. de precib. Imp. off. L. in*
69. *creditore. 38. ff. de Evict.* tamen * audiendus vel mos gerendus ei non est, qui nihil aliud facit, quàm ut noceat alteri contra naturalem æquitatem, sibi autem non prodest, Coler. *de process. execut. p. 1. c. 6. num. 40:* atqui si creditor petit debitorem non solvendo existentem incarcerari, ipsi debitori plurimùm nocet, nam præter molestiam ac tædium, quod sentit ex eo, dum uni semper loco affixus hærere
70. debet, insuper * hoc habet, quod vivere debeat

beat (& quidem propriis sumptibus, si aliquid adhuc ei superest, Coler. *loc sup. sap. cit. n. 40. & num. 105*, vid. inf. decad. *1. q. 6. n. 43. & q. 8. n. 35.*) & tamen nihil * lucrari, & operis suis 71.
acquirere possit, (nam quomodo rusticus v. g. in carcere positus arare, faber fabricari, textor telam texere, pistor panem pinsere, cerevisiarius cerevisiam in carcere positus braxare potest? & quamvis sartor sarcire, sutor calceos suere possit, tamen quotusquisque est, qui ad eum in locis abditis & talibus angustiis detentum accedit?) cùm è contrario extra carcerem positus faciendo operas quotidiè aliquid possit lucrari, & ita ad pinguiorem fortunam pervenire, quod ipsi in carcere denegatur, Coler. *loc. cit. n 40.* ubi *num. 41.* adhuc alias * incommoditates recenset, 72.
videlicet, quòd abstrahatur à rebus divinis. Licet autem non impediatur orare, & alias devotiones exercere, tamen non potest audire sacrum, conciones, accedere templa, comitari funera, venerabile Sacramentum, & alia pia munia obire. Atque hoc, quòd non modò per carcerationem non satisfiat debito, sed debitori multum ut sic noceatur, pulchrè demonstrat Greg. Thol. *synt. p. 3. l. 22. c. 15. n. 3.* & tenet Brun. *q. 3. quart. q. princ. n. 18.* ubi ostendit carcerationem multipliciter esse damnosam. Idem tradit Ang. Aret. *ad §. f. n. 2. inst. de act.*

H 2 Præ-

73. Præterea nocet * creditor sibimetipsi, tantùm abest, ut sibi commodet per incarcerationem sui debitoris, id quod bene agnovit Tholosan. *loc. cit.* & Jas. §. *item si quis in fraudem n. 92. inst. de act.* ubi ait: quid utilitatis afferat intrusio in carcerem, se non videre,
74. quando nudus * debitor creditorum expensis alendus est, juxta gl. *in L. f. V. agnoscere C. de erog. mil. ann. l. 12.* Stracca *in tract. suo de mercat. 7. p. princip. p. 3. num. 10.* Guido Papæ *decis. Gratianop. q. 211. num. 2.* Joan. Herm. Stam. *lib. 1. de servit. pers. c. 4. num. 27. ubi vide quædam notatu digna,* Joan. Faber. §. *f. num. 6. inst. de action.* ubi amplius docet, quando aliquis fecit aliquem detrudi propter debitum, & ille non habet unde vivat, alet eum, qui fe-
75. cit eum detineri, & si nolit alere, * judex benefaciet, si permittat ipsum abire. Idem tradit Joan. de Platea *ibid. n. 12.* Matth. Brun. *in tract. de cess. bon. q. 6. princ. num. 8.* Bald. *in tract. de carcer. c. 2. num. f.* Boër. *decis. 103. num. 1.* vid. inf. *q. 8. num. 35. & q. 6. num. 43.* Hâc de causâ cùm me Rectore cives Ingolstadienses peterent studiosum quendam arrestari, victum tamen præstare nollent, eum creditoribus frustra reclamantibus dimisi. Ulterius hoc extendit Coler. *loc. cit. n. 123. & 103.*
76. ubi docet etiam in eo casu, quo quis * se obligavit ad carceres, tamen si est extremæ

 men-

mendicitatis & famis, & quando non habet unde se alat, nec victum & alia necessaria accipiat à creditore, quòd tunc judex impunè possit debitorem relaxare, etiam invito creditore, ne fame contabescat in carceribus, & *n. 107.* pergit: si non provideatur per creditorem de lectis, alimentis, aliisvè necessitatibus ipsi capto, posse * reum vel a- 77.
ctione injuriarum adversus detinentem agere, *per L. si victum. 24. ff. de re judicata,* vel à judice petere dimissionem; monet proptereà creditores, ut sint cauti, ne statim * 78.
in eventum moræ prosiliant cum debitoribus ad carceres, sed adhibeant omnia possibilia remedia, si quo pacto per stipulationem fidejussoriam, vel alio modo suum recipere valeant, cùm & commentariensibus in casu inopiæ obligati de suo satisfacere, & carceratum, ut dictum, suis sumptibus exhibere cogantur. confer notata *decad. 2. q. 10. n. 51. cum seqq.*

His ita consideratis, si nihilominùs creditor debitorem suum incarcerari peteret, meritò de * duritiâ redargui posset, We- 79
senb. *num. 10. ff. quæ in fraud. cred.*, quia nihil amplius consequeretur petendo, quàm ut debitorem aliàs miserabilem & calamitosum (de hoc enim loquor, non de malitioso) ampliùs affligeret, *argt. L. servus ea 17. ff.*

 de

80. *de serv.export.* & afflicto * contra omnem pietatem afflictionem adderet, *L Divus 14 de off. præs. c. licet 4. extra. de cens. c. ex parte, 5. extra. de Cler. ægrot.* Coler. *loc. cit. num 40.* Id quod bene expendit etiam Mynf. §. *f. inst. de act. num. 18.* ubi dicit: haberi in quibusdam civitatibus etiam hodie carceres, eò loci, quà iter est, ut faciliùs, qui si detinentur, emendicent, donec creditoribus satisfiat, (*vide inf. num. 105. & quæst. 6. num. 44* & addit: quod quidem institutum, si propter civile debitum in eum exerceatur, qui nullâ sui culpâ, sed fortunâ
81. sic volente non solvendo efficitur, satis * crudele est, & nescio an homine Christiano dignum. Est enim contra naturalem æquitatem carceris squalor, & meritò dicitur cor-
82. poris supplicium *in Nov. 135.* Quia igitur * non cupiditatibus, sed justis affectionibus condescendendum, *L. illud. 16. ff. de manum. vind. L. 9. ff. de impens. in res dot. fact.* ideò etiam
83. malitiis horum * creditorum non est indulgendum *arg. c. sedes, 15. extra. de rescript. c. ut circa 4. de elect. in 6. L. in fundo. 36. §. constituimus ff. de rei vindic.* Gail. *1. obs. 70. num. 20.* Wesenb. *n. 4. ff. de serv. export.* Gail. *1. de PP. c. 3. n. 9.* Wesenb. *n. 4. C. de iis qui ad Eccl. confug.* Quare ut rem totam in compendium contraham, si quis notoriè non est solvendo, exutusque est omnibus simpliciter bonis

suis,

suis, si nulla possit fieri sententiæ executio in rebus ejus, hunc non existimo esse detrudendum in carcerem, sed ei tanquam * inopi parcendum, cùm nota paupertatis evidenter illum excuset, *argt. c. si res 1. caus. 14. q. 6. argt. c. cum tu extra. de usur.* Oldendorp. *class. 1. act. 12. indefens. rei conveni. num. 2.* Inanisq; sit actio, * quam inopia debitoris excludit *L. nam is 6. ff. de dolo malo* ubi Oldendorp. *loc. cit. V. probatur.* bene ponderare jubet, verbum INANIS, quasi dicat IC. nullum prorsùs remedium esse adversùs inopem debitorem ex causa civili; & non immeritò, quia præter jam dicta impossibilium * nulla obligatio *L. impossibilium 185. ff. de R. I. c. nemo potest. 6. de R. I. in 6.* 84. 85. 86.

Confirmatur idipsum argumento à majori ad minus ex *L. 4. ff. de muner. & honor* ubi inquit Ulp. JC. inopes * onera patrimonii ipsa non habendi necessitate non sustinent; *vid. quæst. 8. num. 22.* si excusantur ob paupertatem à muneribus publicis, quod minus admittendum videbatur, quantò magis in privatis debitis erit eis parcendum? Oldendorp. *loc. cit.* 87.

Confirmatur secundò inde: * si usurarius nullâ pœnâ mulctari debet, si non habet, unde usuras restituat, sed ut dictum, nota paupertatis eum excusat, *d. c. cum tu, extra. de* 88.

usur. Brun. *de ceß. bon. q. 18. quarta quæst. princ.*
89. *num. 8.* cùm tamen talis peccator * semper in mora esse dicatur, *id. ibid. num. 8.* cur non excusarentur illi calamitosi debitores, qui casu fortuito, & planè lamentabili ad jncitas fuerunt
90. redacti? Expeditum ergò est, debitores * ex obligatione civili, si non habent in ære, nullo jure puniri posse carcere, ut tractant Jas. *in §. pœnales inst. de action.* Innocent. *& alii in c. Odoard. de solut.* Oldendorp. *loc. cit.* Consentit Angel. Aretin. *ad §. f. num. 2. in f. inst. de action.*
91. *vid. sup q. 4. num. 44.* Ulterius * itaque tales urgeri non possunt, quàm ut præstent cautionem saltem juratoriam de solvendo, cum venerint ad pingviorem fortunam; *argt. c. Odoardus 3. extra. de solut.* Covar. *variar. resolut. l. 2. c. 1. num. 9.* ubi exemplificat in clerico, eò
92. enim usque & non ulterius * excusationem præstat paupertas, Wesenb. *in f. ff. de vacat. & excus. L. si debitoris 7. ff. de cess. bon. vid. decad. 3. q. 7. num. 153. continuat. decad. 4. & q. 4. in pr.*

Limitari tamen posse videtur hæc con-
93. clusio: * nisi debitor ille, qui sic bonis suis exutus est, suos debitores eodem infortunio oppressos temerè vexet, & rigorosè exigat, *confer. q. 9. n. 203. & decad. 2. q. 3. num. 3. & seq. dec.*
94. *3 q. 7. limit. 13. num. 85. & seqq.* tunc enim * quod quisque juris in alios statuerit, eodem ipse

uti

uti debet, *tot. tit. ff. quod quis jur. c. cum omnes extra de constitut.* & pati in sua quoque persona valere, quod in alterius persona æquum crediderit, *L. 1. v. si quis ff. d. tit.* rigoroso* enim disponenti rigor vicissim servandus, 95.
atque Evangelici illius Regis, *Matthæi 18.** processus erit instituendus, qui postquam servo 96.
suo debitori, dilationem, vel remissionem debiti petenti, misertus eum dimisisset, is autem conservum suum, qui ei similiter debebat, apprehenderet, & in carcerem mitteret, donec debitum reddidisset, iratus Dominus mutavit sententiam, & non tantùm venundari, quem sicut antè dimiserat, & uxorem, & filios, & omnia, quæ habebat, jussit: sed insuper tortoribus eum tradidit, quoad usque redderet vniversum debitum, his verbis in eum effulminatis: Serve nequam, omne debitum dimisi tibi, quoniam rogâsti me, nonne ergò oportuit & te misereri conservi tui, sicut & ego tui misertus sum? Damhoud, *prax. civil. c. 258. num. 3.*

CONCLVSIO TERTIA.

97. **Debitor propriâ suâ culpâ & malitiâ ad paupertatem redactus incarcerari potest.**

98. *Non tamen potest mitti in carcerem pro scelestis adificatum.*

99. *Consvetudo incarcerandi decoctores est laudabilis.* 103.

100. *Reipublicæ interest, ne quis re suâ malè utatur.*

101. *Incarceratio fieri debet propter frequentiam decoctorum & n.* 104.

102. *Decoctores nec per cessionem bonorum se à carceribus liberare possunt apud Saxones.*

105. *Decoctores non sunt alendi sumptibus creditoris, nisi quando ex eleëmosynis vivere nequeunt.*

106. *Legis 12. tab. dispositio contra debitores obæratos.*

107. *Verba Legis 12. tabularum.*

108. *Moderna leges mitiores lege 12. tab.*

109. *Durities legis 12. tab. introducta in terrorem debitorum.*

110. *Lex 12. tab. successu temporis mitigata, & pœna capitis in pœnam carceris conversa.*

111. *Legis Patilia dispositio circa debitores obæratos.*

112. *Imperatorum constitutio circa eosdem.*

113. *Cedere volens bonis non mittendus est in carcerem.*

114. *Cedere non possunt, qui bona sua malitiosè dissipaverunt, & n.* 117.

115. Dissi-

Debitores prodigi furibus non absimiles, & ideo corporali pœnâ afficiendi. Verba statuti Bavarici.

CONCLUSIO tertia: Si debitor * propriâ suâ culpâ, imò dolo, astu, prodigalitate, & malitiâ ad paupertatem redactus fuit, etiamsi notoriè solvêdo non sit, adhuc tamen incarcerari, & duriùs vel inciviliùs tractari poterit; *vid. q. 9. n. 18. decad 2. q. 8. n. 37.* quemadmodum quotidie fieri videmus in fallitis & bancorottis, Wehner. *in obs. pract. V.* Gefängnuß §. *aebet ibi: nisi enorme debitum esset.* Hotoman. *q. 26.* Gregor. Tholos. *syntag. p. 3. l. 22. c. 9. n. 19.* ùbi ait: certè judicem misereri 97.

sereri non oportet, sed potius irasci, & carceres inferre prodigalitate, luxuriâ & cauponationibus aliena profundentibus, adde Matth. Coler. *de process. execut. p. 1. c. 6. n. 113.*
98. ubi tradit: * quòd licèt debitor non possit in subterraneum, & pro scelestis ædificatum carcerem conjici, posse tamen ex statuto vel consvetudine loci haberi carceres debitorum, etiam duriusculos & asperiores, in quibus includantur, qui contraxerunt magnum æs alienum, & decoctores atque falliti nominantur. Adstipulatur Mynf. §. *f. n.*
99. *18.* ubi dicit: haberi in quibusdam * civitatibus etiam hodie carceres eò loci, quà iter est, ut faciliùs, qui sic detinentur, emendicent, donec creditoribus satisfiat; *vid. inf. q. 6. n. 44.* Quod institutum si in decoctores illos, & ventres usurpetur, qui & aleam ludere, & largis poculis pecuniam etiam aliunde conflatam diu noctuque prodigere pergunt, relictis domi uxore & liberis, propè inediâ morituris, tantum abesse, ut reprehendi possit, ut etiam utilissimum, & perquàm necessarium judicari debeat; cùm
100. Reipublicæ * quoque intersit, ne quis re suâ malè utatur § *sed & major. inst. de his qui sunt sui.* Accedit Dn. Besold. *in thesau. pract. V. Schuldthurn*/ his verbis: attamen quia decoctorum vel bancarottorum nunc magna

est

est * frequentia, carceribus publicis inclu- 101.
duntur, idem *ibid.* adducit constitut. Saxon.
quâ sancitur, tales nec per cessionem * bono- 102.
rum se à carceribus liberare & eximere posse.
His supervenit Oldendorp. *class. 1. act. forens. act. 12. in defens. rei. num. 2. inf.* ubi in terminis
ait: * consuetudine tamen multis in locis car- 103.
cere servantur debitores, donec solvant. Re-
spiciunt haud dubiè, qui hoc observant ad * 104.
frequentiam hujusmodi imposturæ, quam in
contrahendo debito admittunt plurimi hoc
seculo levioris farinæ homines. *confer decad. 2. q. 8. limit. 11. 12. 13. num. 37. & seqq.*

An autem isti, qui sic detinentur cre-
ditorum sumptibus * sint alendi, qui eos in- 105.
carcerari fecerunt? ad hoc Resp. Joan. Fa-
ber. §. *f. num. 6. inst. de action.* non aliter,
quàm si non possint alimentari de eleëmo-
synis. *vid. inf. q. 6. num. 44. & hac quæst. 5. num. 20. & num. 99.*

Ne autem hæc conclusio durior non ne-
mini videatur, ideò priusquam accedam ad
Rationes, ostendam prius, quid ex * *Lege 12.* 106.
tab. antiquitùs fuerit statutum, nam olim
apud Romanos cùm nihil esset sanctius fi-
de in publicis & privatis negotiis, recepta
est *Lex 12. tab.* quæ in non solventes æs a-
lienum durissimam pœnam introduxit,
etiam

etiam ultimi supplicii, ita ut non tantùm vincire, verberare, in carcerem conjicere, servituti mancipare, sed solutionis loco in partes secare, & inter se corpus illius partiri liceret, Cujac. *ad Nov. 135.* Joan. Herman. Stam. *de servit. perf. lib. 1. c. 4. num. 3.* Ratio: ut audacia leviorum hominum in contrahendis passim debitis reprimeretur, Oldendorp. *loc. suprà cit. num. 2.* ubi verba legis in hunc modum recitat:

107 *Æris* confessi, rebusq; jure judicatis 30. dies justi sunto.*

Post deinde manus injectio esto. In jus ducito, ni judicatum faxit (hoc est, ut ipse interpretatur, nisi solvat & satisfaciat sententiæ Iudicis.)

In vinculis 60. dies habeto, inter eos trinis nundinis continuis ad prætorem in comitium producito: quantaq; pecunia judicatus erit, prædicato.

Tertiis autem nundinis, si intereà pactus non sit, capitis pœnas dato; aut trans Tyberim peregrè venum ito. Et si plures forent, quibus reus esset judicatus, tertiis nundinis partes secanto.

Ita quoque legit Mynsing. *§. f. num. 17. inst. de action.* Didac. Covarr. *variar. resolut. l. 2. c. 1. num. 1.* paulò aliter Menoch. *de arbit. judic. q. l. 2. cen. 2. t. cas. 183. n. 4. & 5.* vid. Goth. *in frag. ment. l. 12. tab.* & Coler. *p. 1. c. 6. n. 142.* ubi rectè infert:

infert: morem noſtrum incarcerandi minùs * 108
habere crudelitatis, quàm L. 12. tab. quæ ut ex
verbis ejus deprehenditur, debitorem tribus
vicibus aut nundinis in publicum productũ,
ſi ad ſatisfaciendum erat inidoneus, condemnabat ad capitis pœnam, vel ad venditionem
in ſervitutem, ut ex pretio ejus ſatisfieret creditori; imò ſi plures erant creditores, debitor
diſſecabatur, & inter eos dividebatur. Quæ
durities * & crudelitas meritò cenſetur à Solo- 109
nis lege manâſſe, Mynſ. *loc. cit.* ad terrorem
peſſimorum debitorum, qui addictionem ſolam & vinculorum pœnam contemnebant,
Covarr. *loc. cit. v. ex quo* Herman. Stam. *loc. cit.*

Verùm quia nonnulli creditores nimis
crudeliter, & cum turpitudine eâ lege & pœnâ abutebantur, quemadmodum exemplum
aliquod ex Livio lib. 8. *prim. decad.* recitat Menoch. *loc. cit. num. 6.* (vide etiam Oldendorp.
loc. cit. §. hanc duritiem,) ideo poſteà * fuit 110
mitigata, ut liceret debitorem tenere in vinculis, Coler. *loc. cit. num. 143.* Mynſ. *num. 18. &*
hæc pars, quæ de vinculis tractat, apud Romanos frequentiſſimè ſervabatur, Covarr.
loc. cit. ubi plures à creditoribus vinctos fuiſſe, nullum verò diſſectum probat, adde Herman. Stam. *loc. cit. n. 3.*

Suc-

Successu temporis, nimirum ad urbe condita 428. C. Pætilio & L. Papilio Consf. lata
111. est lex * Pætilia, quâ quidem sublata fuit Lex. 12. tab. & cautum, ne quis ob pecuniam creditam in vinculis teneretur, sed ejus bona, non corpus essent debito ac Creditori obnoxia. Covarr. *loc. cit.* sive ut Oldendorp. & Mynf. *loc. cit.* explicant, ne quis ob æs alienum necteretur, & ut bona debitoris, non corpus pecuniæ creditæ obnoxium esset. Menaoh. *loc. cit. num. 6.* Hotoman. *q. 26.* vide decad. *2. q. 9 n. 2. ubi rationem reperies.* Quã
112. legem * postremò Impp. fuerunt amplexi, concedentes prætereà debitoribus hoc subsidium, ut cedant bonis, quò magis appareat, eos non habere, unde solvant, Oldend. *loc. cit.* & ut carceris situm & squalorem effugiant. Mynf. *loc. cit. n. 19.* Menoch. *n. 8.* Et hic est
113. maximus effectus cessionis * bonorum, quòd qui voluerit cedere bonis, is non possit deduci in carcerem, aut si ductus fuerit, debeat dimitti, *L. 1. C. qui bon. ced. vide inf q. 7. num. 1.* Hæc autem cessio absque dubio locum habet tunc, cum quis fortunâ adversâ, vel etiam aliquali suâ culpâ, *vide decad. 2. q. 1. num. f.* ad inopiam redactus fuit, ut infrà sæpiùs & pluri-
114. bus ostendam; si autem * bona sua malitiosè dissipavit, vel in ludo perditionis consumpsit, vel cum meretricibus, (quæ perditorum ani-

animam & corpus devorant, *l. 1. C. de nat lib.*) hi beneficium cessionis non habent, vid. *inf. decad. 2. q. 8 n. 37. per L. fin. ubi gl. ff. quæ in fraud. cred. L. pen. ff. de jure dot. & multos alios*, *quos allegat* Math Brun. *de ceff. bon. q 28. quart. quæst. princ. n. 1*, ubi proinde infert: quòd * talis debitor carcerari possit, & extra ordinem puniri, *& n. 5.* in tantum ampliat, ut etiamsi talis * consumptor ad pingviorem pervenerit fortunam, non habeat beneficium, sed in solidum conveniri, incarcerari, & in carceribus mori debeat, *vide inf. quæst. 9. n. 20.* Idipsum iisdem ferè verbis tradit Angel. Aretin. *ad § n. f. 1. inst. de action*, ubi ait: * si dolosè fecit debitor, quòd non esset solvendo, quòd tunc possit carcerari, & etiam extra ordinem puniri, nec juvari tali casu per cessionem bonorum, *L. f. §. f ff. de his quæ in fraud. vid. inf. decad. 2. q. 8. n. 45. & decad. 3. q. 7. n 26.* 115. 116. 117.

Ex quibus omnibus facilè est deprehendere * causas, & rationes conclusionis nostrę, 118. quarum prima est ista: * ut delicta non maneant impunita, 119. *L. ita vulneratus. 51. ff. ad L. Aquil. L. in delictis. 4. §. cum dominus. 2. ff. eod.* deinde, ut malitiis * hominum in futurum obvietur. 120. *c. sedes. 15. extra de rescript. §. sed etsi. 8 inst. de obligat. quæ ex delicto. c. ut circa 4. de elect. in 6.* ut fraudulenti debitores molestiâ custodiæ publicæ deterriti intra suas rationes se conti-

nere discant, & promptiùs suis creditoribus, quod debent exolvant. Joann. Herm. Stamm. *l.1.c.4.n.15.* atque adeo, ut etiam creditoribus tali remedio consulatur; quo certè licet duro
121 nonnihil, maximè opus, ut pœna * unius sit metus aliorum, *L.1.C.ad Leg. Iul. repet. L.31. in f. §.7.ff. depositi. Clem. vn. de baptismo. L. si quis. 6. §.1.ff. de pœnis.* Nam quia est magna frequentia * istorum pessimorum debitorum, ideò
122 multis in locis reditum est ad rigorem Juris antiqui, Wesenb. *in parat. num. 3. ff. de cess. bon.* ubi ait: propter debitorum improbitatem, & perfidiam, qui temerè æs alienum contrahunt, & dilapidant, alibi carceribus includi decoctores, alibi excommunicari, alibi aliter puniri.

Et sic videmus pro diversarum provinciarum diversis moribus, veteres interdum
123 leges immutari, interdum * ab immutatis rursum discedi ad jus antiquum, Colet. *num. 144.*

Confer cum his Rationes allegatas *in f. q. 9. num. 8. cum seqq. item n. 18. 19. & 37.* & adde, quæ tradit Hotoman. *q 26.* ubi ait: fures corporali olim supplicio affectos, *per L. interdum 56. §. 1. ff. de furt. & L. pen. ff. de condict. caus. dat.* quo in numero probabile sit debitores, qui non fortunæ injuriâ, sed suâ culpâ & nequitiâ ad egestatem redacti erant, habitos fuisse. Quæ pœna

na de jure Bavarico tales maneat *vid. tit. 13. art. 4. & art. 8.* ubi conformiter opinioni meæ sic statutum legitur: Welche Schuldner durch jhr vnordentlich Wesen/ Vnfleiß vnnd Nachlässigkeit/ daß sie dem Spiel/ Trincken/ oder andern Leichtfertigkeiten obgelegen/ vnd jhrem Haußhaben/ Handthierung/ Gewerben vnnd Arbeit/ wie sichs gebürt nicht außwartet/ oder sonsten zu prächtig/ verthunlich/ oder ohne Noth zu freygebig gewesen/ in Verderben kommen/ die sollen zu der cession nicht gelassen/ sondern auff Anruffung der Glaubiger alßbald all jhre Güter gespert/ vnd beschrieben/ auch ob nichts versteckt oder geflehet worden/ mögliche Erfahrung/ vnd wo von Nöthen mit Beäidigung der Ehehalten/ eingezogen/ vnnd denn ferner sie mit Verhafft NB. jhrer Person zu der Bezahlung gehandhabt/ vnd wo sie nicht zu bezahlen haben/ alsdann mit Fängnuß oder Versagung deß Lands/ oder in andere Weg/ nach Gelegenheit der Sachen/ vnd der Glaubiger Anruffen dermassen gegen jhnen gehandlet werden/ auff daß andere darvon ein Exempel vnd Abschew empfangen/ sich vor solchem vnredlichen Schulden machen vnd Ansetzen der Leut zu hüten.

CONCLUSIO QUARTA.

124. *Debitores obarati non possunt à creditoribus propriâ auctoritate capi & incarcerari.*
125. *Etiamsi statim vellent Iudici præsentare.*
126. *Non est singulis concedendum, quod per magistratum publicè fieri potest.*
127. *Nemo propriâ auctoritate bona debitoris sui occupare, sed immißionem petere debet.*
128. *Dominus directus emphyteutam canonem non solventem, non potest propriâ auctoritate expellere.*
129. *Creditor hypothecam non debet propriâ auctoritate invadere.*
130. *Captura personæ est species citationis realis.*
131. *Captura est species executionis.*
132. *Pacto se obstringens ad carceres non potest propriâ auctoritate apprehendi.*
133. *Privatum carcerem committit, qui sine Iudicis auctoritate debitorem capit.*
134. *De fuga suspectus propriâ auctoritate capi & resistens armatâ manu quandoq; occidi potest.*
135. *Quia periculum in mora.*
136. *Statutum valet de incarcerando debitore propriâ auctoritate.*
137. *Malefactores aliqui possunt propriâ auctoritate capi.*

CON-

ONCLUSIO quarta. Etsi (ut in superioribus conclusionibus dictum) justum quandoque sit, debitores carceribus vel pœnalibus, vel tædialibus includi: nunquam * tamen permittitur (etiam in casu expressæ conventionis) debitorem morosum propriâ authoritate capere ac incarcerare, Vivius *comm. opin. V. debitor se non potest obligare.* Soarez. *comm. opin. V. carcer. num. 14.* Joan. Herm. Stamm *de servit personal. lib. 1. c. 4. num. 13. §. interim.* Reyger. *in thesau. V. carcer. num. 62.* ubi rationes adducit, Coler. *p. 1. c. 6. num. 12. ubi n. 16.* Ampliat procedere * quantumvis eum posteà in continenti præsentet Judici ad publicum carcerem. Atque ita intelligendus est Gail. *1. obs. 26.* quemadmodum apparet ex textu ab ipso allegato, *in L. non est. 161. ff. de R. I.* ubi Paul J C. rationem reddit his verbis: non est * singulis concedendum, quod per magistratum publicè fieri potest, ne occasio sit majoris tumultus faciendi; nam si creditor reperiret debitorem resistentem, nemo non videt capturam privatam prębere occasionẽ tumultibus & rixæ, Consentit Covarr. *var. resol. l. 2. c. 1. n. 7. in f.* ubi ait: Reip. non convenit hæc privata executio, esset enim frequentissimè causa rixæ & dissensionis. vide etiam Joan. Herm. Stamm. *loc. cit.* Quâ ipsâ de causâ 124 125 126

 creditor

creditor non debet * privata auctoritate occupare bona debitoris, sed immissionem petere à Judice, Wesenb. *num. 4. ff. ex quib. caus. in*
128 *possess.* Et emphyteuta * etiam canonem non solvens debito tempore non potest expelli à Domino directo, sine Judicis authoritate, Stainhaus. *in parat. in C. de Iur. emphy.* & credi-
129 tor * non debet possessionem hypothecæ privatâ authoritate invadere, etjam post solutionem cessantem, *argt. L. in possess. 5. C. ad L. Iul. de vi publ. argt. L. extat. 13 ff. quod met. caus.* etiamsi pactis conventum sit; nam tunc vim quidem facere non videtur, attamen auctoritate Judicis possessionem adipisci debet, *L. creditores 3. C. de pignor.* Rationem aliam affert Coler. *loc. c. n. 13.*
130 ubi ait: cùm captura * personæ sit citatio realis, & species Jurisdictionis, privato non conceditur; Stamm. *n. 13. inf.* vel potiùs meo judicio
131 captura * est species executionis Nicol. Vigel. *Method. Iur. controv. l. 2 c. 19. reg. 39.* Covarr. *loc. paulò ante cit.* quæ & ipsa ad judicem spectat, & ab executione creditor incipere nō debet, per notat. Gail. *1. obs. 13. num. 1. id. 1. obs. 148 num. 1.* adde Coler. *p. 1. c. 6. n. 55.* ubi tradit: quòd licet
132 aliquis * pacto se obstrinxerit ad carcerem, non tamen possit à privatis apprehendi, sed Judex debeat adiri, ut per suum nuncium vel ministrum faciat apprehendi, Herm. Stamm. *loc. cit. n. 13.* junge Gail. *de PP. c. 2. num. 8. & 9.* ubi appre-

apprehensiones ex causa civili valere, ait, & ratas esse per totam Germaniam, dummodò publicâ magistratûs auctoritate, non privatâ fiant; & ita etiam dicit Stamm, *num. 14.* intelligendam esse consvetudinem incarcerationem debitorum permittentem. Nam si privata * persona aliquem incarceret, dicitur 133
privatum carcerem committere, & privati carceris pœnâ plectendus est, cùm certi juris sit, nemini licere etiam publico officiali debitorem capere sine judicis auctoritate, Farinac. *q. 27. n. 8. de carcer.*

Limitatur hæc conclusio, ut debitor * de 134
fuga suspectus, judicis inprimis petitâ veniâ, vel si ejus præsentia statim & sine periculo fugæ haberi non possit, etiam propriâ auctoritate per creditorem, vel alium ejus nomine ex causa civili capi & incarcerari possit. *per text. in L. ait Prator. §. si debitorem. ff. qua in fraud. cred. L. Generali. C. de decurion.* Gail, *2. obs. 44. n. 1. id. 1. obs. 48 n. 14.* ubi notat, quòd debitorem fugitivum etiam privatus capere, & tãtisper retinere possit, donec eũ Judici sistat, per Rationem: quia fugæ * periculum non patitur moram, & judi- 135
cis accessum, ejusq; jussum, ne interim debitor suspect⁹ magno creditoris malo nequiter elabatur, vide quę ad hoc propositũ scribit idẽ Gail. *de arrest. c. 8. n. 17. & 1. obs. 48. num. 13 & 14. fusè* Schneid. *pr. instit. de action. n 15. cum seq.* Stam.

loc.cit.n.25. ubi addit, etiam armatâ manu resistentem vulnerare, & vim illatam propellendo licitè occidere posse, conf.not.*sup.q.4.n.36. inf. q.6.n.14. & q.7.num.52.* idem tamen Stamm.*n.14.* rectè monet, creditorem debere fugitivum suum debitorem judici incarcerandum offerre, quamprimum possit, vid. jus Bavaric. *tit.13. art.2.*

136 LIMITA secundò, ut statutum * valeat de pignorando, capiendo, vel detinendo debitore, etiam in persona & rebus, & quidem propriâ auctoritate creditoris, nec interveniente requisitione Judicis, Reyger. *in thesau. v. captura. n.32.* post Coler. *p.1. c.3. n.46. f.104.*

LIMITA tertiò in quibusdam casibus, in quibus unicuique etiam privato absq; Judicis auctoritate & mandato licitum est delinquentes *capere, sed quia isti ad nostrum pro-
137 positum non pertinent, ideo videri potest Farinac. *q.27 de carcer. n.23.* Schneid. *loc. cit.*

CONCLUSIO QUINTA.

138. Debitor propter civile debitum carceribus privatis includi non potest: etiamsi bonis non cesserit. n.139.

140. Nec statutum, 141. nec obligatio valet, ut quis includatur carceribus privatis. 142. ne jurata quidem. vide tamen. n.144.

143. Privatum carcerem exercens tenetur ad omnia damna, & amittit debitum.

CON-

ONCLUSIO quinta: debitor * propter civile debitum carceribus privatis includi non potest, tt. *C. de privat. carcer.* Angel. Aretin. *ad. §. f num. 2. V. si autem, inst. de action.* Bald. *in tract. de carcer. c. 2. num. 4 vide* Jul. Clar. §. *f q 68 v. privatum.* Covarr. *var. resol l. 2. c. 1. num 7 in f ibi: nec privatus hic carcer.* Benedict. de Capua. *comm. opin. L. C. num 11* Brun. *de ces. bon. q. 3 princ num 3* ubi ampliat: * etiamsi aliquis bonis non cessit, & addit *n 3.* * statutum quidem valere, quo quis in carcere publico detineatur, sed non in privatis carceribus. Quod in tantum verum est, ut non valeat * obligatio ad carceres privatos, Guido Papæ, *decis. Gratianop q 61 n. 1. in f.* Coler. *p. 1. c. 6 n. 48.* etiam * cum juramento, aut pœna, Farinac. *loc. mox citand. n. 20.* & qui privatum * carcerem exercet, non tantùm ad omnia damna & interesse tenetur, sed etiam amittit debitum, §. *quia v. Novell: ut nulli judic.* Farinac. *q. 27. de carcer. num. 10. vid. sup. n. 12.*
138
139
140
141
142
143

Limitat tamen Bald. *in tract. de carcer. c. 2. n. 4.* quòd possit debitor incarcerari pro debito in loco privato, si ipse per * juramentum suum præstitum promisisset stare in aliquo loco, post Inno. *in c. ex rescript. extra, de Iurejur.* in quo Farinacio contrariatur. 144

QVÆSTIO VI.

Quid requiratur ad hoc, ut Debitores ob debitum civile carceri, præsertim pœnali, possint includi?

SVMMARIA.

1. *Multa ad hoc reqiruntur, ut debitores incarcerari possint.*
2. *Vt videlicet debitum sit efficax. num. 3. liquidum.*
4. *Executio non potest fieri, nisi in debitis liquidis. 6. etiam à Pontifice.*
5. *Etiam cum debitor est suspectus de fuga.*
7. *In Criminalibus nemo carceratur, nisi constet de corpore delicti.*
8. *Arresta non decernuntur, nisi in debitis liquidis.*
9. *Incarcerationem debet præcedere sententia & condemnatio.*
10. *Executio post rem judicatam facienda.*
11. *Debitum maximè fit liquidum per sententiam.*
13. *Executio quandoq; fit ante sententiam.*
14. *Et in istis casibus debitor potest incarcerari ante sententiam.*
15. *De fuga suspectus carcerari potest ante sententiam.*

16. Ce-

16. *Cedere bonis non potest, nisi priùs condemnatus vel confessus.*

17. *Debitor solvendo existens carcerari non potest.*

18. *Incarceratio non habet locum, nisi excußis priùs debitoris bonis, n. 22. ubi verba quorundam auctorum ad hoc propositum*

19. *Executio fieri potest ante tempus condemnatis præfixum, si factâ discußione non solvendo reperiatur.*

20. *Executionis ordo à D. Pio præscriptus.*

21. *Ordine perverso executio non valet.*

23. *Excußio requiritur, antequam capiantur bona immobilia.*

24. *Excutienda sunt quoque bona in alieno territorio sita, priusquam ad capturam personæ deveniatur.*

25. *Excußio præcedere capturam debet, non tantum in bonis debitoris, sed etiam fidejussorum.*

26. *Fidejussorum facaultates aggregantur facultatibus debitoris principalis.*

27. *Pro pœna pecuniaria nemo in corpore luit, nisi quando non potest solvere. Solvendo etiam is dicitur, qui habet fidejussorem idoneum.*

28. *Debitor ad hoc, ut evitet carceres, debet manifestare omnia sua bona mediante juramento.*

29. No-

29. *Nolens indicare bona non evitat carceres per cessionem.*

30. *Excussio non requiritur in illo debitore, qui pacto se ad carceres obligavit.*

31. *Provisio hominis tollit provisionem legis.*

32. *Paciscendo quilibet abdicare à se potest beneficium à jure indultum.*

33. *Obligans se ad carcerem censetur beneficio legum renunciâsse.*

34. *Vt carcerem quis evitet, & bona subhastanda habere, & de evictione emptoribus (secundum aliquos) cavere debet.*

35. *Excussio non requiritur in debito fiscali.*

36. *A Captura incipere licet, compellendo debitorem personaliter, ut indicet bona.*

37. *Moribus nostris à captura facilè in Germania incipimus, etiam non attentis istis requisitis.*

38. *Tolerabilia sunt, quæ vetus consuetudo comprobat.*

39. *Carcerem tædialem non debet præcedere excussio, sed pœnalem.*

40. *Iudices moderni faciles sunt in carcerandis debitoribus, si verisimiliter satisfacere possunt.*

41. *Modus satisfaciendi.*

42. *Creditor petens debitorem suum incarcerari, quam cautionem præstare debeat?*

43. *Incarceratum debitorē an creditor alere debeat?*
44. *Carcerati in quibusdam locis debent vivere ex Eleëmosynis transeuntium.*

Tsi in casibus suprà recensitis debitores carceribus, vel tædialibus, vel pœnalibus, ob debitum civile quandoq; possint includi, id tamen ut rectè fiat, multa de jure * & secundum doctrinam Dd, sunt necessaria, ac 1.

PRIMÒ quidem requiritur, * ut debitum sit efficax, nō civile vel naturale tantùm, Bald. *in tract. de carcer. c. 2. n. 1.* item purum, non conditionale; quia hoc non potest efficaciter peti, antequam conditio existat, *idem ibid.* 2.

SECUNDÒ requiritur, ut debitum ipsum * sit liquidum. Ratio est: quia, ut supra *q. 5. n. 131.* dictum, apprehensio & incarceratio est modus executionis, Coler. *n. 43.* atqui * executio non potest fieri nisi in liquidis & probatis debitis, Bart. *in L. 4. §. si ex conventione n 1. ff. de re judic.* Soarez. *comm. opin.* L. E. *n. 197.* Gail. *1. obs. 68. n. 6.* Myns. *2. obs. 6.* Quod in tantum verum est, * ut etiam tunc, cum debitor suspectus est de fuga, non aliter apprehendi & incarcerari possit, quàm si debitum sit certum & liquidum, ex chirographo debitoris, vel instrumēto publico, aut testibus probatum, Gail. *2. obs.* 3. 4. 5.

44.num.6. Matth. Gribald. *comm.opin.V.Debitor.n.2.* Villalob. *commun opin. lit. T. num. 176.* Imò
6. etiam Papa * non posset condemnare ad debitum, quod non est probatum, Guido Papæ
7. *decis. 91. n. 3. in f.* Ratio alia: quia sicut in * criminalibus non facilè aliquis incarceratur, nisi constet de corpore delicti, Farin. *de carcer. q. 27. n. 74.* ita nec in debito, nisi de eo priùs liquidò constet. Idque inde confirmatur: quia
8. * arresta tolerabiliora sunt, quàm carceres; & tamen arresta decerni non debent, nisi de debito liquidò appareat, idem Gail. *c. 1. de arrest. n. 11.* Joan. Emericus à Rosbach. *prax. civil. tit. 28. num. 41.*

9. TERTIÒ requiritur, ut sententia priùs * sit lata. Ratio est; quia non antè, sed post rem
10. judicatam * executio facienda. *L. 1. C. de execut. rei judic. L. fi. cum. 58. ff. de re judic.* Et debi-
11. tum illud maximè fit liquidum * per sententiam, *L. 1. C. de condict. indeb.* Gail. *1. obs. 44. num. 7.* accedit Brun. *de cess. bon. q. 3. princ. n. 2.* ubi dicit: pro civili debito quis in carcerem poni non
12. potest, nisi primò sit * condemnatus, idem tradit Angel. Aretin. *ad §. f. n. 1 v. advertas tamen. inst. de action.* Nicol. Boër. *decis. 349. num. 7.* Bened. de Capra. *comm. opin. lit. D. num. 4.* ubi videtur insuper requirere, ut tempus à jure condemnatis indultum præterierit.

13. Nihilominùs, quia in multis casibus * exe-

cutio

cutio fieri potest ante sententiam, quos ordine recenset Nicol. Vigel. *M.I.R. l.2. c.19. reg.14.* Ideò in omnibus istis etiam debitor * incarcerari potest ante sententiam, quorum unus 14. præcipuus est iste, si debitor * de fuga sit suspectus, *vid. sup. q.5. n.135 q.4. n.36.* dummodo 15. aliàs constet de debito, *vid. n.5.* Nicol. Vigel. *M.I.R. l. cit. reg 29. except 1.* Angel. *d. num. 2. inf.* Quia autem confessus pro judicato habetur *L.1. ff. de confess.* ideò alterutrum sufficere potest, ut nimirum vel sententia sit lata, vel debitum confessatum. Hanc alternationem attingit quoque Angel. Aretin. *d. n. 2. circa f.* his verbis: eo ipso, quod constat de debito per confessionem judicialem, vel per sententiam, quæ transivit in rem judicatam, si debitor non solvat intra tempora concessa condemnatis, *in L. debitoribus ff. de re judic.* quòd possit capi & carcerari, nisi bonis cedat. vid. Covarr. *var. resol. l. 2. c.1. n.1. v. ex quo*

Confirmatur à simili: quia priusquam debitor bonis * cedat, necesse est, ut priùs condemnetur, vel saltem confiteatur in judicio 16. debitum, Covarr. *variar. resol. l.2. c.1. num.5.* Ergò etiam priusquam carceretur.

QUARTÒ requiritur, ut debitor * non sit solvendo, nam si esset solvendo, de jure civili (cæteris paribus) non posset incarcerari, 17.

post

post gloss.in L.3.ff.de suspect.tut. Bald.*in tract.de carcer.c 1.n.4.* ubi addit: quòd aliàs à tali sententia possit appellari. Ut autem constet, aliquem non esse solvendo, ideò

18. QUINTÒ requiritur, ut priùs fiat * excussio bonorum, non enim debet capi persona pro debito, nisi priùs excussis bonis *gl. Bart.* & *DD. in L.3.§.tutores.ff.de suspect.tut.* Boërius *decis.349.n.7.* Coler.*p.1.c.6.num.129.* & tunc primùm incarcerationi locus est, quando factâ excussione bona non reperiuntur sufficientia, Marant.*in spec.aur.de except.n.9.* (quo in

19. casu * executio fieri potest ante tempus condemnatis præfixum, si factâ discussione omnium bonorum non solvendo reperiatur,) Bened.de Capra *comm.opin. lit D.n.4.* ubi *n.8.*

20. tradit in executione * sententiæ in civilibus debere servari ordinem traditum *per L. à Divo Pio.§.in venditione.ff.de re jud.vid.sup.quæst.4.n.26.* scilicet ut primò capiantur mobilia, & deinde stabilia, & posteà nomina debitorum, & his deficientibus ultimo loco deveniatur ad capturam personę; & si pervertatur

21. ordo * prædictus, executionem non valere; atqui incarceratio est species executionis, Ergò ad eam non devenitur, quamdiu extant

22. bona debitoris, Coler.*n.43.* Si itaq; debitor * habeat bona aliqua, quæ possint vendi publicâ subhastatione, nunquam is ad carcerem ducen.

ducendus, *per d.L. à Divo Pio.* Covarr. *variar. resol.l.2.c.1.n.2.* Tunc namq; debitor in publicis vinculis detinendus, cum non habet bona, ex quibus æs alienum solvi possit, *id. ibid.* Vivius *comm. opin. V. debitor habens*: Accedit Suarez, *comm. opin. L. C.* ubi *n. 16.* ait: carceri addici nemo potest ob causas pecuniarias ante exactam & plenam, ut loquendi mos est, excussionem bonorum. Adde Anton. Capytium *decis.nov.Neap.169.n. 4.* Angel. Aretin. *ad §. f. n. 2. inst.de action.* ubi ait: si excussio * requiritur, antequam deveniatur ad bona immobilia, juxta 23.
L. à Divo Pio §. in venditione ff. de re judic. multò fortiùs debet fieri, antequam deveniatur ad capturam personæ, & carcerationem, cum sit gravior. Ita quoque ratiocinatur Anton. Capytius *decis.169. num. 2.* consentit Joan. Herm. Stamm. *lib.1.de servit. pers.c.4.n.24.* Coler. *p.1.c. 6.n.128.& 129.idem n.23.per d. L.3.&*

AMPLIAT primò *ibid.n.132.* procedere etiam tunc, cum quis allegat sufficientiam suarum facultatum in alio territorio, nam & eo casu bona priùs excutienda, * quàm ad capturam 24.
personæ deveniatur.

AMPLIAT secundò idem Coler. *num. 24.* qui non tantum necessaria sit * excussio bonorum debitoris principalis, sed etiam fidejus- 25.
sorum ejus, (debitor namq; principalis non est

est incarcerandus, quando fidejussor est solvendo, Reyger. *in thesau. v. carcer. n. 46.*) quorum * facultates quoad effectum illius debiti, super quo fidejussio intervenit, principaliter obligati facultatibus aggregatæ censentur. *per L. 27. §. praeterea ff. de fidejuss.* Stamm. *d. n. 24.* Unde idem Coler. *n. 113.* tradit cautelam pro debitore insufficiente, ut is alleget sufficientiam sui fidejussoris, quatenus namq; fidejussor idoneus est, eatenus ipse principalis solvendo esse intelligitur, & addit idem Coler. *n. 24.* rationem hujus quinti requisiti: quia etiam in criminalibus non luit quis in corpore * pro pœnâ pecuniariâ, nisi ita demùm, quando non potest solvere, *L. 1. §. fin. ff. de pœnis L. f. ff. de in jus voc.* Ergò multò minus debet in corpore, sive in carcere luere, qui non pro pœnâ, sed pro civili debito pecuniario est obligatus. Ratio alia: quia debitor non potest incarcerari, nisi reperiatur non solvendo, Stamm. *d. n. 24.* sed solvendo etiam is dicitur, qui habet fidejussorem idoneum *L. si plures 27. §. f. ff. de fidejus. vide inf. quaest. 7. num. 22. sup. q. 5. n. 90. q. 4. n. 11. & n. 44.* Quia autem subinde impossibilis redditur creditori excussio, quando reus occultat sua bona, ideo ad hoc, ut gravamen carceris effugiat debitor, necesse habet subinde.

26\.

27\.

28\. SEXTÒ; * manifestare, & quidem ita specifi-

cificare omnia sua bona, ut ne obolum quidem taceat, imò quod plus est, compellitur talis reus ad hoc, ut evitet carceres, & ad cessionem bonorum admittatur, omnia sua bona, mobilia saltem, item jura & nomina specificare mediante juramento. Coler. *num. 157. cum seq. & n. 160.*

Ampliùs dicit Angel. *ad §. f. n. 2. Versic. ergò cum dolo suo: inst. de action.* quòd talis, qui nollet indicare bona, non evitaret carceres, * 29.
etiam cedendo bonis, quia cùm teneatur omnia dimittere, qui bonis cedit, dolo facit, si quid occultat, vel retinet. *vid. decad. 2. q. 2. n. 13. 84. 85. q. 8. limit. 17. n. 62. cum seqq.* Sed hanc suam doctrinam de excussione debitoris traditam

LIMITAT idem Coler. *n. 80.* locum habere in simplici debitore, qui nullo modo se astrinxit ad carcerem in casu moræ, ejus namq; facultates priùs excuti debent, antequam ad capturam personæ perveniatur, secus si corpus debitoris * obligatum sit ex pacto, & si in- 30.
tervenit stipulatio de habendo in carcere, donec stetur promissis, quia talis provisio * ho- 31.
minis tollit provisionem legis, *per L. f. C. de pactis convent.* nec potest dici perversus ordo, à quo disceditur cum voluntate partium, cùm liceat partibus * paciscentibus abdicare à se 32.
beneficium in ipsorum favorem inductum.

Joan. Herm. Stamm. *de servit. pers. l. 1. c. 4. n. 16.* Idem Coler. *n. 67.* sic ratiocinatur: Debitor scivit, vel saltem scire debuit, ob æs alienum neminem posse invitum ac non excussum, nec contumacem ad carcerem rapi, *per L. 3. §. tutores ubi gl. ff. de suspect. tut. L. ob æs. cum Auth. sequenti & L. nemo. 2. C. de exact. trib.* igitur obligando * se ad carcerem intelligitur beneficio legum pro se introducto renunciasse. Deinde modò dicta duo requisita

33.

LIMITAT secundò Covarr. *loc. cit. n. 2.* ut

34. quoties * debitor habet bona, & tamen non præstat fidejussores de evictione, quibus cautum sit emptoribus eadem bona in publica subhastatione licitantibus, adhuc in carcerem publicum mittendus sit, *per tex. in auth. hoc nisi. C. de Solut. Nov. 4. c. 3. vid. decad. 2. quæst. 9. num. 58 & 59.*

LIMITAT tertiò Marant. *loc. cit. n. 12.* non

35. procedere in debito * fiscali, quia potest debitor capi de persona, etiam nullâ factâ excussione, ad quod allegat *L. nemo C. de exact. tribut.* quæ tamen hoc non dicit. Idem tenet Covarr. *loc. cit. n. 4. in fine,* quin & si debitum sit ratione redituum regalium, præcisè debitor in carcerem Lege Regiâ mittendus est, donec solvat, quamvis habeat res, quæ possint pro solutione capi, & publicâ subhastatione vendi.

LIMI-

LIMITAT quartò idem Marant. *num.23.* quòd licèt in exequendo non sit incipiendum à captura personæ, tamen possit nuncius & executor incipere à captura, * compellendo 36.
debitorem personaliter, ut indicet sua bona, in quibus est facienda excussio. Plures limitationes vide apud Marant. *loc. cit. num. 13. cum seqq.*

LIMITARI posse videtur quintò, ut non procedat, * si moribus civitatis aliud sit re- 37.
ceptum, & observatum, Gail. *2. obs. 64. num. 11.* ubi cùm dixisset, cives & incolas capi non posse pro debito, nisi suspecti sint de fuga, & bona immobilia nulla possideant, dictam LIMITATIONEM adducit, & stabilit per regulam: * tolerabilia sunt, quæ vetus consve- 38.
tudo comprobat; quales consvetudines passim in Germania reperiuntur, neque ista requisita tam exactè attenduntur.

LIMITARI posse videtur sextò, ut * excus- 39.
sione opus sit, cum incarceratio fit juxta conclusionem tertiam superioris quæstionis, quãdo debitor existimatur non solvendo esse, & in pœnam prodigalitatis, dissipationis & profusionis, carceri mancipatur: secus si fiat juxta conclusionem primam, quando verisimiliter putatur solvendo esse, & adhuc aliquid in bonis habere, sed ex contumacia tantùm remorari, tunc namq; quid impedit à carcere

temporali incipere contra contumacem, & eum ad hoc urgere, ut exhibeat sua bona, & de illis creditoribus satisfaciat?

40 Planè judices * nostri non multùm sunt scrupulosi, sed si debitum est efficax atque liquidum, vel per confessionem partis, vel per rem judicatam, & debitor talis, de quo verisimiliter constat, eum vel pignoribus, vel fidejussoribus, vel reo dato, vel solutione ejus, quod debetur, vel aliâ ratione satisfacere pos-
41. se (hi namque sunt modi * satisfaciendi *text. in L. si rem alienam. 9. §. omnis. ff. de pignorat. act.*) mox cum ipso ad carcerem pergunt, & in obedientiam mandant, heissen jhn in den Gehorsam gehen. Et si talis aliquis exceptione excussionis se tueri vellet, præter damnum carceris adhuc sibilum & irrisionem reportaret.

SEPTIMÒ alicubi requiritur, ex parte Creditoris, ut si petit debitorem suum incarcera-
42. ri, prius* cautionem præstet, eam rem judicio fraudi non fore, Matth. Paul. Wehner *in obs. pract. V.* Gefängnüß. §. *moribus.* post Wesenb. *in parat. n. 5. C. de satisdat.*

OCTAVÒ requirunt, ut creditor, qui debi-
43. torem suum incarcerari fecit, * eum alat, si non habet, unde vivat, *per notata suprà concl. 2. ratione 3. q. 5. num. 70. & 73. cum seqq.* Bald. *in tract. de carcer. q. 2. num. 8.* Guido Papæ *decis.* 211.

211. n. 2. Farinac. *quæst. 27. de carcer. & carcerat. num. 149.* Wurmser. *l. 1. miscell. obs. 8. per tot.* Joan. Herm. Stamm. *de serv. pers. lib. 1. c. 4. num. 27.* Coler. *p. 1. c. 6. num. 106. cum seqq.* ubi *num. 108.* limitat: nisi aliud sit introductum consvetudine loci, puta, quòd * carcerati pro debito pecuniario vivant ex eleemosynis transeuntium. 44.
vid. sup. quæst. 5. num. 105. num. 80. num. 99. Quod teste Joan. Fabro fieri debet in decoctoribus, *ut dixi supra q. 5. Conc. 3. num. 105.* Quid nono loco requiratur in usitata apud Saxones condemnatione debitoris ad manus creditoris, vide apud Coler. *num. 137.*

QVÆSTIO VII.

Quinam Debitores liberi sint, & immunes à carceribus ob civile debitum subeundis, & an in specie calamitate belli depauperati?

SUMMARIA.

1. *A Carcere liberantur illi, qui bonis cedere volunt. Etiamsi jam detineantur. Etiamsi renunciaverint cessioni.*

2. Etiamsi pacto se obligâssent ad carceres.
3. Cessio à carceribus & obstagiis liberat, & ejus ratio n. 5.
4. Etiamsi quis juramento se obligâsset ad detentionem personalem.
6. Cautela pro debitore, ut offerat omnia sua bona Iudici pro debito vendenda.
7. Cessio apud Saxones non liberat debitores ab incarceratione.
8. Cessio bonorum à carcere non liberat, ubi peculiariter statuto cavetur de executione instrumentorum guarentigiatorum.
9. Statuta ad ungvem sunt servanda.
10. Incarcerari non possunt offerentes in solutum prædia meliora. & n. 16.
11. Carcerari nemo debet nisi in subsidium, quando constat, quòd non habeat bona.
12. Creditor accipiens suum creditum non habet, quod conqueratur.
13. Per oblationem bonorum immobilium, vel pignorum evitari potest adjudicatio Saxonica debitoris ad manus.
14. Aliud pro alio invitus creditor accipere non cogitur.
15. An condemnati indistinctè detrudantur in carcerem, si bonis non cedant.
17. Carcerem evitare volens debet offerre prædia sufficientia, & creditori proficua.

18. Car-

18. *Carcerem evitat, qui offert in defectum bonorum nomina idonea & exigibilia.*

19. *Dilatio & mora modici temporis non debet haberi in consideratione.*

20. *Solvendo etiam is dicitur, qui habet nomina debitorum idonea.*

21. *Carcere relaxari debent, qui præstant cautionem satisfaciendi. & n. 23.*

22. *Solvendo etiam dicitur is, qui habet fidejussorem idoneum.*

24. *Si carceratus offerat cautionem, creditori sub pœna mandato inserta relaxatio injungenda est.*

25. *Et mandata sine clausula de relaxando decernuntur.*

26. *Mandata sine clausula regulariter non valent.*

27. *Carceratus ob leve delictum relaxandus sub fidejussoribus.*

28. *An Cautio Iuratoria hoc casu sufficiat?*

29. *Carcerari nequeunt infantes, impuberes, furiosi, minorennes, contra n. 33.*

30. *Incarcerationem debet præcedere contumacia.*

31. *Minor verè contumax constitui non potest.*

32. *Minores patiuntur bonorum possessionem & venditionem, non incarcerationem, & ratio diversitatis.*

33. *Pupillus doli capax, & minorennis incarcerari pro civili debito potest, secundum Bald.*

34. *Carcerari nequeunt honestiores, & cur olim incarceratus fuerit Scipio Asiaticus?*

35. *Doctores ob debitum civile carcerari nequeunt etiam in casu statuti, vel consvetudinis generalis, dummodo se contineant intra metas suæ vocationis.*

36. *Quia privilegium competentiæ habent, & num. 39.41.47.71.82. & quia bona ad causam studii pertinentia non possunt capi. Propter quod unumquodq; tale, illud magis tale.*

37. *Doctores se non possunt obligare ad compedes.*

38. *An Doctores non legentes, vel privilegiis renunciantes, item an eorum uxores & liberi incarcerari poßint?*

39. *Milites armatæ militiæ ex causa æris alieni capi & incarcerari non possunt, & quare?*

40. *Nobiles & illustres non militantes num à carceribus sint immunes, dubitatur.*

42. *Nobiles Hispani in carcerem mittuntur ob delictum, non tamen in subterraneum.*

43. *Reatus omnem dignitatem excludit.*

44. *Nobiles otiosi immunes non sunt à carceribus.*

45. Sed

45. *Sed qui feuda in hoc habent, ut requisiti in singula momenta comparere cogantur.*

46. *Clerici propter civile debitum incarcerari nequeunt, ampl. n. 49. & quid si in casum mora se obligâsset ad carcerem? Quid in monachis?*

47. *Clerici bonis non cedunt, sed beneficium competentia habent.*

48. *Clericus admittitur ad juratoriam cautionem de solvendo, si pervenerit ad pingviorem fortunam.*

50. *Clericus in minoribus ordinibus constitutus incarcerari potest.*

51. *Item si conatus fuit occultare bona.*

52. *Item si de fuga sit suspectus.*

53. *Clerici incarcerari possunt ad effectum compellendi eos ad satisfactionem, secundum aliquos. Item, si se non contineant intra metas vocationis sua.*

54. *Cum Clericis temperatiùs agendum.*

55. *Mulier honesta vita incarcerari nequit pro debito civili, propter periculum pudicitia. & n. 57. ne quidem ob debitum fiscale. n. 58.*

56. *Mulierem incarcerans acriter punitur.*

59. *Etiamsi pacto se ad carceres obligârit.*

60. *Etiamsi bonis non cedat.*

61. *Mulier incarcerari potest de jure Codicis, non verò Novellarum.*

62. *Etiamsi bona defecerint.*

63. Mu-

64. *Mulier pro crimine commisso incarcerari nequit, contra n.64.*

65. *Citatio realis in muliere non habet locum.*

66. *Carcer est species citationis realis.*

67. *Mulier infamis & impudicam vitam agens incarcerari potest, tam in civili, quàm criminali causa, nisi sit nupta. 69.*

68. *Mulier separanda à viris incarceratis.*

69. *Mulier tutrix liberorum an & quando incarcerari possit?*

70. *Pupillorum favore singularia quædam statuuntur.*

71. *Mater habet privilegium competentiæ etiam ob administrationem tutelæ. Privilegium introductum ob honestatem personæ, aut sexûs, non potest tolli per renunciationem.*

72. *Secundum consvetudinem quorundam locorum mulieres quandoq; incarcerantur, præsertim in causis criminalibus, ita tamen ut separentur à viris. 73.*

74. *Mulieribus gravidis quoad carcerem parcendum.*

75. *Mulieres non debent includi* in das Narrenhäußlein.

76. *Iudicum quorundam acerba stultitia.*

77. *Morionis cujusdam lepidum dictum.*

78. *Ægroti magnâ infirmitate carceribus sunt relaxandi, etiamsi de crimine agatur. 80.*

81. *Senes*

81. *Senes à carcere non sunt omnino liberi, non tamen arctiùs detinendi.*

82. *Privilegium competentiæ habentes non sunt incarcerandi.* Exempla, Ratio.

83. *Non tamen vice versâ. Studiosi ob debitum civile incarcerari nequeunt, nisi pecunias turpiter prodigant. Casus quatuor, quibus privilegiati incarcerari possunt.*

QUamvis debitores (ut ad longum hactenus deductum fuit) etiam propter debitum civile carceri vel tædiali, vel pœnali quandoq; possint includi, excipiuntur tamen aliqui, qui ab hoc sunt immunes atque liberi. Et ...

PRIMO quidem à * carcere liberantur illi, qui bonis cedere volunt, *L. 1. in f. C. qui bon. ced. vid. sup. quæst. 5. num. 47. 48. & 55. 113. inf. hac quæst. 7. n. 105. decad. 2. q. 1. n. 1. supr. q. 4. num. 12.* Capyc. *decis. nov. Neapol. decis. 169. inf.* Matth. Brun. *in tract. de cess. bon. q. 3. princ. n. 1.* Angel. Aretin. *ad §. f. n. 2. inst. de action.* Didac. Covarr. *variar. resol. l. 2. c. 1. n. 5.* Benedict. de Capra *comm. opin. lit. D. n. 4. in f.* Nicol. Boër. *decis. 349. n. 7.* Joan. Herm. Stamm. *l. 1. de servit. person. c. 4. n. 24.* Coler. *p. 1. c. 6. n. 121.* Amplia primò: sive jam sint carcerati, sive primùm carcerandi, *vid. sup. q. 5. n. 113. decad. 2. q. 1. n. 6.* Amplia secundò: etiamsi renunciaverit cessioni, Covarr.

var.

var. res. l. 2. c. 1. num. 7. Amplia tertiò: * ut cedens bonis evitet carceres, etiamsi in eventum non factę solutionis ad carcerem subeundum se obligaverit, Stamm. *num. 16.* vel aliter extiterit statutum, Coler. *d. n. 121.* ubi rationem reddit. Idipsum tradit Gail. *2. obs. 65. n. 6.* ubi dicit:
3. cessionem à * carceribus, & ab obstagiis liberare, vide sup. *quæst. 4. n. 41. in f.* Stamm. *n. 16.*

Ulteriùs adhuc & quartò Ampliat sive pro-
4. ducit Brun. *de cess. bon. q. 8. princ. n. 4.* quòd * etiam evitare possit carceres reus, quando juramento se obligaverit ad detentionem personalem. Ratio * autem est: quia hoc be-
5. neficium cessionis ideò fuit introductum, ne judicati vel condemnati detrudantur in carcerem, Angel. Aretin. *ad § f. n. 1. inst. de action.* Hinc
6. tradit Reyger. *in thesau. V. carcer. num. 64.* * cautelam talem: quòd incarcerandus pro debito Judici omnia sua bona vendenda offerat, & si emptor non inveniatur, ipse sit excusatus.

LIMITAT tamen Coler. *n. 125.* ut non pro-
7. cedat de Jur. Saxonico * provinciali, secundum quod debitores non admittuntur ad flebile & miserabile cessionis beneficium, Wesenb. *in parat. n. 3. de cess. bon.*

8. LIMITAT secundò Bald. si statutum * sit super instrumentis guarentigiatis, ut mandētur execu-

executioni, etiam per carcerationem personæ, quod tunc debitores non audiantur, offerendo bonorum cessionem, Coler. *n. 126.* ubi rationem reddit: quia * statuta ad unguem & præcisè sunt servanda, & quidem strictiùs, quàm pacta, vide tamen distingventem Brun. *q. 3. n. 4.* Plures alios & quidem 30. casus, quibus cessio non habet locum, vid. *decad. 2. q. 8. per tot.* 9.

SECUNDO incarcerari * non possunt illi, qui offerunt pro debito insolutum prædium aliquod immobile ex suis bonis melioribus, *argt. §. quod autem de cætero 3. V. rerum verò datio,* ubi Bart. *Novell. de fide juss. argt. L. ejus à quo 16. cum Auth. seq. C. de solut.* Coler. *p. 1. c. 6. num. 114.* Joan. Herm. Stamm. *dict. num. 24. vid. inf. decad. 2. quæst. 9. per tot. maximè num. 17.* Matth. Brun. *quæst. 34. quart. quæst. pr.* ubi limitat. Rationem reddit Angel. Aret. *§. f. n. 2. inst. de action.* quia nullus pro debito civili debet * carcerari, nisi in subsidium, quando constat, quòd non habeat bona, de quibus possit creditoribus satisfieri. Conferantur ea, *quæ supra in q. 6. requisito 5. dixi.* Rationem aliam reddit Coler. *num. 115.* quia cùm * creditor accipiat suum ex venditione rei immobilis, non habet, quod conqueratur. Ampliat hoc primò Coler. *n. 127.* ut per hoc remedium * offerendo bona immobilia, vel unam rem meliorem de suis bonis, aut alia pignora ad valo- 10 11 12 13

var.resf. l.2. c.1. num.7. Amplia tertiò: * ut cedens bonis evitet carceres, etiamsi in eventum non factæ solutionis ad carcerem subeundum se obligaverit, Stamm *num.16.* vel aliter extiterit statutum, Coler.*d.n.121.* ubi rationem reddit. Idipsum tradit Gail. *2.obs.65.n.6.* ubi dicit:
3. cessionem & à * carceribus, & ab obstagiis liberare, vide sup. *quæst.4.n.41.in f.* Stamm. *n.16.*

Ulteriùs adhuc & quartò Ampliat sive pro-
4. ducit Brun. *de cess. bon. q.8. princ. n.* 4. quòd * etiam evitare possit carceres reus, quando juramento se obligaverit ad detentionem personalem. Ratio * autem est: quia hoc be-
5. neficium cessionis ideò fuit introductum, ne judicati vel condemnati detrudantur in carcerem, Angel Aretin. *ad §.f.n.1.inst.de action.* Hinc
6. tradit Reyger. *in thesau. V. carcer. num.64.* * cautelam talem: quòd incarcerandus pro debito Judici omnia sua bona vendenda offerat, & si emptor non inveniatur, ipse sit excusatus.

LIMITAT tamen Coler. *n. 125.* ut non pro-
7. cedat de Jur. Saxonico * provinciali, secundum quod debitores non admittuntur ad flebile & miserabile cessionis beneficium, Wesenb. *in parat. n. 3. de cess. bon.*

8. LIMITAT secundò Bald. si statutum * sit super instrumentis guarentigiatis, ut mandetur execu-

executioni, etiam per carcerationem personæ, quod tunc debitores non audiantur, offerendo bonorum cessionem, Coler. *n. 126.* ubi rationem reddit: quia * statuta ad unguem & præcisè sunt servanda, & quidem strictiùs, quàm pacta, vide tamen distingventem Brun. *q. 3. n. 4.* Plures alios & quidem 30. casus, quibus cessio non habet locum, vid. *decad. 2. q. 8. per tot.* 9.

SECUNDO incarcerari * non possunt illi, qui offerunt pro debito insolutum prædium aliquod immobile ex suis bonis melioribus, *argt. §. quod autem de cætero 3. V. rerum verò datio,* ubi Bart. *Novell. de fide juss. argt. L. ejus à quo 16. cum Auth. seq. C. de solut.* Coler. *p. 1. c. 6. num. 114.* Joan. Herm. Stamm. *dict. num. 24. vid. inf. decad. 2. quæst. 9. per tot. maximè num. 17.* Matth. Brun. *quæst. 34. quart. quæst. pr.* ubi limitat. Rationem reddit Angel. Aret. *§. f. n. 2. inst. de action.* quia nullus pro debito civili debet * carcerari, nisi in subsidium, quando constat, quòd non habeat bona, de quibus possit creditoribus satisfieri. Conferantur ea, *quæ supra in q. 6. requisito 5. dixi.* Rationem aliam reddit Coler. *num. 115.* quia cùm * creditor accipiat suum ex venditione rei immobilis, non habet, quod conqueratur. Ampliat hoc primò Coler. *n. 127.* ut per hoc remedium * offerendo bona immobilia, vel unam rem meliorem de suis bonis, aut alia pignora ad valo- 10 11. 12. 13.

valorem æris alieni ascendentia, (*vide decad. 2. q. 9. n. 45.*) evitare quoq; possit adjudicationem Juris Saxonici ad manus creditoris, non
14. obstante, quòd Creditor invitus * aliud pro alio in solutionem accipere non cogatur, *L. 2. §. mutui datio ff. si cert. pet. vid. inf. q. 8. n 41.* Et quamvis aliqui putent, quòd debitor possit capi & carcerari pro debito, nisi bonis cedat, etiamsi habeat sufficientia bona mobilia ad debitum exolvendum, *per tex. in L. 1. Cod. qui*
15. *bon. ced. possint*, ubi indistinctè dicitur, quòd * condemnati non solventes detrudantur in carcerem, nisi bonis cedant, & sic videatur ab ordine executivo D. Pii quodammodò recessum; (*vid. inf. decad. 2. q. 2. n. 78.*) tamen de jure
16. novissimo * nemo potest carcerari, si vult dare in solutum rem aliquam de melioribus, quas habet, juxta formam *d. §. quod autem, & Auth. hoc nisi C. de solut.* Angel. *loc. cit. inf. vid. decad. 2. q. 9. n. 48.*

17. LIMITA dummodo * prædia oblata sint sufficientia, vel res creditori utiles futuræ offerantur, Coler. *num. 129.* de quo in secunda decade.

18. TERTIO carcerem * is quoq; vitare poterit, qui in casu deficientium bonorum offert nomina debitorum certa & idonea, vel exigibilia, *vid. decad. 2. q. 2. n. 44. cum seqq.* Coler. *loc. cit. n. 130.* ubi idem dicit esse in adjudicatione

ad ma-

ad manus, & addit rationem: quamvis enim aliquam * dilationem habeant, tamen ista 19.
mora modici temporis non debet haberi in consideratione, neque enim est magnum damnum in mora modici tempois *per L. 21. ff. de judic*: ex quo namque hoc beneficium isto casu reportat creditor, quod per receptionem nominum, saltem post tempus consequetur suam satisfactionem; licèt tardiùs, multò satiùs ipsi est, huic remedio acquiescere, quàm illo spreto debitorem incarcerare, *confer sup. q.1.num.26.& 27.decad. 2. q.8.n.74.& 75.q.9.n.118.* Rationem aliam reddit *n.131.* quia * solvendo 20.
etiam is intelligitur, qui habet nomina debitorum saltem idonea & exigibilia, *vid. inf. decad. 4.q.1.* Ampliat id. ibid. etiamsi ex vi pacti vel statuti aliquis incarcerari posset.

Quartò relaxari debent illi, * qui præstant 21.
cautionem satisfaciendi, *vid. sup q.5. n.33.& 44.inf.q.8.n.29. decad.2.q.2.n.16.* Bald.*in tract. de carcer.c.2.in f.* Gail. *1. obs.26 n.f.* ubi dicit: captivus in causâ civili datis fidejussoribus meritò relaxari debet, quò facit *tex. in L fidejussor.7. §.f.ff.qui satisd.cog. L.f.§. Labeo ait*, ibi: non cogi judicium accipere, qui reum locupletem offerat *ff.si cert.pet.*& solvendo * etiam 22.
dicitur, qui habet fidejussorem idoneum. *L si plures.27. §.f.ff.de fidejuss.vid.sup. quæst.6.n.27.* Doctrinam suam repetit Gail.*2.de PP.2.num.8.*

ubi in fine dicit: videmus quotidiè debitores morosos carceribus mancipari, donec sol-
23. vant, vel idoneè * de futura solutione caveant, adde Joan. Herm. Stamm. *loc. cit. num. 24.* Reyger, *in thesau. v. Carcer. n. 35. in f. & num. 53. & n. 57.* idem Reyger. *num. 61.* dicit incarcerando fieri injuriam, si non admittatur carceratus ad fidejussores *id. n. 63.* vide Menoch: *de arbit. jud. quæst. cent. 4. cas. 303.* ubi longâ serie & accuratè enarrat, quando carcerati datis fidejussoribus è vinculis relaxari possint. Et quamvis Coler. *p. 1. c. 6. n. 134. cum seqq.* in contrarium inclinet, & ad textus allegatos respondeat, tamen *n. 136. cum seqq.* suadet creditori, ut accipiat potiùs idoneos fidejussores, qui de solutione futura ad modicum tempus spondeant. Sed Gailius tàm parùm dubitat de veritate doctrinæ suæ, ut illam producat &c.

AMPLIET primò: quòd si quis ex causa ci-
24. vili * carceri mancipatus sit, & offerat idoneam cautionem, quòd relaxatio parti adversæ sub pœnâ mandato insertâ injungi possit. Gail. *1. obs. 78. n. 2. idem. 1. obs. 17. n. 1.* quemadmodum fuisse testatur in Camera Imperiali Joan. Herm. Stamm. *l. 1. de serv. pers. lib. 1. c. 4. num. 17.*

AMPLIAT secundò: ut mandata de relaxando sine clausula decernantur; si Dominus
25. ex causa civili * subditos contra oblatam cautio-

cautionem in carceres miserè detrud t, *per text. in L.4.§. si sub conditione ff. de fideicom. libertat. idem repetit. 1. obs. 26. num. 2. & 10. item 2. obs. 44. num. 9. & 2. de PP. c. 2. num. 8. cum seqq.* licèt aliàs * mandata sine clausula regulariter non valeant, *id. 1. obs. 13. in pr. id. 1. de PP. c. 5. in pr.* Et 26.
confirmatur inde: quia etiam in levibus * delictis, & ubi agitur de pœna corporali, sed 27.
pecuniaria, carceratus est relaxandus sub fidejussoribus, *L. Divus in pr. ff. de custod. reorum*, de quo tamen videatur ad longum Farinac. *de carcer. & carceratis, q. 33. per tot.* Gail. *remissivè d. obs. 26. n. f.* Mynf. *1. obs. 79. n. 4.* Hartm. *tit. 50. obs.* Nicol. Vigel. *M. I. R. l. 1. c. 9. reg. 23. except.* ubi multis modis limitat. Reyger. *in thesau. v. captura num. 30. vide ad hoc propositum etiam* Nicol. Boër. *decis. 349.* ubi disputat, * an 28.
admittatur ad cautionem Juratoriam, qui carcere dimitti petit, si non possit idoneè satisdare, ubi etiam multa habet de muliere, & Clerico incarceratis. Hactenus de illis, qui ratione causę præsentis incarcerari nequeunt. Sequuntur nunc personæ, quas sui intuitu, & quatenus tales sunt, ex causa civili incarcerare non licet. Itaque

QUINTÒ infans * incarcerari non potest, 29.
Brun. *q. 3. quarta quæst. princ. num. 7.* quemadmodum nec furiosus & alii, qui defectu ju-

dicii laborant. Stamm. *loc. cit. n.23.* neque impubes, *id. ibid. num 11.* Colerus *p.2. c 3 num. 259* etiamsi sit doli capax. Brun. *loc. cit.* per rationem: quia nec minor 25 annis, qui plus est, quàm doli capax pro privato debito carcerari potest, tantò minus poterit impubes doli capax, *ibid. n.13. vid. inf. decad. 2. q. 8. num. 79. &* Coler. *loc. cit. num. 260. & 261. ubi in adulto & minore dissentit, sed contrariam opinionem communem dicit p. 2. c. 3. num. 261. nov. edit.* Ratio autem utriusq; est ista: quia carceratio fieri non debet, nisi
30. cum quis est * contumax, ita quod contumaciter cesset solvere, & sic requiritur quod contumacia præcedat *L. nemo carcerem. C. de exact. trib.* minor autem * verè contumax constitui
31. non potest, *id.* Brun. *ibid. n. 14. & n. 20.* Coler. *d. c. 3. num. 390. vid. sup. q. 5. n. 63.* ubi rationem re-
32. peries. Infert proinde Brun. *n. 17.* quòd * missionem & bonorum venditionem, non autem carcerationem pati debeat, vide Coler. *d. c. 3. num. 419.* quia per missionem & venditionem non læditur minor, cùm debito satisfiat, & si læderetur, contra curatorem, qui creditori non solvit, cum potuit, recurrere posset, *L. 3. §. pen. ff. de suspect.* vide tamen limitantem Brun. *n. 20. & 21.* Idem iisdem ferè verbis tenet Angel. Aretin. *ad §. f. num. 2. inst. de action.* Sed Bald. *in tract. de carcer. c. 1. n. 4.* intrepidè tenet,
32. quòd etiam pupillus * pro debito civili possit

ſit incarcerari, ſi ſit doli capax. Emanuel Soarez, *comm. opin. lit. M. n. 161.* dicit, nihil impedire, quin minor annis pro debito in carcerem detrudatur. Caccialup. & poſt eum Vivius *l. 1. minor non poteſt*, admittit limitationem in minore filiof. quòd non poſſit incarcerari; ſed Soarez *n. 162.* contradicit, & putat incarcerandum eſſe, etiamſi ſit filiusf. cum utrobique eadem Juris ratio verſetur.

SEXTÒ capi & incarcerari tantùm * poſſunt plebeji & viliores, ſecus perſonæ in dignitate conſtitutæ *t. in L. tutor. 5. § qui pecuniam 16. ff. de ſuſp. tut. ſuprà q. 4. num. 13.* Cöler. *p. 1. c. 6. n. 146.* Nec obſtat, quòd olim etiam viri primarii, qui ſolvendo non erant, in carcerem fuerint ducti, ſicut Valer. Maxim. ſcribit *l. 4. c. 1.* Scipionem Aſiaticum, cùm judicatæ pecuniæ ſatisdare non poſſet, in carcerem à Conſulibus duci juſſum eſſe, quia ad hoc benè reſpondet Hotom. *q. 26.* probabilius eſſe, publici judicii damnationem illam fuiſſe. Cùm itaque inter digniores numerentur, * Doctores, *c. quando. Extra. de Magiſtr.* ideò ob debitum civile carcerari nequeunt *L. medicos 6. ubi Doctores C. de Profeſſ. & Med. l. 10.* Brun. *de ceſſ. bon. q. 11. quartæ quæſtionis princ. n. 3. & 7. & q. 11. n. 16.* Bald. *in tract. de carcer. c. 1. n. 4.* Jul. Clar. *§. f. q. 28. V. item quæro.* Farinac. *de carcer. & carcerat. q. 27. n. 7.* Joan. Herm. Stamm, ubi extendit ad Do- 34. 35

ctores Theologiæ, Juris & Medicinæ *loc. cit. n.30.* Wesenb. *cons. 50. n. 20.* Ratio secundum
36. Coler. *num. 146.* quia * Doctores & similes sunt privilegiati, ut nequeant exigi, nisi in quantum facere possunt, ideò pro debito civili capi & carcerari non debent, vid. eund. Coler. *p. 2. c. 3. num. 157.* ubi *num. 153.* aliam Rationem reddit: quia si bona ad causam studii pertinentia non possunt capi, (ut dicetur inf. *decad. 3. q. 4.*) multò minùs ipsi Doctores, Advocati & studiosi per illud vulgatum: propter quod unumquodque tale, illud magis tale, *auth. multò magis. C. de Episcop. & cler.* Rationes alias pete ex *quæst. 8. num. 28. decad. 3. quæst. 1. num. 78. vid. sup. quæst. 4. num. 13. decad. 2. q. 1. num. 127.* Et hanc Doctrinam Colerus *loc. cit.*

37. AMPLIAT primò, quòd tales * personæ ne quidem obligare possint suum corpus ad compedes, idq; ratione dignitatis, in qua sunt constituti, &

AMPLIAT secundò Farinac. in uxore & filiis, *loc. cit. n. 78.* & multis aliis casibus.

38. AMPLIAT tertiò * etiam in actu non legentibus, *n. 83.*

AMPLIAT quartò, etiamsi renuntiaverit, *n. 84.* vide tamen apud eundem limitationes *num. 85. & n. 86.* quarum una putatur esse, ut procedat in doctoribus actu legentibus, vel

saltem

saltem advocatiam exercentibus, Coler. *num. 150. cum seqq.*

AMPLIA quintò: ut quamvis extet statutum vel consuetudo generalis, quòd post lapsum solutionis terminum debitores in persona sisti vel incarcerari possint, adhuc tamen Doctores (& Clerici) incarcerari nequeant, Coler. *d. p. 2. c. 3. n. 157.* Stamm. *loc. cit. n. 10.* ubi Rationem reddit.

Limita dummodo se contineant intra metas suæ vocationis. Coler. *loc. cit. num. 136.* ubi exemplum adducit de Doctore justè arrestato, qui relictâ suâ functione se ad mercantiam & cambia convertit, plures limitationes generales vid. inf. *post n. 83.*

SEPTIMÒ capi & incarcerari non possunt ✱ milites armatæ militiæ ex causa æris alieni, 39. Brun. *q. 11. quarta quæst. princ. num. 6.* Coler. *p. 2. c. 3. num. 161.* Wesenb. *cons. 50. num. 20.* Bald. *in tract. de carcer. c. 1. num. 4.*

Ratio prima: quia propter unius privati creditoris creditum non debet resp. poni in periculum, vid. inf. *decad. 2. q. 9. n. 3.*

Ratio secunda: quia parcitur ipsorum armis, *vid. inf. decad. 3. q. 4.* Ergò magis personis.

Ratio tertia: quia milites hoc privilegio gaudent, ut si bonis careant, minimè capiantur pro ære alieno dissolvendo,

do, siquidem quatenus facere possunt, conveniendi sunt, *per L. miles, & L. item miles ff. de re judic.* vid Herm. Stamm. *loc. cit. n. 19 in f. & num. 20. inf. decad. 3. q 1 n. 71.* Covarr. *variar. resol. l. 2. c. 1. n. 4.* quid si autem renunciaverint privilegio? vide eundum *c. quamvis. p. 2. in pr. num. 5. cum 4. seqq.*

40. OCTAVÒ an nobiles & illustres * non militantes incarcerari possint, dubitant DD. Quòd non possint, tenet *per L. 3. C. de commerc. & mercat. & per L. milites 31. C. locati* Coler. *num. 146.* idem *p. 2. c. 3 n. 161. & 153. vid.* Wesenb. *cons. 50. num. 20. ubi ipsis privilegium competentiæ tribuit* Marant. *de satisd. n. 20.* Capyt. *decis. 154. n. 1. & 5.* Sed Covarr. *l. 2. variar. resol. c. 1. num. 4.* dicit: id jure Cæsareo dubium esse, neq; eos habere mi-
41. litare privilegium, ne scilicet * conveniantur ultrà, quàm facere possunt, cùm id nusquam expressum sit, licet DD. nonnulli illud eis privilegium tribuant, ut videbimus *infra. decad. 3. q. 1. n. 85. & seqq.*

LIMITATIONEM etiam tradit Covarr.
42. *loc. cit.* ubi dicit: apud Hispanos nobilem * in carcerem mitti, si debitum à criminis causa originem trahat, cujus rei ratio esse potest:
43. quia Reatus * omnem dignitatem excludit, *L. 1. C. ubi senat. vel clarissim.* controvertitur hæc ipsa quæstio apud Jul. Clar. *d. §. f. q. 46. V. scias autem.* vid. Coler. *de process. execut. p. 2. c. 3. num.*

num. 173. cum seqq. ubi *num. 177.* dicit: nobiles & in dignitate constitutos etiam pro maleficiis reg. non poni in carceribus subterraneis, sed vel in palatio, vel in loco editiore sub custodia militum, vel commentariensium. Idem *num. 179.* subjungit: in materia carcerum, maximè in causis civilibus & pecuniariis multum deferri nobilitati. Quicquid sit, Multi certe nobilibus otiosis * negant, & concedunt tantum 44.
actu militantibus, Brun. *q. 11. quarta quæst. princ. num. 2.* Coler. *num. 151.* ubi nobilibus istis concedit hoc privilegium, qui in hoc feudum * habent, ut in singula momenta requisiti comparere & militare cogantur, non illis, qui sua bona dissipando per plateas ambulant, tumultuando, potando, & helluando. 45.

NONÒ propter civile debitum nequeunt incarcerari * Clerici, non tantùm per judices laicos, *c. si diligenti. c. significasti, v. nullus judicum. c. quod clerici ext. de foro compet.* Coler. *p. 2. c. 3. n. 158.* Sed ne quidem per Ecclesiasticos, vid. Stamm. *loc. cit. n. 20.* Jul. Clar. §. *f. q. 28. V. quæro nunquid, cum V. seq.* ubi distinguitur. Benedic. de Capra, *comm. opin. lit. D. n. 4. in f.* adde Covarr. *l. 2. variar. resol. c. 1. n. 9.* ubi dicit: cum adversus Clericum ob æs alienum agitur, Clericus ipse debitor nec capi, nec in carcerem mitti, neque cogi potest, ut bonis cedat, per rationē: quia nō potest conveniri * nisi quatenus fa- 46. 47.

cere poteſt, Hieron. Gigas *de penſ. Eccleſ. q. 61 num. 21. vid. inf. decad 3. q. 1. num. 79,* deductis neceſſariis alimentis, & ne in opprobrium ſtatûs Eccleſiaſtici cogatur mendicare, Covarr. *loc. cit.* Adde Farinac. *quæſt. 27. de carcerat. num. 65* ubi rationem non abſimilem adducit: quia
48. Clericus non tenetur cedere bonis, * ſed admittitur ad juratoriam cautionem de ſolvendo ſuis creditoribus, quando ad pinguiorem
49. fortunam pervenerit. Amplia etiamſi * jurâſſet ſolvere, vel tribus ſententiis fuiſſet condemnatus, *id. ibid. vide tamen eundem n. 70.*

Amplia ſecundò: etiamſi clericus in caſu meræ ſuper non facta ſolutione ſeſe ad arreſtum vel incarcerationem expreſsè obligâſſet pro debito civili, tamen judici ſeculari manum in ipſum injicere nequaquam licet, cùm ſecularibus dictum ſit: nolite tangere Chriſtos meos. Coler. *p. 2. c. 3. n. 160.*

Amplia tertiò: ut quod de Clerico dictum, idem ſit in monacho, Marant. *p. 6. de exec. num. 43.*

LIMITAT tamen Farinac: primò in cleri-
50. co * in minoribus ordinibus conſtituto.
51. LIMITAT ſecundò in eo, qui * conatus fuit occultare bona, Farinac. *num. 71.* qui tradit etiam, quomodo executio in cauſa civili

contra

cõntra Clericum fiat, *vid. inf. decad. 2. quæst. 8. num. 62.*

LIMITAT tertiò, ut hi de quibus dictum, capi tamen & incarcerari possint, si fugitivi * vel de fuga suspecti forent, Brun. *d. num. 16. & q. 3. num. 17. V. videtur.* Gail. *2. obs. 44. n. 2.* ubi exemplificat in clerico, qui potest capi à Laico, ut Judici suo præsentetur. Reyger. *in thesau. V. captura num. 25. & 26.* Farinac. *loc. cit. num. 71. vid. sup. quæst. 4. num. 36. q. 5. num. 135. q. 6. num. 14.* 52.

LIMITAT quartò Benedict. de Capra *comm. opin. lit. D. n. 4. per c. 1. de deposito, & ibi gl. V. quæstionibus,* ut clericus * quoque incarcerari possit, saltem ad effectum compellendi eum ad satisfactionem, idque intrepidè etiam tenet Farinac. *q. 27. de carcer. n. 72.* ubi tamen dicit, magis * temperatè & cum majori deliberatione procedendum *num. 75.* & sunt, qui dicunt, non aliter procedere, nisi de fuga sit suspectus, quod an verum sit, vide Farinac. *n. 76.* vide etiam Hartman. Hartmanni *pract. obs. l. 2. obs. 4. per tot.* 53. 54.

Limitat quintò, nisi clerici relicto habitu clericali intra metas vocationis suæ se non contineant, vid. Oḃler. *p. 2. c. 3. n. 162. & 167. cum seqq.*

DECIMÒ incarcerari nequit, * mulier honestæ vitæ pro debito civili, *per L. 1. junctâ Auth.* 55.

Auth. C. de off. diverſ. judic. Auth. hodiè novo Iure C. de cuſtod.Reorum text. in Nov. ut nulli judicum. 134. c. neceſſarium. Gail. *2 obſ. 90.num. 3.* Farinac. *q. 27.de carcer. num. 42. cum ſeq.* ubi multis ampliat & limitat, Greg. Tholoſ. *c. 9.n. 1.l. 22. Syntagm.* Bald. *in tract. de carcer. c. 1. n. 3.* Benedict. de Capra. *comm. opin. lit. D. num. 4. in f* & contra fa-

56. ciens * acriter punitur. Angel. Aretin. *ad § f. num.2.inſt.de action.* Coler. *de proceſſ. execut. p. 2. c. 3. num. 199. & p. 1. c. 6. num. 189.* ubi id dicit fieri

57. propter periculum * pudicitiæ, quod vertitur cum ea, quæ conſtringitur in loco aliquo ſolitario, *d. Nov. 134. c. 9.* Oldendorp. *in locis comm. act. diviſ. 14. n. f.* ne detur occaſio violandæ caſtitatis, alia ratio eſt privilegium ſexûs *inf. n. 67.* vid. Joan. Herm. Stamm. *loc. ſup. cit. n. 22. & ſup. quæſt. 5. n. 48.*

58. AMPLIATUR primò: etiamſi debitum * eſſet fiſcale, *text. in d. Nov. 134 c. 9.* Angel. *loc cit.* Vivius *comm. opin. V. carcerari n. 1.* Farinac. *loc. cit. n. 43.* Oldendorp. *loc. cit.*

59. AMPLIATUR ſecundò: etiamſi * pacto ſe obligâſſet ad carceres, Coler loc. cit.

AMPLIATUR tertiò: etiamſi recuſet bo-

60. nis * cedere, Coler. *loc. cit.* Weſenb. *n. 3. in f. ff. d. ceſſ. bon.* Matt. Brun. *q. 1. quæſtionis quart. pr. n. 1.* ubi ait: hoc procedere, non quidem de Jure Codicis, ſed de jure Novell. *§. neceſſarium*

61. *Auth. ut nulli Iudici. Auth. ſed hodiè. C. de off. diverſ. judic*

iudic. Auth. hodiè novo jure. C. de custodia Reorum. Guido Papæ *decis. 236. num. 2.* vid. Stam. *loc. cit.* & sup. *q. 5. num. 48.*

AMPLIA quartò, etiamsi * bona defecerint, Covarr. *l. 2. c. 1. variar. resol. n. 3.* 62.

AMPLIA quintò, ut nec * pro quolibet crimine commisso possit incarcerari, *dict. Novell. 134. c. 9.* ubi plures ampliationes reperire est. Vivius *loc. cit.* adde Jul. Clar. *§. f. q. 28. V. quæro igitur.* Boër. *decis. 349. n. 3. V. si verò aliud, & num. 11. V. respectu verò mulieris,* sed Covarr. *l. 2. variar resol. c. 1. num. 3.* restringit, * dummodo debitum causâ criminis contractum non fuerit. 63. 64.

CONFIRMATUR: quia citatio * realis in muliere non habet locum, Gail. *1. obs. 48. n. 14*, atqui * carcer est species citationis realis, ut suprà dictum. Ergò: 65. 66.

LIMITATUR tamen primò in muliere * infami vel impudicam vitam eligente, quo casu cùm se privilegio sexûs indignam reddiderit, ad instar viri in carcerem, vel aliam custodiam mitti potest, *per L. quoniam. C. de custod. reor.* Bald. *in tract. de carcer. c. 1. n. 3.* Matth. Brun. *q. 1. quartæ quæst. princ. n. 3.* Coler. *p. 2. c. 3. num. 199.* Stamm. *loc. cit. num. 22.* Etiam pro civili debito, *per Auth. hodie novo jure C. de custod. Reorum.* adeoque tamen in civili, quàm criminali causa, Farinac. *loc. cit. n. 55.* 67.

SUB-

SUBLIMITA: dummodò * separetur à
68. viris, *per* L. 4. C. *de custod. Reorum*. Reyger. *in thesau. V. carcer. num. 63. in f.* Farinac. *num. 59.* Stamm. *d. n.* 22.

SUBLIMITA secundò: nisi nupta sit: Soarez *lit. M. num. 254.* Reyger. *in thesau. V. carcer. num. 39.* Farinac. *num. 56. 57. & 58.* ubi distinguit, tunc enim in honorem matrimonii carcerari non debet, Stamm. *d. n.* 22.

LIMITATUR secundò in muliere * tu-
69. trice liberorum, quæ renunciavit Senatusconsulto Vellejano, aliisque beneficiis, pro isto sexu proditis *juxta Auth. matri & aviæ C. quando mulier. tut. off.* §. *quia verò multùm Auth. ut sine prohib. matres.* Bald. *in d. tract. de carcer. c. 1. num. 3.* post Bart. *in L. si quis sub conditione ff. testam. tut.* Goler. *p. 2. c. 3. num. 201.* Pet. Peck. *de jur. sist. c. 5. num. 14.* Farinac. *loc. cit. q. 27. num. 61. 62. 63.* ubi controvertit, & in contrarium inclinat, Nicol. Boër. *decis. 349. num. 11.* Matth. Brun. *loc. cit. num. 2.* nam per illam renunciationem fœminæ rediguntur ad jura masculorum, Coler. *loc. cit. num. 201.* Gail.
70. *2. obs. 90. num. 4.* ubi dicit: illud pupillorum * favore receptum esse. Vivius *comm. opin. V. carcerari num. 3.* Si autem non renunciâsset, idem esset in matre, quod in aliis mulieribus,
71. quia mater * etiam ob administrationem tutelæ habet privilegium, ne conveniri valeat,

leat ultrà, quàm facere possit, *vid. inf. num. 86. hic ad. 3. q. 1. num. 14.* Covarr. *loc. cit. num. 2. & num. 3.* ubi dicit: Si limitatio procedat, eam procedere, non tantùm propter favorem filiorum, sed etiam propter renunciationem, quod tamen ipse difficulter admittit, quemadmodum plures alii per Rationem: quod ubicunq; aliquod privilegium est introductum propter honestatem personæ aut sexus, illud non possit tolli per renunciationem, vid. Herman. Stamm. *d. num. 22.* ubi vult per renunciationem tolli beneficium SC. Vellejani, quod tanquam mulier, non etiam beneficium competentiæ, quod habet tanquam parens.

LIMITA tertiò: * nisi consuetudo vel statutum esset in contrarium, ut etiam mulieres incarcerentur, Vivius *loc. cit. num. 2.* Stamm. *d. n. 22.* Gothof. *ad Nov: 134. c. 9. lit. n.* quemadmodum de tali consuetudine testatur Jul. Clar. §. *f. q. 28. V. quæro igitur*, non quidem in civilibus, sed saltem in criminalibus, Soarez. *comm. opin. lit. M. num. 255.* Farinac. *quæst. 27. de carcer. num 53.* ubi dicit: in crimine gravissimo indistinctè carcerari, adde Boër. *loc. cit. n. n.* 72

Sublimita primò: ita tamen, ut à * viris sejungantur, ibidem, adde Nicol. Boër. *decis. 349. n. 6.* ubi dicit in Francia sic practicari. 73

Subli-

74. Sublimita secundò: ut hac tamen * in re parcatur mulieribus gravidis, Guido Papæ. *decis. 445. num. 5.*

75. Sublimita tertiò: ut tamen mulier * supposità etiam simplici consuetudine, non debeat includi carceribus istis ludicris, quos appellare vulgò solemus die Narrenhäußlein.

76. Unde meritò reprehendendi nonnulli acerbi judices, qui ob causas levidenses puellas & viduas simili custodiæ intrudunt; cùm ipsi jam antè ei carceri videantur inclusi; de quo morio * quidam; quando Dominus ipsius eum

77. propter admissa volebat ad carcerem ineptorum (vulgò in das Narrenhäußlein) amandare; sæpenumero dictitare solebat, se jam antè eidem inexistere. Adhuc duas alias limitationes; quibus mulieri manus injici posse putant, refert Joan. Herm. Stamm, *loc. cit. n. 22.*

78. UNDECIMO. Est etiam debitor * dimittendus imminente periculo mortis, ut curam animæ suæ agere possit; cùm salus morituri cuiq; causæ pecuniariæ præferri debeat. Co-

79. ler. *p. 1. c. 6. n. 102.* ubi monet * attendendum tamen esse, ne sit morbus simulatus, vel in casu reconvalescentiæ debitor sese subtrahat.

80. Imò infirmos gravi infirmitate, etiamsi * de crimine agatur, nō debere carcerari, sed aliàs custodiri, tradit Farinac, *de carcer. & carcerat. q. 27. n. 87.*

DUO-

DUODECIMO: Senes, * quamvis non sint omninò liberi à carcere, tamen ut ratio aliqua ætatis habeatur, non sunt arctiùs detinendi, sed solùm arrestandi in domo Prætoris. Octav. Cacher. *decis. Pedemont, 123. num. 4. vide sup. quæst. 4. n. 24.* 81.

DECIMO TERTIO: Generaliter loquendo, * qui habet privilegium, ne conveniatur ultrà quàm facere potest, non debet mitti in carcerem, per tradita supra *n. 36. 47. 71. vid. q. 5. n. 47. decad. 2. q. 8. num. 82. & quæst. 1. num. 123. cum seqq.* Joan. Oldendorp. *in loc. comm. action, in 14. divisione num. 28.* ubi rationem reddit: sicut per actiones non possunt prædictæ personæ ad extremam inopiam redigi, ita multò minus detrudi possunt propter debitum civile in carcerem, ut sic eis, quod habent, extorqueatur. Ex quo infert Joan. Herm. Stamm *loc. cit. num. 19.* quòd parentes, patronus, patrona, socer, socrus, maritus & uxor in judicio dotis, vel alio civili contendentes, socius ex causa societatis conventus, donator, & similes à carceris periculo tuti sint. Ratio, quia hi omnes beneficio competentiæ gaudent, ut videbimus *decad. 3. q. 1.* Nec quidquam adversus hæc valet statutum, aut consuetudo admittens debitores, donec solvant, retineri publicâ custodiâ, quia secundum naturalem rationem sunt interpretanda ex jure civili, ut prædicti 82.

do, siquidem quatenus facere possunt, conveniendi sunt, *per L. miles, & L. item miles ff. de re judic.* vid Herm. Stamm, *loc. cit. n. 19 in f. & num. 20. inf. decad. 3. q 1 n. 71.* Covarr. *variar. resol. l. 2. c. 1. n. 4.* quid si autem renunciaverint privilegio? vide eundum *c. quamvis. p. 2. in pr. num. 5. cum 4. seqq.*

40. OCTAVÒ an nobiles & illustres * non militantes incarcerari possint, dubitant DD. Quòd non possint, tenet *per L. 3. C. de commerc. & mercat. & per L. milites 31. C. locati* Coler. *num. 146.* idem *p. 2. c. 3 n. 161. & 153. vid.* Wesenb. *cons. 50. num. 20. ubi ipsis privilegium competentiæ tribuit* Marant. *de satisd. n. 20.* Capyt. *decis. 154. n. 1. & 5.* Sed Covarr. *l. 2. variar. resol. c. 1. num. 4.* dicit: id jure Cæsareo dubium esse, neq; eos habere mi-
41. litare privilegium, ne scilicet * conveniantur ultrà, quàm facere possunt, cùm id nuspiam expressum sit, licet DD. nonnulli illud eis privilegium tribuant, ut videbimus *infra. decad. 3. q. 1. n. 85. & seqq.*

LIMITATIONEM etiam tradit Covarr.
42. *loc. cit.* ubi dicit: apud Hispanos nobilem * in carcerem mitti, si debitum à criminis causa originem trahat, cujus rei ratio esse potest:
43. quia Reatus * omnem dignitatem excludit, *L. 1. C. ubi senat. vel clarissim.* controvertitur hæc ipsa quæstio apud Jul. Clar. *d. §. f. q. 46. V. scias autem.* vid. Coler. *de process. execut. p. 2. c. 3. num.*

num. 173. cum seqq. ubi *num. 177.* dicit: nobiles & in dignitate constitutos etiam pro maleficiis reg. non poni in carceribus subterraneis, sed vel in palatio, vel in loco editiore sub custodia militum, vel commentariensium. Idem *num. 179.* subjungit: in materia carcerum, maximè in causis civilibus & pecuniariis multum deferri nobilitati. Quicquid sit, Multi certe nobilibus otiosis * negant, & concedunt tantum 44.
actu militantibus, Brun. *q. 11. quarta quæst. princ. num. 2.* Coler. *num. 151.* ubi nobilibus istis concedit hoc privilegium, qui in hoc feudum * ha- 45.
bent, ut in singula momenta requisiti comparere & militare cogantur, non illis, qui sua bona dissipando per plateas ambulant, tumultuando, potando, & helluando.

NONÒ propter civile debitum nequeunt incarcerari * Clerici, non tantùm per judices 46.
laicos, *c. si diligenti. c. significasti, v. nullus judicum. c. quod clerici ext. de foro compet.* Coler. *p. 2. c. 3. n. 158.* Sed ne quidem per Ecclesiasticos, vid. Stamm. *loc. cit. n. 20.* Jul. Clar. *§. f. q. 28. V. quaero nunquid, cum V. seq.* ubi distinguitur. Benedic. de Capra, *comm. opin. lit. D. n. 4. in f.* adde Covarr. *l. 2. variar. resol. c. 1. n. 9.* ubi dicit: cum adversus Clericum ob æs alienum agitur, Clericus ipse debitor nec capi, nec in carcerem mitti, neque cogi potest, ut bonis cedat, per rationē: quia nō potest conveniri * nisi quatenus fa- 47.

L 5 cere

cere poteſt, Hieron. Gigas *de penſ. Eccleſ. q. 62. num. 21. vid. inf. decad 3. q. 1. num. 79,* deductis neceſſariis alimentis, & ne in opprobrium ſtatûs Eccleſiaſtici cogatur mendicare, Covarr. *loc. cit.* Adde Farinac. *quaeſt. 27. de carcerat. num. 65.* ubi rationem non abſimilem adducit: quia
48. Clericus non tenetur cedere bonis, * ſed admittitur ad juratoriam cautionem de ſolvendo ſuis creditoribus, quando ad pinguiorem
49. fortunam pervenerit. Amplia etiamſi * juràſſet ſolvere, vel tribus ſententiis fuiſſet condemnatus, *id. ibid. vide tamen eundem n. 70.*

Amplia ſecundò: etiamſi clericus in caſu meræ ſuper non facta ſolutione ſeſe ad arreſtum vel incarcerationem expreſsè obligâſſet pro debito civili, tamen judici ſeculari manum in ipſum injicere nequaquam licet, cùm ſecularibus dictum ſit: nolite tangere Chriſtos meos Coler. *p. 2. c. 3. n. 160.*

Amplia tertiò: ut quod de Clerico dictum, idem ſit in monacho, Marant. *p. 6. de exec. num. 43.*

50. LIMITAT tamen Farinac: primò in clerico * in minoribus ordinibus conſtituto.

51. LIMITAT ſecundò in eo, qui * conatus fuit occultare bona, Farinac. *num. 71.* qui tradit etiam, quomodo executio in cauſa civili

contra

cōntra Clericum fiat, *vid. inf. decad. 2. quæst. 8. num. 62.*

LIMITAT tertiò, ut hi de quibus dictum, capi tamen & incarcerari possint, si fugitivi * vel de fuga suspecti forent, Brun. *d. num. 16. & q. 3. num. 17. V. videtur.* Gail. *2. obs. 44. n. 2.* ubi exemplificat in clerico, qui potest capi à Laico, ut Judici suo præsentetur. Reyger. *in thesau. V. captura num. 25. & 26.* Farinac. *loc. cit. num. 71. vid. sup. quæst. 4. num. 36. q. 5. num. 135. q. 6. num. 14.* 52.

LIMITAT quartò Benedict. de Capra *comm. opin. lit. D. n. 4. per c. 1. de deposito, & ibi gl. V. quæstionibus,* ut clericus * quoque incarcerari possit, saltem ad effectum compellendi eum ad satisfactionem, idque intrepidè etiam tenet Farinac. *q. 27. de carcer. n. 72.* ubi tamen dicit, magis * temperatè & cum majori deliberatione procedendum *num. 75.* & sunt, qui dicunt, non aliter procedere, nisi de fuga sit suspectus, quod an verum sit, vide Farinac. *n. 76.* vide etiam Hartman. Hartmanni *pract. obs. l. 2. obs. 4. per tot.* 53. 54.

Limitat quintò, nisi clerici relicto habitu clericali intra metas vocationis suæ se non contineant, vid. Goler. *p. 2. c. 3. n. 162. & 167. cum seqq.*

DECIMÒ incarcerari nequit, * mulier honestæ vitæ pro debito civili, *per L. 1. juncta Auth.* 55.

Auth. C. de off. diversf. judic. Auth. hodiè novo Iure C. de custod. Reorum text. in Nov. ut nulli judicum. 134. c. necessarium. Gail. *2 obs. 90. num. 3.* Farinac. *q. 27. de carcer. num. 42. cum seq.* ubi multis ampliat & limitat, Greg. Tholos. *c. 9. n. 1. l. 22. Syntagm.* Bald. *in tract. de carcer. c. 1. n. 3.* Benedict. de Capra. *comm. opin. lit. D. num. 4. in f* & contra fa-
56. ciens * acriter punitur. Angel. Aretin. *ad § f. num. 2. inst. de action.* Coler. *de process. execut. p. 2. c. 3. num. 199. & p. 1. c. 6. num. 189.* ubi id dicit fieri
57. propter periculum * pudicitiæ, quod vertitur cum ea, quæ constringitur in loco aliquo solitario, *d. Nov. 134. c. 9.* Oldendorp. *in locis comm. act. divis. 14. n. f.* ne detur occasio violandæ castitatis, alia ratio est privilegium sexûs *inf. n. 67.* vid. Joan. Herm. Stamm. *loc. sup. cit. n. 22. & sup. quæst. 5. n. 48.*

58. AMPLIATUR primò: etiamsi debitum * esset fiscale, *text. in d. Nov. 134 c. 9.* Angel. *loc cit.* Vivius *comm. opin. V. carcerari n. 1.* Farinac. *loc. cit. n. 43.* Oldendorp. *loc. cit.*

59. AMPLIATUR secundò: etiamsi * pacto se obligâsset ad carceres, Coler loc. cit.

AMPLIATUR tertiò: etiamsi recuset bo-
60. nis * cedere, Coler. *loc. cit.* Wesenb. *n. 3. in f. ff. d. cess. bon.* Matt. Brun. *q. 1. quæstionis quart. pr. n. 1.* ubi ait: hoc procedere, non quidem de Jure Codicis, sed de jure Novell. *§. necessarium*
61. *Auth. ut nulli Iudici. Auth. sed hodiè. C. de off. diversf. judic*

judic. Auth. hodiè novo jure. C. de custodia Reorum. Guido Papæ *decis. 236. num. 2.* vid. Stam. *loc. cit.* & sup. *q. 5. num. 48.*

AMPLIA quartò, etiamsi * bona defece- 62.
rint, Covarr. *l. 2. c. 1. variat. resol. n. 3.*

AMPLIA quintò, ut nec * pro quolibet 63.
crimine commisso possit incarcerari, *dict. Novell. 134. c. 9.* ubi plures ampliationes reperire est. Vivius *loc. cit.* adde Jul. Clar. §. *f. q. 28. V. quæro igitur.* Boër. *decis. 349. n. 5. V. si verò aliud, & num. 11. V. respectu verò mulieris*, sed Covarr. *l. 2. variar resol. c. 1. num. 3.* restringit, * dummodo 64.
debitum causâ criminis contractum non fuerit.

CONFIRMATUR: quia citatio * realis 65.
in muliere non habet locum, Gail. *1. obs. 48. n. 14.* atqui * carcer est species citationis realis, ut 66.
suprà dictum. Ergò:

LIMITATUR tamen primò in muliere * 67.
infami vel impudicam vitam eligente, quo casu cùm se privilegio sexûs indignam reddiderit, ad instar viri in carcerem, vel aliam custodiam mitti potest, *per L. quoniam. C. de custod. reor.* Bald. *in tract. de carcer. c. 1. n. 3.* Matth. Brun. *q. 1. quarta quæst. princ. n. 3.* Coler. *p. 2. c. 3. num. 199.* Stamm. *loc. cit. num. 22.* Etiam pro civili debito, *per Auth. hodie novo jure C. de custod. Reorum.* adeoque tamen in civili, quàm criminali causa, Farinac. *loc. cit. n. 55.*

SUB-

SUBLIMITA: dummodò * separetur à
68. viris, *per L. 4. C. de custod. Reorum.* Reyger. *in thesau. V. carcer. num. 63. in f.* Farinac. *num. 59.* Stamm. *d. n. 22.*

SUBLIMITA secundò: nisi nupta sit: Soarez *lit. M. num. 254.* Reyger. *in thesau. V. carcer. num. 39.* Farinac. *num. 56. 57. & 58.* ubi distinguit, tunc enim in honorem matrimonii carcerari non debet, Stamm. *d. n. 22.*

LIMITATUR secundò in muliere * tu-
69. trice liberorum, quæ renunciavit Senatusconsulto Vellejano, aliisque beneficiis, pro isto sexu proditis *juxta Auth. matri & aviæ C. quando mulier. tut. off. §. quia verò multùm Auth. ut sine prohib. matres.* Bald. *in d. tract. de carcer. c. 1. num. 3.* post Bart. *in L. si quis sub conditione ff. testam. tut.* Goler. *p. 2. c. 3. num. 201.* Pet. Peck. *de jur. sist. c. 5. num. 14.* Farinac. *loc. cit. q. 27. num. 61. 62. 63.* ubi controvertit, & in contrarium inclinat, Nicol. Boër. *decis. 349. num. 11.* Matth. Brun. *loc. cit. num. 2.* nam per illam renunciationem fœminæ rediguntur ad jura masculorum, Coler. *loc. cit. num. 201.* Gail.
70. *2. obs. 90. num. 4.* ubi dicit: illud pupillorum * favore receptum esse. Vivius *comm. opin. V. carcerari num. 3.* Si autem non renunciâsset, idem esset in matre, quod in aliis mulieribus,
71. quia mater * etiam ob administrationem tutelæ habet privilegium, ne conveniri valeat,

leat ultrà, quàm facere possit, *vid. inf. num. 86. decad. 3. q. 1. num. 14.* Covarr. *loc. cit. num. 2. & num. 3.* ubi dicit: Si limitatio procedat, eam procedere, non tantùm propter favorem filiorum, sed etiam propter renunciationem, quod tamen ipse difficulter admittit, quemadmodum plures alii per Rationem: quod ubicunq; aliquod privilegium est introductum propter honestatem personæ aut sexus, illud non possit tolli per renunciationem, vid. Herman. Stamm. *d. num. 22.* ubi vult per renunciationem tolli beneficium SC. Vellejani, quod tanquam mulier, non etiam beneficium competentiæ, quod habet tanquam parens.

LIMITA tertiò: * nisi consuetudo vel statutum esset in contrarium, ut etiam mulieres incarcerentur, Vivius *loc. cit. num. 2.* Stamm. *d. n. 22.* Gothof. *ad Nov: 134. c. 9. lit. n.* quemadmodum de tali consuetudine testatur Jul. Clar. §. *f. q. 28. V. quæro igitur*, non quidem in civilibus, sed saltem in criminalibus, Soarez. *comm. opin. lit. M. num. 255.* Farinac. *quæst. 27. de carcer. num 53.* ubi dicit: in crimine gravissimo indistinctè carcerari, adde Boër. *loc. cit. n. 11.* 72

Sublimita primò: ita tamen, ut à * viris sejungantur, ibidem, adde Nicol. Boër. *decis. 349. n. 6.* ubi dicit in Francia sic practicari. 73

Subli-

74. Sublimita secundò: ut hac tamen * in re parcatur mulieribus gravidis, Guido Papæ. *decis. 445. num. 5.*

75. Sublimita tertiò: ut tamen mulier * supposita etiam simplici consuetudine, non debeat includi carceribus istis ludicris, quos appellare vulgò solemus die Narrenhäußlein.

76. Unde meritò reprehendendi nonnulli acerbi judices, qui ob causas levidenses puellas & viduas simili custodiæ intrudunt; cùm ipsi jam antè ei carceri videantur inclusi; de quo mo-

77. rio * quidam; quando Dominus ipsius eum propter admissa volebat ad carcerem ineptorum (vulgò in das Narrenhäußlein) amandare; sæpenumero dictitarē solebat, se jam antè eidem inexistere. Adhuc duas alias limitationes; quibus mulieri manus injici posse putant, refert Joan. Herm. Stamm. *loc. cit. n. 22;*

78. UNDECIMO. Est etiam debitor * dimittendus imminente periculo mortis, ut curam animæ suæ agere possit; cùm salus morituri cuiq; causæ pecuniariæ præferri debeat. Co-

79. ler. *p. 1. c. 6. n. 102.* ubi monet * attendendum tamen esse, ne sit morbus simulatus, vel in casu reconvalescentiæ debitor sesē subtrahat.

80. Imò infirmos gravi infirmitate, etiamsi * de crimine agatur, nō debere carcerari, sed aliàs custodiri, tradit Farinac. *de carcer. & carcerat. q. 27. n. 87.*

DUO.

DUODECIMO: Senes, * quamvis non 81.
ſint omninò liberi à carcere, tamen ut ratio aliqua ætatis habeatur, non ſunt arctiùs detinendi, ſed ſolùm arreſtandi in domo Prætoris. Octav. Cacher. *deciſ. Pedemont, 123. num. 4, vide ſup. quaeſt. 4. n. 24.*

DECIMO TERTIO: Generaliter loquendo, * qui habet privilegium, ne conveniatur 82.
ultrà quàm facere poteſt, non debet mitti in carcerem, per tradita ſupra *n. 36. 47. 71. vid. q. 5. n. 47. decad. 2. q. 8. num. 82. & quaeſt. 1. num. 123. cum ſeqq.* Joan. Oldendorp. *in loc. comm. action, in 14. diviſione num. 28.* ubi rationem reddit: ſicut per actiones non poſſunt prædictæ perſonæ ad extremam inopiam redigi, ita multò minus detrudi poſſunt propter debitum civile in carcerem, ut ſic eis, quod habent, extorqueatur. Ex quo infert Joan. Herm. Stamm *loc. cit. num. 19.* quòd parentes, patronus, patrona, ſocer, ſocrus, maritus & uxor in judicio dotis, vel alio civili contendentes, ſocius ex cauſa ſocietatis conventus, donator, & ſimiles à carceris periculo tuti ſint. Ratio, quia hi omnes beneficio competentiæ gaudent, ut videbimus *decad. 3. q. 1.* Nec quidquam adverſus hæc valet ſtatutum, aut conſuetudo admittens debitores, donec ſolvant, retineri publicâ cuſtodiâ, quia ſecundum naturalem rationem ſunt interpretanda ex jure civili, ut prædicti

excipiantur, adde Matth. Wesenb. *num. 3. inf. ff. quod cum eo*: Matth. Brun. *de cess. bon. q. 20. quarta quaest. princ. num. 1.* Covarr. *variar. resol. l. 2. c. 1. num. 4. vers. fit tandem.*

Ratio secundum Joan. Herm. Stamm. *num. 20.* quia per generalem legem nunquam particularium personarum privilegiis derogatum esse censetur. Hæc de iis, qui privilegium competentiæ habent, qui proinde carcerari nequeunt, vid. Covarr. *loc. cit.* ubi di-
83. cit: à contrario * verò non sequi, eum, qui non potest pro ære alieno in carcerem duci, habere statim privilegium, ne conveniatur ultrà, quàm facere possit.

Plures alios casus, in quibus aliquis ob debitum civile incarcerari nequit, recensere possem, sed quia terminos mei instituti fermè egressus sum, ideò reliquos taceo, & me ad propositam meam materiam confero.

Unum solum in gratiam studiosorum addo, quòd nec ipsi propter civile debitum possint incarcerari, *per text. in auth. habita 1. C. ne fi. pro pat.* Coler. *p. 2. c. 3. num. 135.* Joan. Herm. Stamm. *loc. cit. num. 21.* Ratio: quia si parcitur illorum libris, ut dicam *decad. 3. q. 4 num. 21.* & rebus ad studia necessariis, cur non ipsis personis? *vid. decad. 2. q. 9. n. 4.* Coler. *d. n. 153.* ubi *n. 172.* duas alias rationes adducit. Id tamen

Limi-

Limitandum puto: nisi pecunias à parentibus submissas turpiter prodigunt, tunc enim non tàm propter debitum civile, quàm propter prodigalitatem & malitiam suam rectè incarcerari posse existimo.

Tres alios casus, quibus Scholares, milites, Doctores, Clerici, & reliqui privilegiati incarcerari possunt, refert Joan. Herm. Stam. *num. 21.* videlicet, si debiti non solvendi causâ tales fiant: si secum contrahentibus falsò persuadent, se tales non esse, vel creditores aliàs ad secum contrahendum dolosè inducunt: si de fuga instanti suspecti sunt.

Ratio communis est hæc: quia jura non decipientibus, sed deceptis subveniunt, & quia dolus suus nemini prodesse debet, per vulg.

SUMMARIA.

14. ***Debitores moderni calamitate bellicâ depauperati non possunt propter debita incarcerari.***

15. ***Debitores moderni calamitosi gaudent privilegio competentiæ.***

16. ***Beneficium competentiæ habentes incarcerari non posse demonstratur exemplis.***

87. *Argumentum à beneficio competentiæ ad incarcerationem valet negativè, & affirmativè. num. 88.*

88. *In solidum obligatus, nisi solvat, incarcerari potest, demonstratur exemplo.*

89. *Debitores moderni cogi non possunt, ut cedant bonis.*

90. *Argumentum à cessione bonorum ad incarcerationem valet affirmativè, & negativè.*

91. *Qui non cogitur cedere bonis, non potest incarcerari.*

92. *Exemplum in impubere.*

93. *Qui carcerari non potest, non cedit bonis.*

94. *Exemplum in Infante & Doctore 95.*

96. *Qui carcerari potest, bonis cedere cogitur.*

97. *Qui cedere bonis non potest etiam volens, is incarcerari potest.*

98. *Exemplum in eo, qui in fraudem creditorum bona sua alienavit.*

99. *Exemplum in muliere, dolosè dotem, quam non habet, promittente.*

100. *Exemplum in muliere tutrice renunciante Vellejano, & omnibus beneficiis.*

101. *Incarceratio est modus adigendi debitorem ad cessionem bonorum.*

102. *Habito fine & effectu, media suâ sponte corruunt.*

103. *Debitores moderni non coguntur in solutum dare suam substantiam immobilem, ita exigente æquitate.*

104. *Pa-*

104. *Pœna quævis corporalis gravior censetur pecuniariâ.*

105. *Carcer evitari potest per cessionem bonorum.*

106. *Cessio per dationem in solutum.*

107. *Si vinco vincentem te, multò magis vinco te.*

108. *Privilegium habentes ne bonis cedant, vel bona immobilia in solutum dent, perinde habentur, atq; si cessissent, vel bona in solutum dedissent.*

109. *Incarcerationis causa finalis.*

110. *Debitores moderni calamitosi puniri non possunt.*

111. *Pœna non est sine delicto.*

112. *In Debitoribus modernis causa finalis incarcerationis cessat.*

113. *Vtilitas præsentis quæstionis.*

114. *Digressio ad futuras quæstiones.*

CONCLVSIO.

HIs igitur fundamentis præsuppositis sponte se prodit

DECIMÒ quartò, Conclusio hæc: quòd * debitores moderni, 84
calamitate bellicâ depauperati incarcerari propter debita non possint, non tantũ illi, qui prorsus nihil habent (per ea, quæ tradidi su-

prà conclusione secundâ *q.5.*) Sed ne illi quidem, qui bona adhuc habent immobilia, agros v. g. steriles & incultos, domus ruinosas, & similia alia.

RATIO hujus conclusionis est primò
85. ista: quia debitores * moderni conveniri: & excuti non possunt, nisi eatenùs, quatenùs facere possunt, quemadmodùm infrà decad. 3. quæst. 2. ad longum demonstrabo. Ergò neque carcerari. Sequela probatur ex regula
86. præcedente, & ab exemplis: * mater beneficio gaudet quòd nō excutiatur in plus, quàm facere potest. *ut est text. in L sunt qui in id. inf. ff. de re judic, vid. sup. num. 71. decad. 3. q. 1. num 12. & 14.* Ergò carcerari non potest, Matth. Brun. *q. 1. quarta quæst. princ num. 2.* Maritus conveniri aut excuti non potest, nisi quatenùs facere potest, *ut est text. in l. maritum. ubi DD. ff. solut. matrim. L. Patronus L. non tantùm cum L. seq. ff. de re judic. vid. inf. decad. 3. quæst. 1. num. 45.* & sic carcerari non potest, Matth. Brun. *q. 20. quarta quæst. princ. num. 1.* Filius ad dotis restitutionem matri non tenetur, nisi quatenùs facere potest. Ergò mater non potest petere filium pro dote carcerari. Brun. *q. 26. quarta quæst. princ. num. 3.*

87. Et hic * modus argumentandi à beneficio competentiæ ad carcerationem negativè, videlicet; habet beneficium competentiæ, ut in

ut in solidum non teneatur, Ergò carcerari non potest, est valdè frequens apud DD. (*vid. inf. decad. 2. q. 1. num. 124. cum seqq. ubi simile argumentum ductum à beneficio competentiæ ad cessionem bonorum, præsertim num. 134.*) quemadmodum & aliter in contrarium, sive affirmativè hoc modo conceptus: In solidum * tenetur, 88
ergò nisi solvat, neque bonis cedat, incarcerari potest. Sic in multis casibus reperitur, quòd maritus in solidum teneatur; Ex quo infert Brun. *q. 20. quarta quæst. princ. num. 1.* eum incarcerari posse. In specie verò n. 9. exemplificat in eo, qui non est verè maritus, sed putativus, nam talis non gaudet beneficio, ne conveniatur ultrà quàm facere possit, sed in solidum tenebitur, & sic incarcerari poterit, *per text. in c. 1, v. totam. extra. de donat. inter vir. & uxor.* Plura exempla passim apud Brun. reperire licet.

RATIO secunda: debitores * moderni 89.
cogi non possunt, ut bonis cedant, *quemadmodum infra q. 1. decad. 2. ostendam.* Ergò neque incarcerari possunt; hic enim modus * argu- 90
mentandi à cessione ad incarcerationem, & ab incarceratione ad cessionem, affirmativè & negativè est receptus.

NEGATIVE hoc modo: cogi * non pot- 91.
est ad cessionem, sive non cogitur cedere bonis; ergò nec carcerari potest pro tali debito,

92. Brun. *q.33. quarta quæst. princ.* sic in specie * impubes doli capax bonis cedere non cogitur, ergò nec carcerari potest, Brun. *q.3.quart. quæst.princ. num.13. inf. & n.14.* Et vice versâ sic
93. argumentari solemus: Carcerari * non potest, consequenter nec cedit bonis, alioquin si in carceribus detineri posset, bonis cedere cogeretur, *vid.inf.decad.2.q.1.n.11.* Brun. *quæst. 33. quarta quæst. princ. n. 3.* & ita argumentari dicit Bald. *in L. liber captus inf. C. de postlim. reversf.*
94. Infans * carcerari non potest, ergò bonis cedere non potest, Brun.*q.3.quart.quæst.princ.num. 7.* Capi & carcerari non possunt Doctores,
95. * igitur nec cedunt bonis, Brun. *q.10. quarta quæst. princ. num.7.*

AFFIRMATIVE quoque solemus, à carceratione ad cessionem in hunc modum argumentari:
96. * carcerari potest, ergò ad evitandos carceres bonis cedere cogitur. Brun. *q.33.quarta quæst.princ.num.3. vid. inf. decad.2.q 7. num.114.*

Non infrequens est etiam modus argumentandi à negatione cessionis ad incarcerationem, hâc ferè formâ:
97. cedere non * potest, etiam volens, sive ad cessionis beneficium non admittitur, ergò incarcerari potest. *vid. decad. 2. quæst. 8. num. 3. & per tot. ubi*
98. *plures reperiuntur, qui cedere nequeunt.* * Exemplum in eo, qui in fraudem bona sua mali-

malitiosè alienavit, tradit Brun. *de cess. bon. q. 28. quarta partis princ. num. 1. vid. decad. 2. quæst. 8. num. 35. & 37.* Sic si uxor * tempore promis- 99.
sionis dotis in dolo fuisset, cùm sciret se dotem promissam solvere non posse, ad cessionis beneficium ob ejus dolum non admittitur, *vid. decad. 2. q. 8. num. 28.* ergò carcerari poterit, Matth. Brun. *de cess. bon. q. 21. quarta quæst. princ.* saltem de jure Codicis, *idem q. 1. quartæ quæst. princ. n. 1. vid. sup. n. 61.* Si mulier * susci- 100
piendo administrationem tutelæ renunciasset Vellejano & omni alii auxilio, cedere non posset, ideò tunc carcerari posset, saltem de jure Codicis, Brun. *q. 1. quarta quæst. princ. num. 2. vid. sup. n. 69.*

Confirmatur hæc secunda ratio etiam inde: quia * volunt incarcerationem esse mo- 101
dum adigendi debitorem ad cessionem bonorum, sive medium perducendi eum ad illud extremum, si igitur ad extremitates illas compellere eum non possumus, ad quid media adhibemus? sicut enim * habito fine & 102
effectu, media sua spontè corruunt, *argt. §. sed si suspect. inst. de suspect. tut. argt. §. f. inst. de perpet. & temp. act.* ita si finis obtineri non potest, omnia media superflua & supervacanea existunt.

RATIO TERTIA: debitores * moderni 103
calamitate bellicâ depauperati (æquitate

 suaden-

suadente) cogi non possunt, ut dent suam substantiam immobilem in solutum, quemadmodum infra decad. 2. quæstione 9. ostendam, Ergò etiam incarcerari non possunt. Sequela probatur primò, minùs est in solutum dare immobilia, quàm incarcerari, minus detrimentum pati in substantia sua, quàm in corpore, *argt L. in servorum 10. in f. ff. de pœnis*, ex
104 qua DD. deducunt, quòd quævis * pœna corporalis gravior censeatur pecuniariâ, Ergò si debitores moderni urgeri non possunt ad minus, cur pateremur eos adstringi ad id, quod est longè majus, in eodem genere, videlicet executionis?

105 Probatur secundò: sicut carcer * evitari potest, per cessionem bonorum, *L. 1. C. qui bon. ced. poss. vid. sup. q. 7. num. 1.* ita cessio * bono-
106 rum evitari potest per dationem in solutum, *argt. c. quod autem. Novell. 4. de fidejuss. vid. inf. decad. 2. q. 9. num. 17.* ergò si is à carceribus liberatur, sive carcerem superat, qui à cessione liber est, multò magis liberabitur & superabit, qui à datione in solutum liber est, *per text. in L. de access. 13. §. et si 3. ff. de divers. & temp.* ubi di-
107 citur: * nam qui me potior est. cùm ego te superaturus sim, multò magis adversus te obtinere debet.

108 Probatur tertiò: sicuti illi, * qui bonis cedere non coguntur, perinde habentur

(quoad

(quoad effectum incarcerationis) atque si jam cessissent, quemadmodum infra suo loco *decad. 3. q. 2. num. 74. decad. 2. q. 1. num. 137.* dicam: ita quoque, qui in solutum dare non coguntur, perinde habendi sunt, atque si jam de facto in solutum dedissent: ergò sicut illi, qui bonis de facto cesserunt, & qui bona immobilia in solutum de facto dederunt, liberi sunt & immunes à carceribus, juxta reg. 1. & 2. præsentis quæstionis: ita quoque liberi erunt, qui privilegium habent, ne vel cedere bonis, vel immobilia in solutum dare cogantur.

RATIO quarta: finis incarcerationis est 109
ille, ut debitor tædio affectus vel solvat, vel prodigalitatis & perditionis suæ pœnas luat; atqui moderni * calamitosi debitores, quos 110
supponimus nihil præter necessariam sustentationem, & prædia fermè sterilia habere, solvere non possunt, multò minùs puniri (quid enim peccârunt facultates suas per violentam militum abreptionem amittendo?) eò quòd * pœna non sit, vel esse debeat, sine 111
delicto, *L. aliud est fraus 139. in pr. ff. de V. S.* ibique debeat esse pœna, ubi noxia est, *L. sancimus, 22. C. de pœnis.* & rem quæ culpâ caret, in damnum vocari non oporteat. *c. 2. Extra, de constit.* Cessante * igitur causâ finali incarcerationis, ipsa quoque incarceratio cessare 112
debet,

debet. *argt. L. f. C. de restitut. milit. c. magno 7. inf. extra. de voto.*

Ratio quinta desumi potest ex infra tradendis *decad. 2. q. 6. n. 161 & n. 171.*

Tempus est, ut finem huic materiæ de incarceratione imponam, quæ præter intentionem quidem meam in longius procrevit, sed veniam, ut spero, facile benevolus lector dabit, qui quod apud alios dispersum, hîc collectum, magisque digestum reperiet, certè si
113. nullam aliam * utilitatem, hanc saltem studiosi Juris inde capient, ut videant & intelligant, sæpè sæpius quæstionem primo aspectu facilem (*qualis est illa: an quis propter debitum civile carcerari possit?*) non exiguam continere difficultatem, neq; parvum professoribus, qui exactè omnia tradere conantur, facessere negotium & laborem. Commodum *nunc
114. esset, gradum ad cessionem bonorum, dationem in solutum, & beneficium competentiæ (propter affinitatem, quam cum materia incarcerationis habent) facere, quod mox etjam præstabo, si ordine instituti mei servato, prius aliquid de operis præmisero.

QVÆ-

QUÆSTIO VIII.

Vtrum Creditor petere possit,& instare, ut Judex compellat Debitorem non solvendo existentem ad præstandas operas, & serviendum tantisper,donec ei ut sic satisfaciat? Quid Doctores hac in parte sentiant?

SUMMARIA.

1. *Occasio præsentis quæstionis.*
2. *Belli fructus & eventus.*
3. *Status præsentis quæstionis, & num. 16. addictio apud Romanos olim, & hodie apud Hispanos usitata.*
4. *Addictio ad operas de jure Saxonico valet.*
5. *Non admissâ cessione bonorum, admissâ tamen oblatione bonorum immobilium, & cessione actionum.*
6. *Ratio Iuris Saxonici.*
7. *Pacto sese obligans ad operas non liberatur per cessionem bonornm.*
8. *Fugiens ad Ecclesiam non liberatur apud Saxones à præstatione operarum.*
9. *Licet de Iure communi, apud Catholicos hodieq; recepto, non possit inde extrahi.*

10. Sta-

28. Ope-

28. *Operas præstant tantùm plebei, non verò debitores in dignitate constituti.*

29. *Offerens Creditori sufficientem cautionem ab operis liberatur.*

30. *Debitores plus justo gravari non debent operis.*

31. *Debitor non debet obire ministeria ab instituto vitæ suæ aliena, sed secundum qualitatem & conditionem suam.*

32. *Quid si pluribus operis diversi generis vacaret?*

33. *Operas officiales præstat, qui nullum artificium scit.*

34. *Audiendus non est, qui poscit operas, quas vel ætas recusat, vel infirmitas corporis non patitur.*

35. *Aut creditor sumptus & alimenta præstet debitori sibi operanti?*

36. *Discrimen quoad hoc inter operas artificiales & officiales, sive ministeriales.*

37. *Cur juxta quorundam opinionem debitor notoriè inops sisti ac detineri possit?*

38. *Opiniones negativæ Auctores.*

39. *Ob æs alienum servire liberos creditoribus jura compelli non patiuntur, sensus varii horum verborum n. 49.*

40. *Obligatio dandi invariabilis est, & præcisa.*

41. *Aliud pro alio nec solvi, nec peti potest.*

42. Con-

42. *Contrahentium par & æqualis est conditio.*
43. *In obligatione dandi etiam res consumpta præcisè peti debet.*
44. *Operæ non possunt peti pro pecunia.*
45. *Liberum corpus non recipit æstimationem.*
46. *Addictio ad manus creditoris est species servitutis.*
47. *Operæ debitoris sæpè creditori sunt inutiles.*
48. *Argumenta opinionis negativæ remissivè.*
49. *Liberi sive filii non possunt dari in pignus, vel obligari in servitutem ob debitum pecuniarium.*
50. *Liberi homines ob debitum pecuniarium non possunt in servitutem tradi.*
51. *Servi civiliter mortui, nec personam, nec caput, nec statum habent.*
52. *Aliud est servire, aliud in servitute esse.*
53. *Homo liber servitiâ liberalia præstare potest.*
54. *Obligans se ad perpetua ministeria non fit servus.*
55. *Ad factum obligatus solvendo interesse liberatur.*
56. *Æquitas Regina Iuris.*
57. *Servitia alia illiberalia, alia liberalia.*
58. *Ad illiberalem servitutem nemo se potest obligare, sed ad liberalia servitia.*

59. Li-

59. *Liberalia servitia non sunt contraria libertati, nisi in casibus hîc exceptis.*

Addicti serviebant, non servi erant apud Romanos.

60. *Operæ petuntur non principaliter, sed in consequentiam sive in subsidium.*

61. *Aliud esse potest in obligatione, aliud in solutione.*

62. *Operarum remedium executivum quomodo describatur?*

63. *Ad operas præstandas debitor compelli potest per officium Iudicis.*

64. *Liberi hominis corpus non recipit æstimationem, sed operæ ejus.*

65. *Operæ æstimantur secundum qualitatem artificii, quod quis didicit, & secundum robur hominis, opportunitatemque temporis, & consuetudinem regionis.*

66. *Debitum pecuniarium non potest æquari servituti, sed servitiis sive operis.*

67. *Libertas res inæstimabilis.*

68. *Operæ recipiunt æstimationem.*

69. *Operæ artificiales cuicunque edi & locari possunt.*

70. *Exemplum in famulis domesticis.*

71. *Exemplum in subditis.*

72. *Exemplum in vasallis ad operas tales obligatis.*

1. Uic quæstioni * occasionem dedit miserabilis rerum & temporum nostrorum status & penuria
2. hominum (quam bellum, * fames & pestis his annis in Germaniam induxit) tàm magna, ut non sint, qui operas fabriles amplius præstent, domos ruinosas reparent, agros steriles ad culturam reducant, & ex paucis istis, qui adhuc supersunt, agricolis ad extremam paupertatem calamitate bellicâ redactis, plerique agros proprios incul-
3. tos relinquant, unde * quæstio oritur: quia debitores hi non tantùm periti, sed operis quoque assueti sunt, & creditoribus aliter satisfacere nequeunt, hisque magis operis similibus, quàm pecuniis subinde consultum est, an rectè ad colendos agros, aliasque operas præstandas addici possint?

Hoc loco nolo deducere, quæ apud Romanos olim introducta & usitata fuerunt. Nam citra controversiam, debitor qui creditori non solvebat debitum confessum aut judicatum (*vid. quæst 6, num. 15.*) vel id solvere non poterat, addicebatur creditori in servitutem lege nexus, & operas dabat in nervo, donec satisfaceret, Quintil. *l 5. & l. 7.* Hotoman *q. 26.* Covarr. *variar. resol. l. 2. c. 1. n. 1. &* *5.* Zanger. *de except. p 3. c. 1. num. 42.* Menoch. *de arbit. jud. quæst. cas. 183. num. 2. & 3.* vid. sup.

quæst. 5. num 106. cum seqq. Quamvis autem postea hic rigor fuerit mutatus, ut ex Livio *lib. 8.* recitat Joan. Herm. Stamm. *de servit. pers. lib. 1. c. 4. n. 4.* non tamen ita mutatus, vel abrogatus fuit, ut non ejus umbram adhuc hodiè in quibusdam locis reperire liceat. De jure siquidem Hispanico debitores tenentur creditoribus servire judicis arbitrio, donec illis satisfactum fuerit, Covarr. *loc. cit. num. 5.* Menoch. *loc. cit. num. 3.*

De jure * Saxonico quæstio hæc etiam nullam habet difficultatem, nam si petatur 4
ab aliquo debitum in judicio, qui solvendo non est, nec invenire potest fidejussorem, judex eum pro debito creditori tradere debet, ad faciendas operas, vel ad includendum eum compedibus, Coler. *de process. execut. p. 1. c. 9. n. 31.* Zang. *loc. cit.* & licet liber homo sit, tamen pro debito pecuniario creditori servire cogitur. Schneid. §. *f. in f. instit. de act.* idem §. *item Serviana num. 56. instit. de act.* Wesenb. *in parat. n. 3. ff. de cess. bon.* ubi dicit: Saxones non modò carcerem, sed etiam addictionem illam veterum admittere. vid. Joan. Herm. Stamm. *loc. cit. n. 5.* ubi tria necessaria requisita recenset. Quòd * in tantum apud ipsos procedit, ut debitorem non 5

solvendo existentem, non obstante cessione bonorum *vid. decad. 2. q. 8. num. 65. & q. 3. num. 29.* condemnent ad manus creditoris, cui licet deinde illum, vel in compedibus, vel ad operarum aut servitiorum exhibitionem detinere, Coler. *p. 1. c. 6. n. 125.* ubi ra-
6. tionem * reddit: quia debitor, circa exhibitionem operarum, vel servitiorum semper existimatur sufficiens, ideoque non liberatur ab iis per bonorum cessionem. Idipsum dicit idem Coler. *p. 1. 6. 9. num. 90.* locum ha-
7. bere, quando quis se * pacto ad operas obligavit, eò quòd beneficium cessionis habeat locum in obligatione dandi, secùs in obligatione faciendi seu operarum, *conf. not. inf. decad. 2. quæst. num. 16.* vide etiam Wesenb. &
8. Schneid. *loc. cit.* * Quod apud Saxones adeo in usu est, ut procedat etiam in debitore ad Ecclesiam confugiente, Coler. *p. 1. c. 6. n. 146.*
9. * Jure tamen communi, hodieq; apud Catholicos retento, pro causa civili à politico magistratu non potest inde extrahi. *L. 6. §. cum autem 3. C. de his qui ad Eccles. confugiunt.* Possunt tamen debitores apud eosdem addictionem effugere offerendo bona immobilia, *vid. sup. q. 7. num. 13.* & cedendo actiones vel nomina. *ibid. n. 18.* Hanc addictionem apud Romanos olim, hodie verò apud Hispanos & Saxones receptam alibi quo-

quoque recipi posse putat * Petrus Peckius 10.
de jure sistendi c. 4. num. 2. ubi tradit: statutum valere, quo cautum est, debitorem operari debere creditori, donec debitum fuerit satisfactum *& num. 3.* assignat rationem: * quia leges 11.
& statuta potissimum considerant, ne creditores credito suo fraudentur, ex Paris. *consf. 99. incip. iste Ioan. n. 2. l. 3.*

Quemadmodum autem statutum tale valet, ita quoque secundum communem DD. opinionem * valet pactum operarum 12.
& debitor per conventionem se potest obligare in casu non factæ solutionis ad præstandas operas tamdiu, donec per pretium operarum satisfiat creditori, & pecunia debita solvatur, DD. *per L. hominis opera 2. cum L. seqq. ff. de usu & usuf. leg. L. qui operas ff. locati.* in quibus habetur: hominis etiam liberi * operas locari, & in stipulationem de- 13.
duci posse, Dornsperg. *in syntag. jur. l. 3. c. 21. de pacto operarum,* ubi rationem reddit: quia operari vel liberalia ministeria subire, non est * species servitutis, sed quidam modus 14.
exolvendi debitum adhibitâ moderatione, & misericordiâ, Coler. *p. 1. c. 9. n. 26. vid. sup. q. 5. n. 59.* In eadem opinione est Pet. Peckius. *de Iure sistendi. c. 4. n. 3.* Coler. *in tract. suo de process. execut. p. 1. c. 6. per totum,* ubi rationibus in utramque partem allatis ad lon-

gum exactissimè disputat, *& n. 28.* Amplia
15. etiam procedere in operis* perpetuis, ut ad illas se quoque liber homo obligare possit, maximè si est pauper, nec habet, unde solvat, aut aliàs se alat, *vid. q.g. num.191.* add. Sichard. *ad L. 12. n. f. C. de O. & A.* Coler. *p. 1. c. 6. n. 76.* Dornsperg. *in Syntag. jur. l. 3. c. 21. §. hac conclusio.* videtamen Ripensem, *ad L. obligatione 6. ff. de pignor. n. 10. 11.*

16. An autem cessante pacto, vel peculiari statuto, * creditor possit instare, ut judex compellat debitorem non solvendo existentem ad præstandum operas, & serviendum tantisper, donec ei satisfaciat? quæstio est inter DD. satis controversa, & illa ipsa, quam præ manibus nunc habemus.

17. AFFIRMATIVAM * tenere videtur *gl. in L. pro herede, §. si quid tamen in V. maximè, circa f. ib. hoc fit propter inopiam & necessitatem ff. de acquir. hared.* & plures alii, quos allegat Coler. *p. 1. c. 9. num. 29.* Pet. Peckius *in tract. de jure sist. c. 4. num. 2.* ubi ait: in ea opinione versor, ut existimem debitorem, si aliud non habeat, & bonis cedere non velit, aut non possit, in hoc damnari posse, ut deductis alimentis operis suis satisfaciat, aut creditori liberaliter moreque aliorum inserviat, post Bald. *ad L. ob as,* Dornsperg. *in Syntag. jur. l. 3. cap. 21. §. & hac sententia.*

Con-

Concordat Matth. Brun. *q.6. num.7.* ubi cautelam tradit pro creditore, ut priusquam debitor dilationem quinquennalem petat, vel se ad bonorum cessionem præparet, coram Judice instet, debitorem ad operas sibi præstandas cogi, & ei servire, donec satisfecerit, & addit: id per judicem fieri posse, & seipsum vidisse Romę practicari.

Qui affirmativam opinionem tenent, fundant se, PRIMÒ *in text. L. f. C. de. Captiv. & postlim. revers.* ubi redempti * ab hostibus debent solvere pretium redemtionis, vel servire per quinquennium redemptori, alimenta autem eis præstita reddere non tenentur, ad idem est *text. in L. senatus 43. §. f. ff. de leg 1.* Pet. Peckius *de jure sistendi c. 4. n. 1.* 18.

SECUNDUM ARGUMENTUM deducitur *ex L. pro herede 20. §. si quid tamen. ff. de acquirend. hæred.* ubi * cum Ulp. de operis locutus fuisset, hæc verba addit: & constat pro hærede eum non gessisse, cùm petitio earum (operarum) etiam creditoribus competat, maximè futurarum. *Ex qua L.* gloss. Bart. & Ang. deducunt, creditorem ad operas contra debitorem agere posse, & addit gl. *in V. maximè futurarum in f.* hoc fieri propter necessitatem & inopiam. 19.

TERTIÒ: pacto * se aliquis ad operas obligare, & statuto debitores ad easdem ad- 20.

ſtringi poſſunt, Ergò quoque Judex ad inſtantiam actoris reum, ut operas præſtet, condemnare poteſt. Pet. Peckius *de jure ſiſtendi c. 4. n. 3.*

QUARTÒ: Major & deterior apud veteres obærati debitoris conditio erat, nam de
21. * jure antiquo 12. tabul. debitores, qui non erant ſolvendo, etiam dilaniandi creditoribus dati fuerunt, Peckius *loc. cit. num. 2.* Brun. *de ceſſ. bon. qu. 5. quarta quæſt. princ. num. 2.* Goler. *de proceſſ. execut. p. 1. c. 6. n. 125.* ut ſcriptum reliquit Livius *l. 2. ab urb. cond.* & non modò in temporariam ſervitutem ſuis creditoribus vel nexi addicebantur, verùm etiam lege tam durâ tenebantur, ut debitoris corpus inter creditores dividi quoque liceret. Mynſ. *§. f. num. 17. inſt. de action.* ex Budæo. Quintiliano, & Gellio, *vide ſupra q. 5. num. 106. cum ſeqq.* Non igitur mirum eſt, ſi de jure moderno cogantur operas præſtare.

22 QUINTÒ: Inopes * onera patrimonii ipsâ non habendi neceſſitate non ſuſtinent, corpori autem indicta obſequia ſolvunt, *L. 4. §. 2. ff. de muner. & honor. vid. ſup. decad. h. q. 5. n. 87.* adde Gail. *de arreſt. Imperii c. 9. n. 20.* ubi dicit:
23. à publicis collectis excuſari * pauperes, quos dura premit quotidiana neceſſitas, & indigentia, quorum vita mercenaria & in diem

eſt,

est, *per L. cura §. inopes ff. de muner. honor.* & extendit hoc ad illos, qui lapsi sunt facultatibus; subjungit tamen paulò pòst: in personalibus muneribus paupertatē non excusare, & ideò corpori indicta obsequia pauperes præstare debere, *per d. §. inopes.* Ergò videri posset idem quoque locum habere in aliis debitoribus ob æqualitatem rationis.

SEXTÒ: propter debitum * civile aliquis incarcerari potest. *L. 1. C. qui bon. ced. poss. L. nemo C. de exaction. trib.* Ergò etiam à simili poterit ad operas adstringi, Sichard, *ad L. 12. n. 4. C. de O. & A.* Peckius *loc. cit. num. 2.* 24.

Et hæc ferè sunt argumenta, quæ adduci solent & possunt pro stabilienda affirmativa.

Tradunt etiam DD. modum * æstimandi operas, in casu, quo vel statuto, vel pacto, (consequenter etiam de jure communi) debitor ad eas præstandas teneretur, & volunt in singulos dies illas ipsas operas recipere certam taxationem ex arbitrio Judicis, (habito videlicet respectu ad conditionem, & artificium ejus, qui operas edit) *per L. 24. in pr. & § si domus, cum L. 30. ff. locati.* Dornsperg. *d. c. 21. in f.* atque ita quotidiè quantitatem debiti diminui; siquidem si sit artifex, * quidquid debitor de die in diem ex suo officio lucrabitur, illud omne assignabitur creditori, qui eum alit, & in suo famulitio habet, sin semetipse 25. 26.

 exhi-

exhibet, tùm quod supereſt ultra neceſſarium debitoris victum, qui laborantibus ſubtrahi non debet, id cedit creditori, & ſic operæ de die in diem extenuant ſortem principalis debiti *vid inf. q.9.n.200.* Coler. *de proceſſ. execut. p.1.c.6. num. 138. cum ſeq. id.c.9.num.40. id. p.1.c.9 num.99.* ubi addit: ſi dubitet Judex, quanti o-
27. peræ æſtimandæ ſint, * peritos in arte adhibendos, qui æſtiment, quantum pro operis de ſumma debiti ſit defalcandum.

LIMITANT tamen præallegati DD. ſuam doctrinam PRIMÒ: ut locum habeat in ſolis
28. * plebeis & vilioribus, ſecus eſſe circa perſonas in dignitate conſtitutas, *vid. inf. q. 9.num.55.* prout ſunt Nobiles, Doctores & ſimiles, qui cùm ita ſint privilegiati, ut nequeant exigi, niſi in quantum facere poſſunt, ideò pro debito civili realiter nec citari, nec detineri valent, Coler. *de proceſſ. execut. p. 1. cap.6. num. 146.* Matth. Brun. *de ceſſ. bon. q. 10. quarta quæſt. princ. num.3. vid. ſup. q.7. num.36. q.1. decad.3 num.77.*

29 LIMITANT ſecundò: ut tamen is, * qui offert creditori ſufficientem cautionem cum novis fidejuſſoribus, ad operas creditoris condemnari non poſſit, *argt. L.7. §. f. ff. qui ſatisd. cogantur.* Coler. *loc. cit. num. 134.* ubi à minori ad majus ſic argumentatur: ſi enim ſequeſtrum rerum diſſolvitur per cautionem

fide-

fidejussoriam, *d. L.* quantò magis idem in detentione personæ ad operas dicendum venit? *vide supra q. 7. n. 21. 22. cum seqq.*

LIMITANT tertiò: ut in illis, * qui excusati non sunt ab operis, adhibeatur quædam moderatio & misericordia, ne videlicet plus justo graventur debitores laboribus, *argt. L. operarum cum L. nec audiendus. ff. de oper. libert.* Dornsperg. *d. c. 21. §. & quidem in f.* Peck. *loc. cit. n. 3.* cùm debeant exhiberi salvâ valetudine & quiete hominum, *argt. L. continuus 137. §. cum ita v. non diebus ac noctibus. ff. de V. O.* Coler. *p. 1. c. 9. n. 4. & n. 27.* 30.

2. Ut ne talia * ministeria reus obire cogatur, quæ ab instituto vitæ suæ sunt aliena, vel exercere aliud artificium, quàm quod didicit, *argt. L. ejus artificii ff. de operis libert.* Dornsperg. *loc. cit. §. cum autem. cum §. seq.* Edit itaque debitor operas artificio suo convenientes, adeoque si sutor erit, calceos parabit; si sartor, vestes; si scriptor, scribet; si pictor, pinget; sic de similibus *per L. 16. & 17. L. 23. L. 38. L. 9. ff. de operis libert.* Coler. *p. 1. c. 9. n. 91. & 92.* Debent itaque servitia præstari secundum qualitatem, & conditionem operantis, prout ipse scit, & didicit operari, & si * pluribus operis diversi generis vacabat, judicabitur de eo secundum artem, in qua plurimùm versabatur, *id. ibid. num. 93.* 31. 32.

Si

Si debitor nullum artificium scit, ad operas
33. *officiales condemnandus est, quæ non sunt contra ejus dignitatem, puta quòd Dominum comitetur, ejus negotia exerceat, obedientiam, & si sit vilis persona, etiam servilia ministeria præstet, *ibid. n. 94. & 95.*

34. 3. Ut attendatur * robur, ætas, atque valetudo debitoris; audiendus enim non est, qui poscit operas, quas vel ætas recusat, vel infirmitas corporis non patitur, *L. nec audiendus 17. ff. de oper. libert.*

Quibus addi posse videtur conditio quarta: ut scilicet
35. * creditor sumptus & alimenta præstet, *argt. d. L. f. C. de capt. & postlim. reversf.* Mynf. §. *f. num. 12. inst. de action.* Joan. Herman. Stam. *l. 1. de servit. pers. c. 4. num. 5. vide sub. q. 6. n. 43. & q. 5. num. 30. 73. & seqq.* de quo tamen vide Peck. *loc. cit. num. 1.* & Dornsperg. *loc. cit. q. f.* Coler. *p. 1. c. 9. num. 96.* ubi
36. distinguit inter * operas, ita ut artificiales veniant edendæ proprio victu & sumptibus eorum, qui illas debent, *per L. 20. ff. de operis libert.* cum hac tamen moderatione, ut creditor ei tantum otii relinquat, quantum ad faciendum alimentorum quæstum sufficit, *per L. 29. & pen. eod. vid. inf. q. 9. num. 200.* officiales autem & serviles sive ministeriales sumptibus & victu præstari creditorum, quibus eduntur, sed de his pluribus *in-*

fra

fra q. seq. in resp. ad. 5. argt. opinionis negativa, & n. 198. cum seqq.

Extendunt præfati Doctores suam quoque doctrinam, vel ex ea potius inferunt: quòd debitor * cujusque, ex quacunque legitima causa sisti, ac detineri possit, etiamsi constet propter manifestam inopiam solvere non posse, cùm & operis suis & mercede diurnâ (deductis tamen priùs alimentis) tantùm corradere possit, unde creditori satisfiat, post Roman, & Angel. Peckius *loc. cit. num. 1. & 3.* Dornsperg. *in alleg. tract. tit. de arrestis, quæstione: quæ personæ aut res arrestari possint.* Et hæc est in compendio doctrina eorum, qui affirmativam tenent. 37.

NEGATIVAM, * quòd videlicet cessante pacto vel statuto, debitor in eventum non factæ solutionis, ex vi Juris communis compelli non possit ad operandum creditori, tenet Menoch. *de arbit. jud. quæst. l. 2. cent. 2. cas. 183. num. 3.* Joan. Herman. Stamm. *de servit. pers. lib. 1. c. 4. n. 5. §. sanè juri Romano* & communem dicit Matth. Coler. *de process. execut. p. 1. c. 9. n. 32; novissima editionis num. 73.* ubi tradit: ita loqui & procedere *L. ob as alienum C. de O. & A.* Schneid. *§. f. num. f. ibi. contra L. ob as inst. de action.* idem Schneid. *ad §. Serviana n. 55. inst. de action. ub. vid.* Doctores & interpretes plerique omnes *ad L. ob as 12. C. de O. & A.* pro qua sententia facit 38.

PRI-

39. PRIMÒ textus ad literam * *in d. L. 12.* ubi Impp. Diocletian. & Maxim. alioquin crudelissimi sic rescripserunt: ob æs alienum servire liberos creditoribus, jura compelli non patiuntur, Pet. Peck. *de jure sistend. c. 4. num. 2* Coler. *de process. execut. p. 1. c. 9. n. 14.* Sichard. *add. L. ob æs.*

40. SECUNDÒ: obligatio dandi * ex parte creditoris & debitoris invariabilis est, & præcisa, hoc est, semper debet res peti, & præstari, quæ in obligationem fuit deducta, Bart. & DD. *in L. ubi autem. 75. §. f. ff. de V. O. vid. inf. decad. 2. q. 10. num. 15.* Wesenb. *n. 12. ff. de reb. cred.* Reyger. *in thesau. v. obligatio. num. 3.* nam
41. sicut * aliud pro alio invito creditori solvi non potest, *text. in L. 2. §. mutui datio ff. de reb. cred. vid. sup. q. 7. n. 14.* ita aliud pro alio ab invito debitore exigi non potest, quia contra-
42. hentium * par & æqualis debet esse conditio, *text. in novell. 64. c. 1. inf.* Mynf. *cent. 4. obs. 61. n. 11.* & ne actor incidat in pœnam plus petentium, *§. si quis agens. 33. instit. de action.* Quod in tantum dicunt DD. verum esse, ut si debeatur res aliqua in specie, actor nihilo-
43. minùs * præcisè debeat rem petere, etiamsi sciret esse consumptam, Joan. Schneid. *ad §. non solum f. n. 5. inst. de V. O. id princ. inst. de mut. stipul. n. 3. inf.* Schrader. *in tract. de contract. tit. de oblig. quæ re cont. §. item is 3. num. 45.* Quæ

cum

cùm ita sint, non apparet, quomodo pro pecunia possunt peti * operæ, cùm hoc valde sit 44.
extraneum & diversum ab obligatione contracta, ut ait Bald. *ad d. L. obær. 12. C. de O. & A.* Peckius *de jur. sistend. c. 4. num. 2.* & non possit actor non plus petere, cùm detentio personæ ad operas utique plus involvat, & majorem injuriam habeat, quàm exactio pecuniæ, per not. Coler. *p. 1. c. 6. num. 134.*

TERTIÒ: liberum * corpus non recipit 45.
æstimationem, *L. 1. §. sed cum homo 5. ff. de his, qui effud. L. 1. §. corporum ff. ad L. Rhod. de jactu L. 7. in pr. ff. ad L. Aquil.* Quomodo ergò per æstimationem operarum potest de die in diem extenuatio & liberatio debiti fieri?

QUARTÒ: hæc addictio * ad manus cre- 46.
ditoris, & ad operas ei præstandas, est species servitutis, & multùm refragatur, sive contrariatur libertati, Pet. Peckius *de Iur. sistend. c. 4. n. 2.* Ergò cùm ei debitum pecuniarium æquari non possit, non videtur toleranda, *argt. §. un. & qua ibi notant. DD. instit. de L. Fusia Canin. toll.*

QUINTÒ: sæpe operæ * debitoris sunt in- 47.
utiles creditori, ut si v. g. aurifaber deberet rustico; vel rusticus alicui textori, qui nec agros habet, nec equos, nec vaccas, nec quidquam

quam simile, quod ad culturam agrorum pertinet, quo in casu (qui valdè frequenter potest contingere) supervacaneum foret debitorem creditori addicere. Imò dato debitorem peritum esse ejus artificii, ex quo utilitas aliqua in creditorem emanare potest, v.g. sartorem, sutorem, textorem, &c. tamen non continuò quis horum hominum operâ utitur, potest namque unus sutor unâ hebdomade calceos sufficientes conficere pro toto anno, si sit industrius, & sic loquendo de aliis.

48. Adhuc plura * argumenta, quibus pactum operarum impugnari solet, & quæ ad statuta vel sententiam Judicis facilè quoque traduci possunt, videantur apud Coler. *p. 1. c. 9. n. 17. in f.* usque *ad n. 25.* quorum aliquibus benè, aliquibus meo judicio non sufficienter respondet, *n. 82. cum seqq. usque ad n. 90. inclusivè.* Sed nec hæc ipsa argumenta pro Negativa modò adducta tanti ponderis sunt, ut non facilè solvi possint.

49. Ad PRIMUM respondet Pet. Peck. *de Iur. sistend. c. 4. n. 2.* Impp. *in L. 12.* loqui * de liberis debitoris, non verò de ipso debitore, qui promissum solvere non potest, & bonis cedere non vult, ita quoque Resp. Sichard. *ad d. L. ob*

50. *æs 12.* & sensum constitutionis esse: liberos, * id est, filios non posse dari in pignus, vel obligari in servitutem ob debitum pecuniarium, id

id quod est verissimum *per L. qui filios, quæ res pignori oblig. c. quia verò 7. Nov. 134.* Vel secundo ℞. si per liberos intelligantur ingenui, quòd isti non possint tradi in servitutem, nec perpetuam, nec temporalem, quòd tunc Imp. ibidem loquantur de verâ servitute * antiquitùs apud Romanos usitatâ *gl. ad d. L. ob æs alienum*, quâ homines liberi suam libertatem amittebant, & pro civiliter * mortuis reputabantur, *L. quod attinet 32. ff. de R. I.* neque personam habentes, *L. 3. ff. ne quis eum, qui in jus*, neque caput, *L. 3. inf. ff de capit. minut.* neque statum. *pr. inst. de cap. dim.* Wesenb. *n. 4. ff. eod.* non autem de servitute illa, quâ hodie homines liberi * servitia sive ministeria, sive operas alii præstant, has enim obligari, locari & in stipulationem deduci posse, jam suprà vidimus *n. 20.* Atque ita dicunt aliquem * obligari posse ad servitia saltem temporaliter, non tamen, ut aliquod jus in ipsum habeat creditor; imò etiamsi * in perpetuum aliquis se obligâsset, tamen adhuc non posset dici redactus in servitutem, quia non prorsus adimitur libertas & non præcisè & inevitabiliter quis cogeretur implere obligationem, sed haberet electionem inter duo, Facere vel Solvere, juxta reg. ad factum * obligatus solvendo interesse liberatur, Sichard. *ad L. 12. num. 5. C. de O. & A.* Oldendorp. *class. 4. act. 9. in singularib.*

50. 51. 52. 53. 54. 55.

gularib. circ. f. num. 4. Coler. *p. 1. c. 9. num. 18, cum seq. & num. 35.* ubi dicit: hoc suadere æquitatem,
56. * quæ dicitur Regina Iuris, secundum Zasium.

In effectu igitur Responderi potest, du-
57. plicem esse * servitutem, unam videlicet illiberalem, quâ mediante quis subjicitur alterius potestati, tanquam mancipium *§. servi. inst. de iur. person.* Aliam servitutem, vel (si magis propriè loqui velimus) servitia alia esse liberalia, quando quis in libertate servit, hoc est, famulatur & operas præstat, Coler. *p. 1. c. 9.* De priori * loquitur Impera-
58. tor in textu, ad quam aliquis sese ne quidem volens obligare, *L. nec si volens 6. C. de liberal. caus.* ne dum per judicem condemnari potest: de posteribus servitiis liberalibus, quando quis bonâ fide servit (non quidem perpetuò, sed saltem ad tempus, & tamdiu, donec solverit) non item, talis enim non dicitur propriè servus, sed serviens, ejusque ingenuitas & libertas non est absumpta, aut extincta, sed velata ad tempus, Coler. *p. 1. c. 6. num. 89.* Hæc * servitia non contraria esse
59. ajunt, libertati, nisi vellet creditor debitorem in perpetuam servitutem trahere, & ad sordidissima quæque obeunda urgere, post Salicet. & Fulgos. Peckius *loc. cit. num. 2.* Et tradit Quintilian. *l. 5. & l. 7.* addictos qui

qui operas creditoribus dabant, etiam apud Romanos serviisse, non servos fuisse, prout eum allegat Hotoman. *q. 26. ibi : neq; obstat. L. ob es.*

AD ALTERUM argumentum pro negativa allatum Responderi potest, causam * propter quam creditor exigit operas debitoris, esse ipsam pecuniam in termino præfixo non solutam, adeoque principaliter haberi respectu ad pecuniam, minus autem principaliter & in consequentiam ad operas, Dornsperg. *loc. sup. cit. §. causa autem* Goler. *de process. execut. p. 1. c. 9. 37.* etsi itaque * pecuniæ sint in obligatione, nihilominùs, inquiunt, posse operas esse in solutione, præsertim in defectu pecuniarum, *argt. eorum, quæ not.* Stainhaus. *C. de condict. furt.* Unde hoc remedium describunt esse tale * executivum, quo mediante creditor compellit debitorem, ut ipsi vel solvat, quod debet, vel loco pecuniæ servitia & operas in eventum non factæ solutionis exhibeat, donec satisfiat, Dornsperg. *loc. cit. in pr.* Goler. *de process. execut. p. 1. c. 9. num. 1. qui eodem cap. num. 90. & c. 6. num. 130.* tradit debitorem * ad operas præstandas compelli posse, saltem officio Judicis mediante, *id. c. 9. num. 35. ibi;* isto casu liberum est implorando Judicis officium pro executione præcisè petere operas. 60. 61. 62. 63.

64. Ad tertium ℞. concedendo * liberum corpus non recipere æstimationem, si loquamur de æstimatione ipsius corporis, & membrorum ejus per se, eò quòd digniora & præstantiora sint membra hominis, quàm quod aliquod pretium condignum eis respondere vel comparari possit: secùs est in operationibus humani corporis, quæ bene valent deduci in taxationem, prout videlicet unius operatio melior est, quàm alterius, *per L. ejus artificii 16. & L. hæ demùm 38. ff. de oper. libert.* Coler. *p. 1. c. 9. n. 45. & 49.* qui *n. 37. & seqq.* dicit has operas recipere æstimationem secundum * qualitatem artificii,
65. quod obligatus didicit, *d. L. 16.* vel aliter secundum robur hominis & opportunitatem temporis, attentâ etiam ratione ætatis, valetudinis, aut dignitatis debitoris, *per L. 17. & 50. ff. d. T.* item secundum consuetudinem cujusque regionis, quæ frequentatur in conductione operariorum. Et quamvis
66. debitum * pecuniarium non possit æquari servituti veræ & propriè sic dictæ, eò quòd pecuniæ suam habeant & patiantur æstimationem, *argt. L. si ita 42. ff. de fidejuss.* libertas
67. * autem per servitutem amissa inæstimabilis fit, *L. libertas ff. 10 de R. I.* potest tamen illud æquari cum operis seu servitiis hominis
68. alicujus liberi, hæ enim operæ * recipiunt suam

suam æstimationem, *per L. si non sortem §. libertus v. nam plerumq; cum seq. ff. de condict. indeb. L. in stipulationibus §. operarum V. solutio ff. d. V.* O secundum qualitatem artificii, quod obligatus dicit, Dornsperg. *loc. cit. §. causa autem.*

Ad quartum facilè respondebunt illi, qui pactum operarum validum esse putant, si sermo sit de additione tali, quæ procedit ex pacto, eam in hoc creditori utilem esse, quòd operas debitoris etiam alteri pro certa mercede locare valeat; operæ enim maximè artificiales & fabriles * ejus naturæ sunt, ut jubente 69.
Domino cuicunque edi possint, *per L. operarum 9. ff. de oper. libert. L. homines quoq; 3. de usuf. legat.* Coler. *p. 1. c. 9. num. 41. ubi num. 42.* id indubitanter dicit procedere, si talis delegatio operarum promissori nihil noceat. Idipsum dicit Coler. *num. 91.* habere locum tunc, cum statuto loci quis obligatus est ad operandum creditori in casu non factæ solutionis, nam & tunc si Dominus hujus debitoris artificio non indigeat, posse eum operas illius tutò alteri pro certa mercede locare, aut delegare. *per LL. alleg.*

Quemadmodum * in simili dicunt famulum ad fabrilium harum operarum prestationem Domino obligatum cogi posse ut alteri, quam ei præstet operas, quâ de re 70.

videatur Joan. Herm. Stam. *in tract. de servit. pers. l. 2. c. 6. per tot.*

72. Idem * de subditis ad præstationem operarum fabrilium obligatis tradit Thom. Maulius *de jurib. int. Dom. & subd. tit. 4. num. 14.* ubi Limitat: dummodo conditio subditorum exinde non fiat deterior.

73. Idem de * servitiis à vasallo debitis, quòd videlicet Dominus ea alteri cedere possit, tenet Hartman. *l. 2. tit. de feud. obs. 30.* And. Khol. *in tract. de servit. feud. p. 2. num. 101.* si in certo artificii genere versentur *id. ibid. num. 111. 116.* secus si artificialibus operis accenseri nequeant. *ibid. num. 108*

QUÆSTIO IX.

An secundum mentem auctoris debitores inopes suis creditoribus, extra causam peculiaris pacti vel statuti, per sententiam Judicis ad operas addici possint, vel debeant?

SUMMARIA.

1. *Opinio auctoris in materia operarum à debitoribus præstandarum.*

2. Dis-

2. Discrimen inter debitores, qui adversâ fortunâ & propriâ malitiâ ad inopiam devenerunt. & num. 16.

3. Addictio debitoris malitiosi ad operas tolerari potest, in pœnam prodigalitatis num. 11.

4. Matthæus Brunus hujus opinionis assertor & 7.

5. Malitia quorundam debitorum in cessione bonorum.

6. Malitia debitorum quomodo occurendum? 10.

8. Clausula subsequens restringitur ad antecedentia.

9. Audacia leviorum hominum reprimenda.

12. Pœnas ob delicta solvi magna ratio suadet.

13. Exemplo alterius sæpè docetur homo.

14. Pœna unius est metus aliorum.

15. Filii familiarum olim noxa dari poterant, quare? & quamdiu fures etiam addicebantur, quibus malitiosi debitores rectè accensentur.

17. Debitores calamitosi gaudent dilatione quinquennali.

18. Debitores calamitosi non incarcerantur, sed malitiosi.

19. Debitores calamitosi cedunt bonis, non malitiosi.

20. Malitiosi & dolosi debitores nec bene-

ficio cessionis, nec beneficio competentiæ gaudent.

21. *Debitores ca'amitosi cedentes bonis non tenentur nudi super saxo sedere, sed decoctores malitiosi.*

22. *Decoctores & falliti an possint creditoribus dari lacerandi?*

23. *Pœnæ non sunt producendæ ad casus non expressos.*

24. *Extensio pœnarum licita est ex identitate rationis.*

25. *Inopi quando parcendum?*

26. *Afflicto quando afflictio addenda?*

27. *Necessitas non est, quæ ex voluntate trahit originem.*

28. *Qui non habet in ære, luat in corpore, valet quandoq; etiam in contractu, & quasi contractu.*

29. *Debitor ob æs alienum servire non compellitur, sed decoctor ob suam profusionem & nequitiam.*

30. *Malitia non debet nocere alteri, quàm qui eam admisit.*

31. *Obligatio dandi præcisa est, quamdiu facultas tradendi superest.*

32. *Aliud pro alio quando solvi possit, vel peti?*

33. *Æqualitas ubiq; servanda.*

34. *Contrahentium æqualis debet esse conditio.*

35. *Reo non est permissum eludere actorem.*

36. Factum

36. *Factum cuivis suum, non aliis nocere debet.*

37. *Actio Pauliana cur detur contra fraudatorem, bonis jam possessis & distractis?*

38. *Inanis est actio, quam inopia debitoris excludit.*

39 *Operæ peti possunt non per viam actionis, sed implorato officio Iudicis.*

40. *Liberum corpus non venit in commercium.*

41. *Operæ liberales in contractum deduci possunt.*

42. *Servitutis effectus.*

43. *Multa ad tempus valent, quæ in perpetuum non valerent.*

44. *Liberti erga patronum ingrati in servitutem revocantur. Patronus est, qui in necessitatibus succurrit.*

45. *Fugiens ad familiam latronum libertatem amittit.*

46. *Necare videtur, qui alimenta subtrahit.*

47. *Operæ artificiales quæ, & quam variæ?* 48.

49. *Operæ officiales quæ?*

50. *Operæ Rusticales quæ, sordidæ quæ?*

51. *Operæ serviles quæ?*

52. *Imputet sibi, qui deteriora præ melioribus elegit.*

53. *Malitiis hominum non est indulgendum.*

54. *Audiendus non est, qui nihil aliud quærit, quàm nocere alteri.*

55. *Digniores ad operas addici non possunt.*

56. *Injuria uni de cognatione illata, toti cognationi illata censetur.*

57. *Diminutis divitiis diminuitur & honor.*

58. *Memoria pristina dignitatis prodest.*

59. *In Iudiciis quando acceptio personarum habenda? & 61.*

60. *Propter excellentiam personæ pœnale judicium temperatur.*

62. *Doctores suâ scientiâ totum mundum illuminant.*

63. *Lucerna non debet sub modio collocari.*

64. *Doctores & Advocati in quo reipubl. serviant?*

65. *Nemo abstrahendus ab opere, à quo pendet reipubl. incolumitas.*

66. *Doctores dicuntur milites togata militiæ, & quando militum privilegiis utantur?*

67. *Milites non sunt abstrahendi à militia, & quare?*

68. *Clerici milites cœlestis militia, non debent abstrahi à cultu divino.*

69. *Ignominia propinqui ad dolorem aliorum propinquorum porrigitur, & n. 71.*

70. *Per latus alterius lædi nemo debet, qui ipse lædi non potest.*

72. *Reipubl. interest, ut dignitas familiarum salva sit.*

73. *Mulieres non sunt crediteribus ad operas addicenda, & vix juvenes.*

74. Mu-

74. *Mulieres propter verecundiam & pudorem non tenentur in publicum prodire.*

75. *Mulieres non licuit in jus rapere, & noxa dedere.*

76. *Infantes nesciunt, quod agunt, & dolus in eos non cadit.*

77. *Audiendus non est, qui poscit operas, quas ætas recusat.*

78. *Impuberes an ad operas addici possint?*

IN superiori quæstione ad longum ostendi, quæ sit aliorum Doctorũ in hac controversa quæstione opinio. Ego * in certis quibusdam 1.
casibus affirmativam, in aliis negativam amplector, & distinguendum * esse 2.
arbitror: an debitor ob adversam fortunam ad paupertatem & inopiam devenerit, an verò ex proprio dolo & delicto per eum commisso. In hoc posteriori casu sit

CONCLUSIO prima: addictionem * talem debitoris ad manus creditoris tolerari 3.
posse, præsertim si non in perpetuum, sed ad tempus tantùm addicatur. In his ipsis, & non aliis terminis loquitur Matthæus * Bru- 4.
nus *in superiori quæstione. num 17.* allegatus, videlicet *in tractatu de ceß. bon. quæst. 6. princ.* ubi cum *num. 7.* pravos mores rusticorum sui temporis, & eorum * debitorum enarrâsset, 5.
qui cùm suâ propriâ industriâ & labore, debita

debita possent absque cessione & dilatione quinquennali solvere, nihilominus animosè ad bravium currentes, & putantes se in futurum à creditoribus non ampliùs vexandos, ad Principem confugiunt, & ad cessionem vel dilationem quinquennalem admitti petunt; quo facto deinceps potiùs, si quæ habent, dissipant, quàm quod acquirant, & parta tueantur, & exultant sine fine dicentes: si elapso termino quinquennii non habebimus, unde solvere valeamus, & in carceres detrudemur, creditores nobis alimenta præstare debebunt, alioquin Judex nos relaxabit. *vid. decad.*
6. *2.q.7.num. 6.* Huic talium debitorum * malitiæ quomodo occurrendum sit, postea idem Brun. *num. 9.* tradit, cautelam istam præscribendo: ut creditor coram Judice instet, debitorem ad operas sibi præstandas cogi, & ei servire, donec satisfecerit, quod per Judicem fieri potest.

7. Ex quibus * Bruni verbis colligi potest, quòd non universaliter & indistinctè loquatur, sed in casu tantum nostro, ubi debitores malitiosè bona sua dissipant; nam clausula * subsequens restringitur ad simi-
8. lia antecedentibus, *per L. vlt. §. cui dulcia ff. de tritico, vino, & oleo legat.* Ratio autem quare putem hanc additionem locum habere, est præter allegatas *sup. q. 5, n. ult.* ista: ut

*andacia

* audacia leviorum hominum in contrahendis passim debitis reprimatur. Mynſ. §. *cum eo f. n. 17. inſt. de action.* hanc ipſam inſinuat Weſenb. *num. 3. ff. de ceſſ. bon.* ubi inter cætera ait: propter debitorum * improbitatem & perfidiam, qui fiducia ceſſionis temerè æs alienum contrahunt, & dilapidant, reditum nunc eſt moribus ad jus antiquum, alibi enim carceribus includuntur decoctores, alibi excommunicantur, alibi aliter puniuntur. Concordat Joan. Herman. Stam. *de serv. pers. l. 1. c. 4. n. 5.* ubi ait: apud Saxones ingraveſcente multorum improborum ac leviſſimorum hominum malitiâ ac perfidiâ, bonâ ratione receptum eſſe, ut debitor obæratus per Judicem creditori ad manum addiceretur. 9. 10.

Ex quo colligere licet, illud non alia de * causâ, quam in pœnam prodigalitatis, & diſſipationis ſtatutum eſſe, idque non immeritò: nam pœnas * ob delicta ſolvi magna ratio ſuadet. *L. ſi à reo. 70. § id quod vulgò. ff. de fidejuſſ.* ut nimirum, dum * exemplo alterius ſæpè docetur homo. *L. aut facta 16. §. f. ff de pœnis.* unius * pœna metus ſit aliorum, *L. 1. C. ad L. Iul. rep. L. 31. inf. pr. ff. depoſit.* & ut alii talia attentare, bona ſua prodigere, & creditores ſuos defraudare non facilè præſumant. *argt. Clem. un. extra. de baptiſm.* 11. 12. 13. 14.

Ra-

Ratio æquitatis alia à majori ad minus de-
15. sumpta est ista: olim * filiifam. ob privatum aliquod delictum, puta damnum datum, poterant noxæ dari. §. *sed veteres 7. inst. de noxalib. act.* propterea ut parentes eos magis in officio continerent; si igitur hoc putabatur justum, ut homines liberi ex suo illo delicto servi quadantenùs fierent *L. 2. & tot. tit. ff. de pœn.* non quidem in perpetuum, sed donec damnum datum sarciretur, Schneid. *num. 6. in f. inst. ne noxal. action.* quantò minùs injustum videri debet, ut talis aliquis decoctor, qui non uni, sed pluribus sæpè creditoribus damnum infert, ad liberalia ministeria addicatur, donec satisfaciat? quo magis ipse sese contineat, & bonis suis frugaliter uti discat *vid. quæst. 8. decad. 2. num. 38. decad. 1. q. 5. num. 53.* Ratio tertia: addictio illa ad operas, vel in servitutem, habebat olim locum in furibus, vid. Mynf. §. *pœna. inst. de oblig. ex delict.* Wesenb. *num. 14. ff. de furt. id. ad §. 5. inst. d. T.* in quorum numero probabile est, debitores, qui non fortunæ injuriâ, sed suâ culpâ & nequitiâ ad egestatem redacti fuerunt, habitos fuisse, Hotoma. *q. 26.* Plures rationes petantur *ex quæst. 8. num. 17. cum seqq. q. 5. num. 118. cum seqq.*

CONFIRMATUR autem assertio mea inde: quia

quia in multis aliis Juris articulis distingui * solet inter debitores, qui suâ culpâ, vel malitiâ desierunt solvendo esse, & inter eos, qui fortunâ adversâ sic volente. Sic primò distinguit Brun, *in tract. de cess. bon. q. 26. princ. num. 2.* ubi dicit: dilatione * quinquennali à Principe concessâ gaudere quidem debere eum, qui ob adversam fortunam ad paupertatem devenit, non verò illum qui ex proprio dolo & delicto per eum commisso. 16. 17.

SECUNDÒ: quamvis illi, qui casu fortuito ad incitas fuerunt redacti, incarcerari * non possint, quemadmodum vidimus *supra. q. 5. concl. 2.* tamen ibid. intelleximus *concl. 3. num. 62. & num. 97.* debitores propriâ suâ culpâ & malitiâ depauperatos carceribus etiam pœnalibus includi & mancipari posse, qui in quibusdam civitatibus etiam hodie habentur eò loci, quà iter est, ut facilius, qui sic detinentur, emendiscent, donec creditoribus satisfiat, Mynf. *§. f. n. 18. inst. de action.* Si igitur hæc distinctio æqua & justa est in carceribus, non debet iniqua videri in præstandis operis, per tradita Sichardi *ad L. 12. num. 4. C. de O. & A.* 18.

TERTIÒ: licet debitores * obærati ad flebile cessionis beneficium tanquam ad ultimum asylum possint confugere, *tt. ff. de cess. bon.* 19.

bon. & *C. qui bon. ced. poss.* ut ampliùs dicam infrà *decad. 2. q. 1. & seqq. q. 8. num. 35. decad. 3. q. 7. n. 26.* tamen debitor ille, qui dissipat bona sua, non juvatur cedendo bonis, DD. *ad L. 2. & ult. C. qui bon. ced. poss. d. q. 8. num. 40. cum seqq.* Pet. Peckius *in tr. de jure sistendi, c. 4. num. 2.* Sed incarcerari potest, & etiam extra ordinem puniri, Matth. Brun. *de cess. bon. q. 28. quarta quæst. princ. n. 1.* ubi generaliter dicit: qui rati-
20. one * doli convenitur, cessionis beneficium non habet, nec privilegio gaudet, ne conveniatur, nisi in quantum facere potest, & num. 5. in tantum dicit verum esse, quod etiamsi talis consumptor ad pinguiorem fortunam pervenerit, non habeat beneficium competentiæ, sed quòd incarcerari debeat, & in carceribus mori, *vid. sup. decad. 1. q. 5. n. 116.*

QUARTÒ: etiamsi communis sit opinio DD. quòd non valeant statuta & consuetudines locorum, quibus * cedentes bonis suis
21. nudi super saxo sedere jubentur, de quibus ad longum agit Matth. Brun. *de cess. bon. q. 6. princ. per tot. vid. decad. 2. q. 6. num. 88.* tamen id. ibid. *num. 6.* id non improbat in decoctoribus, quorum multi pecunias mutuò accipiunt, satisque bibunt, & græcantur, & postea cum à creditoribus requiruntur, bonis cedunt; ideò ne faciliores, & ad cessionis refu-

refugium promptiores sint, sed potiùs aliis exemplo, putat, quòd etiam talia minùs verecunda, & honesta pati debeant, in quo ego subsisto per notata *inf. decad. 2. q. 6. num. 90. & seqq.*

QUINTÒ: Confirmatur id ipsum per ea, quæ tradit Stracha *tract. de mercat. rub. de decoct. p. 4. num. 4.* ubi vult, quòd falsi mercatores, * qui fugiunt non ex fortuna, sed dolo cum 22. pecunia, & rebus alienis, bene possint ex statuto (id enim valere) dari creditoribus lacerandi. *per L. bona fides ff. depositi.* Aliud simile vid. *inf. num. 178.* & conf. *decad. 2. quæst. 3. num. 21.*

Si igitur distinctio hæc inter debitores malitiosos & calamitosos in præfatis casibus rectè adhibetur, cur eam non adhibere quoque liceret, in casu nostro præsenti, ut jura juribus adaptentur? Quamvis enim pœnæ * 23. non sint producendæ ad casus non expressos, Zas. & gl. *ad §. ex maleficiis. inst. de action.* Wesenb. *num. 16. ff. ad. L. Cornel. de Sichar. per c. in pœnis. 49. de R. I. in 6.* tamen extensio * licita sæpè est ex identitate rationis, *Can. in f. de* 24. *Schismat. in 6.* Schneid. §. *tripli. num. f. inst. de action.* adde Wesenb. *num. f. ff. de lib. & posthum.* præsertim si argumentum ducatur à majori ad minus.

Neque huic assertioni refragatur, quod

25. dici solet: * inopi parcendum, & afflicto *
26. ulteriorem afflictionem non esse addendam; id enim verum quidem est, nisi afflictio & inopia ista veniat ex culpa afflicti, puta propter ejus delictum, Gail. *1. obs.18.n.5.* sicut enim
26. aliàs dicere solemus, quòd * necessitas non sit, quæ ex voluntate trahit originem, *argt. L. cum duobus 52.f. ff. pro socio.* ita nec afflictio censenda, quæ ex superfluitate descendit, & ex
27. voluptate, quare sibi locum vindicabit regula: qui * non habet in ære, luat in corpore, *L.f.ff.de in jus voc. L. si quis injuriam 35.ff. de injur.* quam regulam, etsi non obtinere velint in contractibus vel quasi, tamen valere concedunt, si quis dolosè distulisset solvere, ad istum finem, ut non esset solvendo, *per L. f. §. f.ff.quæ in fraud. cred.* Wesenb. *num.3. de cess. bon.* E. etiam tunc, si dolosè bona dissipasset.

Quia autem hac in parte, & in prima ista assertione secutus sum opinionem Doctorum affirmativam, ideò necessarium esse duco respondere ad argumenta in superiori quæstione pro negativa adducta, & quamvis infirmitas eorum jam ibidem *num. 49.* cum seqq. ostensa fuerit, lubet tamen hoc loco altiùs repetere, & responsiones adhuc alias peculiari nostro casui magis convenientes in medium adducere.

Itaque

Itaque ad primum ℞. debitorem * non 29.
posse cogi, ut serviat creditori ob æs alienum,
posse tamen decoctorem compelli, ut ob suam prodigalitatem, profusionem & nequitiam creditori suo, cui aliter satisfacere non potest, aliquamdiu non serviles quidem, sed liberales operas & ministeria ab aliis fieri consueta præstet, Peck. *loc. suprà cit. num. 2.* ne malitia * ista noceat alteri, quam qui eam admisit, contra *L. is qui à debitore 7. ff quæ in fraud. cred.* 30.
quamobrem ista addictio non ob contractum tantùm æs alienum, sed ob supervenientem quoque dolum decernitur.

Ad secundum ℞: primò: *obligationem 31.
dandi præcisam quidem esse, & invariabilem, vid. *decad. 2. q 10. num. 85. & seqq.* quamdiu facultas tradendi superest, ea verò deficiente variari posse, Schneid. §. *sciendum. num. 3. instit. de donat.* & executionem in re alia fieri, vid. eund. *Prin. inst. de inut. stipul. num. 3. in f.* Mynf. *princ. inst. quibus modis tollitur obligat.* Quare si debitor in eo casu * aliud pro alio 32.
potest solvere, & si pecuniam non habet, aliquid aliud loco illius præstare, *Auth. hoc nisi. C. de solut.* cur non posset creditor quoque in eventum, & in defectum rei debitæ (quem defectum ipse etiam debitor dolosè causavit) aliud postulare? tum ut servetur * æqualitas inter contrahentes, 33.

quæ ubique servanda est, *L. si major, 4. C. commun. divid.* vide Wesenb. *num. f C. de in integ. rest.* Card. Tusch. *pract. concl. lit. E. concl. 304. cum*
34. *seqq.* (* contrahentium enim debet esse æqualis conditio, Mynf. *cent. 4. obs. 60. num. 11*)
35. tum ut non liceat hac ratione debitori * suum creditorem eludere, *argt. L. inter stipulantem 83. §. 1. ff. de V. O.* tum denique, ut pœna prodigalitatis & malitiæ redundet in ipsum
36. decoctorem, factumque * ipsius non creditori solùm, sed illi ipsi aliquatenus noceat, *juxta L. factum cuique 155. ff. de R. I.* & qui sibi nequam fuit, aliis bonus esse addiscat.

Confirmatur hæc responsio quoque ex
37. hoc, quia actio Pauliana * datur in ipsum fraudatorem, bonis jam possessis & distractis, si malitiosè quædam disperdidisset, quæ nulla restitutione recuperari possunt, etiamsi tunc nihil ampliùs habeat debitor, unde solvat, *L. f. § f. ff. quæ in fraud. cred.* eo fine ut incarceretur. Wesenb. *ibid. num. 10.* non obstante, quod alioquin bonis jam possessis,
38. aut distractis inanem * faciat actionem ejus paupertas, *L. nam is 6. ff. de dolo malo.* quia tunc non tam emolumentum actionis intueri videtur Prætor in eo, qui exutus est bonis, quam pœnam, *d. l. f. ff. ibid.* quid ni igitur idem fieri possit cum eo, qui bona sua prodegit & di-

& dilapidavit, ut nimirùm vel carceri mancipetur, vel ad operas præstandas adstringatur? per not. Peckii *loc. cit. num. 2. ibid. sed ad servitium.*

Responderi potest secundò: operas * à 39.
creditore peti posse non per viam actionis, sed extra ordinem implorato officio judicis per not. Coler. *de process. execut. p. 1. c. 6. num. 125. ibi: an autem, & 130, item c. 9. num. 90. & num. 35.*

Ad tertium R. aliud esse corpus liberum, aliud operas liberales, illud in commercium
* hominum non venit, neque æstimationem 40.
recipit: hæ * verò locari & in contractus ali- 41.
os deduci, sicque æstimari possunt, quemadmodum in superiori quæst. *num. 25. & 26.* declaratum fuit.

Ad quartum respondetur, addictionem illam habere speciem, id est similitudinem & imaginem servitutis, *vid. sup. q. 4. num. 50.* non tamen esse speciem servituti, tanquam generi subalternatam, nam qui sic * serviunt, 42.
in potestate creditorum non sunt, neque desinunt esse sui juris, ut veri servi, *§. in potestate inst. de his, qui sunt sui,* vel liberos habere in potestate sua, ut illi; neque prohibentur testes esse, vel aliis civilibus officiis fungi, ut illi, *L. quod attinet ff. de R. I.* In hoc fermè solo iis similes, quod creditori acquirant, *d. §. in*

potestate, *&* §.*item vobis 4. inst. per quas personas*:
43. idque non in perpetuum, sed ad * tempus, ad quod valere & tolerari solent ea, quæ in se aliàs sunt invalida & prohibita, vide Gail. *2. obs. 3. num. 3.* Imò si addictio ista maximè vera servitus esset, nihil tamen obesset, quò minùs in pœnam delicti & profusionis, talis aliquis debitor in servitutem redigi posset,
44. constat enim ex jure, quòd liberti * quando sunt erga Patronum suum ingrati, revocari possint in servitutem, *argt L. 4. ff. de obsequiis. parent. & pat. præst.* & ibi Wesenb. *c. illud. 2. §. 1. Nov. 78. ut liberti de cætero.* Wesenb. *de libert. & eorum liber.* Schneid *num. 6. inst. de cap. dim.* atqui magnus Patronus est, qui in necessitatibus succurrit, & pecunias subministrat, *per text. in L. 3. C. de novat.* ubi Gordianus Imp. debitorem clientem vocat, & glossa addit; eum ideo clientem dici, quòd servus sit, qui mutuum accipit, vel quia credi præstat ei patrociniũ) nec exigua ingratitudo, si quis ita abutatur beneficio, ut malit pecunias acceptas profundere, quàm suo tempore creditori restituere. Deinde volunt jura, ut is, qui fugit * ad familiam latronum,
45. libertatem amittat, & servus fiat, Mynf. §. *servi autem 6. inst. de jur. pers.* atqui latro fit, & latro quidem pessimus, qui omnia consumit, atque

atque uxori & liberis suis alimenta subtrahit, juxta illud: quem non pavisti, occidisti, *c. 21. dist 86.* neque enim is tantùm * necare videtur, qui liberos trucidat, vel strangulat, sed etiam, qui deserit & alimoniam denegat, *L. necare. 4. ff. de agnosc. & alend.* 46.

Ad quintum ℞. operas esse multiplices, alias * artificiales, quæ consistunt in artificio didicito per doctrinam, Besold. *in thesau. pract. v.* Frondienst/ *§. opera in f.* Coler. *in tract. de process. exec. p. 1. c. 9. num. 8.* & tendunt * vel ad exhilarationem Domini (ut sunt illæ, quas prçstant musici, cantores, citharœdi, gladiatores, mimi, saltatores, histriones, quos omnes uno nomine vocant voluptatum artifices, *id. ibid.*) vel pertinent ad commodum Domini, circa res, & patrimonium ipsius (quales præstant fabri, sutores, sartores, pistores, & alii ejuscemodi opifices) *id. ibid. num. 11.* vid. Joh. Herm. Stam. *in tract. de servit. pers. l. 20. c. 6. num. 1.* 47. 48.

Aliæ sunt * officiales, quæ in officio personæ & obsequio consistunt, quas quilibet præstare potest, etiam absque arte, prout sunt: adesse Domino, eum comitari, servire in mensa, in Camera. Coler. *loc cit. num. 6. & 7.* Besold. *loc. cit.* 49.

Aliæ * ruricales, quales sunt; frumenta, ligna, vina, & si quæ alia Dominis proveniunt, 50.

niunt, in ædes dominicas convehere, agros fimo ſtercorare, ſerere, arare, raſtro planare, fœnum, cæteraſque fruges in horreum Domini vehere, Dn. Beſold *in theſau. pract. v.* Pflugdienſt.

51. Aliæ ſunt * ſerviles v.g. verrere domum, aream, plateas, operari in moleadino, haurire aquas, fodere, ligna ſcindere, ad culinam ac fornaces portare, metere, colligere ſegetes, literas transportare, operas ſuas in linum, fimum, ſtercorationes, triturandas fruges, venationes, & circa ædificia extruenda, ac reficienda adhibere, eſſe beſtiarium, agaſonem, ſubulcum, opilionem, mulionem, oſtiarium &c. quas operas præſtare ſolent operarii noſtri, Taglöhner / Beſold. *v.* Frondienſt. § *duplex eſt.* Coler *loc. cit. n. 7. & 12.* has operas. And. Gail. *2. obſ. 52. n. 7.* ſordidas appellat, quæ ſolo corporis miniſterio conficiuntur, & proinde à vilioribus perſonis præſtantur, *per L. maritum L. ſordidorum C. de excuſ. mun. l. 10.*

Si quis igitur operas artificiales præſtare nequit, poteſt ſaltem rusticales; ſi neſcit ruſticales, præſtet creditori; ſi ſic ei conſultum eſt, officiales; ſi officioſus & feſtivus non eſt, exhibere debebit ſerviles, *confer. not. ſup. q. 8. num. 33.* Si autem talis eſt truncus, ut neque has neque illas exhibere creditori ſuo queat, ille

ille sibi * imputare debet, quare pondus inane sibi addici petierit, & non carcerem potiùs ad puniendam malitiam illius elegerit; nec tamen adhuc addictio ista damno ei erit, nam si debitorem illum suum alere noluerit, liberè iterum dimittere poterit. 52.

Et hæc de iis dicta sufficiant, qui malitiâ suâ ad inopiam fuerunt redacti, quos proinde æquum est, redigi etiam in æqualem saltem servitutem. Animadvertendum tamen meo judicio est, ne dum debitorum malitiam coërcere volumus, malitiis * creditorum indulgeamus, *contrac. ut circa 4. extra de elect. in 6. L. in fundo 38. §. constituimus ff. de rei vend. §. sed & si 8. instit. de oblig. quæ ex delict.* quare videndum, utrùm creditor operâ debitoris indigeat, an verò temerè vindictam privatam in ipsum exercere, & sine suo commodo ei officere tantummodò velit, contra *L. in fundo 38. ff. de rei vendic.* nam * audiendus, vel mos ei gerendus non est, qui nihil aliud facit, quàm ut noceat alteri contra naturalem æquitatem, sibi autem non prodest. Coler. *de process. execut. p. 1. c. 6. n. 40.* Castrens. *de servit. urb. præd.* 53. 54.

Videntur deinde admittendæ istæ limitationes, de quibus insuper: *quæst. num. 28. cum seqq.* dictum, in primis verò illa: ut personæ

55. in dignitate * constitutæ creditoribus non facilè addicantur, *vid. sup. q. 8 n. 28.* tum quia artificiales operas plerumque nesciunt, officiales sine ignominia nominis & læsione sta-
56. tus præstare non possunt, insuper * injuria, quæ per addictionem istam infertur, Coler. *p. 1. c. 6. n. 134. vid. sup. quæst. 8. n. 44.* non in ipsum tantùm debitorem, sed totam cognationem & familiam quodammodò redundaret, *per not. gl. in L. lex.* Cornel. *5. v. eorum. in pr. ff. de injur.* Wesenb. *n. 6. ff. eod.* Tum quia ipsi dignitati & honori, in quo vel positi adhuc sunt, vel
57. antehac saltem positi fuerunt (* diminutis enim divitiis, plerumque etiam diminuitur honor, *argt. pr. inst. per quas personas cuiq; dom. acquir.* ubi Schneid, *num. 8. & 9. idem ad §. Serviana num. 29. inst. de action.*) talis addictio contrariatur, nam memoriam * pristinæ dignitatis ha-
58. bendam in hominibus etiam sceleratis, docet *text. in L. nihil sibi pen. C. de quæstion.* ubi decurio, postquam munera decurionatûs deposuit, tamen propter pristinam dignitatem quæstionem non patitur.

Si dicas: hac ratione induci magnam inæqualitatem, quod fieri non debeat, eò quòd
59. in * judiciis non sit acceptio personarum habenda, *c. in judiciis. 12. de R. I. in 6. text. in c. novit. 13. post. med. extra. de Iudic. argt. c. statutum n. §. insuper. de rescript. in 6.* R. licere quidem

acce-

acceptionem habere, sed seposito omni privato affectu, si ita lex jubeat, Canis. *ad d. reg. in judiciis 12.* vide Wesenb. *num. 1. ff. de statu hom.* ut jubet in personis dignioribus, nam propter * excellentiam personæ pœnale judicium temperatur, *ad bestias. 31. ubi DD. ff. de pœnis.* Vel aliter Ry. licere * habere respectum in justitia non quidem commutativà, sed saltem distributivà, in quà nos hîc versamur, Wesenb. *in parat. num. 11. ff. de Iust. & iure.* 60. 61.

Plures aliæ limitationes desumi possunt ex quæstione septima, nam plerique illi, qui incarcerari, & carcerari pœnali mancipari nequeunt, etiam ad operas has pœnales addici non possunt. Et faciunt (præterea, quæ *ad d. q. 7.* annotavi) sequentes quoque rationes.

Primò pro Doctoribus: * quòd per eorum scientiam totus mundus illuminetur, & ad obediendum Deo, & ejus ministris Magistratibus vita subjectorum informetur. *auth. habita C. ne filius pro patre*, unde non debet id lumen obscuro & tenebricoso mundo subtrahi, & lucerna * contra Christi Domini interdictum sub modio collocari, quod fieret, si Doctores à liberalibus studiis avocati, ad illiberales functiones adstringerentur. Deinde nemo dubitat, quin * Doctores magnam Reipubl. utilitatem præstent, non tantùm 62. 63. 64.

actu

actu legentes, verùm etiam advocatiam exercentes (dirimunt namque ambigua fata causarum, suæque defensionis viribus in rebus sæpè publicis & privatis lapsa exigunt, fatigata reparant, & gloriosæ vocis confisi munimine laborantium spem, vitam, & posteros defendunt (*text. pulcher. in L. advocati. 14. C. de advocat. diverʃ. judic.*) non debent igitur à suis studiis ad operas, vel artificiales, vel officiales, multò minùs ad ruricales sive serviles ignominiosè deduci, præsertim cùm nemo * abstrahendus sit ab opere, à quo pendet
65. Reipubl. incolumitas, DD. *ad Auth. agricultores C. quares pignor.* Prætereà sunt & dicuntur
66. * milites togatæ militiæ, *d. L. 14.* Ergò non debent esse deterioris conditionis, quàm cæteri milites, de quibus mox dicetur, nam in genere receptum est, ut privilegia militibus non propter imperitiam, sed propter aliquam prærogativam publicæ utilitatis promovendæ causâ data sunt, ad milites togatos extendantur, Joan. Herm. Stam. *l. 1. c. 4. num. 20. de ser. perʃ.* ubi multis exemplis comprobat.

Pro militibus facit: quòd isti abstrahendi * non sint à militia, *L. 3. §. f ff. de test.* ne
67. offendatur disciplina militaris, quâ ipsa de causâ, ne quidem ad tutelam vel curam admittuntur, *L. militia. 4. C. qui dare tutores L. sed & milites*

militet 8 ff. de excusat. neque ad procurationem, *L. militem 7. de procurat.* armis enim, non privatis negotiis occupari debent, ut numeris & signis suis jugiter inhærentes Rempublicam, à quâ aluntur, ab omni bellorum necessitate defendant.

Pro Clericis facit; quòd & illi dicantur * militare Deo, & milites cœlestis militiæ, 68.
unde non debent abstrahi à cultu & officio divino, *L. generaliter, 52. C. de Episcop.* ubi jubentur omnibus aliis derelictis Dei omnipotentis ministeriis inhærere, quare locum hîc quoque habet, quòd *in c. 1. dist. 54.* dicitur; immunis esse debet ab aliis, qui divinæ militiæ est aggregandus, ut à castris Dominicis, quibus nomen ejus adscribitur, nullius necessitatis vinculis abstrahatur, Canis. *l. 1. summa. tit. 7. §. tertiò removetur.* quæ ipsa causa est, ut Clerici non cogantur exire extra provinciam, quam inhabitant, & ibi actori respondere, *L. omnes 33. C. de Episcop. & Cleric.* ne à divinis obsequiis avocentur, *c. sicut 6. causa 2. q. 7.*

PRO NOBILIBUS & illustribus facit; quòd * ignominia inureretur toti non tantùm familiæ, ut suprà dixi, sed etiam nobilitati, si tales debitoribus suis plebeis ad operas addicti tenerentur servire, adesse, comitari, & eorum pedissequi fieri; quare licet non 69.
par-

parcendum esset talibus, qui tumultuando per plateas, helluando & pergræcando omnia absumunt, decoquunt, & creditores suos fallunt, parcendum tamen est iis, qui per * latus eorum lædi possunt, ignominia *
70 enim propinquorum nostrorum ad dolorem
71 nostrum, injuriamque nostram porrigitur, *argt. L.2. ff. de liberal. caus.* neque modica ignominia cognati est, cognatum infamem habe-
72 re, *argt. l.1. §1. ff. eod.* præsertim in magnis * familiis, quarum conservatio & honor ad publicam utilitatem dicitur pertinere, Reipubl. etenim interest, ut dignitas familiarum salva sit, & conservetur, *text. in L.1. §. sed et si. 13. ff. de vent. inspiciend.*

73. Pro mulieribus * facit sexûs verecundia, & pudicitiæ periculum, nam quis non videt, quòd si formosa fœmina alicui lascivo juveni, vel viro uxorato ad operas addiceretur, quod multa inde stupra & adulteria, & post illicitas & inhonestas operas præstitas, opera tandem spuria & adulterina prodirent; cùm ipsi juvenes sic addicti non satis fuerint tuti, ut ex Livio *libr.8.* primæ decad. luctuosum exemplum recitat Menoch. *de arbit. jud. quæst. cas. 183. num. 6.* quare si mulie-
74. res * propter verecundiam & pudorem in publicum prodire non coguntur, *L.1. C. de*
75. *offic. div. jud.* si nec olim * eas licuit in Jus rapere,

pere, Wesenb. *num. 9. ff. de in jus voc*, nec hodie noxæ debere, §. *f. inst. de noxalib. act.* eò quòd pudicitiæ favor hoc excludat, teste Imp. *in dicto* §. *f.* cur liceret pro civili debito creditori ad diuturnas operas adjudicare, *vide tamen Nov. 134. c. 9. ibi: aut litigans addicta sit.*

Pro infantibus facit: * quòd nesciant quid agant, ignorent quid videant, & intellectu careant, *per L. 1. C. de fal. monet.* unde non cadit in ipsos dolus & malitia talis, ob quam pœnam operarum possint incurrere. 76.
Deinde operas præstare & ætas recusat, & infirmitas corporis non patitur, non esset proinde * audiendus, qui illas postularet, *L. nec audiendus 17. ff. de oper. libert.* Idem fermè dicendum est de * impubere, in quem dolus malus ordinariè non cadit, *argt. L. impuberem 22. ff. ad L. Cornel. de falsis*, Ergò nec pœna doli, si autem malitia suppleret ætatem, & pubertati proximus doli capax esset, pari modo de operis dubitare liceret, quemadmodum suprà de incarceratione nonnullos dubitare intelleximus, *q. 7. num. 32. & 33.* 77. 78.

CON-

CONCLVSIO SECVNDA.

79. Additio ad operas an locum habeat in debitoribus calamitosis?
80. Sine culpa (nisi subsit causa) nemo puniendus, & 83.
81. Pœna ibi debet esse, ubi noxia est.
82. Quod alicui prodest, & nemini nocet, facilè concedendum.
83. Multa fiunt sine culpa, quæ non fiunt sine causa.
84. Debitor an sit idoneus semper ad solvendum circa exhibitionem operarum.
85. Debitor calamitosus non est creditori ad operas addicendus.
86. Liberi non coguntur servire ob æs alienum.
87. Non tàm mores, quàm doctrina hominum respicienda.
88. Debitorum filii non sunt in servile ministerium aut in conductionem trahendi. Ratio. 90 pœna contravenientium 89.
91. Locatio hominis consistit in locatione operarum.
92. Locationis definitio.
93. Usus hominis in quo consistat?
94. Servitutis species est non posse recedere à loco.
95. Agricolæ & Censiti an sint servi?
96. Operas perpetuas an homo liber possit præstare vel ad illas se obligare?

97. Ab

97. *Ab operis se liberare potest, qui interesse solvit.*
98. *Imputet sibi, qui suâ voluntate incurrit molestias.*
99. *Afflicto non debet addi afflictio.*
100. *Dignitates non debent dehonestari.*
101. *Honestiores non possunt esse procuratores.*
102. *Procuratoris vile munus.*
103. *Honestiores an ab addictione ad operas indistinctè sint liberi?*
104. *In justitia commutativa non habetur respectus personarum.*
105. *Ad operas addici nequeunt, quorum opera creditori inutiles sunt.*
106. *Immissio non est creditori decernenda, si nullam affert utilitatem.*
107. *Audiendus non est, qui nihil aliud desiderat, quàm ut debitorem aliàs miserabilem magis affligat.*
108. *Imperiti an possint ad operas addici? & num. 110.*
109. *Non debent esse melioris conditionis stulti, quàm periti.*
111. *Operæ debitoris an possint locari?*
112. *Debitor calamitosus incarcerari nequit, ergò nec ad operas addici.*
113. *Incarceratus dicitur, qui certo loco adstringitur.*

114. *Operæ, quæ non sunt in obligatione, an peti possint?*

115. *Aliud quandoque est in obligatione, aliud in executione.*

116. *Cur pro re possit solvi pecunia, & non pro pecunia operæ?*

117. *Pretium succedit loco rei.*

118. *Æstimatio debetur in subsidium.*

119. *Interesse præstandum, quando facultas rei tradendæ abest.*

120. *Pecunia vice rerum fungitur.*

121. *Operæ non succedunt in vicem & locum pecuniæ.*

122. *Quod lex non dicit, neque nos dicere debemus.*

123. *Corpus hominis an per operas obligetur?*

124. *Liberi hominis corpus an possit esse in commercio?*

125. *Liber homo ad operas se obligare potest.*

126. *Hubarii rustici ad quid, & quare teneantur?*

127. *Necessitati voluntaria non succurritur.*

128. *Quæ ab initio sunt voluntatis, deinde fiunt necessitatis.*

129. *Casus fatalis belli non debet modernis debitoribus quoad operas damnum afferre.*

130. *Operarum præstatio restringit naturalem libertatem.*

131. *Iudicium redditur in invitum.*

132. *Coactio necessitatem imponit voluntati contrariam.*

133. *Durum est operas pro pecuniis praestari citra conventionem.*

134. *Opera locata quare faciliùs praestentur ab operariis?*

135. *Cessionis beneficium inutilem facit addictionem ad operas?*

136. *Operae habent tantùm locum, quando debitores nec cedere, nec solvere volunt.*

137. *Stultus est, qui eligit deteriora prae melioribus.*

138. *Cessio bonorum quare apud Saxones non sit usitata?*

139. *Debitor calamitosus non potest creditori in ministerium addici.*

140. *Æquitas non scripta legi scriptae succumbit.*

141 *Æquitatis universales regulae in defectu legis specialis locum habent.*

142. *Operarum praestatio nocet honori debitoris.*

143. *Paria sunt non posse, & minùs commodè, sive sine verecundia non posse.*

144. *Quae facta laedunt existimationem, & verecundiam nostram, nec facere nos posse credendum est.*

164. *Vis compulsiva necessitatem imponit voluntati contrariam.*

165. *Libera potestas est unicuiq; habendi vel non habendi contractus.*

166. *Invitus est, qui neque dicto, neque facto, præ se fert consensum.*

167. *Servus efficitur, qui pretii participandi causâ se venundari patitur.*

168. *Cuili et quod est plus, licet etiam quod est minus.*

169. *Imputet sibi, qui suâ voluntate incurrit molestias.*

170. *Omne promissum cadit in debitum.*

171. *Operæ quare ex pacto, statuto, vel consuetudine debitori imponi possint, & citra hac non à Iudice?*

172. *Leges & consuetudines obligant ad scientiam.*

173. *Quilibet censetur se accommodare Iuri communi.*

174. *Standum est Iuri communi, donec statuto reperiatur aliud cautum.*

175. *Draconis leges sanguine conscripta, Solonis leges mitiores.*

176. *A privatione ad habitum non datur regressus.*

177. *Audacia & improbitas hominum leviorum coërcenda.*

178. *Cessante causâ dispositionis cessat dispositio.*
179. *Impiam & inhumanum est; hominum infortunium etiam pœnis prægravari.*
180. *Munera alia patrimonialia, alia personalia.*
181. *Patrimonialia munera non præstant, qui patrimonium nullum habent.*
182. *Pauperes corpori indicta obsequia quâ ratione præstent?*
183. *A publicis ad privata non rectè fit illatio.*
184. *Separatorum separata est causa & ratio.*
185. *Publica privatis sunt potiora.*
186. *Publicum jus privatorum juri præponderare debet.*
187. *Pauperes in publicis operibus aliquando loco contributionum ad operas adstringuntur.*
188. *Reipubl. interest, vias publicas salvas esse.*
189. *Argumentum ab incarceratione ad operas affirmativè & negativè quomodo procedat?*
190. *Conclusio.*

SAtis, ut opinor, dictum est, de iis, qui suâ culpâ vel malitiâ ad incitas fuerunt redacti.

An autem similiter credito-
79. ribus * addici possint ii, qui sine suâ culpâ & casu fortuito facultatibus suis sunt lapsi? maior difficultas est. Ex una parte video ini-

quum

quum esse, ut puniatur is, qui non deliquit, cum sine culpa nemo sit puniendus, *c. fine. 23. de R. I. in 6. c. 2 extra de constit.* & ibi debeat 80.
esse * pœna, ubi noxia est, *L sancimus 2. C. de pœnis. L. aliud fraus est, 131. in pr. ff. de V. S.* Ex 81.
altera parte non satis æquum, ut homo aliquis robustus, laboribus assuetus, & qui vix aliter se valet sustentare, detrectet tamen servire ad tempus ei, qui illi ante benignè voluit, nummos liberaliter suppeditavit, cùm tamen illud non nocere debitori, & prodesse possit creditori, volunt autem Jura, * quod alicui prodest, & nemini nocet, iniquum esse denegari, *text. in 9. ff. de impens. in res dotal. factis. L. rescripta. 7. C. de precibus Imp. off. ubi* Wesenb. *num. 5. L. in creditore 38. ff. de evict.* 82.
Cùm igitur aliàs * multa fiant sine culpa, quæ non fiunt sine causa, *argt. c. fine culpa. 23. de R. I. in 6. c. quoniam frequenter. 5. §. porrò, extrà, ut lit. non contest.* cur non & hoc fieri posset, ut sine culpa pauper factus propter præallegatam causam servire deberet? Accedit, quòd * debitor non excusetur, si idoneus sit ad solvendum, nec tamen satisfaciat; atqui circa exhibitionem operarum, semper videtur idoneus & sufficiens, ut dictum *suprà q. 8. num. 6.* item leges & statuta ubique considerant, ne creditores credito suo defraudentur, *suprà q. 8. num. 11.* cur ergò 83. 84.

hoc in casu non idem spectandum? Ego, ut verum fatear, difficulter me in hac quæstione resolvo, nihilominùs tamen in genere loquendo.

85. Dico secundò: si debitor * nullâ sui culpâ, sed fortunâ sic volente, v. g. incendio, naufragio, vel hostili incursu, aliisque belli incommoditatibus non solvendo efficiatur, satis crudele esse, ut propter civile debitum, creditori suo in servum vel ministrum addicatur.

86. Idque primò per generalitatem textus * *in L. ob æs alienum 12. C. de oblig. & act.* ubi jura non permittunt compelli homines liberos ob æs alienum servire suis creditoribus; ubi per verbum, SERVIRE, æque intelligi potest, servitia & operas præstare, quàm servum fieri gloss. *ad d. L. V. servire.* Tam piam legem ecce promulgârunt Dioclet. & Maxim. adversus Christianam religionem tyranni, ut discamus

87 hodiè quoque non * tàm mores, quàm doctrinam hominum respici oportere, Oldend. *in class. forens. act. class. 1. act. 12. in defensione rei. §. postremò.*

Secundò deduci potest argumentum *ex §. quia verò. 7. Novell. ut nulli judic. 134.* ubi postquam Imperator cognovit hujusmodi iniquitatem in diversis locis admitti, ut cre-

88 · ditores * filios debitorum præsumant retinere,

nere, aut in pignus, aut in servile ministerium, aut in conductionē, hoc modis omnibus prohibuit, & jussit: ut si quis hujusmodi aliquid * deliquerit, non solùm debito ca- 89.
dat, sed tantam aliam quantitatem adjiciat, dandam ei, qui detentus est, aut parentibus ejus, & post hoc etiam corporalibus pœnis subdi, additque mirabilem * rationem, ipsi 90.
decisioni quoad omnia similem: quia personam liberam pro debito præsumpsit retinere, aut locare, aut pignorare. Quasi diceret, non est ulla ratio alia inquirenda, sed sufficit rei ipsius indignitas, quòd homini libero propter æs alienum, & civile debitum talis injuria sit allata. Ubi attendi debet, Imperatorem non tantùm loqui de servili ministerio (quod æquè intelligi potest de liberali famulitio, atque de illiberali servitio) sed etiam de locatione, quæ in nulla * re 91.
alia verificari potest, quàm in locatione operarum, nescio enim ad quid aliud homo vivus & liber conduci ab alio possit, quàm ad præstandas ei operas. est enim * locatio rei 92.
vel personæ ad usum facta concessio, Azo *in sua summa C. de locato.* & post eum Schneid. *ad pr. tit. de lo at. & conduct. num. 2.* usus * autem 93.
personæ in eo consistit, ut aliquis operâ & ministerio ejus uti possit, *argt. §. item is. 3. inst. de usu & habitat.*

94. Tertiò: servitus * species est, non posse de loco discedere, *L. 2. ff. de lib. hom. exhib.* Sichard *ad L. 12. num. 4. C. de oblig. & act. vid. suprà quæst. 4 num. 50.* & Joan. Herm. Stamm. *lib. 1. de servit. person. c. 4. num 12.* (ubi tradit obligationem perpetui domicilii tanquam servitutis speciem continentem à jure reprobari) atqui talis ad operas obligatus fermè in ea conditione est, ut ab hero suo & à Domo recedere non possit. Ergò servus censeri debet. Quemadmodum Oldendorp. *class. 3. act. 9. rub. de agricol. §. quemadmodum.* tradit:
95. * rusticos nostros, qui villas seu agros deserere non possunt, nisi manumissos à Dominis, in hoc meritò censeri servos, *L. cum satis humanum C. de agri. & Censit.*

Quartò: si debitor inops creditori servire teneretur, propter civile debitum, facilè
96. fieret, ut * perpetuò cogeretur servire, vel ministeria servilia exhibere, propter magnum æs alienum, cùm tamen nemo etiam per pactum possit se obligare ad perpetuas operas, Coler. *de process. exec. p. 1. c. 9. num. 16.* qui licet *num. 28.* ab hac opinione recedat, & putet, quòd liber homo etiam ad operas perpetuas, & tam diu se obligare possit, quousque per operarum præstationem, aut aliter satisfiat creditori de debito, Pet. Peckius, *de Iur. sist. c. 4. num. 3.* & licet Sichard. *ad L. 12. num. 5. C. de ob-*

oblig. & act. satis speciosam rationem reddat: quòd tunc * solvendo interesse se de facili 97. possit liberare; nescio tamen, quomodo in nostro proposito hæc sibi locum vindicare possint? esto enim in pacto operarum id admitti, tamen talis * sibi imputare debet, qui 98. suâ voluntate incurrit molestias, quas pati non debet, qui non pepigit? & quomodo solvendo interesse debitores calamitosi (de quibus loquitur) se liberare possunt? cùm nihil habeant, verùm si aliquid haberent, operas prorsùs non inchoarent.

Quintò: non potest * non afflictio addi 99. magna afflictio, si præter voluntatem suam cogatur in famulitio esse illius, cui non ita pridem coæqualis fuit, & in iisdem vel majoribus honoribus collocatus, *contra, L. Divus. 14. ff. de off. præsid. c. ex parte. 5. extra de Cleric. egrot.*

Sextò: Sæpè hoc infortunium accidit viris honestis, atque in dignitate positis, quid igitur? anne sine sua culpa ignominiosè ita sunt creditoribus, hominibus sæpè vilibus & plebeis addicendi, & ad viles operas condemnandi? nequaquam; non enim sic debent * dignitates dehonestari, & obscurari, 100 nam si à majori functione ad minorem ignominiosè non est aliquis deducendus, *L. majoribus*

ribus. 2. C. quemadmodum civil. mun. ind. lib. 10. Wesenb. *num. 5 de vacat. & excus mun*, cur pati mur virum honestum, eò usquè deprimi, ut officiales, imò & serviles operas præstet? si
101 honestiores non possunt etiam volentes * procuratores esse in judicio, Venat. *in analys. jur. pontif. §. qui constitui, de procur.* Wesenb. *num. 4 & 10. ff. eod. id. n. 7. C. de advocat.* eò quòd
102 * procuratoris vile sit munus, *argt. L. si quis 35. C. decurion.* wesenb. *num. 4. ff de procurat.* cur tenerentur nolentes & inviti famuli esse & ministri? cùm eorum munus sit utilius & longè despicatius? Si dicas honestiores ab hac addictione esse exemptos, ut diximus suprà in assertione prima, *num. 55.* contra tibi
103 oppono, quòd hic non amplius * agamus de puniendo debitore malitioso, & distribuendâ pœnâ, sed quòd versemur in terminis Justitiæ * commutativæ, ubi eodem jure omnes censeri, nec personarum respectus haberi solet, wesenb. *in parat. ff. de. Iust. & Iur. n. 11. & 13.* Imò quod amplius est

Septimò: inter ipsos homines plebejos & vulgi fecem multi nihil penitùs artis sciunt,
104 nec ex illis ulla * utilitas sperari potest, eò quòd fortassis creditores operis officialibus non indigeant, quid igitur cum his fiet, si ad inopiam redigantur? rectène & hos sibi creditores addici postulabunt? nullâ, & eâ prorsus

suis ratione, quâ post Angel. & Roman. scripsit Petr. Peckius *in lib. suo de jure sistendi. c. 4. num. 1.* creditorem * non posse petere, se 106
immitti in Jus vel rem debitoris, si ea immissio nullum ipsi lucrum afferret, idque jure meritò, perit enim, quod sibi non prodest, alteri autem molestum est, *contra L. 9. ff. de impens. in rem alien. fact.* & * nihil aliud desi- 107
derat, quàm ut debitorem aliàs miserabilem magis affligat, *contra L. servum ea. 7. ff. de serv. export.*

Quid ergò? * anne imperiti, ignavi & 108
stolidi evadent liberi, industrii autem & rerum periti creditoribus servient? durum id est, & ab omni humanitate alienum; non
* enim debent esse melioris conditionis stul- 109
ti, quàm periti, *text. in L. servum 4. ff. quod vi aut clam.* Wesenb. *num. 4. ff. eod.* nec obstat, quod in assertione prima § *si qui igitur.* hos tales dimittendos esse dixerim, nam etsi di
mittantur * ab operis, tamen quia ibi de pu- 110
niendo agitur, non propterea debent liberari à carcere, & pœnis aliis, Peck. *loc. cit. num. 1.*

Neque dicas creditorem * operas debi- 111
toris sui officiales, (vel etiam artificiales, sibi quidem inutiles) aliis locare posse, *per not. supra q. 8. num. 69.* nam id in debitore calamitoso vix locum habere poterit, *per text. Novell.*

vel 134. ſuprà loco ſecundi argumenti allegatum. Et quamvis tunc, cum quis pacto vel ſtatuto ad operas eſt obligatus, id fortaſſis procedere poſſit, non video tamen, quomodo procedat in eo, quo verſamur, caſu, textu juris ſatis expreſsè repugnante.

Octavò: ſatis crudele eſt, & neſcio an homine, ne dicam Chriſtiano dignum, ſi
112 propter civile debitum * incarceretur is, qui ſine ſua culpa non ſolvendo efficitur, Mynſ. §. *f. n. 18. inſt. de action.* atqui talis addictio ad operas non minùs pœna eſt, quàm incarceratio: tum quia debitor ei loco affigitur, qui à creditore ipſi aſſignatur; & hoc ipſo incarce-
113 ratus * dicitur, quia non poteſt ire quò vult. Arnold. de Reyger. *in ſuo theſau. V. carcer. n. 43.* tum quia multi ſunt, qui mallent in carcere manere, quàm creditori ſervire, Petr. Peck. *loc. paulò ante cit. num. 2.*

114 Nonò: certum eſt, quòd operæ * non ſint in obligatione, ſed vel pecuniæ, vel, ut ſuppono, res fungibiles aliæ: Ergò difficulter à Judice poterunt adjudicari: Etſi enim
115 quandoque aliud * ſit in obligatione, aliud in executione, & aliud pro alio rectè ſolvatur, petaturque, ut dictum fuit *ſuprà q. 8. num. 60. & ſeqq. & ſuprà in aſſertione prima, in reſponſ. ad argumentum ſecundum*, tamen id vix
116 aliter fit, quàm ut pro re * ſolvatur pecunia, quan-

quando vel consumpta vel perempta est. Et propterea tunc non habet tantam difficultatem, quia non est novum in Jure, sed variis in locis expressè provisum, ut pretium * succedat loco rei, *L. item veniunt 20. §. 2. ff. de pet. hered.* Bart. *L. qui à debitore in f. ff. quæ in fraud. cred.* Wesenb. *num. 11 ff. de pet. hered. id n. 2. de condict. tritic.* L. 5. ff. *si cert. pet.* æstimatio * in subsidium debeatur, Gail. *1. obs. 62. num. 6.* Schneid. § *f. num 5. de verb. oblig.* quando facultas rei tradendæ abest, interesse * præstetur, *L. 1. ff. de action. empti. ubi DD. gloss. §. alia V. venditionis, instit. de donat. gloss. §. nunc autem v. ad exhibendum, inst. quibus alien. licet.* & quod pecunia * vice rerum fundatur, *L. 1. ff. de contrah. empt.* Wesenb. *num. 12. ff. de reb. cred.* ut autē operæ fungantur vice pecuniæ, & succedant in locum * pecuniæ, id nuspiam à jure provisum (sed contrarium utcunque clarè *in L. ob as 12. C. de O. & A, & in Novell. 134. c. 7.* expressum) est, proinde * quod lex non dicit, neq; nos sine magnâ ratione dicere, *argt. Novell 18. §. consideremus in pr. argt. L. de pretio. 8 ff. de public. in rem action.* & debitori calamitoso ulteriorem calamitatem superaddere debemus.

117

118

119

120

121

122

Decimò: quia cum operæ, quæ ab homine præstantur, per actus corporales exerceantur, parum abest, quin corpus * (aliquo saltem modo) 123

do) obligatum esset, cùm debitor creditori ad operas obstringeretur, jam autem durum
124 est liberi * hominis corpus sic esse in commercio, (citra voluntariam conventionem) & in obligatione, post Ferrar. *ad* § *f. inst. de act.* Mynl. *ibid. n. 18.* adde Welenb. *num. 3. ff. de cess. bon.* ubi ait: iniquum esse, propter æs alienum, adversamque fortunam corpus debitoris *non ex delictis*, sed ex civili causa obstringi, quo sipse alioquin conventionibus obligare nequit, *per L. si à reo 71. § f. ff. de fidejuss. L. liber homo 13. ff. ad L. Aquil.* & ultra quàm in ære habeat, aut solvere possit, teneri. *per L. itaque 12. ff. de furt. L. nam is nullam. 6. ff. de dolo malo. c. olim de restitut. spoliat.*

125 Neque obstat, quòd * homo liber ad operas obligari possit, quemadmodum videmus in rusticis nostris (quos vulgò hubarios, die Hübner appellamus) ii enim ratione & contemplatione fundorum suorum, quos in vim beneficii à Nobilibus vel Principibus recognoscunt, operas præstare coguntur, post Matthiam Stephani, *de jurisdict. l. 2. p. 1. c. memb. 2. num. 192.* Besold. *in thes. pract. lit. F. num. 42. §. rustici.* & si quidem tantum agrorum possideant, ut equos vel boves aratorios alere possint, operas ruricales suis jumentis, pauperiores autem * qui non habent inte-
126 grum mansum vel hubam, manuarias saltem,

id,

id. ibid. §. *duplex.* Nam origo harum operarum incepit initio ex conventione, siquidem agricolæ & censiti, accepto manso obligant se & suos ad certas vel incertas operas diurnas, de anno in annum pro tempore determinato præstandas, Nobilibus suis vel aliis Dominis, cum manibus aut equis, vulgò mit Hand- oder Pferdfronen/ secundum conventionem ab initio inter eos celebratam. Coler. *p. 1. c. 9. num. 67.* Besold. *loc. cit.* §. *& origo.*
unde fit, ut eo nomine actio detur, * & ne- 127
cessitati voluntariæ non succurratur, *argt. L. si fidejussor. 7. §. si necessaria ff. qui satisd. cog.* cùm
id * quod ab initio fuit voluntatis, deinde fi- 128
at necessitatis, *L. in commodato. 17. §. sicut. 3. ff. commodati. L. sicut. 5. C. de O. & A.* & possunt quandoque ipsas operas pecuniis redimere, mansum, in quo hærent talia servitia dimittere, refutare, vendere, atque ita se ab illis liberate, Coler. *loc. cit. num. 75.* Aliter se res habet in nostro proposito, ubi debitor ad operas se nunquam obligavit, & fortuito casu ad tantam paupertatem devenit, ut necesse haberet, præcisè eas præstare, neque aliâ ratio-
ne se posset extricare, talis autem casus * non 129
debet alicui facilè damnum adferre, *argt. L. quæret aliquis 135. ff. de V. O.*

Undecimò: quamvis præstatio * opera- 130
rum non sit species servitutis propriè dictæ,

tamen multum restringit naturalem libertatem, si per sententiam injungatur, vel per decretum judicis, nam quia judicium * & sen-
131 tentia condemnatoria redditur in invitum, DD. *ad L. inter stipulantem 83. §. 1. ff. de V. O.* ideò necessitatem * imponit voluntati con-
132 trariam, cogitque id facere aliquem, quod non faceret, si liberi esset arbitrii, *argt. eorum quæ not. gl. in c. ad audientiam. V. causa. extra de iis, quæ vi metúsve.* Dura autem est necessitas, *
133 aliud solvere, quàm quod promissum, & aliud præstare, quàm quod in obligationem deductum fuit; præsertim si non vilis, sed mediocris, multò magis si altioris conditionis sit, qui sic condemnatus fuit, is enim totus à nutu alterius sibi coæqualis pendere, & ad lubitum ipsius operari debebit. Aliter se res ha-
134 bet in artificibus, * & operariis nostris, qui acceptâ mercede locant nobis operas suas, vel diurnas, vel annuas pro salario, *L. qui operas. 38. ff. locati,* nam ille plerumque viles sunt, & abjecti, à juventute ad opus nati & facti; neque coacti ad operas accedunt, sed voluntarii, spe præmii & mercedis invitati; neque coguntur gratis, & ad tempus longiusculum laborare, sed possunt, quando volunt (si res sit integra) pro suo lubitu recedere, & laborem iterum abrumpere.

135 Duodecimò: beneficium * cessionis adimi

adimi nequit illis, qui nullâ suâ culpâ, sed fortunâ sic volente solvendo esse desierunt, quemadmodum infrà suo loco deducam, & jam suprà *q.8.num.17.* dictum, secundum mentem Doctorum opinionem affirmativam amplectentium * operas tunc tantùm habere 136
locum, quando debitores, nec cedere, nec solvere volunt, *vide decad.2. quæst.1.* Ergò vix poterit in aliquo casu debitor ad operas condemnari, nam * stultissimus esset, qui cum uno 137
momento per cessionem bonorum liberari posset, nihilominùs tamen se ad difficultatem operarum in multos annos continuandarum perduceret, *argt §. cæterum 5. instit. quod cum eo, qui in alien. potest.* Plerique enim mallent cedere, imò carcerari, quàm creditori suo servire, Petr. Peck. *de jure. sistend. c.4. num. 2* quæ ipsa causa videtur subesse, cur apud * Saxones remedium cessionis locum non habeat, 138
per dict. suprà quæst. 8. num. 5. & 6. ne remedium operarũ apud ipsos usitatum sit inutile & frustraneum.

Omnibus igitur consideratis considerandis pro regula tenebo, non posse * debitorem 139
illum, qui sine sua culpa non solvendo factus est, sine injuria creditori in ministerium addici.

Neque obstant rationes suprà in initio hujus assertionis adductæ, nam ad eas ℞.

140 æquitatem * non scriptam scriptæ legi succumbere & subjacere, *DD. ad L. placuit. 8. C. de Iudiciis. argt. L. si quis 17. §. Proculus. 4. ff. de instit. act.* Cardinal. Tusch. *commun. conclus. lit. E. conclus. 311. & 312. gl. ad L. placuit. in argumento. C. de ju-*
141 *diciis*, & tunc tantum universales illas * æquitatis regulas attendi debere, cum lex specialis deficit, *c. f. extra. de transact.* Deinde operæ istæ sæpè parum prosunt creditori, multum
142 autem * nocent debitori, si non in corpore, saltem in honore & existimatione; quis enim non videt, famam illius valdè periclitari, vel saltem in auribus verecundis malè sonare, durumque nimis esse, digito monstrari & dicier: hic est, qui non ita pridem in facultatibus positus aliis largiter subveniebat, nunc autem ipse mendicatò vivit; qui mensas lautè instruebat, nunc alienæ mensæ precariò adhæret; qui operarios multos alebat, nunc ipse operarius factus, & si quæ sunt alia in ore invidorum & malevolorum frequenter versantia.

Quare licet debitor hac ratione debitum vel extenuare, vel omni modo satisfacere cre-
143 ditori possit, tamen * paria sunt non posse, & minùs commodè, sive sine verecundia, sive non sine magna difficultate posse, *argt. L. filius 15. ff. de constit. instit. argt. L. si servus §. 2. ff. de*
144 *noxal.* Mynſ. *cent. 4. obs. 11. inf.* & quæ * facta lædunt

lædunt existimationem, & verecundiam nostram, nec tacere nos posse credendum est, *d. L. filius 15. & L. nepos 125. ff. de V.S.*

Quandoquidem autem opinionem negativam suprà *in q. 8.* relatam in hac assertione amplexus fui, necesse est, ut ad auctoritates & rationes in contrarium ibid. adductas respondeam.

Ad auctoritatem proinde Petri Peckii dico: fundamento *non subsistente, quicquid 145
superinædificatur, infirmum esse, & corruere, *argt. §. ante hæredis. 35. inst. de legat. argt. L. egi. 26. § 1. ff. de except. rei Iudic. c. cum Paulus. 26. caus. q. 1.* cùm igitur Peckius fundamentum suæ opinionis ponat super illo, quòd tales, qui solvendo non sunt, carceri de jure mancipari possint, *d. c. 4. num. 2.* quod tamen suprà *in quæst. 5.* destructum & refutatum est, ideò nomotest non opinio illius suâ sponte corruere.

Ad argumentum primum ex *L. f. C. de captiv. & postlim. revers.* deductum Rx. non esse mirum, quod redemptus *ab hostibus de- 146
bet solvere pretium redemptions, vel servire per quinquennium redemptori, id enim proptereà sic placuit: quia ab hostibus capti
*teri hostium servi efficiebantur. *§. servi au- 147
tem 3. cum §. seq. instit. de jure pers. §. item ea. 17. instit. de rer. divis. & acquir. de rer. dom.* consequen-

 ter

ribus. 2. C. *quemadmodum civil. mun. ind. lib. 10.* Welenb. *num. 3 de vacat. & excus. mun.* cur patimur virum honestum, eò usquè deprimi, ut officiales, imò & serviles operas præstet? si
101 honestiores non possunt etiam volentes * procuratores esse in judicio, Venat. *in analys. jur. pontif.* §. *qui constitui, de procur.* Welenb. *num. 4 & 10. ff. eod. id. n. 7.* C. *de advocat.* eò quòd
102 * procuratoris vile sit munus, *argt.* L. *si quis 35.* C. *decurion.* Wesenb. *num. 4. ff de procurat.* cur tenerentur nolentes & inviti famuli esse & ministri? cùm eorum munus sit utilius & longè despicatius? Si dicas honestiores ab hac addictione esse exemptos, ut diximus suprà in assertione prima, *num. 55.* contra tibi
103 oppono, quòd hic non amplius * agamus de puniendo debitore malitioso, & distribuendà pœnà, sed quòd versemur in terminis Justitiæ * commutativæ, ubi eodem jure omnes censeri, nec personarum respectus haberi solet, Wesenb. *in parat. ff. de. Iust. & Iur. n. 11. & 13.* Imò quod amplius est

Septimò: inter ipsos homines plebejos & vulgi fecem multi nihil penitùs artis sciunt,
104 nec ex illis ulla * utilitas sperari potest, eò quòd fortassis creditores operis officialibus non indigeant, quid igitur cum his fiet, si ad inopiam redigantur? rectene & hos sibi creditores addici postulabunt? nullà, & eà prorsus

sua ratione, quâ post Angel. & Roman. scripsit Petr. Peckius *in lib. suo de jure sistendi. c. 4. num. 1.* creditorem * non posse petere, se immitti in Jus vel rem debitoris, si ea immissio nullum ipsi lucrum afferret, idque jure meritò, perit enim, quod sibi non prodest, alteri autem molestum est, *contra L. 9. ff. de impens. in rem alien. fact.* & * nihil aliud desiderat, quàm ut debitorem aliàs miserabilem magis affligat, *contra L. servum ea. 7 ff. de serv. export.* 106 107

Quid ergò: * anne imperiti, ignavi & stolidi evadent liberi, industrii autem & rerum periti creditoribus servient? durum id est, & ab omni humanitate alienum; non * enim debent esse melioris conditionis stulti, quàm periti, *text. in L. servum 4 ff. quod vi aut clam.* Wesenb. *num. 4. ff. eod.* nec obstat, quod in assertione prima, § *si quis igitur.* hos tales dimittendos esse dixerim, nam etsi dimittantur * ab operis, tamen quia ibi de puniendo agitur, non propterea debent liberari à carcere, & pœnis aliis, Peck. *loc. cit. num. 1.* 108 109 110

Neque dicas creditorem * operas debitoris sui officiales, (vel etiam artificiales, sibi quidem inutiles) aliis locare posse, *per not. supra q. 8. num. 69.* nam id in debitore calamitoso vix locum habere potest, *per text. Novell.* 111

vel 134. suprà loco secundi argumenti allegatum. Et quamvis tunc, cum quis pacto vel statuto ad operas est obligatus, id fortassis procedere possit, non video tamen, quomodo procedat in eo, quo versamur, casu, textu juris satis expressè repugnante.

Octavò: satis crudele est, & nescio an homine, ne dicam Christiano dignum, si
112 propter civile debitum * incarceretur is, qui sine sua culpa non solvendo efficitur, Myns. *§. f. n. 18. inst. de action.* atqui talis addictio ad operas non minùs pœna est, quàm incarceratio: tùm quia debitor ei loco affigitur, qui à creditore ipsi assignatur, & hoc ipso incarce-
113 ratus * dicitur, quia non potest ire quò vult. Arnold. de Reyger. *in suo thesau. V. carcer. n. 43.* tum quia multi sunt, qui mallent in carcere manere, quàm creditori servire, Petr. Peck. *loc. paulò ante cit. num. 2.*

114 Nonò: certum est, quòd operæ * non sint in obligatione, sed vel pecuniæ, vel, ut suppono, res fungibiles aliæ: Ergò difficulter à Judice poterunt adjudicari: Etsi enim
115 quandoque aliud * sit in obligatione, aliud in executione, & aliud pro alio rectè solvatur, petaturque, ut dictum fuit *suprà q. 8. num. 60. & seqq. & suprà in assertione prima, in respons. ad argumentum secundum,* tamen id vix
116 aliter fit, quàm ut pro re * solvatur pecunia, quan-

quando vel consumpta vel perempta est. Et propterea tunc non habet tantam difficultatem, quia non est novum in Jure, sed variis in locis expresse provisum, ut pretium * suc- 117
cedat loco rei, *L. item veniunt 20. §. 2. ff. de pet. hæred.* Bart. *L. qui à debitore in f. ff. quæ in fraud. cred.* Wesenb. *num. 11 ff. de pet. hæred. id. n. 2. de condict. tritic. L. 5. ff. si cert. pet.* æstimatio * in 118
subsidium debeatur, Gail. *1. obs. 62. num. 6.* Schneid. § *f. num 5. de verb. oblig.* quando facultas rei tradendæ abest, interesse * præstetur, 119
L. 1. ff. de action. empti. ubi DD. gloss. §. alia V. venditionis, instit. de donat. gloss. §. nunc autem v. ad exhibendum, inst. quibus alien. licet. & quod pecunia * vice rerum fundatur, *L. 1. ff. de con-* 120
trah. empt. Wesenb. *num. 12. ff. de reb. cred.* ut autē operæ fungantur vice pecuniæ, & succedant in locum * pecuniæ, id nuspiam à jure provi- 121
sum (sed contrarium utcunque clare in *L. ob as 12. C. de O. & A, & in Novell. 134. c. 7.* expressum) est, proinde * quod lex non dicit, neq; 122
nos sine magnâ ratione dicere, *argt. Novell. 18. §. consideremus in pr. argt. L. de pretio. 8. ff. de public. in rem action.* & debitori calamitoso ulteriorem calamitatem superaddere debemus.

Decimò: quia cum operæ, quæ ab homine præstantur, per actus corporales exerceantur, parum abest, quin corpus * (aliquo saltem mo- 123
do)

do) obligatum esset, cùm debitor creditori ad operas obstringeretur, jam autem durum
124 est liberi * hominis corpus sic esse in commercio, (citra voluntariam conventionem) & in obligatione, post Ferrar. *ad § f. inst. de act.* Mynt. *ibid. n. 18.* adde Wesenb. *num. 3. ff. de cess. bon.* ubi ait: iniquum esse, propter æs alienum, adversamque fortunam corpus debitoris *non ex delictis*, sed ex civili causâ obstringi, quo sipse alioquin conventionibus obligare nequit, *per L. si à reo 71. § f. ff. de fidejuss. L. liber homo 13. ff. ad L. Aquil.* & ultra quàm in ære habeat, aut solvere possit, teneri. *per L. itaque 12. ff. de furt. L. nam si nullam. 6. ff. de dolo malo. c. olim de restitut. spoliat.*

125 Neque obstat, quòd * homo liber ad operas obligari possit, quemadmodum videmus in rusticis nostris (quos vulgò hubarios, die Hübner appellamus) ii enim ratione & contemplatione fundorum suorum, quos in vim beneficii à Nobilibus vel Principibus recognoscunt, operas præstare coguntur, post Matthiam Stephani, *de jurisdict. l. 2. p. 1. c. memb. 2. num. 192.* Besold. *in thes. pract. lit. F. num. 42. §. rustici.* & si quidem tantum agrorum possideant, ut equos vel boves aratorios alere possint, operas ruricales suis jumentis, pauperiores autem * qui non habent inte-
126 grum mansum vel hubam, manuarias saltem,

id,

id. ibid. §. *duplex.* Nam origo harum operarum incepit initio ex conventione, siquidem agricolæ & censiti, accepto manso obligant se & suos ad certas vel incertas operas diurnas, de anno in annum pro tempore determinato præstandas, Nobilibus suis vel aliis Dominis, cum manibus aut equis, vulgò mit Hand- oder Pferdfronen/ secundum conventionem ab initio inter eos celebratam. Coler. *p. 1. c. 9. num. 67.* Besold. *loc. cit.* §. *& origo.* unde fit, ut eo nomine actio detur, * & ne- 127
cessitati voluntariæ non succurratur, *argt. L. si fidejussor. 7. §. si necessaria ff. qui satisd. cog.* cùm id * quod ab initio fuit voluntatis, deinde fi- 128
at necessitatis, *L. in commodato. 17. §. sicut. 3. ff. commodati. L. sicut. 5. C. de O. & A.* & possunt quandoque ipsas operas pecuniis redimere, mansum, in quo hærent talia servitia dimittere, refutare, vendere, atque ita se ab illis liberare, Coler. *loc. cit. num. 75.* Aliter se res habet in nostro proposito, ubi debitor ad operas se nunquam obligavit, & fortuito casu ad tantam paupertatem devenit, ut necesse haberet, præcisè eas præstare, neque aliâ ratione se posset extricare, talis autem casus * non 129
debet alicui facilè damnum adferre, *argt. L. quaeret aliquis 135. ff. de V. O.*

Undecimò: quamvis præstatio * opera- 130
rum non sit species servitutis propriè dictæ,

tamen multum restringit naturalem libertatem, si per sententiam injungatur, vel per de-
131 cretum judicis, nam quia judicium * & sententia condemnatoria redditur in invitum, DD. *ad L. inter stipulantem 83. §. 1. ff. de V. O.*
132 ideò necessitatem * imponit voluntati contrariam, cogitque id facere aliquem, quod non faceret, si liberi esset arbitrii, *argt. eorum quæ not. gl. in c. ad audientiam. V. causa. extra de iis, quæ vi metúsve.* Dura autem est necessitas, *
133 aliud solvere, quàm quod promissum, & aliud præstare, quàm quod in obligationem deductum fuit; præsertim si non vilis, sed mediocris, multò magis si altioris conditionis sit, qui sic condemnatus fuit, is enim totus à nutu alterius sibi coæqualis pendere, & ad lubitum ipsius operari debebit. Aliter se res ha-
134 bet in artificibus, * & operariis nostris, qui acceptâ mercede locant nobis operas suas, vel diurnas, vel annuas pro salario, *L. qui operas. 38. ff. locati*, nam ille plerumque viles sunt, & abjecti, à juventute ad opus nati & facti; neque coacti ad operas accedunt, sed voluntarii, spe præmii & mercedis invitati; neque coguntur gratis, & ad tempus longiusculum laborare, sed possunt, quando volunt (si res sit integra) pro suo lubitu recedere, & laborem iterum abrumpere.

135 Duodecimò: beneficium * cessionis adimi

adimi nequit illis, qui nullâ suâ culpâ, sed fortunâ sic volente solvendo esse desierunt, quemadmodum infrà suo loco deducam, & jam suprà *q. 8. num. 17.* dictum, secundum mentem Doctorum opinionem affirmativam amplectentium * operas tunc tantùm habere locum, quando debitores, nec cedere, nec solvere volunt, *vide decad. 2. quæst. 1.* Ergò vix poterit in aliquo casu debitor ad operas condemnari, nam * stultissimus esset, qui cum uno momento per cessionem bonorum liberari posset, nihilominùs tamen se ad difficultatem operarum in multos annos continuandarum perduceret, *argt §. cæterum 5. instit. quod cum eo, qui in alien. potest.* Plerique enim mallent cedere, imò carcerari, quàm creditori suo servire, Petr. Peck. *de jure. sistend. c. 4. num. 2* quæ ipsa causa videtur subesse, cur apud * Saxones remedium cessionis locum non habeat, *per dict. suprà quæst. 8. num. 5. & 6.* ne remedium operarũ apud ipsos usitatum sit inutile & frustraneum. 136 137 138

Omnibus igitur consideratis considerandis pro regula tenebo, non posse * debitorem illum, qui sine sua culpa non solvendo factus est, sine injuria creditori in ministerium addici. 139

Neque obstant rationes suprà in initio hujus assertionis adductæ, nam ad eas ℞.

lædunt existimationem, & verecundiam nostram, nec tacere nos posse credendum est, *d. L. filius 15. & L. nepos 125. ff. de V.S.*

Quandoquidem autem opinionem negativam suprà *in q. 8.* relatam in hac assertione amplexus fui, necesse est, ut ad auctoritates & rationes in contrarium ibid. adductas respondeam.

Ad auctoritatem proinde Petri Peckii dico: fundamento *non subsistente, quicquid 145
superinædificatur, infirmum esse, & corruere, *argt. §. ante hæredis. 35. inst. de legat. argt. L. egi. 26. § 1. ff. de except. rei Iudic. c. cum Paulus. 26. caus. q. 1.* cùm igitur Peckius fundamentum suæ opinionis ponat super illo, quòd tales, qui solvendo non sunt, carceri de jure mancipari possint, *d. c. 4. num. 2.* quod tamen suprà *in quæst. 5.* destructum & refutatum est, ideò nomotest non opinio illius suâ sponte corruere.

Ad argumentum primum ex *L. f. C. de captiv. & postlim. reverf.* deductum Rz. non esse mirum, quod redemptus *ab hostibus de- 146
beat solvere pretium redemptions, vel servire per quinquennium redemptori, id enim proptereà sic placuit: quia ab hostibus capti *veri hostium servi efficiebantur. *§. servi au- 147
tem 3. cum §. seq. instit. de jure pers. §. item ea. 17. instit. de rer. divis. & acquir. de rer. dom.* consequen-

148 ter quoad ea, quæ * juris civilis erant, pro mortuis habebantur, *L. quod attint. 32. ff. de R. I.* unde is, qui ab hostibus eos redemit, libertatem, consequenter vitam quodammodo tribuit, an ne igitur iniquum erat, ut ab
149 eo, qui * multum accepit, mulum etiam exigeretur? *per L. quadam. 14 ubi gl. ff. de pœnis & not.* Wesenb. *num. 11. ff. de Instit. & Iur.*
150 maximè cùm * libertas, quam sic redemptus accepit, inæstimabilis sit, *L. liberta 106. ff. de R. I.* imò infinitæ æstimationis. *L. non est singu-*
151 *lis. 176. §. 1 ff. eod.* quid igitur erunt * operæ (quæ æstimationem non respuunt, *per L. si non sortem. §. libertus. vers. nam plerumque. cum seq. ff. de condict. indebiti & L. in stipul. §. operarum. V. solutio. ff de V. O.* Dornsperg. *in syntg. jur. l. 3. c. 21. §. causa autem propter quam*) ad liber-
152 tatem comparatæ? cùm finiti * ad infinitum nulla sit proportio, *argt. L. sed si filiusf. 4. §. sed si literas 8. ff. de legat.* non ergò durum * vi-
153 deri debet, si redemptus à servitute cogatur aliquo tempore servire, ut redemptori vicem & gratiam referat, Sichard. *ad L. ob as. 12. C. de O. & A. num. 3.* Deinde si in servitute sive captivitate mansisset, vilissima & sordidissima quæque servilia opera in perpetuum præstare debuisset; non igitur reformidare debet, vel recusare operas quinquennales liberales, & statui conditionique suæ congruentes.

entes, sed gratias potiùs agere redemptori, qui in temporale obsequium perpetuam observantiam commutavit, ut loquitur Alexand. III. *in c. scripturæ 4. extra. de voto, & voti redempt.*

Ad argumentum secundum, & textum *in L. 20. §. 2. ff. de acquir. vel omittend. hæred.* ℞. Ulpianum * ibi loqui de operis non hominis 154
liberi, sed liberti, id quod manifestè colligitur ex verbis istis: *à liberto parentis operas petit &c.* & plus non dicere, quàm hoc: quod petitio earum, id est, operarum etiam creditoribus competat; quæ verba non sic exaudienda sunt, quasi patrono, vel ejus filio, in morâ vel non solvendo existente, creditores patronos possint posteà operas ab ipso patrono, vel ejus filio, sed ab eorundem libero petere, idque ex eo fundamento, quia in casu necessitatis, & propter inopiam possumus aliquando * debitorem nostri debitoris con- 155
venire, quâ de re agam alio loco, interim videri potest, *tot tit. C. quando fiscus vel privatus debitoris sui debitores convenire possit, vel debeat.* Pet. Peck. *de Iur. sist. l. 2. c. 4. num. 11.* Coler. *p. 2. num. 458. cum seqq. c. 3. item num. 427. cum seqq.* Nicol. Vigel. *meth. jur. controvers. l. 15. c. 4. reg. 6. except 8. cum seq. vid. inf. decad. 2. q. 2. num. 64.*

Ad tertium argumentum contrarium ℞,

quamvis pactum operarum regulariter lo-
156 quendo valeat, & quod pacto* fieri potest, id ipsum etiam regulariter consuetudine possit fieri, vel statuto, *per L.1.& L.32.ff. de LL.* Wesenb. *num. 5. ff. de Iure Iur. propter calumniam.*
157 Mynſ. *cent.4.obſ.23.* eò quòd sint pacta, * decretaque publica, *d. L. 1. ib. communis rei sponsio,*
158 *&c.* publica * autem privatis debeant esse potiora, Wesenb. *loc. cit.* ne scilicet privatum plus operetur publico, (unde communiter
159 volunt Doctores, valere * argumentum à pacto ad statutum, vel consuetudinem affirmativè, Schneid. §. *actiones num. 22. instit. de action.* Everhard. *in loc. legal. in loco à pacto ad legem*, tanquam à minore ad majus, Gail. *2. obſ. 78. num.*
160 *4. id.* Gail. *1. obſ. 101. num. 11.* eò quòd sit major * potestas legis & statuti, quàm hominis paciscentis, qui legi subest, id. Gail. *2. obſ. 19. num. 5.*) Nihilominus tamen illi ipsi Doctores doctrinam suam limitant, & dicunt: argumentum
161 * à pacto ad legem affirmativè non procedere, si utrobique non sit eadem ratio, sed diversa, Gail. *2. obſ 78. num. 4.* Mynſ. *Cent. 1. obſ. 14.* Everhard. *loc. cit. num. 6. cum seqq.* quemadmodum in nostro proposito est, nam ut suprà vidimus, propterea communiter loquendo debitor egestate pressus non tenetur creditori suo
162 operas * præstare, quia hoc cedit in ipsius injuriam, Coler. *p. 1. c. 6. n. 134.* quæ invito inferenda

renda non est; atqui is, qui sic paciscitur, scit quid sibi immineat, & nihilominùs consentit, quare scienti * & volenti non fit injuria, 163
c. scienti & consentienti 27. de R. I. in 6. L. nemo 145. ff. de R. I. argt. L. Divus 18. ff. ad municip L. 1. . usque adeò. 5. ff. de injur. L. si quis servum. 26 ff. eod. neque cum eo commiseratio habenda, *argt. L. 1. §. 6. ff. quod fals. tut. aut.* ubi Wesenb. *num. 4.* Et confirmatur inde, quia *Lex ob æs alienum, C. de action. & oblig.* excludit tantum vim * compulsivam, quæ necessitatem imponit voluntati 164
contrariæ, cogitque id facere aliquem, quod non faceret, si esset liberi arbitrii, *gl. in c. ad audientiam v. causa. extra. de iis. quæ vi metúve.* Mynſ. §. *quadrupli. n. 14. inst. de action.* illa igitur lex prohibet tantùm invitum compelli & cogi debitorem ad præstandum operas; non autem invitus est, & compellitur, qui sic paciscitur; quia libera potestas est unicuique ha- 165
bendi, vel non habendi contractus, ineundi vel non ineundi pacta, *per L. sicut. 5. C. de O. & A.* etenim is, qui paciscitur, consensum præbet, *per L. 1. §. penult. ff. de pact.* wesenb. *num. 5. ff. eod.* Invitus * autem est, qui neque dicto, neq; 166
facto præbet consensum, Wesenb. *n. 4. ff de procurat. per L. filiusf. 8. §. invitus 1. ff. eod.* Deinde ex libera voluntate potest aliquis omnimodam & veram * servitutem incurrere, Ex- 167
empli causa: cum aliquis de pretio paciscitur,

& se venundari patitur. §. *servi autem. 4. inst. de jure person.* quantò magis igitur poterit de ministerio, vel liberalibus operis pacisci, cui
168 * namque licet, quod est plus, licet utique, quod est minus, *c. cui licet. 53. de R. I. in 6. L. qui potest. 26. ff. eod.* non debet illi, cui plus licet, non licere, quod est minus, *L. non debet. 21. ff.*
169 *eod.* sibi igitur * imputet, qui suâ voluntate incurrit molestias, *argt. c. damnum. 86. de R. I. in 6.* Porrò non est mirum, eum qui operas promisit, ad illas præstandas teneri, cùm * omne
170 promissum cadat in debitum, *c. qualiter. 3. extra de pact.* & ex promisso nascatur peculiaris actio ex stipulatu, vel conditio certi ex stipulatione dicta, *princ. inst. de V. O.*

Amplius produco hanc doctrinam, & dico: etiamsi * lex, statutum, vel consuetudo
171 valeret, quibus caveretur, debitorem operari debere creditori, donec ei de debito fuerit satisfactum: nihilominùs tamen nō posse pro hîc & nunc, iisque in locis, ubi talia statuta, vel consuetudines non extant, debitores belli infortunio depauperatos ad operas adstringi.
172 Ratio est: quia si extarent tales * leges & consuetudines, utique debitores illas scire deberent, obligant enim ad sciendum & Leges, *L. leges. 9. C. de LL.* & consuetudines, Wesenb. *num. 9. c. f. ff. de LL.* hoc ipso igitur, si contraherent homines, Legi illi vel consuetudini

tudini se subjicere deberent, imò se subjecisse in debito præsumendum esset, quia Juri * communi quilibet censetur se accommodâsse, Wesenb. *num.f.ff. de test.milit.* Quæ tamen in nostro proposito locum habere non possunt, eò quòd neque consuetudo, neque statutum ullum hujus tenoris, sed jus commune in contrarium reperiatur, *d. L. ob as alienum.C. de A. & O.* Schneid. §. *f. in f. inst. de action.* itaque standum * est juri communi, donec diserté statuto reperiatur contrarium cautum, Wesenb. *num.f. in f. ff. de donat. inter vir. & uxor.* 173 174

Ad argumentum quartum pro affirmativa ℞. legem antiquam illam 12. tabul. crudelem nimis fuisse, & ut Budæus *in tit. de in diem addict.* putat, Solonis, vel si conjecturari licet, à Draconis lege manâsse, (nam Solonem quandoque nimis remissum fuisse, apparet ex traditis à Mynf. §. *pœna n. 1. inst. de oblig. & delict.* Wesenb. *num. 14. ff. de furt. & n. 1. instit. loc. cit.*) qui leges Atheniensibus tulit adeò rigidas & severas, ut apud eos in proverbium abierit, leges Draconis * sanguine conscriptas esse humano, ob nimiam scilicet Juris severitatem, Gell. *l. 11. c 18.* Arist. *l. 2. polit. c. 10.* Mynf. *ad §. sed jus quidem. instit de I. N. G. & C.*) Unde factum est, ut successu temporis, cùm jam humaniores fierent Romani, hanc legem ipsi adhuc 175

adhuc gentilismo addicti abolerent *vid. suprà q.8.n.9* nescio igitur, quomodo nos Christiani jura obsoleta vel correcta resuscitare, & à
176 privatione * ad tam vitiosum habitum salvâ justitiâ possimus redire, contra *L. inter stipulantem 38. §. sacram 5. de V. O. §. idem juris 2. instit. de inutil. stipul.* maximè cum in nostro proposito cesset causa illa, quæ movit antiquos, ut legem illam sancirent & modernos, ut ad jus antiquum redirent, quæ fuit (quemadmodũ suprà vidimus) debitorum * improbitas, &
177 perfidia, qui fiduciâ cessionis temerè æs alienum contrahunt, & dilapidant, Wesenb. *n.3. ff. de cession. bon.* ut tali ratione leviorum hominum audacia in contrahendis passim debitis reprimeretur, Myns. *§. cum eo f. num 18. instit. de*
178 *act.* quæ * causa cum in iis, qui nullâ sui culpâ, sed belli infortunio bonis exuti sunt, cesset, pœna quoque cessare debet, *argt. c. cum cessante. 60. extra de appellat. c. magnæ. 7. in f. extra. de vot. argt. L. f. C. de restit. milit.* hinc ait Beneven: Stracha. *in tract. suo de mercatoribus rub. de decoct. p. 4. num. 4.* olim statutum fuisse, quòd post 40. dies debitor creditoribus cruciandus daretur, idque tanquam durum correctum fuisse, subditq; quæstionem hanc: quid si hodie tale statutum fieret, nónne valeret? ad quam ℞. quod valeat, quantum ad eos, qui non ex fortuna, sed dolo decoxerunt: in his autem,

qui

qui fortunæ vitio bona perdiderunt, non valere, *vide suprà q. 9. num. 16. cum seqq.* Et paulò post addit: profectò æqua & probabilis est sententia hæc, cum impium & inhumanum videatur, fortunæ telis vexatum puniri, & hominum infortunium etiam pœnis prægravari, 179
argt. L. divus ff. de offic. Præsid.

Ad quintum ℞. munera sive potius *onera esse duplicia, alia patrimonialia, *L. 1. L. 3. §. exactionem §. munus, L. 14. §. viarum L. ul. C. de hon. & mune. L. 3. ff. ad mancip.* alia verò personalia, *L. ult. ff. de mun. & honor. L. 3. §. corporalia ibid.* 180
à patrimonialibus * pauperes excusantur, *per tradita sup. q. 5. num. 86. & 87.* quia patrimonium non habent, (& in hoc sunt melioris conditionis, quàm divites) à personalibus non excusantur (in quo sunt æqualis conditionis cum divitibus) *vid. decad. 2. q. 8. num. 26.* 181 182
Quando itaque Gailius dicit, eos corpori * indicta obsequia præstare, non habet hunc sensum, quasi loco collectarum operas deberent exhibere, sed quòd tunc, quando communiter imponuntur operæ, die Herrendienst/ excusationem nullam mereantur. Posito deinde, quòd hoc esset receptum in publicis collectis, ut nimirùm in locum earum succederent operæ, non tamen ab his, tanquam * separatis, ad debita privata rectè fieret illatio, 183
argt. L. asseveratio, 10. circa f. C. de non. num. pec.

argt.

argt. eorum quæ tradit Boër. *decis. 69. num. 22*
184 quia separatorum * separata est ratio, & causa, *argt. L. eum actum. 17. ff. de negot. gest. à contrario. argt. L. si maritus 10. in f. C. de donat. inter vir.*
185 *& uxor.* & * publica privatis longè sunt potiora, *auth. res quæ C. commun. de legat.* Ergò
186 jus publicum * privatorum juri præponderare & prævalere debet, *per L. 5. C. de off. Rector. provinc.* quâ de causâ suo loco dicam, cum plures ad pontem reficiendum contribuere tenentur (uti fit in districtu circa civitatem Au-
187 gustanam) & aliqui præ * paupertate contribuere nequeunt, eo in casu adstringi, ut ope-
188 ras præstent, nam * Reipublicæ interest vias publicas salvas esse, Wesenb. *in f. ff. de his, qui dejec.* propter rerum & hominum commeatum, *argt. tot. tit. ff. ne quid in loco itin. publ.* & possent fortassis citra obligationem in literis investituræ comprehensam (sunt enim aliquando ob prædia quædam emphyteutica, vel censitica ab iis possessa ad hoc onus adstricti) nihilominùs ad operandum compelli, ut ita non plus faciant, quàm in casu necessitatis plerique alii subditi circumcolentes, vel qui aliàs sunt privilegiati, facere tenerentur, *vid. Soarez. commun. opin. lit. C. n. 135.*

Ad sextum ℞. propter debitum civile ca-
189 lamitosi debitores non possunt * incarcerari, sed decoctores propter suam dissipationem

nem, profusionem, & malitiam: Ergò pari de causa & ratione hi ad operas adstringi possunt, non verò illi.

Et hæc est breviter * mea in hac controversia opinio, nimirum invitos debitores non posse ad hoc compelli, ut si ad inopiam per calamitates belli redacti sunt, servire cogantur creditoribus suis. 190

SUMMARIA.

191. *Debitor fame aliàs periturus operas statui suo convenientes præstare cogitur creditori.*
192. *Non est audiendus perire festinans.*
193. *Reipubl. interest homines salvari.*
194. *Operarii & artifices, qui consueverunt operas locare, etiam creditoribus suis operari debent, quomodo, & quamdiu? 199. 200. 203.*
195. *Naturali ratione adstringimur, ut benefacienti benefaciamus.*
196. *Liberalitas magis debet ad obsequium inclinare, quàm ad insolentiam erigere.*
197. *Liberalitas sua nemini debet esse damnosa.*
198. *Nemo liberalitatis suæ pœnam mereri debet.*
201. *Maritus debet uxorem & liberos alere.*
202. *Nemo de vento vivere potest.*

203.

203. *Debitor adstringens suum debitorem ad operas, ipse quoque adstringi debet creditori.*

204. *Quod quisque juris in alium statuerit, eodem jure utatur.*

205. *Quod quis in persona alterius æquum esse crediderit, id in sua quoque persona valere patiatur.*

206. *Debitor in foro conscientiæ an ad operas teneatur.*

Uprà dictam tamen Conclusionem limitandam esse puto primò: nisi homo planè inops, &
191 qui fame * aliàs perire deberet, ministeria statui suo convenientia præstare detrectet ei creditori, qui honestam & congruam offert sustentationem, per notata suprà *quæst.8.num.15.* non est enim
192 * audiendus perire festinans *L.1. §. divus.5. ibi.si ultrò aliquid dixerint. & §. si quis,27.ff.de quæstion. L. non tantùm 6.ff. de appellat.* & ipsius quo-
193 que Reipublicæ interest * homines salvari, quia incolumitas Reipublicæ nascitur ex partibus, *argt.L.1. §.& generaliter 15. ff. de vent. in poss. mitt.*

Limita secundò in illis * operariis, & arti-
194 ficibus, qui operas suas pro certâ mercede locare consueverunt, quales sunt sutores, sartores, fabri ferrarii, lignarii, & id genus alii, nam si v. g. credidissem alicui sartori 10. florenos, vel

vel ampliùs, & ille aliter satisfacere non posset, nunquid æquum esset, eum mihi non quidem addici ad manus, sed saltem ad hoc condemnari, ut vestes non minus mihi, quàm aliis concivibus meis faceret, & resarciret: & posteaquam factæ sunt, compensationem debiti cum debito admitteret? & nunquid plus quàm iniquum, hominem talem, qui suspenso præ foribus signo publicè profitetur, se omnibus paratum esse servire, mihi soli, à quo tamen beneficium accepit, servitia & operas suas æquali cum aliis mercede æstimandas negare? certè naturali * ratione adstringitur sartor ille, ut mihi benefactori suo benefaciat, *c. cum in officiis 7. in pr. extra de testam.* ubi dicitur: in officiis charitatis primo loco illis tenemur obnoxii, à quibus beneficium nos cognoscimus accepisse, facit, *L. sed etsi. 25. §. consuluit. 7. ff. de pet. hered.* & collata * benignitas ipsum magis debet ad obsequium inclinare, quàm ad insolentiam erigere, *argt. L. 1. C. de revocat. donat.* quia insuper benevolentia * sua nemini debet esse damnosa, *argt.* *L. Divus. 28. ff. de R. I.* non debeo * ego liberalitatis, vel saltem benignæ voluntatis meæ pœnam pati, *L. ad res donatas. 63. ff. de adil. edict.* Prҿterquam autem, quòd hoc in se sit æquissimum, non potest sartori accidere durum nimis vel molestum, quia non facilè fit, ut

195 (margin, beside "adstringitur")

uno eodemque tempore tot aliquis vestes si-
199 bi confici curet,* ut totam officinam occupet; neque is impeditur aliis quoq; simul servire, & suam sustentationem quærere.

Aliud dicendum, vel saltem moderanda nostra limitatio (*confer notata. sup. q. 8. num. 36.*
200 *& 37.*) foret in iis opificibus,* quorum opera pluribus sæpè annis indigemus; in exemplo: si murario cuidam 50. florenos mutuò dedissem, & posteà de novo domum, vel aliud prædium construere, illumque debitorem meum ad opus tàm diu adstringere vellem, donec illud omninò absolveretur, nullà unquam mercede toto illo tempore datâ, hoc esset crudele prorsus & inhumanum, *vid. suprà*
201 *q. 8. n. 26. 36. 37.* Nam * quia vivere debet, uxorem & liberos alere, *L. si quis. 5. ff. de agnosc. L.*
202 *penult. & fin. C. de alend. lib.* de * vento autem vivere non potest, *L. f. c. de alim. pup. præst.* ideò
203 plus justo * gravari non oportet, sed tantum ei relinqui, & mercedis solvi, quantum pro sustentatione sua, & suorum necessarium est, vid. in simili And. Gail. *1. obs. 17. n. 1.* ubi invehitur in illos Dominos, qui subditos suos assiduis operis excruciant, ita ut non suppetat eis tempus, sese & suos alendi, cont. *L. cum patronus. §. f. ff. de oper. libert.* vid. eund. Gail. *l. 1. de PP. c. 2. num. 20.* Oldendorp. *class. 3. act. 9. in f.* Confirmari possunt hæc omnia exinde: licet

regu-

regulariter locator non cogatur solvere mercedem operis faciendi, antequam sit perfectum, quando in totum op⁹ constituitur merces, *L. sed addes. §. si quis eum. ff. locati.* nihilominùs si inops artifex conducat magnum opus, nec possit perficere, nisi percepta parte mercedis, tunc ei merces est solvenda, *per L. excepto C. de locat. & cond. & plures alios text.* Oldendorp. *class. 4. act. 9. q. 7. n. 11.* idē *in pract. conducti operis n. 3.* ubi Rationem reddit: quia nemo potest ad impossibile adstringi.

Limitari posse videtur tertiò eo modo hæc assertio nostra, quo modo suprà conclusionem secundam *q. 5. num. 94.* limitandam esse, dixi: ut nimirùm quod * quisque juris in ali- 204
um statuerit, eodem jure ipse etiam utatur, *tot. t. ff. quod quisq; &c.* & si quis debitores suos ad operas adstringere cupiat, ipse quoque suis creditoribus ad easdem adstringatur; quod enim * aliquis in alterius persona æquum esse crediderit, id in sua quoque persona valere 205
patiatur, *L. 1. vers. si quis. ff. d. T. conf. q. 3. decad. 2. lim. 1. num. 3. & seqq. & sup. q. 5. decad. 1. num. 94. decad. 3. q. 7. num. 85.*

Utrum denique * in conscientia tutus sit, 206
qui labore manuum suarum, vel suis operis & industriâ creditoribus vel ex integro, vel magnâ ex parte, citra ignominiam satisfacere potest, & tamen labores subterfugit, & ad

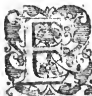
cessionis asylum convolat, Theologis disputandum relinquo ; id enim solùm pro hîc & nunc ago, quousque in foro externo aliquis urgeri possit, *vid.decad.2 q.7.num.22.*

QUÆSTIO X.

Ad quid teneãtur illi Debitores, qui calamitate belli non omninò quidem bonis exuti, sed eò deducti sunt, ut nihil ferè nisi immobilia possideant?

SUMMARIA.

1. *Ratio ordinis & continuatio.*
2. *Parùm pro nihilo reputatur.*
3. *Figuratio casus.*
4. *Impoßibilium nulla obligatio.*
5. *Argumentum à toto ad partem valet.*
6. *Idem juris est de parte quoad partem, quod de toto quoad totum.*
7. *Digreßio ad sequentes materias.*

1.
Xpeditis * duobus membris principalis nostræ quæstionis, quomodo nimiùm procedendum sit contra illos, qui adhuc solvendo sunt, neque adeò magnum damnum tempore belli perpessi fuerunt,

runt; item contra eos, qui nihil prorsus ampliùs habent, vel tam parum * ut pro nihilo meritò reputetur, *argt. L. ab hostibus. 15. §. 3. ibi. intra modicum ff. ex quib. caus. maj.* Restat nunc membrum tertium, & ultimũ expediendum. 2.

Si aliquis * gravia damna tempore belli passus est, non tamen tot & tanta, ut prorsus nihil habeat, omnibusque simpliciter bonis exutus sit, sed ita, ut salva sint ipsi aliqua, immobilia præsertim, ex quibus tamen non potest pro hîc, & nunc omnibus & singulis creditoribus satisfacere, quousque contra talem procedendum sit? 3.

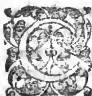
Ad hanc quæstionem facilis videri posset responsio ex suprà dictis; nam cùm audiverimus eum, qui prorsus nihil habet, ad* impossibile non teneri, *L. impossibilium 185. ff. de R. I. c. nemo potest. 6. de R. I. in 6.* nihilque prorsus solvere debere, *vide decad. 3. in continuat. & decad. 1. q. 4. in pr.* eum verò, qui omnia adhuc habet, ad universa exolvenda teneri; justa videtur illatio, si sic ratiocinemur: Ergò qui parùm habet, parùm debet, & qui aliquid saltem habet, ad aliquid saltem præstandum tenetur, argumento * petito à toto ad partem, quod in jure validum esse docet Nic. Everh. *in loc. legal. loco à toto ad partem.* Idem enim * juris est de parte quoad partem, quod est de toto, quoad totum, 4. 5. 6.

totum, *L. quæ de tota 76. ff. de rei vend.* Wesenb. *n. 6. de pet hæred.* Everhard. *loc. cit. num. 2.*

Nihilominùs tamen, ut ordine procedam sine confusione, lubet peculiares in hac materia quæstiones formare, & * quia sæpè de cessione bonorum, deque oblatione prædiorum in solutum mentio hactenus facta est, in seqq. illud indagare: an debitores calamitosi, & belli infortunio depauperati bonis suis cedere, eáve in solutum dare possint, vel debeant?

Ex his, quæ in tota ista prima Decade ad longum deducta fuerunt, facilè erit cuivis resolvere sequentem facti speciem, quæ occasionem mihi præbuit quęstiones istas eo ordine pertractandi

FACTI SPECIES.

Ivis quidam Augustanus credidit anno 1630 Rustico cuidam bis mille florenos, hoc pacto, ut spatio trium Mensium post renunciationem factam infallibiliter iterum pecunias ei restitueret. Post biennium accidit, ut Regis Sueciæ hostiles copiæ irruerent, totam viciniam devastarent, & durantibus istis calamitatibus bellicis debitor ille ad tantam paupertatem